

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Матеріали

V Міжнародної науково-практичної
онлайн-конференції

13 травня 2025 року

Київ – 2025

ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ «СПОРТ ДЛЯ ВСІХ»
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ДНЗ «КИЇВСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ КОЛЕДЖ
З ПОСИЛЕНОЮ ВІЙСЬКОВОЮ ТА ФІЗИЧНОЮ ПІДГОТОВКОЮ»
СУМСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ПРИРОДНИЧО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНА ДЛУГОША (М. ЧЕНСТОХОВА, ПОЛЬЩА)
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
«НАЦІОНАЛЬНА ТА ГРОМАДЯНСЬКА ІДЕНТИЧНІСТЬ».

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Матеріали
V Міжнародної науково-практичної конференції
13 травня 2025 року

Київ – 2025

Ш-70 Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції (13 травня 2025 року в режимі онлайн) / упорядн.: Баженов Є. В., Коломоєць Г. А., Ребрина А. А., Малечко Т. А., Буянова Г. В. К. : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2025. 295 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти” (протокол № 4 від 28 травня 2025 р.);

Рецензенти:

Ольга ПРОСІНА, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

Олена ГАЙДАМАКА, начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», кандидат педагогічних наук, старший дослідник.

У збірнику зібрані матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення».

У матеріалах висвітлено результати наукових та прикладних досліджень з актуальних питань щодо особливостей впровадження ключових компетентностей в Новій українській школі та підготовка вчителів у системі неперервної освіти; використання цифрових систем та застосунків для підвищення рухової активності сучасної молоді; впровадження інноваційних освітніх проєктів з метою забезпечення якості освітнього процесу в STEM-освіті; особливостей використання психологічних підходів в особистісно професійному зростанні фахівців; реалізації соціального проєкту Президента України «Активні парки – локації здорової України»; особливостей використання інструментів генеративного штучного інтелекту в освіті; системного підходу до формування здоров’язбережувального середовища. Розкрито питання щодо організації фізичної та військової підготовки серед військових фахівців та особливості розвитку військово-прикладних видів спорту у закладах вищої освіти; забезпечення ефективності освітнього процесу на основі компетентісного підходу до навчання та оцінювання; реалізації принципів педагогіки партнерства концепції Нової української школи; особливостей проведення шкільних уроків волонтерства; формування громадянської свідомості у здобувачів освіти.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновків несуть відповідальність автори матеріалів.

ЗМІСТ

Аксьонова Віра

МЕТАФІЗИКА НАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ Й
ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 9

Баженков Євген

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ..... 15

Бережна Таміла

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ – СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ 18

Березіна Ірина, Бондаренко Денис

СТЕМ-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ..... 22

Бондарчук Юлія, Попченко Іван

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ УЧАСТІ
У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ІГРАХ..... 27

Бушуєва Інна, Борисенко Наталія

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СВІТУ 30

Васьків Галина, Токар Оксана, Низьолик Оксана

ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРНАТУРА – НОВИЙ ПІДХІД ДЛЯ ПРОБУДЖЕННЯ
ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГА 32

Волинець Людмила

ІШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ
УНІВЕРСИТЕТІВ З ПСИХОСОМАТИЧНИМИ ЗМІНАМИ ЗА ПРОГРАМОЮ
«ХОРТИНГ» 37

Воліченко Оксана

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
ЗАСОБАМИ АНГЛОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩА 41

Гайдамака Іван

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ:
СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ПЕРСПЕКТИВИ 47

Гайдамака Олена

РОЗКРИТТЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: НОВІ ВИМІРИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	50
--	----

Галімска Інна

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ	54
--	----

Галімський Володимир

БОЙОВІ МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ	56
--	----

Гапонова Людмила

РОЗВИТОК ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ	59
--	----

Гордієнко Тетяна

ВІД ЗВИЧОК ДО УСПІХУ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МОДЕЛІ СТІВЕНА КОВІ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА	64
---	----

Грицай Тетяна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ФКЗЕ ІМЕНІ Є.О ПАТОНА ...	67
---	----

Губа Наталія

СТРЕСОСТІЙКИЙ УЧИТЕЛЬ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ	75
--	----

Данеко Вікторія

ІНТЕГРАЦІЯ STEM-ЕЛЕМЕНТІВ У ВИКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПЕРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ	79
--	----

Євдокимова Надія, Богославська Олена

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	85
--	----

Єфремова Лариса

STEM-МУЗЕЙ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ У ВИМІРІ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ	91
---	----

Жидченко Лілія

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ: ЗАГРОЗИ Й ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	94
---	----

Ізюмська Діана

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНІЙ КОМП'ЮТЕРНІЙ ПРАКТИЦІ	100
--	-----

Калюжна Олена

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЄКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM-ОСВІТИ	103
---	-----

Каченюк Анна

ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ	109
---	-----

Кіхтенко Світлана

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	115
---	-----

Кобрин Надія

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕРАПІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ».....	119
--	-----

Коваленко Світлана

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПЕРІОД ВІЙНИ	124
---	-----

Коломось Галина, Малечко Тетяна

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ ТА ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	129
--	-----

Костів Любо

СУЧАСНИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК ДЛЯ ПРОФЕСІЇ «КОНДИТЕР»	132
--	-----

Крутько Яна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ	137
--	-----

Кузнецов Євген

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРОВАНО-КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ.....	140
---	-----

Лях Наталія

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	144
---	-----

Мельник Людмила

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПРИ НАВЧАННІ ХІМІЇ	148
--	-----

Мороз Наталія

СКАРБ НАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	156
--	-----

Морозкіна Наталя

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО КОЗАЦЬКЕ МИНУЛЕ В КУРСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ	161
--	-----

Моторна Леся

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ	165
--	-----

Нізельська Інна, Шаповалова Людмила

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА, АБО НАШІ ОЧІКУВАННЯ ЗАПОРУКА УСПІХУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	169
---	-----

Новіков Олександр

МЕХАНІЗМИ МОТИВАЦІЇ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	172
---	-----

Оверчук Олександр

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В ТУРИЗМІ	176
--	-----

Онищенко Оксана

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ	181
--	-----

Пархоменко Наталія

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВАЦІЙ У КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	192
--	-----

Петренко Андрій	
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ. КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ, ЛІДЕРСТВО ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ...	198
Пустолякова Лариса	
МОТИВАЦІЯ ДО ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ І ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ МЕДИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	203
Ребрина Андрій, Савчук Олександр	
СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОЦІНКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗВО: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	207
Ребрина Марина	
ОСВІТНЄ МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИТУАЦІЙ У КЛАСТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ З ВИКОРИСТАННЯМ.....	213
ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ	213
Роскокоха Тетяна	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	216
Смолярова Марина	
МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКІВ В УКРАЇНІ	221
Сніжинська Світлана, Ігнатенко Вікторія, Томілова Марія	
ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: KEYC ЦППРК №1	225
Собчук Наталія, Пристайчук Ольга, Фещина Світлана	
ОСВІТА В ДІЇ: ЯК ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ФОРМУЄ МАЙБУТНЄ УЧНЯ....	231
Супрун Наталія	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	235
Сулова Наталія	
ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	240
Терещук Алла	
АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИХОВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	243

Федорченко Руслана, Куцак Алла	
ВПЛИВ ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	250
Токаренко Оксана	
ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	255
Цибок Валентина	
ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	261
Черкашина Євгенія	
ОСВІТА ПІД ЧАС ТРИВОГИ: АДАПТАЦІЯ НАВЧАННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ	264
Чорна-Смородіна Ольга	
STEM-ОСВІТА ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІХУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ, РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	267
Чуб Тамара	
ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ.....	272
Шевчук Василь	
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКІВ	279
Шейн Юлія	
УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ КОНТЕНТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	283
Щербина Олена	
ФОРМУВАННЯ «М'ЯКИХ» НАВИЧОК – SOFT SKILLS У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	288
Ячевський Максим	
ГОЛОВНІ ЗМІНИ У МОДЕЛЬНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА 5-9 КЛАСИ»	292

Аксьонова Віра,
*доктор філософських наук,
професор, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецький державний університет внутрішніх справ,
м. Кривиницький, Україна*

МЕТАФІЗИКА НАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ Й ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Метафізика нації – це гармонізуючи-прогнозуючий орієнтир виживання та збереження історичного народу особливо за добу посилення негативізмів етносоціальної деструкції – руйнівних наслідків зовнішньої або внутрішньої політики, які значно отруюють атмосферу соціокультурного буття [6]. У зв'язку з цим вагоме значення має чинник етносоціальної саморегуляції суспільства. Підкреслимо, що розвиток етносоціальної саморегуляції має здійснюватися не провінційно-дикунськими, насильницькими методами, бо вищі ідеали інтегрують історичний досвід творчого потенціалу політичної нації, що формується. Її мета – обмежити національний егоїзм як українців-автохтонів, так і автохтонних національних меншостей, що має еволюційне відображення в етносоціальному спектрі України.

Вітчизняні філософи провели за останні сорок років історичний моніторинг: проаналізував соціокультурні процеси з'єднання природним шляхом під крилом української «сім'ї Великої, вільної, нової» (Т. Шевченко) всіх представників етнонаціональних традицій, виявивши цілісність слов'яно-православної (українці, болгари, греки...), західно-християнської (поляки, угорці, німці...), юдео-мусульманської (євреї, татари, караїми, кримчаки...) думки [7]. Перш за все, мова йде про видатного філософа С. Кримського, його духовних побратимів з Інституту філософії НАН України та їх регіональних послідовників-учнів, які намагалися у свій час створити школу «людини нового козацько-шляхетного типу», але відверто вони могли про це міркувати тільки в дружньому колі, і тому зараз залишилися лише фрагменти спогадів сучасників чи деякі дослідження у дусі парадигмальних вимог у постмодерністському контексті символічного інтеракціонізму [8]. Філософеми української національної ідеї торкаються не лише поверхового вдосконалення

суспільної життєдіяльності сучасних здобувачів освіти – «нащадків великих предків». Подібний підхід вільно чи невільно принижує й примітивізує ступінь етносоціального й духовного становлення суверенітету історичної нації. Така модель, – за рівнем бездуховної реалізації інтенцій Вічногосущого, лише обмежує, наприклад, дух козакофільства, як момент метафізики Віри, Надії, Любові та не може бути використаною для започаткування у площині історичної пам'яті подальших напрямків наукового дослідження інших аспектів цієї важливої проблеми [9]. В умовах повномасштабної війни Дух демократичного патріотизму в українському суспільстві впливає на збагачення інтелектуально національних традицій в онтологемах етносоціального (наприклад, соборності, козакофільства, переходу до такої футурологічної екзистенції – як закон любові, «любові до близького», що є духовною площиною «історичного етно- і націєгенезу»), а також - на можливість визначеності за екологічно-еволюційною суттю метафізики специфіки інтуїтивних сигналів європейської цивілізації у процесах формування демократичного патріотизму та становлення гуманістичної культури сучасних здобувачів освіти, їх толерантності й спроможності до консенсусу. Лише пасіонарна, патріотично налаштована людина може адекватно сприйняти антонімічність сучасного українського суспільства й визначити суперечності та особливості розвитку його екзистенційних сенсів у постмодерністському контексті символічного інтеракціонізму [1]. Динаміка соціокультурного простору України в умовах воєнної агресії багато в чому визначена «філософією перемоги», як базового принципу вибуху актуальної інформації для свідомих українців з виразною громадянською позицією, коли демократичний патріотизм сучасних здобувачів освіти в момент зіткнення цивілізацій вступає в антропологічно-ціннісний конфлікт розвитку й обумовлює історичну розв'язку нестандартних та невизначених ситуацій у суспільстві, знашуючі стереотипи та догмати, що тривалий час гальмували досягнення національного суверенітету та консенсусу [10]. Протягом століть зберігалася імперська традиція, що заважала формуванню політичної культури та залученню талановитих громадян-патріотів до скарбниць світового масштабу, провокаційні деструктивні настрої націонал-нігілізму, сепаратизму та

колабораціонізму, заважаючи конструктивним процесам збагачення українського суспільства європейськими зразками соціально-політичних, культурно-естетичних та духовно-етичних цінностей, формуванню української політичної нації [2]. Цікаві думки з проблем метафізики української ідентичності, що торкається положення про «шлях героїв» та «сакральне і профане» містять наукові та публіцистичні праці І. Козловського, І. Скловського та інших [5]. У софіології, наприклад, поетично-аналогове й смислове існування – це не тільки еволюція звуків, але й – відлуння віктимної якості самих предметів в їх метафізичному переході до живої інтерпретації дійсності [11]. Так, якщо Дух не є дієвим (тобто кволо впливає на «людину-масу» (Х. Ортега-і-Гассет), він і буде його реальним втіленням, якій потребує підсилення за допомогою езотерики (теології, софіології, футурології, екоонтології тощо). Необхідно проникнути у метафізичну таємницю, яка перебуває поки ще в потенції, існує лише у духовній темряві й безумовно зачинена для профана – націоналіста – терориста або націонал-нігіліста, який асоціюється з «чудовиськом –Левіафаном» (Т. Гоббс).

За умов сучасного розвитку соціально-економічних, етнополітичних, світоглядно-духовних засад Української держави особливого значення набувають ментально-психологічні та ціннісно-нормативні ідеї. Так, Т. Парсонс тлумачив цінності як уявлення про бажане, як надійні регулятори людської стабільності та інтеграції систем суспільства різних рівнів – від малих груп до суспільства в цілому. Цінності міжкультурної комунікації в умовах етнонаціонального буття у суспільстві, що трансформується, акумулюють в собі потреби, інтереси, емоційні переживання суб'єктів соціокультурного спілкування [3]. Це означає, що головною системною функцією державного управління та регулювання є соціальна функція - допомагати вибору дій та рішень представників окремих соціальних та національних груп, у тому числі сучасних здобувачів освіти, з метою їх найскорішої адаптації до нового соціокультурного середовища та безболісної інтеграції [4]. Аксіологія міжкультурної комунікації включає систему цінностей, що значною мірою дає людині шанс пристосувати свою поведінку до нових соціокультурних

обставин, адже кожна людина гідна стати творцем цінностей громадянського суспільства.

Філософеми української національної ідеї торкаються не лише поверхового вдосконалення суспільної життєдіяльності сучасних нащадків великих предків. Подібний підхід вільно чи невільно принижує й примітивізує ступінь етносоціального й духовного становлення суверенітету історичної нації. Така модель, – за рівнем бездуховної реалізації інтенцій Вічногосущого, лише обмежує, наприклад, дух козакофільства, як момент метафізики Надії та не може бути використаною для започаткування у площині історичної пам'яті подальших напрямів наукового дослідження інших аспектів цієї важливої проблеми дослідження у дусі парадигмальних вимог у постмодерністському контексті символічного інтеракціонізму.

Практичні рекомендації.

1. Світоглядно-філософські аспекти вивчення феномену національної безпеки, проблеми ненасильницького спілкування та розв'язання міжкультурних конфліктів в умовах війни має також знаходитися у фокусі досліджень соціальної філософії.

2. Результатом комплексного уявлення вчених про методи ненасильницького спілкування й алгоритми розв'язання міжкультурних конфліктів різними категоріями внутрішньо переміщених осіб, постраждалих внаслідок воєнних подій мають стати полікультурна освіта як інструмент глобального розвитку, філософське консультування у світлі запитів часу, науково-практичні рекомендації, що сприятимуть створенню атмосфери демократичного патріотизму, гуманізму, злагоди, толерантності та довіри в українському суспільстві у воєнний та повоєнний час.

3. Особливої уваги науковців, на наш погляд, потребує, наприклад, така проблема сучасності, як універсальні культурно специфічні особливості та просоціальна поведінка українців, які перебувають як внутрішньо переміщених осіб та громади, що приймає під час російсько-української війни.

4. Щодо деяких аспектів державницької діяльності та їх впливу на удосконалення методів ненасильницького розв'язання конфліктів, відмітимо, що

спілкування у цьому напрямку має супроводжуватися комунікативною практикою на принципах гуманізму, діалогу, конвенціоналізму, толерантності та інформаційної взаємодії.

Список використаних джерел та літератури

1. Аксьонова В. І. Етнонаціональна саморегуляція українського суспільства: життя поза шаблонами (постмодерністський контекст символічного інтеракціонізму). *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. Вип. №1. 2025. С. 4-10. <http://perspektyvy.pdpu.od.ua/index.php/2025-ukr?id=81>
2. Аксьонова В. І. Право як специфічна соціальна реальність: логіка накопичення новітніх сенсів та ідей в умовах воєнного часу та ефективній повоєнній відбудові України. *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектору безпеки і оборони: виклики сьогодення»*: збірник тез доповідей, 28.02.2025/за ред. Чепеля М. О., Севрук І. І., Данильченка О. А., Чупрінової Н. Ю. Харків: НА НГУ 2025. С. 68 - 73.
3. Аксьонова В. І. Онтологічні та аксіологічні засади толерантності у професійній діяльності працівника Національної поліції України у освітньому просторі правової держави. *Освітній процес сьогодення: досягнення, виклики, перспективи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю* (м. Тернопіль, 25 квітня 2025 року) / Редколегія: О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, О. Я. Колодійчук, Г. Р. Корицька, О. Р. Олексюк, Ю. М. Починок, В. Я. Гайда, І. І. Подлесна. Тернопіль, 2025. С. 138-140.
4. Донцов Д. Націоналізм. Степан Ленкавський. Філософічні підстави «націоналізму» Донцова. Київ : ФОП Стебеляк, 2011. 257 с.
5. Сковський І. З. Метафізика національної ідеї в контексті етносоціальних зрушень в Україні. Грані. *Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах* / за ред. П. Гнатенка. Дніпропетровськ. 2008. №5. С.70-75.
6. Сковський І. З. Феномен національної ідеї в метафізичному контексті сучасних змін в Україні. *Філософські пошуки*/ за ред. М. Верникова. Львів-Одеса. Вид-во «Центр Європи», 2008. Вип. XXVIII. С. 89-100.
7. Сковський І. З. Метафізичний дискурс в контексті осмислення українського етносу. Мультиверсум. *Філософський альманах: збірник наукових праць* / гол. ред. В.В. Лях. Київ. Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. 2009. Вип.77. С. 99-106.
8. Сковський І. З. Метафізика національної ідеї: Український контекст: монографія. ЛА НАУ, 2012. 332 с.
9. Сковський І. З., Аксьонова В. І. Метафізика процесу українського елітоутворення. Культурологічно-освітній контекст. *Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах*. 2008. №2(58) березень-квітень. Дніпро, 2008. С.99-103.
10. Сковський І. З., Філософія національної ідеї як феномен етносоціальних змін в Україні. *Гуманітарний вісник (ЗДІА)*. 2015. Вип. 63. С.70-78.
11. Сковський І. З., Аксьонова В. І. Софократія як проєкт виходу гуманітарного знання із ситуації духовної нестабільності. *Матеріали VIII Всеукраїнської наукової*

інтернет-конференції «Освіта та соціалізація особистості» (на базі інтернет - ресурсу кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності). Одеса, 24-25 квітня 2020 року. Одеса: Університет імені К.Д. Ушинського, 2020. С. 5-7.

Баженков Євген,
*доктор економічних наук, доцент,
директор Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ, Україна*

ЦИФРОВІ РЕСУРСИ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДЯНСЬКОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Формування громадянської самосвідомості є одним із ключових завдань сучасної української школи. У контексті трансформацій українського суспільства, геополітичних викликів та інформаційної війни особливої ваги набуває потреба у вихованні відповідального громадянина, який усвідомлює свою приналежність до нації, держави, здатний захищати її цінності й дотримуватися демократичних норм.

Цифрова трансформація освіти змінює зміст і форми освітньої взаємодії. Цифрові ресурси стають інструментами навчання і засобами ціннісного впливу. Вони дозволяють створити віртуальне середовище, в якому моделюються реальні суспільні ситуації, формується здатність до рефлексії, діалогу, усвідомлення власної ролі в соціумі. Особливу увагу привертають графічні знання, що реалізуються через інфографіку, карти, схеми, діаграми, візуалізації даних – як ефективний інструмент формування візуальної грамотності.

Громадянська самосвідомість – нами розглядається як інтегрована якість особистості, що охоплює знання про права й обов'язки, розуміння політичних процесів, емоційно-ціннісне ставлення до нації, демократичних інститутів, готовність до активної громадянської участі. У молоді ця якість формується переважно через освітню взаємодію, соціальне моделювання, досвід самоврядування, аналіз суспільних явищ.

Засобом для громадянської освіти виступають цифрові ресурси. Зокрема, освітні платформи, що містять курси з прав людини, демократії, протидії дискримінації і подаються у мультимедійному форматі. Гейміфіковані середовища, які забезпечують рольову участь у суспільних моделях, управлінні громадою, прийнятті рішень тощо.

На формуванні власної громадянської позиції впливають інтерактивні симулятори, онлайн-опитування, форуми, які сприяють дискусіям, обговоренню, висловленню власних поглядів. Візуалізацію складних соціальних і політичних концептів, переважно, забезпечує інфографіка, що подає структуровану інформацію про політичну систему, права людини, механізми державного управління. Зокрема, історичні та політичні карти, які розкривають просторово-часові трансформації державності; схеми взаємодії органів влади, діаграми суспільної участі, лінійки часу подій; візуальні кейси – цифрові історії, оформлені як слайд-шоу або відеоролики з громадянською тематикою. Такі візуальні матеріали спонукають до інтерпретації, порівняння, критичного аналізу. Вони відповідають стилю навчання здобувачів освіти і формують візуальну грамотність як елемент медіаосвіти.

Ефективність цифрових інструментів у формуванні громадянської самосвідомості забезпечується за таких умов:

- педагогічні умови ефективного використання цифрових ресурсів;
- інтеграції цифрових ресурсів у навчальну та позанавчальну діяльність;
- методичної підготовки педагогів до роботи з візуальними і цифровими матеріалами;
- підбору ресурсів, що відповідають віковим особливостям і актуальним викликам суспільства [1];
- поєднання цифрового та проєктного навчання, що передбачає активну участь здобувачів.

Цифрові ресурси, які мають виражено графічну складову, відіграють особливу роль у формуванні громадянської самосвідомості здобувачів освіти. Вони забезпечують візуалізацію складних понять, сприяють осмисленню соціальних явищ, формують навички аналізу інформації, посилюють мотивацію до навчання.

Інтеграція цифрових інструментів в освітній процес вимагає методичного підходу, педагогічної компетентності та усвідомлення ціннісного впливу освітніх технологій [2]. Графічні знання в умовах цифровізації освіти виступають як ілюстративним засобом, так і самостійною формою подання та інтерпретації громадянського змісту.

Висновок. Цифрові ресурси мають високий потенціал у формуванні громадянської самосвідомості здобувачів освіти. Ефективне використання цифрових ресурсів можливе за умов поєднання цифрових технологій зі гуманістичною педагогікою, орієнтованою на розвиток свідомої, активної та відповідальної особистості.

Список використаних джерел

1. Основи інтегрованого навчання учнів громадянської освіти та історії в 5–6 класах: методичний посібник / За загальною редакцією О .І. Пометун.[Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта». 2024. 134 с.

https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/Pometun-ta-in_Metod_posibnyk_Osnovy-intehr-navch.pdf

2. Цифрова трансформація відкритих освітніх середовищ: колективна монографія / [колектив авторів]; за ред. В.Ю. Бикова, О.П. Пінчук. К.: ФОП Ямчинський О.В. 2019. 186 с.

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720740/2/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B0%20%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%2020%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%86%D0%86%D0%A2%D0%97%D0%9D.pdf>

Бережна Таміла,
*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
вчений секретар Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти», м. Київ, Україна*

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ – СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Проблема педагогічної майстерності завжди залишалася в центрі уваги науковців, психологів та вчителів-практиків на різних етапах розвитку освітньої системи в Україні. Різноманітні погляди на педагогічну майстерність, професійну підготовку вчителів, формування педагогічної особистості та її роль у соціумі, висловлені в працях відомих діячів науки, освіти та культури кінця XVIII – другої половини XIX століття, мали велике значення для розвитку української освіти та здійснювали суттєвий вплив на громадсько-педагогічні та політичні процеси того часу. Ідеї розвитку педагогічної майстерності залишаються актуальними й до сьогодні.

Видатний педагог В. Сухомлинський визначає модель ідеального вчителя через три основні аспекти. По-перше, це людина, яка любить дітей, отримує радість від спілкування з ними та вірить, що кожна дитина здатна стати доброю особистістю, а також вміє дружити з дітьми. По-друге, хороший вчитель — це людина, яка глибоко знає науку, на основі якої викладає свій предмет, захоплюється нею й обізнана з останніми досягненнями та відкриттями в цій галузі. По-третє, ідеальний вчитель має розуміння психології та педагогіки, усвідомлюючи, що без знання науки про виховання ефективна робота з дітьми неможлива [10].

На нашу думку, найкраще суть педагогічної майстерності розкрита в педагогічній енциклопедії, де її визначають як високий рівень мистецтва навчання та виховання, що постійно вдосконалюється і доступне кожному педагогу, який працює з покликанням і любить дітей. Педагог, який є майстром своєї справи, — це фахівець з високою культурою, глибокими знаннями свого предмета, обізнаний у суміжних галузях науки або мистецтва, добре розуміється на загальній та дитячій психології, а також володіє методикою навчання та виховання.

У психолого-педагогічній літературі існують різні визначення поняття педагогічної майстерності. Зокрема, її розглядають як найвищий рівень педагогічної діяльності, який полягає в досягненні оптимальних результатів у межах відведеного часу. Більшість дослідників вважають, що майстерність — це сукупність властивостей особистості, які забезпечують самоорганізацію та високий рівень професійної діяльності на основі рефлексії [4,5,6]. Окрім того, деякі трактують педагогічну майстерність як досконале і творче виконання педагогом своїх функцій на рівні мистецтва, що дозволяє створити оптимальні соціально-психологічні умови для розвитку особистості вихованців і забезпечити високий рівень їх інтелектуального та морально-духовного зростання [9]. Отже, зростаючий інтерес науковців до проблеми педагогічної майстерності та її значення для професійного розвитку вчителя підкреслює важливість врахування накопиченого педагогічного досвіду для усвідомлення ролі майстерності як фактора професійності сучасного педагога.

Поняття «педагогічна майстерність» передбачає не лише наявність глибоких знань у різних наукових галузях — фізичних, математичних, технічних, біологічних або гуманітарних, але й, що важливо, опановування комплексом знань та практичних навичок педагогічної діяльності [7]. Це включає формування стійкого інтересу до особистості учня, його світогляду, педагогічного такту та професійної відповідальності. Сучасні українські вчені, такі як Є. Барбін, І. Зязюн, О. Киричук, Н. Ничкало та В. Олійник, активно досліджують проблему педагогічної майстерності. Зокрема, академік І. Зязюн зазначав, що педагогічна майстерність — це індивідуальний внесок учителя в педагогічну культуру суспільства, і лише повне усвідомлення механізмів власної діяльності дає змогу передавати майстерність іншим [3].

Очевидно, що педагогічна майстерність та творчість учителя проявляються у вмінні ефективно взаємодіяти з учнями, передбачати труднощі, прогнозувати результати та знаходити оптимальні педагогічні рішення у нестандартних ситуаціях, а також у здатності організовувати освітній процес. Аналіз науково-педагогічної спадщини видатних діячів української освіти та культури дозволяє стверджувати,

що педагогічна майстерність є поєднанням науки та мистецтва. Ключовими факторами цього процесу є особистість учителя, активізація його потреб у професійному самопізнанні та самовихованні, самонавчанні, формування гуманістичної та професійної позиції. Водночас процес набуття педагогічної майстерності є важливим чинником, що впливає на конкурентоспроможність та професійність вчителя сьогодні на ринку освітніх послуг. Рівень педагогічної майстерності безпосередньо залежить не лише від прагнення вчителя до успіху в професії, але й від сформованості його професійних компетенцій, які починають формуватися ще в педагогічних закладах освіти.

Термін «компетентність» розглядається в працях І. Беха та І. Зязюна як здатність ефективно виконувати завдання й здійснювати певну діяльність на належному рівні. У цьому контексті поняття «компетентність» включає не лише знання і навички, а й здатність особистості використовувати їх для досягнення високих результатів у професійній сфері [2].

Дослідник В. Семиченко трактує компетентність як характеристику особистості, яка вказує на систему набутих способів, за допомогою яких людина здатна розв'язувати різноманітні проблеми та завдання в межах своєї життєдіяльності. Знання, навички та вміння набувають значення лише тоді, коли вони інтегруються в єдину систему, взаємодіють з іншими елементами, гнучко адаптуються і використовуються для досягнення цілей у конкретних умовах або в міжособистісній взаємодії [8]. Компетентність є складною інтегративною якістю особистості, що визначає її готовність до здійснення певної діяльності [11].

Професійна компетентність є важливою складовою розвитку особистості педагога. Вона містить такі якості, як пам'ять, логічне мислення, рефлексія, організованість, акуратність, пунктуальність, емоційна стійкість, увага, допитливість, принциповість, рішучість та комунікабельність. Всі ці характеристики, в поєднанні з чітко сформованою системою моральних цінностей, створюють основу для конкурентоспроможності вчителя в умовах сучасної освіти.

Зміст професійної компетентності вчителя визначається через кваліфікаційну характеристику, яка є нормативною моделлю цієї компетентності. Вона відображає

науково обґрунтовані вимоги до професійних знань, умінь і навичок вчителя. Кваліфікаційна характеристика встановлює загальні вимоги до вчителя щодо його теоретичних і практичних знань та здібностей.

Особливо важливим є стимулювання професійного самовиховання, яке допомагає розвитку ініціативи та формуванню особистісного стилю освітньої діяльності. Це дозволяє враховувати індивідуальність вчителя та рівень його підготовки, створюючи тим самим більш ефективну атмосферу для навчання.

Загалом, професійна компетентність є основою не тільки педагогічної майстерності, а й творчості, що є важливою складовою діяльності спеціаліста в будь-якій галузі, а особливо – вчителя. Розвиток цієї компетентності гарантує вчителю здатність адаптуватися до змінюваних умов освіти та ефективно здійснювати свою діяльність.

Список використаних джерел

1. Бедевельська М. В. Педагогічна майстерність як вищий рівень професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови. *«Молодий вчений»*. •№ 3 (30) • (2016). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/3/81.pdf>
2. Бех І. Д. Компетентнісний підхід у сучасній освіті URL: <http://www.ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>
3. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії. Навч. посіб. для вчителів, аспірантів, студ. середн. та вищих навч. закл. К. Україна. 1997. 302 с.
4. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. *Монографія*. К. Черкаси. 2008. 608 с.
5. Зязюн І. А., Крамущенко Л. В., Кривонос І. Ф. Педагогічна майстерність : підручник. Київ. Вища школа. 1997. 349 с.
6. Мороз О. Г., Омеляненко В. Л. Перші кроки до майстерності. К. Знання. 1992. 112 с.
7. Раковець О., Раковець С. Компетентність педагога як основа його професійної майстерності. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2001. № 1 (105) URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/08/7.pdf>
8. Семиченко В. А. Моделювання структури педагогічної діяльності. Ялта. НМЦ Надія. 2000. 76 с.
9. Сіпко Л. Педагогічна майстерність як складова професійної підготовки студентів спеціальності 014 (середня освіта). Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». 2005. № 1, С. 165-171. URL: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2025-1-165-171>
10. Сухомлинський В. О. Пависька середня школа. Вибрані твори. Т. 4. К. Рад. Школа. 1977. С. 7–390.
11. Юр'єва К. А., Тіщенко О. М. Компетенція, компетентність, міжкультурна компетентність учителя: сутність і зміст. *Зб. наук. Вип. 42*. Харків. 2014. С. 169–182.

Березіна Ірина,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди,
заступник директора з навчально-виховної роботи
комунального закладу «Харківський ліцей № 12 Харківської міської ради»,
м. Харків, Україна
Бондаренко Денис,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
учитель фізики та математики
комунального закладу «Харківський ліцей № 12 Харківської міської ради»,
м. Харків, Україна

STEM-ОСВІТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Характерною рисою сучасного світу, що розвивається надзвичайно динамічно, є його нестабільність, непередбачуваність, багатогранність і складність. Україна є невіддільною частиною глобального простору, де швидкий прогрес технологій, а також трансформація форм і видів діяльності зумовлюють появу нових професій, а значить збільшуються потреби у висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівцях у галузі технічних та природничо-математичних наук. Саме тому, STEM є одним із провідних напрямків трансформації освіти і є визначальним фактором формування інноваційної економіки країни.

STEM-освіта, що поєднує науку (Science), технології (Technology), інженерію (Engineering) та математику (Mathematics), стала ключовим напрямком розвитку освітньої системи України. Вона відкриває перед здобувачами безмежні можливості для розвитку критичного мислення, творчості, інноваційних навичок та готовності до викликів цифрової епохи. Впровадження STEM-освіти в закладах загальної середньої освіти є не лише відповіддю на виклики сучасності, а й стратегічним кроком у формуванні конкурентоспроможного покоління, здатного до інновацій та ефективного розв'язання проблемних ситуацій у реальному житті нестандартними, інноваційними способами.

Розвиток STEM-освіти в Україні підкріплений рядом нормативно-правових актів (закони України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про інноваційну діяльність», Державний стандарт початкової освіти, Державний стандарт базової середньої освіти, Концепція «Нова українська школа», Концепція розвитку природничо-математичної (STEM-освіти), Концепція розвитку цифрових компетентностей, Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності), які визначають стратегічні напрямки й механізми її впровадження, визначають орієнтири для педагогів [2].

Так, Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) тлумачить STEM-освіту як цілісну систему природничої та математичної галузей, метою яких є розвиток особистості, через формування компетентностей, природничо-наукової картини світу, світоглядних позицій і життєвих цінностей з використанням трансдисциплінарного підходу до навчання, який базується на практичному застосуванні наукових, математичних, технічних та інженерних знань для розв'язання практичних проблем для подальшого використання цих знань і вмінь у професійній діяльності [4]. Вищезазначена Концепція визначає основні принципи, цілі та завдання STEM-освіти та шляхи її інтеграції в освітній процес. Державний стандарт базової середньої освіти акцентує на формуванні ключових компетентностей учнів, зокрема інноваційність, інформаційно-комунікаційна, математична та компетентність у галузі природничих наук, техніки та технологій, які є основою STEM-освіти. Модельні програми передбачають інтеграцію STEM-підходів у вивченні фізики, хімії, біології, математики та інформатики, що сприяє з одного боку практичному засвоєнню знань учнів, а з іншого, розвитку критичного, інженерного та алгоритмічного мислення, навичок обробки інформації й аналізу даних, цифровій грамотності, креативності й інноваційності та навичок комунікації та співпраці.

Питання STEM-освіти відображено у роботах закордонних (Х. Гонсалеса, Д. Куензі, Д. Ленгдона) та вітчизняних учених (Л. Дзини, С. Доценко, А. Дрокіна, О. Кузьменко, О. Костельова, Н. Ярмолович та інш.), які у своїх доробках

характеризують STEM-освіту як невичерпне джерело творчості як педагога, так і учня, що базується на міждисциплінарному підході. Зазначене допомагає формувати не лише ключові компетентності, а й уміння працювати в команді, домовлятися, розвиває критичне та креативне мислення, а значить результат STEM-освіти – інноваційна діяльність учня.

STEM-підходи до навчання мають принципові відмінності від традиційних, оскільки головним є практичне розв'язання навчальної або життєвої задачі, пошук оптимального рішення через інтерактивну взаємодію, дослідження, експериментування, пошук методів та аналіз помилок. Однією з особливостей STEM є самостійність здобувачів освіти, яка проявляється у самостійному прийнятті рішень, проведенні досліджень та експериментів та аналізі отриманих даних, що сприяє розвитку відповідальності, навичок критичного мислення, інженерному підходу до розв'язання завдань.

З метою розвитку STEM-освіти комунальний заклад «Харківський ліцей № 12 Харківської міської ради» з 2022 року бере участь в інноваційному освітньому проєкті «Організаційні та науково-методичні умови створення STEM-центрів». З 2024 року у закладі впроваджено міжгалузевий інтегрований курс «STEM» у 5-6 класах [3]. Метою впровадження курсів є формування уявлень про STEM-освіту, STEM-професії та ранню профорієнтацію учнів, пропедевтичне навчання й популяризація природничої, математичної, інформатичної та технологічної галузей. Протягом одного навчального року учні повинні реалізувати 5 різноманітних проєктів, які мають міждисциплінарний характер, поєднуючи природознавчі, технологічні, математичні та інформатичні аспекти пізнання і дослідження. Виконуючи проєкт, учні навчаються приймати технологічні та інженерні рішення, створювати пристрої та моделі, удосконалюючи знання та навички з природничої, інформатичної та технологічної галузей. Для створення проєктів виконують вимірювання, аналіз отриманих даних та необхідні розрахунки, що сприяє покращенню математичної компетентності учнів. Презентація учнівських проєктів розвиває комунікативні навички та навички роботи в команді, творчість та креативність, цифрову грамотність здобувачів.

STEM-освіта відкриває нові можливості для навчання, роблячи його більш інтерактивним, цікавим та ефективним. STEM-освіта це не лише сукупність дисциплін, зібраних в один курс, а інноваційний підхід, який доцільно застосовувати на будь-якому предметі. На уроках фізики STEM-підхід полягає у використанні віртуальної та доповненої реальності, що дозволяє учням візуалізувати складні наукові явища, проводити віртуальні експерименти, які неможливо провести у реальному житті та досліджувати мікро- та макросвіт. Використання датчиків, мікроконтролерів для збору та аналізу даних, створення інженерних конструкцій сприяють глибшому розумінню програмового матеріалу. 3D-друк та моделювання за допомогою цифрових сервісів на уроках математики розвиває інженерні навички та творче мислення учнів. Робототехніка та програмування сприяють розвитку логічного та алгоритмічного мислення та навичок розв'язання проблем. Створення 3D-моделей молекул на уроках хімії та кристалічних ґраток, проведення безпечних хімічних експериментів за допомогою симуляцій на уроках хімії, створення моделей екосистем, використання біоінформатики для аналізу генетичних даних сприяють підвищенню мотивації навчальної діяльності та підвищенню якості знань.

Виконуючи STEM-проекти з будь-якого предмета здобувачі вчаться критично оцінювати інформацію з різних джерел, використовувати цифрові інструменти для її обробки та аналізу, ефективно співпрацювати та комунікувати в цифровому середовищі, використовуючи онлайн-платформи та інструменти, створювати власний цифровий контент та презентувати свої доробки.

Отже, STEM-освіта – крок до створення інноваційного освітнього середовища, де учні не лише отримують знання, а й здобувають навички їх застосовування у розв'язанні реальних проблем. STEM-підхід у навчанні розвиває у здобувачів уміння дослідницької, аналітичної роботи, експериментування, критичного та інженерного мислення, дає змогу глибше розуміти сучасні технологічні й наукові процеси та сприяє конкурентоспроможності учнів у майбутній професійній діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Дрокіна А. STEM-освіта як ефективний напрям реалізації ключових положень концепції Нової Української Школи. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2024. Том12, №3. С. 20-25. URL: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol12i3-003>.

2. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2024/2025 навчальному році : лист ІМЗО від 01.08.23 р. № 21/08-1242. URL : <https://surl.li/ntygdk>.

3. Модельна навчальна програма для базової середньої освіти «STEM. 5-6 класи (міжгалузевий інтегрований курс)» (авт. Бутурліна О.В., Артем'єва О.Є.) URL: <https://surl.li/csotrd>.

4. Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#n8>.

Бондарчук Юлія,
*Учениця 10.1 класу
Ліцею №157 Оболонського р-ну,
м. Київ, Україна*

Науковий керівник:
Попченко Іван,
*Заступник директора, вчитель історії
Ліцею № 157 Оболонського р-ну,
м. Київ, Україна*

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ПІД ВПЛИВОМ УЧАСТІ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИХ ІГРАХ

Почнемо з того, що таке патріотизм. Патріотизм – це громадянське почуття, змістом якого є любов до Батьківщини та готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах Батьківщини та постати на її захист у разі необхідності. Містить ряд важливих морально-етичних, етнічних, культурних, політичних та історичних аспектів; тісно пов'язаний з націоналізмом. Патріотизм є важливою складовою українського національного духу, надихав покоління українців на боротьбу за національне визволення та процвітання. Оскільки саме діти й молодь є могутньою силою країни та надією нації, питання військово-патріотичного виховання є рушійним, особливо в умовах війни.

Для того, щоб глибше зрозуміти сутність поняття патріотизму, необхідно звернутися до наукових праць дослідників, які розкривають його з різних аспектів - філософського, психологічного, соціального та педагогічного. Патріотизм не є одновимірним явищем – він охоплює цілу систему цінностей, переконань, емоцій і дій, пов'язаних зі ставленням людини до Батьківщини. У працях Івана Беха патріотизм визначається як глибоко моральна якість, що формується через особистісне переживання належності до національної спільноти [1]. Ольга Сухомлинська акцентує на історичному та культурному вимірах патріотизму, підкреслюючи його роль у збереженні національної ідентичності [2]. Лариса Карамушка розглядає патріотизм з позиції соціальної психології як емоційно-

мотиваційну установку, що виявляється у готовності діяти на благо своєї країни [3]. Узагальнення цих підходів дає змогу більш цілісно зрозуміти, як формується патріотизм у дітей та молоді. Особливо важливо це у контексті сучасних викликів, коли патріотичне виховання стає не лише освітнім, а й суспільно-стратегічним завданням.

Цінності – це стійкі уявлення людини про те, що є важливим, значущим і гідним у житті. В. Рогова визначає їх як соціально схвалювані орієнтири, які формують моральну основу особистості та впливають на її світогляд і поведінку. Вона підкреслює, що саме через засвоєння цінностей відбувається становлення громадянської позиції та відповідального ставлення до суспільства [4].

У системі цінностей патріотизм не існує ізольовано – він тісно пов'язаний із низкою фундаментальних понять, які формують його зміст і визначають його прояви в реальному житті. Насамперед – це любов до рідної землі, яка проявляється у глибокому емоційному зв'язку з місцем свого походження, турботі про його добробут, природне середовище та розвиток. Важливою складовою є історична пам'ять – усвідомлення власного коріння, знання історії свого народу, шанування героїв та подій, що формували національну самосвідомість. Не менш значущим елементом патріотизму є відчуття державності, тобто розуміння ролі держави як гаранта безпеки, справедливості та розвитку суспільства. Патріотизм також тісно пов'язаний із гідністю, яка виявляється у відстоюванні прав і свобод своєї країни, повазі до її символіки та культурних надбань. Свобода у цьому контексті розуміється не лише як політичне право, а як внутрішня готовність діяти відповідально на користь спільноти. І, нарешті, відповідальність – це здатність особистості нести обов'язки перед суспільством, захищати його цінності, діяти на благо майбутніх поколінь. У сукупності ці складові формують цілісне уявлення про патріотизм як ключову життєву цінність, що визначає громадянську зрілість людини.

Саме національно-патріотичні ігри є потужним інструментом формування цінностей, оскільки поєднують навчання з емоційним досвідом, командною взаємодією та практичним застосуванням патріотичних знань. Через участь у таких

іграх діти та молодь засвоюють і переживають на практиці цінності, пов'язані з любов'ю до Батьківщини, відповідальністю, взаємопідтримкою та гідністю. Національно-патріотичні ігри - це форма освітньо-виховної діяльності, що поєднує елементи гри, змагання та національного змісту з метою формування у молоді патріотичних переконань і громадянської активності. Вони ґрунтуються на історичних традиціях, культурній спадщині та героїчних подіях, що сприяє усвідомленню національної ідентичності та духовної єдності.

Найважливішими та найефективнішими національно-патріотичними іграми ми можемо виділити: Всеукраїнська дитячо-юнацьку військово-патріотичну гру «Сокіл» («Джуру»); Всеукраїнську теренову гру «ЗВИТЯГА; Всеукраїнську військово-патріотичну грк «Гурби–Антонівці».

Отже, участь дітей та молоді в національно-патріотичних іграх є ефективним засобом формування ключових цінностей, що визначають їхню громадянську позицію, національну ідентичність та особисту відповідальність перед суспільством. Поєднання ігрової форми з патріотичним змістом дозволяє зробити процес виховання глибоко емоційним, дієвим і близьким до життєвого досвіду молодого покоління.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 1. К.: Либідь, 2003. 198 с.
2. Сухомлинська О. В. Національне виховання в Україні. К.: Інститут педагогіки, 2001. 68 с.
3. Карамушка Л. М. Соціальна психологія патріотизму. К.: ІПСР НАПН України, 2014.
4. Рогова В. М. Формування ціннісних орієнтацій особистості школяра. К.: Педагогічна думка, 2011.

Бушуєва Інна,
*д-р фарм.н., професор,
завідувачка кафедри управління і економіки фармацевтики
та фармацевтичної технології
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету,
м. Запоріжжя, Україна*

Борисенко Наталія,
*PhD з фармацевтики, доцент кафедри фармацевтичних дисциплін
Черкаської медичної академії,
м. Черкаси, Україна*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СВІТУ

Фармацевтична галузь є однією з найбільш динамічних та швидкозмінних у сфері охорони здоров'я. Сучасні виклики (пандемія COVID-19, воєнний стан в Україні), розвиток цифрових технологій та зростання вимог до якості фармацевтичної допомоги, вимагають від фармацевтів постійного оновлення знань та навичок. У зв'язку з цим, формування компетентностей здобувачів фармацевтичної післядипломної освіти набуває особливої актуальності.

Метою даного дослідження став аналіз особливостей формування компетентностей здобувачів фармацевтичної післядипломної освіти в умовах сьогодення, а також визначення ключових напрямків удосконалення освітнього процесу.

У ході дослідження були використані такі методи, як:

- аналіз наукової літератури та нормативних документів;
- опитування експертів у галузі фармацевтичної освіти;
- аналіз досвіду провідних фармацевтичних закладів вищої освіти.

Результати дослідження показали, що формування компетентностей здобувачів фармацевтичної післядипломної освіти в умовах сьогодення має такі особливості:

1. Необхідність формування не лише професійних, а й цифрових соціальних та комунікативних компетентностей.
2. Використання сучасних освітніх технологій, таких як дистанційне навчання, симуляційні технології та інтерактивні методи навчання.

3. Орієнтація на практичну діяльність, включаючи стажування, участь у науково-практичних конференціях та роботу з клінічними випадками.
4. Індивідуалізація навчання, враховуючи потреби та інтереси здобувачів.
5. Розвиток критичного мислення та здатності до самонавчання.
6. Створення умов для постійного оновлення знань та навичок (тематичне удосконалення, стажування, спеціалізація, заходи безперервного професійного розвитку тощо).
7. Заохочення до самоосвіти та участі в професійних тренінгах та семінарах [1].
8. Врахування сучасних викликів, таких як підготовка до роботи в умовах надзвичайних ситуацій та навчання принципам доказової медицини.

Формування компетентностей здобувачів фармацевтичної післядипломної освіти в умовах сьогодення є складним та багатоаспектним процесом, який вимагає постійного удосконалення. Ключовими напрямками удосконалення освітнього процесу є розробка та впровадження інноваційних освітніх програм, що відповідають сучасним вимогам; підвищення кваліфікації викладачів у галузі сучасних освітніх технологій [2]; створення умов для розвитку практичних навичок здобувачів; забезпечення індивідуалізації навчання та підтримки здобувачів; співпраця з провідними фармацевтичними установами та організаціями.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та апробації ефективних моделей формування компетентностей здобувачів фармацевтичної післядипломної освіти, а також у вивченні впливу сучасних освітніх технологій на якість надання освітніх послуг.

Список використаних джерел та літератури

1. Добровольська А. М. Готовність майбутніх фахівців до самоосвіти в межах формування ІТ-компетентності. *Mind technologies: step to the future: International scientific-practical congress of pedagogues, psychologists and medics* (Berlin, august 2018). Geneva: Science, 2018. P. 13-15.
2. Литвиненко О. І. Інформаційно-технологічна компетентність особистості на сучасному етапі. URL: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacijno_tekhnologichna_kompetentnist_osobistosti_na_suchasnomu_etapi/1-1-0-34

Васьків Галина,
директор Ліцею №94 Львівської міської ради,
м. Львів, Україна

Токар Оксана,
заступник директора з НВР
Ліцею №94 Львівської міської ради,
м. Львів, Україна

Низьолик Оксана,
Вчитель англійської мови
Ліцею №94 Львівської міської ради,
м. Львів, Україна

ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРНАТУРА – НОВИЙ ПІДХІД ДЛЯ ПРОБУДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГА

Сучасна освіта потребує нових підходів до підготовки педагогів, що сприятимуть їхньому професійному становленню та розвитку мотивації. Одним із таких інноваційних методів є **педагогічна інтернатура** – система підтримки нових педагогів у перший рік їхньої діяльності.

Закон України «Про освіту» визначає педагогічну інтернатуру як **«систему заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника, призначеного на посаду вперше, у провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності»**.

У цій статті ми розглянемо, як педагогічна інтернатура може сприяти формуванню **внутрішньої мотивації** педагога, зробити процес адаптації комфортним та ефективним.

Педагогічна інтернатура – це **обов’язковий річний процес адаптації педагогів**, який включає:

- наставництво з боку досвідчених вчителів;
- поступове освоєння професійних компетентностей;
- психологічну та методичну підтримку;
- відвідування занять і спостереження за досвідченими педагогами;
- участь у тренінгах та майстер-класах.

Її головна мета – не лише навчити молодих педагогів, а й **розвинути в них усвідомлене бажання викладати**, показати значущість їхньої професії та підтримати в перші роки кар'єри.

Однією з головних проблем освіти є **емоційне вигорання педагогів**. Дослідження показують, що **відсутність підтримки у перші роки роботи часто стає причиною втрати мотивації**. Педагогічна інтернатура розв'язує цю проблему завдяки кільком ключовим факторам:

Наставництво – опора та мотивація

У процесі інтернатури молоді вчителі отримують досвідченого наставника, який допомагає їм подолати труднощі та навчитися організовувати навчальний процес. Така підтримка **знижує рівень стресу та сприяє емоційній стабільності**.

Поступова адаптація

Завдяки структурованій програмі педагогічної інтернатури молоді спеціалісти не залишаються сам на сам зі своїми труднощами, а **отримують покрокове керівництво** щодо роботи в класі, комунікації з учнями та батьками.

Самореалізація через професію

Коли вчитель бачить, що його робота має значення і приносить результат, це **посилює його внутрішню мотивацію**. Завдяки зворотному зв'язку, спільному аналізу уроків та наставницьким зустрічам у молодого педагога формується **відчуття професійної впевненості**.

Освоєння сучасних методик

Інтернатура включає знайомство з **інноваційними технологіями та підходами** у викладанні. Це допомагає вчителям **відходити від рутинних методів** і розвивати власний стиль викладання.

Формування спільноти педагогів

Об'єднання молодих вчителів у професійні групи, можливість **спілкуватися з досвідченими колегами** та обмінюватися ідеями допомагають вчителю не почуватися ізольованим, а відчувати підтримку спільноти.

За даними досліджень, системна педагогічна інтернатура дозволяє:

- **Зменшити рівень професійного вигорання** серед молодих вчителів.

- **Підвищити якість освітнього процесу** через залучення нових методик.
- **Забезпечити плавну адаптацію молодих спеціалістів** у професійному середовищі.
- **Зміцнити професійні зв'язки** між молодими та досвідченими вчителями.

Шкільне наставництво – це педагогічна інтернатура, як зазначено в Законі «Про освіту», а це говорить про те, що зараз ти маєш ознайомитися із нормативно правовими документами, що регламентують цей вид діяльності.

Хто ж такий шкільний наставник в контексті педагогічної інтернатури? Це просто людина, яка спостерігає? Робить зауваження? Чи підтримує, направляє?

Щоб бути ефективним наставником варто розібратися із поняттям та проаналізувати свої якості, визначити цінності та порівняти свої цінності, цінності інтерна із цінностями закладу освіти для того, щоб спільно реалізувати поставлену мету педагогічної інтернатури, а в деяких випадках і напрацювати певну рису характеру, щоб бути максимальним вкладом в розвиток інтерна.

Якщо ми звернемося до роз'яснень поняття «Шкільний наставник», то це: «Зацікавлений та захоплений викладанням, який постійно вдосконалюється та професійно розвивається. Готовий ризикувати у своїх практиках учіння та використовувати їх як можливості для навчання. Має високий рівень самоусвідомлення та відкритий як для надання, так і для отримання зворотного зв'язку про роботу. Приклад для наслідування / Той, хто може надихнути та сприяти розвитку інших вчителів: «Сприймається «експертом» в учительській, до якого колеги часто звертаються за ідеями, порадами чи пропозиціями. Прагне допомогти колегам розвиватися, надає їм конструктивну підтримку протягом тривалого проміжку часу. Співпрацює з колегами, щоб допомогти їм замислитися над власним викладанням, прагне розвивати власні вміння активного слухання, коучінгу та наставництва, щоб допомогти колегам досягти їхніх цілей та покращити результати навчання своїх учнів.» (таке роз'яснення дає Британська рада в Україні)

Аспекти педагогічної інтернатури:

- Спостереження за уроками. Наставник спостерігає за тим, як інтерн проводить уроки в класі, аналізуючи його методичні та організаційні здібності, реакцію на виклики та здатність адаптувати підходи до потреб учнів.
- Аналіз робочої документації. Перевірка планів-конспектів уроків, навчальних матеріалів та оцінок допомагає оцінити структурованість, цілеспрямованість і ретельність у підході до планування навчального процесу.
- Самооцінювання. Інтерну пропонують самостійно проаналізувати свої досягнення та труднощі, заповнити анкету чи звіт, що стимулює розвиток навичок самокритичного підходу.
- Підсумкове інтерв'ю. Це фінальна бесіда між інтерном і наставником, у ході якої обговорюються підсумки інтернатури, визначаються сильні сторони інтерна та області, що потребують подальшого розвитку.
- Підсумковий звіт наставника. Наставник детально описує професійні досягнення інтерна, його сильні та слабкі сторони, а також робить висновки про готовність до самостійної діяльності.
- Звіт інтерна про професійний розвиток. У цьому документі інтерн висловлює власну оцінку здобутих знань і навичок, описує особистий досвід і планує подальші кроки професійного вдосконалення.
- Оцінювальна картка компетентностей. У ній зазначаються рівні засвоєння ключових компетентностей і навичок, необхідних для педагогічної роботи.

Отже, педагогічна інтернатура – це ключовий елемент формування нового покоління мотивованих, енергійних та професійних педагогів. Вона дає можливість не лише отримати необхідні навички, а й відчувати любов до своєї справи, знайти натхнення у викладанні та побачити свій розвиток у професії.

Підтримка, навчання та можливість самореалізації – ось три складові, які допомагають молодим вчителям розвиватися та залишатися в професії надовго.

Інвестуючи в педагогічну інтернатуру, ми інвестуємо в якісну освіту майбутнього.

Список використаних джерел та літератури

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#n984>
3. Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології: зб. наук. праць / за ред. Т.В. Сак. Тематичний випуск «Концепція дошкільної освіти дітей з розумовою відсталістю». Кіровоград: Імекс-ЛТД. № 8. 2013. 138 с.
4. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості. *Міжнародні науково-практичні читання*. Київ. 1996. С. 124-125.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. К. «К.І.С.». 2004. 112 с.
6. Шевченко Г. П. Духовність і цінності життя. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. зб. наук. праць. № 5. 2004. Луганськ: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту імені В. Даля. С. 3-15.
7. Висоцька А. М. Теоретичні засади змісту виховної роботи з соціального розвитку розумово відсталих дітей дошкільного віку. *Теорія і практика олігофренопедагогіки та спеціальної психології: збірник наукових праць*: Вип. № 7. 2012. Київ. 190 с.

Волинець Людмила,
*канд. мед. наук, співробітник кафедри фізичної реабілітації та спортивної
медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця,
м. Київ, Україна*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ СТРЕСОСТІЙКОСТІ У СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ З ПСИХОСОМАТИЧНИМИ ЗМІНАМИ ЗА ПРОГРАМОЮ «ХОРТИН»

Стресові умови війни можуть спричинити психологічну травму, погіршення психічного здоров'я, розвиток посттравматичного стресового розладу, тривожних та депресивних розладів у української молоді.

Поширеність посттравматичного стресового розладу (ПТСР), тривоги та депресії коливається від 7,6% до 68,9%, від 23,7% до 94,9% [1-5].

Поширеність психосоматичних розладів викликає занепокоєння у лікарів і потребує подальшого вивчення цієї проблеми з метою розробки та надання соціальної та реабілітаційної допомоги [7].

У дослідженні взяли участь 90 осіб віком від 18 до 20 років. Обстеження проводилися на кафедрі фізичної реабілітації та у спортивному комплексі НМУ імені Богомольця.

Для вивчення психічного здоров'я і функціонального стану обстежених осіб використовувалися методики «Шкала госпітальної тривожності та депресії (HADS)», «Теппінг-тест» під впливом стресових факторів, методика «Оцінка психосоматичних вегетативних розладів» В.П. Войтенка та розроблений нами Опитувальник рухової активності студентів, психологічної адаптації до стресових ситуацій, соціальної адаптації в сім'ях, колективах. Враховувалися шкідливі звички, арттерапія, стан опорно-рухового апарату, шлунково-кишкового тракту, метеочутливість, головний біль, біль у серці та гемодинамічні показники артеріального тиску, частоти серцевих скорочень [7].

Зміни психоемоційного стану студентів за шкалою HADS виявлені у 71 з 90 студентів (78,57%). Субклінічно виражена форма тривожності спостерігалась у 39 (42,22%) студентів. Субклінічно виражену форму депресії діагностовано у 26 (28,89%) студентів. Клінічно виражену депресію виявлено у 6 (7,14%) студентів.

Студенти зі змінами Теппінг-тесту [7] скаржилися на біль у спині, головний біль, погіршення пам'яті, панічні атаки (33,33%), біль у серці (33,33%), що вимагало медикаментозного лікування, зміни настрою (33,33%), нездатність зосередитися (33,33%), а функціональний резерв серця за індексом Руф'є був нижчим і нижче середнього рівня виявлено у 46,67% студентів з тривогою та депресією. Панічні атаки, метеочутливість, нездатність долати стрес у суспільстві, сім'ї, колективі та інші симптоми виявлені у третині випадків спостереження. Також досить часто спостерігалися погіршення пам'яті, зору, слуху.

У студентів з психосоматичними проблемами спостерігалися значні зміни функціональної рухливості нервово-м'язових процесів вже в перші секунди стрес-тесту [7]. Анкета виявила підвищення емоційної напруги, нездатність долати стресові ситуації, психологічні конфлікти в колективі, в сім'ях, когнітивні здібності.

Наша Комплексна програма навчання й розвитку стресостійкості студентів-медиків базується на елементах національного бойового хортингу [6] та регуляції психічного стану за допомогою спеціальних вправ.

Комплекс підвищення ментального здоров'я включає вправи для мозку, вправи для «зняття тривоги», тілесно-орієнтовану лікувальну гімнастику. Очищення власного внутрішнього простору – відбиття негативних думок.

Для підвищення рівня стресостійкості :

1. Розвиток навичок саморегуляції:
 - дихальні техніки, медитація, релаксація.
 - фізична активність за нашою програмою «хортинг».
 - ведення щоденника емоцій для усвідомлення стресових тригерів.
2. Ведення здорового способу життя:
 - повноцінний сон (7-9 годин на добу).
 - збалансоване харчування, уникнення шкідливих звичок.
 - регулярний активний відпочинок та підтримка соціальних зв'язків.
3. Психологічна підтримка та навчання:
 - програми психологічної грамотності (тренінги з подолання стресу).
 - психотерапія (когнітивно-поведінкова терапія, усвідомленість).

- групи підтримки, соціальна взаємодія.

4. Організація здорового робочого середовища:

- зменшення перевантаження,
- гнучкий графік роботи, забезпечення відпочинку.
- підтримка працівників на рівні компанії та штату.

5. Психологічна освіта молоді:

- запобігання емоційного вигорання, навчання навичкам емоційної саморегуляції.

- сприяння ментальному здоров'ю молоді.

До вправ для підвищення стресостійкості: техніки дихання, сканування тіла, техніка «заземлення», емоційне відновлення, робота з думками (когнітивна гнучкість), метод «Стоп-слово», переосмислення ситуації допомагає змінити сприйняття стресових ситуацій.

Основний принцип впливу – розслаблення через напругу м'язів, фізичні вправи для зниження стресу, метод «прогресивної м'язової релаксації», кардіотренування (біг, ходьба, танці), регулярна фізична активність щоденно 5 км.

Результати дослідження виявили у 78,57% випадків субклінічні та клінічні форми тривоги та депресії з панічними атаками. Найбільш чутливими були зміни частоти серцевих скорочень, порушення сну, результати Теппінг-тесту за умов моделювання стресогенних факторів, зміни артеріального тиску, маси тіла

Тривожно-депресивний статус також характеризувався панічними атаками, зниженням самооцінки, нездатністю подолати стрес у соціумі, сім'ї, колективі, що супроводжувалося зниженням рухової активності, різкими змінами у підвищенні індексу Руф'є, тахікардією, змінами артеріального тиску за гіпертонічним та гіпотонічним типом, головним болем, болем у серці, метеочутливістю.

Розробка реабілітаційної оздоровчої програми для підвищення стресостійкості та скринінгових тестів на підвищений ризик розвитку ПТСР у студентів-медиків є актуальною проблемою та потребує подальшого вдосконалення.

Список використаних джерел та літератури

1. Mental Health Problems of Syrian Refugee Children: Post-Traumatic Stress, Depression and Anxiety. *Journal of Pediatric Nursing*. 2020. Vol. 51. P. e27-e32. URL: <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2019.06.012>
2. Pediatric Somatic Symptom Disorders. *Current Psychiatry Reports*. 2017. Vol. 19, no. 2. URL: <https://doi.org/10.1007/s11920-017-0760-3>
3. Pop-Jordanova N. Different Clinical Expression of Anxiety Disorders in Children and Adolescents: Assessment and Treatment. *PRILOZI*. 2019. Vol. 40, no. 1. P. 5–40. URL: <https://doi.org/10.2478/prilozi-2019-0001>
4. Symptoms of depression and anxiety among Ukrainian children displaced to Poland following the outbreak of the Russo-Ukrainian war: Associations with coping strategies and resilience. *Applied Psychology: Health and Well-Being*. 2023. URL: <https://doi.org/10.1111/aphw.12510>].
5. Коник В. Військові дії як психотравмуючий досвід для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. *Психосоціальна підтримка осіб з травмою війни: міжнародний досвід та українські реалії*. Донецький державний університет управління. 2018. С. 120-122.
6. Пустолякова Л. М. Впровадження модуля «Хортинг» у програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів вищих медичних навчальних закладів. *Теорія і методика хортингу зб. наук. праць. / [ред.. рада: Бех І.Д. (голова) та ін.]*. 2017. Вип. 7. С. 56-65.
7. Volynets Lyudmyla “Features of relationship of functional mobility of neuromuscular processes and academic success medical students under information”. *VII International Science Conference*. February 19-21. 2024. Madrid. Spain. URL.: <https://eu-conf.com/events/information-technologies-in-education-technology-and-industry/>

Воліченко Оксана,
викладач іноземної мови вищої категорії, старший викладач
КЗ КОР «Богуславський гуманітарний
фаховий коледж імені І.С. Нечуя-Левицького»,
м. Богуслав, Україна

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ АНГЛОМОВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Формування ключових компетентностей у здобувачів освіти є важливим аспектом сучасної освіти, яка зумовлена швидкими змінами сьогодення та викликами, зокрема, війною. Одним з ефективних інструментів розвитку цих компетентностей є англомовне середовище, яке сприяє розвитку комунікативних, соціокультурних, критичних, аналітичних навичок та здатності працювати в команді. Використання англійської мови в освітньому процесі дозволяє здобувачам не тільки вдосконалювати мовні та мовленнєві навички, але й адаптуватися до реалій, готуючись до професійної діяльності.

У сучасному світі англійська мова займає важливе місце як інструмент спілкування та взаємодії з різними культурами та професійним середовищем. Однак, важливим є не лише знання мови, а й здатність ефективно використовувати її для розвитку ключових компетентностей, які є необхідними для успішної діяльності у професійному контексті.

Інтеграція англійської мови в освітній процес сприяє розвитку цих компетентностей, готуючи здобувачів освіти до ефективної взаємодії у глобальному середовищі та дозволяє їм бути конкурентоспроможними не лише на внутрішньому, а й на міжнародному ринку праці.

Особливо важливою є роль англомовного середовища сьогодні, коли викликами є не тільки глобалізація, але й реалії війни. Війна накладає свій відбиток на освітній процес, змінюючи підходи до навчання, його доступність та контекст. Вона змушує шукати нові методи навчання, пристосовуватися до онлайн-форматів і надавати здобувачам можливість підтримувати зв'язки з навчальним закладом, зберігаючи свою здатність до саморозвитку та фахового зростання.

Роль англомовного середовища у формуванні ключових компетентностей:

Комунікативна компетентність. Англомовне середовище є потужним засобом для розвитку комунікативних навичок здобувачів освіти, особливо в умовах війни, коли традиційне навчання може бути обмеженим:

Дискусії та дебати. Джон Дьюї (John Dewey), американський філософ і педагог, який пропагував активні методи навчання через діалог і дискусію. Вивчення англійської мови через участь у дискусіях на різноманітні теми сприяє розвитку здатності чітко висловлювати свої думки, ставити питання та критично оцінювати аргументи інших. Дослідження спрямоване на аналіз активних методів навчання, пропагованих Джоном Дьюї, зокрема використання діалогу та дискусій, для покращення навичок володіння англійською мовою.

Групова робота – сприяє розвитку навичок роботи у команді та спілкуванню між собою.

Кейс-метод. Гарвардська бізнес-школа (Harvard Business School) популяризувала використання кейс-методу в навчанні. Аналіз реальних або вигаданих ситуацій англійською мовою дозволяє здобувачам розглядати проблему з різних боків, обговорювати можливі рішення, обґрунтовувати свої думки, а також прогнозувати наслідки.

Читання текстів. Прочитавши статті, есе або листи англійською, здобувачі отримують можливість аналізувати тексти, робити висновки, що стимулює розвиток критичного підходу до інформації.

Особливо сьогодні, коли триває війна, коли багато здобувачів освіти змушені навчатися в онлайн-форматі або через інші дистанційні технології, ці методи допомагають зберігати зв'язок з іншими культурами і забезпечувати їхній професійний розвиток, попри фізичні та соціальні обмеження.

Соціокультурна компетентність. Вивчення англійської мови сприяє розвитку міжкультурної компетентності. Здобувачі набувають здатності знайомитися з особливостями культури, розуміти та шанувати звичаї та традиції країни, мову якої вони вивчають. Таким чином, залучення їх до міжнародних заходів дозволяє безпосередньо взаємодіяти з іншими культурами, що в умовах війни є важливим інструментом підтримки морального духу та підвищення стійкості.

Критичне мислення. Вивчення англійської мови також сприяє розвитку критичного мислення, яке є важливим для оцінки інформації, аналізу різних думок та прийняття рішень. Здатність сприймати та осмислювати матеріал англійською мовою допомагає краще оцінювати, порівнювати та робити висновки, що є важливим інструментом в умовах інформаційної війни та боротьби з фейковими новинами.

Здатність працювати в команді. Вивчення англійської мови є потужним інструментом для формування здатності працювати у команді, важливої для успішної професійної діяльності.

Групові проєкти розвивають навички співпраці та комунікації. Особливо важливим є те, що такі комунікаційні навички сприяють не лише професійному розвитку, але й психологічній підтримці, можливості обмінюватися досвідом з іноземними колегами, навіть у складних умовах.

Методики для розвитку самостійності.

Самостійність — це вміння самостійно приймати рішення, організовувати свою діяльність та здобувати нові знання. Вивчення англійської мови через методи, що сприяють розвитку самостійності, включає:

Незалежне навчання. Девід Літл (David Little), який досліджує автономне навчання та його вплив на розвиток мовних компетентностей. Дослідження Девіда Літла зосереджується на автономному навчанні та його впливі на розвиток мовних компетентностей. Його роботи підкреслюють важливість індивідуалізації навчання, що поступово збільшує елементи автономії. Результати досліджень Літла показують, як самостійне навчання сприяє покращенню мовних навичок та самостійності здобувачів у процесі вивчення мови. Його дослідження знаходяться в міжнародних наукометричних базах даних.

Одна з важливих компонентів вивчення мови — це здатність навчатися без постійного керівництва викладача. Здобувачі можуть використовувати англомовні онлайн-ресурси, відеоуроки, мобільні додатки для самостійної практики, що дозволяє їм формувати навички самостійного пошуку інформації та її обробки.

Проектне навчання. Джон Дьюї (John Dewey), який пропагував активне навчання через досвід і проекти. Дьюї вірив, що справжнє навчання відбувається, коли здобувачі активно взаємодіють з навколишнім світом, досліджують та розв'язують проблеми. Його прагматичні ідеї вплинули на освітні реформи та досі актуальні. Він вважається одним з піонерів використання проектного методу в освіті. Виконання проектів англійською мовою допомагає самостійно визначати проблему, досліджувати її, розробляти рішення і представляти результат. Це не лише розвиває навички спілкування, а й стимулює розуміння важливості самостійної роботи.

Рефлексія та самооцінка. Дональд Шон (Donald Schön) досліджував концепцію рефлексивної практики, яка розглядає навчання як «навчання в дії». Дональд Шон, автор книги «The Reflective Practitioner», акцентував на тому, як професіонали мислять і діють. Його підхід передбачає модульне навчання та використання рефлексивної практики для реалізації завдань. Рефлексивна практика заохочує роздуми над досвідом для покращення навчання та професійного розвитку. Використання англійської для самооцінки своїх досягнень допомагає здобувачам освіти формувати цілі, відстежувати прогрес і шукати способи для покращення. Вони вчаться визначати свої слабкі та сильні сторони, що є важливою складовою розвитку самостійності.

Методики для розвитку аналітичних навичок.

Аналітичні навички – це здатність обробляти інформацію, робити висновки та знаходити логічні зв'язки між різними елементами. Вивчення англійської мови може сприяти розвитку цих навичок через:

Аналіз текстів. Паула Рівс (Paula Reeve), яка працює над методиками аналізу текстів для розвитку критичних і аналітичних навичок. Розбір текстів англійською мовою допомагає визначити основну ідею, співвідносити інформацію і робити висновки. Здобувачі можуть, наприклад, читати наукові статті або есе та аналізувати їх.

Інтерпретація даних. Річард Байс (Richard B. Baiz) працював над методиками інтерпретації даних для аналітичних навичок. Здобувачі можуть вивчати таблиці, графіки англійською мовою і робити висновки.

Розв'язування задач. Георгій Крейг (Geoffrey Craig) розробляв задачі для розвитку аналітичних і критичних навичок. Виконання вправ і задач англійською мовою дозволяє працювати над розвитком аналітичних навичок, розв'язуючи ситуації, що потребують розуміння причинно-наслідкових зв'язків.

Використовувати мультимедійні ресурси, щоб здобувачі могли самостійно переглядати матеріали, слухати аудіо та відео, а також працювати з інтерактивними вправами для розвитку аналітичних і критичних навичок.

Таким чином, використання англійської мови у навчанні стає потужним інструментом не лише для покращення мовних та мовленнєвих навичок, але й для формування важливих компетентностей, таких як критичне мислення, самостійність і аналітичні навички, які є необхідними для успішного професійного розвитку.

Позанавчальні активності з використанням англійської мови. Проведення діяльності, яка розвиває не лише мовні, а й соціальні компетентності здобувачів освіти. Наприклад, через театральні вистави чи конкурси англійською мовою розвивається не лише мовна, а й командна, лідерська компетентність.

Налагодження партнерських зв'язків із носіями мови, що сприяє розвитку практичних навичок міжкультурної взаємодії.

Отже, інтеграція англійської мови в освітній процес не тільки покращує мовні та мовленнєві навички здобувачів, а й активно сприяє розвитку ключових компетентностей, які є необхідними для успіху в сучасному світі. Використання англomовного середовища допомагає розвивати комунікаційні, культурні, критичні та аналітичні компетентності, а також здатність працювати в команді. Це дозволяє здобувачам бути більш конкурентоспроможними й на внутрішньому, і на міжнародному ринку праці та успішно адаптуватися до різних професійних середовищ.

Особливо важливою є роль англomовного середовища в умовах війни, де воно не лише зберігає можливості для навчання, а й сприяє розвитку міжкультурної

взаємодії, підтримує моральний дух учасників освітнього процесу та допомагає їм адаптуватися до змінюваних реалій.

Список використаних джерел та літератури

1. British Council LearnEnglish. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/>.
2. TED Talks. URL: <https://www.ted.com/search?q=Development+of+Students+communicative+skills>.
3. Sandra J. Communicative Language Teaching: Linguistic Theory and Classroom Practice. video.ca. URL: <https://video.ca/wp-content/uploads/2015/08/Communicative-language-teaching2.pdf>.
4. Christensen C., Eyring H. The Innovative University: Changing the DNA of Higher. *Education from the Inside Out*. Jossey-Bass, 2011. P. 12-28.
5. Литвиненко В. Рефлексія як інструмент самооцінки в педагогічному процесі. Київ : Нова школа, 2016. 152 с.
6. Лубков С. Інноваційні підходи в освіті: кейс-метод. Харків : Харківський національний університет, 2018. 184 с.
7. Малишев А. Методика інтерпретації даних у навчанні іноземних мов. Одеса : Інтеллект, 2015. 210 с.
8. Скуратівська І. Проектне навчання: Теорія і практика. Львів : Світ, 2013. 166 с.
9. Шевченко О. Розвиток критичного мислення в учнів на уроках. Київ : Освіта, 2015. 69 с.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасна загальноосвітня школа функціонує в умовах швидких змін, зумовлених цифровізацією та розвитком інформаційного суспільства. Це породжує потребу у впровадженні нових підходів до організації освітнього процесу, насамперед через використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Одним із провідних напрямів трансформації освіти виступає формування інформаційно-освітнього середовища (ІОС) як простору взаємодії учнів, учителів, цифрових ресурсів та освітніх платформ.

Аналіз наукових джерел [1, 2, 3, 4] дає підстави говорити про те, що ІОС – це не просто сукупність технічних засобів чи набір електронних матеріалів. Це складна, цілісна система, яка забезпечує інтеграцію цифрових інструментів у педагогічний процес, підтримує розвиток критичного мислення, формує інформаційну культуру та сприяє особистісному зростанню учнів та учениць. У контексті шкільного курсу фізики ІОС набуває особливої актуальності, адже ця навчальна дисципліна вимагає поєднання теоретичних знань із практичними експериментами.

На жаль, у багатьох школах експериментальна база є застарілою або взагалі відсутня. Це значно ускладнює засвоєння фізичних законів через реальні досліди. Водночас поширення мобільних пристроїв і програмного забезпечення дозволяє впроваджувати нові формати проведення експериментів – у віртуальному або змішаному форматі.

Одним із найбільш перспективних підходів є використання принципу BYOD (Bring Your Own Device) – «використовуй власний пристрій». Учні можуть застосовувати смартфони, планшети, ноутбуки для виконання вимірювань, спостереження фізичних процесів, аналізу даних. Завдяки вбудованим датчикам сучасні девайси виконують роль секундомірів, шумомірів, акселерометрів, термометрів тощо.

Мобільні додатки дають змогу фіксувати величини в реальному часі, проводити дослідження та будувати графіки. Це не тільки компенсує нестачу обладнання, а й робить навчання більш доступним, особистісно орієнтованим і мотиваційним. Учень може вивчати фізичні явища не лише в класі, а й у побуті, на вулиці, під час подорожей – перетворюючи світ довкола себе на «велику лабораторію».

Формування ІОС навчання фізики має спиратися на низку методологічних принципів:

- науковості – зміст має відповідати сучасним досягненням науки та державним освітнім стандартам;
- системності і цілісності – усі компоненти середовища повинні функціонувати як взаємозалежні елементи;
- доступності й інклюзивності – середовище має бути зручним і технологічно досяжним для всіх учнів;
- інтерактивності – забезпечення зворотного зв'язку, співпраці, обговорення;
- гнучкості й адаптивності – можливість змінювати, оновлювати, масштабувати ІОС залежно від умов;
- практичної спрямованості – створення умов для експериментальної, дослідницької діяльності.

Інформаційно-освітнє середовище у фізичній освіті оптимально має складатися з трьох основних компонентів:

Змістова складова – це навчальний контент: тексти, відео, симуляції, віртуальні лабораторії, інтерактивні завдання. Контент має бути структурованим, диференційованим і адаптованим до рівня учнів. Важливе значення має міжпредметна інтеграція (особливо з математикою, інформатикою, хімією – у межах STEM-освіти).

Організаційна складова передбачає вибір моделі навчання (традиційна, змішана, дистанційна тощо), організацію темпу і ритму засвоєння матеріалу, забезпечення інструкціями, підтримку зворотного зв'язку. Важливим є й компонент саморефлексії: учень має розуміти власний прогрес, помилки й досягнення.

Технологічна складова – охоплює цифрову інфраструктуру: освітні платформи (Google Classroom, Moodle, Classtime, Zoom), мобільні додатки, хмарні сховища для обміну матеріалами, а також інструменти оцінювання, опитування, аналітики навчального процесу.

Зазначимо також, що інформаційно-освітнє середовище має виконувати такі функції:

- навчальну – реалізація навчального змісту, формування знань, умінь, навичок;
- інформаційну – забезпечення доступу до ресурсів, оновлення контенту;
- мотиваційну – стимулювання інтересу через гейміфікацію, інтерактивність;
- розвивальну – розвиток критичного мислення, дослідницьких умінь;
- комунікативну – організація взаємодії «учень–учень», «учень–учитель»;
- рефлексивно-оцінювальну – інструменти моніторингу, самоперевірки;
- інтегративну – поєднання фізики з іншими навчальними дисциплінами;
- виховну – формування ціннісного ставлення до науки, відповідальності, доброчесності.

Застосування інформаційно-освітнього середовища у фізичній освіті сприяє не лише якісному навчанню, а й розвитку гнучких навичок (soft skills): самостійності, відповідальності, здатності працювати в команді, використовувати цифрові технології свідомо й безпечно.

Список використаних джерел та літератури

1. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія. К.: Атіка, 2008. 684 с.
2. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем. *Інформаційні технології і засоби навчання: Зб. наук. праць / За ред. В. Ю. Бикова, Ю.О. Жука*. Інститут засобів навчання АПН України. К.: Атіка, 2005. 272 с.
3. Гаврилюк В. Ю. Теоретичні аспекти створення та функціонування інформаційно-освітнього середовища сучасного позашкільного навчального закладу. *Народна освіта*. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4261
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 367 с.

Гайдамака Олена,
*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення
змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ, Україна*

РОЗКРИТТЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ: НОВІ ВИМІРИ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сьогодні, коли світ змінюється з неймовірною швидкістю, освіта має не просто встигати за цими змінами – вона має бути на крок попереду. Знання швидко застарівають, і вчитель уже не просто передає інформацію – він формує здатність учня навчатися впродовж усього життя, критично мислити, адаптуватися і діяти. Саме тому питання педагогічної компетентності набуває нового звучання – адже саме вчитель, як ніхто інший, формує фундамент для майбутнього покоління.

В Україні ці трансформації чітко артикульовані у Концепції «Нова українська школа». Її ключовий орієнтир – розвиток особистості: творчої, відповідальної, самостійної. А інструмент досягнення цієї мети – компетентнісний підхід в освіті.

Його мета – сформулювати не просто «знаючого» учня, а людину, здатну ефективно діяти в реальних життєвих ситуаціях. Це означає, що в навчанні акцент зміщується з «що ти знаєш» на «що ти можеш із цим зробити».

Концепція «Нова українська школа» втілює ці принципи в життя. Ми маємо державні стандарти [1], які чітко прописують очікувані результати навчання через компетентності. Це вже не просто зміст освіти – це зміст життя, який допомагає учневі стати успішним, відповідальним і гнучким у своїх діях.

Компетентнісний потенціал освітніх галузей – це системна основа. Кожна галузь має унікальний ресурс для розвитку особистості:

- *мовно-літературна* спрямовує на розвиток комунікації, здатності до аналізу, інтерпретації, розвитку власних вербальних можливостей;
- *математична* «готує до життя» через розвиток логіки, здатності будувати аргументацію, розв'язувати проблеми;

- *природнича* дає наукове мислення, вчить екологічної відповідальності, формує раціональне ставлення до довкілля;
- *інформатична і технологічна* формують критично важливі уміння в умовах цифрової трансформації, готують до світу інновацій, підприємництва, штучного інтелекту;
- *мистецька* галузь пробуджує креативність, навички візуалізації, емоційного вираження — без яких неможливе повноцінне життя у XXI столітті;
- *громадянська, історична, соціальна та здоров'язбережувальна* галузі спрямовані на виховання активних громадян, які не просто знають свої права, а здатні діяти, співпрацювати, поважати себе та інших;
- *освітня* галузь «Фізична культура» - це не лише про фізичну витривалість, а про розвиток волі, командності, здорового способу життя.

Компетентнісний підхід – це більше, ніж методологія. Це філософія освіти, яка базується на декількох ключових принципах:

Орієнтація на результат: навчання має бути спрямоване не лише на вивчення фактів, а на формування реальних життєвих умінь – працювати в команді, аналізувати, приймати рішення, аргументовано висловлюватися.

Інтеграція знань і навичок: освітній процес має долати бар'єри між навчальними предметами. Інтеграційні завдання, міжгалузеві проєкти, STEAM-уроки – усе це сприяє цілісному розвитку учня.

Активні методи навчання: учень – не пасивний слухач, а дослідник; робота в парах, групах, проєктна діяльність, метод кейсів, освітні ігри – це практики, які активізують мислення, співпрацю та ініціативність.

Формувальне оцінювання: оцінювання стає інструментом зростання, а не засобом контролю. Портфоліо, самооцінювання, зворотний зв'язок, рефлексивні щоденники – усе це дозволяє учням бачити власний прогрес.

Ці виклики вимагають переосмислення ролі вчителя. Сьогодні вчитель – це не просто провідник у світ знань. Це – фасилітатор, наставник, лідер освітньої спільноти. Це людина, яка створює середовище для розвитку кожного учня,

стимулює внутрішню мотивацію та саморозвиток, допомагає знайти особистий шлях у навчанні.

Тому реалізація зазначеного вимагає глибоких змін і в підготовці вчителя:

- перехід до ролі наставника і фасилітатора;
- безперервний професійний розвиток (ми маємо вчитися нарівні з учнями);
- співпраця з колегами – у форматах професійних спільнот, майстер-класів, менторства;
- використання цифрових технологій для персоналізації та розширення можливостей учнівства.

Зрозуміло, будь-яка трансформація не відбувається дуже гладко. Існує певний опір змінам: педагоги не завжди готові до змін, тому потрібна системна підтримка, час на адаптацію та ефективна інформаційна політика, яка роз'яснює "навіщо" це усе необхідне. Також не усі заклади освіти мають належну технічну базу, і це стримує впровадження інновацій; але слід завжди пам'ятати - навіть з мінімумом, ми можемо зробити максимум, якщо є натхнення та команда.

Ще один аспект, на який необхідно звернути увагу – переосмислення ролі навчальних предметів. Нам слід відійти від «предметного шовінізму» – і зосередитися на тому, як кожен навчальний предмет чи інтегрований курс може стати інструментом розвитку життєвих навичок. Не що важливіше – фізика чи музика, а як через них дитина вчиться думати, аналізувати, творити, бути собою.

У цьому контексті важливо згадати й про ті навички, які вже сьогодні визнані ключовими для успіху в майбутньому. За даними World Economic Forum «Future of Jobs 2025»[2], найважливішими навичками найближчих років є: аналітичне мислення, креативність, стійкість і гнучкість, лідерство та соціальний вплив, навчання впродовж життя, емпатія та активне слухання, технологічна грамотність, робота з великими даними, штучним інтелектом, кібербезпека та цифрова етика.

Ці навички – не мода. Це – запит часу. Вони потрібні не «десь там», а мають формуватись у школі вже сьогодні. І саме компетентнісний підхід дає змогу це зробити системно, ефективно, осмислено.

Тож, не час змагатися, який предмет важливіший. Сьогодні час об'єднувати зусилля, щоб через кожну освітню галузь, через кожен урок, через кожну педагогічну взаємодію формувати людину майбутнього. Компетентну. Вільну. Гідну.

Бо освіта – це не про предмет. Освіта – це про людину.

І саме педагоги формують покоління, яке житиме у ще складнішому світі, ніж нині. Тож завдання – дати учням не лише знання, а вміння бути гнучкими, розумними, сильними й людяними.

Список використаних джерел та літератури

1. Постанова КМУ від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти». URL: <https://surl.li/ytidss>
2. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2025. *Insight report january 2025*. URL: <https://surl.li/vijumv>

Галімська Інна,
кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кривий Ріг, Україна

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Однією з провідних складових професійної підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів є належний рівень розвитку рухової активності та фізичної підготовленості.

Під руховою активністю розуміють цілеспрямовану м'язову діяльність, яка проявляється у формі побутової, професійної, оздоровчо-рекреаційної, спортивної чи навчальної активності. Її рівень є ключовим показником життєвої активності людини, здатності до адаптації, витривалості, мобільності та стресостійкості [2].

Для майбутнього працівника правоохоронних органів рухова активність має двостороннє значення. З одного боку, вона є необхідною передумовою фізичної підготовленості, розвитку швидко-силових якостей, координації, спритності, з іншого – сприяє формуванню психологічної витривалості, волі, дисципліни, внутрішньої зібраності, що особливо важливо в екстремальних або небезпечних умовах службової діяльності.

Підвищення рівня рухової активності курсантів і студентів – майбутніх правоохоронців сприяє покращенню загального стану здоров'я, зниженню рівня тривожності, підвищенню енергетичного тону, працездатності та готовності до швидкого прийняття рішень, розвитку ціннісного ставлення до власного тіла як інструменту професійної діяльності.

У сучасних умовах високої інтенсивності службової діяльності, емоційно-психологічних навантажень і потреби в адаптації до стресогенних факторів особливої актуальності набуває впровадження інноваційних технологій, спрямованих на підвищення ефективності фізичного виховання.

До таких технологій належать:

- цифрові фітнес-платформи, що забезпечують візуалізацію, інтерактивність і персоналізацію тренувального процесу;
- засоби трекінгу активності (фітнес-браслети, смарт-годинники, мобільні застосунки), які дозволяють здійснювати постійний моніторинг фізіологічних показників та рівня активності;
- віртуальні середовища (VR), застосування яких у навчально-тренувальному процесі сприяє моделюванню ситуацій, наближених до реальних умов оперативної служби;
- гейміфіковані тренування, що базуються на принципах ігрової мотивації, командної взаємодії та змагальності;
- біофідбек-технології, які дають змогу регулювати рівень навантаження відповідно до функціонального стану організму [1].

Використання зазначених технологій створює умови для індивідуалізації навчального процесу, підвищення мотивації до систематичних занять, об'єктивного контролю динаміки розвитку фізичних якостей, а також інтеграції рухової активності з професійно-прикладною спрямованістю.

Таким чином, рухова активність розглядається не лише як біомеханічна категорія, а як комплексний фактор становлення професійно важливих якостей, без яких ефективне виконання завдань правоохоронцем є неможливим. Її цілеспрямоване педагогічне забезпечення у структурі професійної освіти має стати одним із ключових напрямів формування конкурентоспроможного фахівця у сфері безпеки. Упровадження інноваційних засобів у фізичну підготовку майбутніх правоохоронців є ефективним напрямом оптимізації освітнього процесу, що сприяє формуванню їх професійної готовності, функціональної стійкості та рухової компетентності.

Список використаних джерел та літератури

1. Москаленко Н. В., Борисова Ю. Ю., Сидорчук Т. В., Лядська О. Ю. Інформаційні технології у фізичному вихованні [навч. посібник]. Дніпропетровськ: Інновація, 2014. 127 с.
2. Раєвський Є. В. Рухова активність як чинник збереження здоров'я і формування особистості студента. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. № 2(58), 2022. С. 214-219.

Галімський Володимир,
к. н. з фізичного виховання і спорту, доцент
доцент кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки
Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кривий Ріг, Україна

БОЙОВІ МИСТЕЦТВА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

Національно-патріотичне виховання є фундаментальною складовою формування особистості майбутнього правоохоронця, що ґрунтується на любові до Батьківщини, повазі до її історії, культури, традицій, державної символіки та свідомому ставленні до виконання громадянського обов'язку.

Реалізація завдань національно-патріотичного виховання сприяє усвідомленню майбутніми захисниками історичної місії служби державі, формуванню внутрішньої мотивації, відповідальності та готовності діяти чесно, гідно і віддано в інтересах українського народу.

Як зазначають І. Ящук та Н. Казакова, патріотизм є комплексною особистісною та базовою професійною якістю, що формується через національно-патріотичне виховання. Цей процес включає як емоційну складову (ставлення), так і діяльнісну (готовність до дій), що є основою професійної ідентичності правоохоронця [4].

Патріотизм для представника силових структур – не лише моральне почуття, а професійна характеристика, яка визначає готовність захищати закон, громадян, державу – навіть ціною власного життя. Саме патріотично-вихований правоохоронець не сприймає свою професію формально, а ототожнює її з місією – бути опорою державності, боронити правду та справедливість [1].

Одним з ефективних засобів національно-патріотичного виховання майбутнього правозахисника є використання бойових мистецтв, які поєднують фізичну, духовну та ціннісну складову формування особистості. Бойові мистецтва виступають не лише формою фізичної підготовки, а й джерелом формування моральних і патріотичних орієнтирів. Тренувальний процес, організований на основі бойових традицій, сприяє розвитку дисципліни, самоконтролю, почуття

обов'язку, колективізму та внутрішньої відповідальності – рис, які безпосередньо відповідають професійному образу правоохоронця [2-3].

Особливе місце в цьому аспекті займає карате кіокушинкай – один із найжорсткіших контактних стилів, який, окрім технічної досконалості, базується на високих моральних засадах: повазі, стриманості, гідності, відповідальності. Заняття кіокушинкай сприяють розвитку вольових якостей, психологічної стійкості, здатності до дій в екстремальних умовах. У контексті українського досвіду ці тренування часто доповнюються елементами національного виховання: використанням символіки, вшануванням захисників, участю у патріотичних заходах.

Тому використання елементів карате кіокушинкай у системі підготовки майбутніх поліцейських, військовослужбовців, рятувальників, для яких не лише фізична готовність, а й моральна витримка, відповідальність і відданість є визначальними рисами, набуває важливого значення.

Поряд із загальновизнаними східними бойовими традиціями дедалі більшого значення набуває звернення до української військово-фізичної спадщини, зокрема козацьких бойових технік і бойового гопака. Ці елементи не лише забезпечують фізичне загартування, а й занурюють вихованця у культурний контекст національного героїзму, мужності й самопожертви.

Козацький рукопаш – це відновлена система українських бойових традицій, яка включає елементи рукопашного бою, захисту зі зброєю, тактичного мислення, а також глибоку філософсько-етичну складову. Для майбутнього правоохоронця така форма бойової підготовки не лише підвищує рівень фізичної витривалості, а й формує почуття національної гідності, відповідальності, готовності діяти в ім'я України.

Заняття козацьким рукопашем сприяють: розвитку морально-вольових якостей; поглибленню історико-культурної ідентичності; формуванню командної згуртованості; практичному втіленню патріотизму через участь у фестивалях, патріотичних заходах, спортивних змаганнях.

Бойовий гопак як сучасна реконструкція козацької бойової традиції поєднує танцювальні, акробатичні та бойові елементи, що робить його не лише ефективним засобом фізичної підготовки, але і яскравим національно-культурним інструментом виховання. Участь у показових виступах, фестивалях, навчальних семінарах із бойового гопака сприяє формуванню в молоді гордості за українську історію, відчуття належності до славної традиції захисників Вітчизни.

Таким чином, національно-патріотичне виховання виступає необхідною передумовою професійного зростання, моральної стійкості та громадянської зрілості майбутнього правоохоронця України. Бойові мистецтва як педагогічний інструмент мають значний виховний потенціал для формування майбутніх правоохоронців. Їх системне впровадження у навчальні програми професійної підготовки сприятиме становленню патріотично налаштованого, фізично загартованого та морально відповідального працівника, здатного діяти в інтересах держави та суспільства.

Список використаних джерел та літератури

1. Івашко О. А. Національно-патріотичне виховання курсантів і студентів закладів вищої освіти фізичної культури і спорту. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 3(114). С. 37-43.
2. Семенов В. Ю. Бойові мистецтва як засіб виховання морально-вольових якостей курсантів. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки. 2020. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2020_2_16
3. Шкільнюк І. В. Патріотичне виховання студентської молоді у процесі спортивної діяльності. *Молодий вчений*. 2020. № 5(81). С. 410-414.
4. Яшук І., Казакова Н. Методологічні підходи до організації національно-патріотичного виховання курсантів ЗВО системи МВС і формування у них патріотизму як комплексної особистісної і базової професійної якості. *Молодь і ринок*. № 8 (216), 2023. С. 67-72.

РОЗВИТОК ДИЗАЙНЕРСЬКОГО МИСЛЕННЯ

При підготовці фахових молодших бакалаврів за спеціальністю 022 Дизайн освітньо-професійної програми «Перукарське мистецтво і декоративна косметика» однією з найважливіших компетентностей є *здатність генерувати нові ідеї*. Ця компетентність актуальна для спеціалістів у будь-якій сфері дизайну: одягу, інтер'єру, фото, веб та інших напрямках.

Слово «design» (англ.) з'явилося у XVI столітті та однозначно використовувалося у всій Європі. У перекладі з англійської це багатозначний термін; це і сам процес створення і сам результат; задум, ціль, план, конструкція, ескіз, композиція.

Італійське слово «disegno intero» у мистецтві епохи італійського Відродження у XVI столітті означало народжену у художника і навіяну Богом ідею – концепцію витвору мистецтва.

А ось декілька сучасних визначень поняття «дизайн».

Дизайн – специфічний ряд проєктної діяльності, що об'єднує художньо-предметне мистецтво і науково обґрунтовану інженерну практику у сфері індустріального виробництва.

Дизайн – творча діяльність, ціллю якої є формування гармонійного предметного середовища; яке повністю задовольняє матеріальні та духовні потреби людей.

Дизайн – це творчий метод, процес і результат художньо-технічного проєктування.

Скільки дизайнерів; стільки й визначень і всі мають право на існування; вони як частини одного великого цілого. Але у будь-якому визначенні відстежується поєднання художньо-творчої діяльності та інженерно-проєктної.

А дизайнер – це людина, яка об'єднує в собі здатність до конструювання, проектування та художньо-творчі здібності; це одночасно конструктор, інженер, художник.

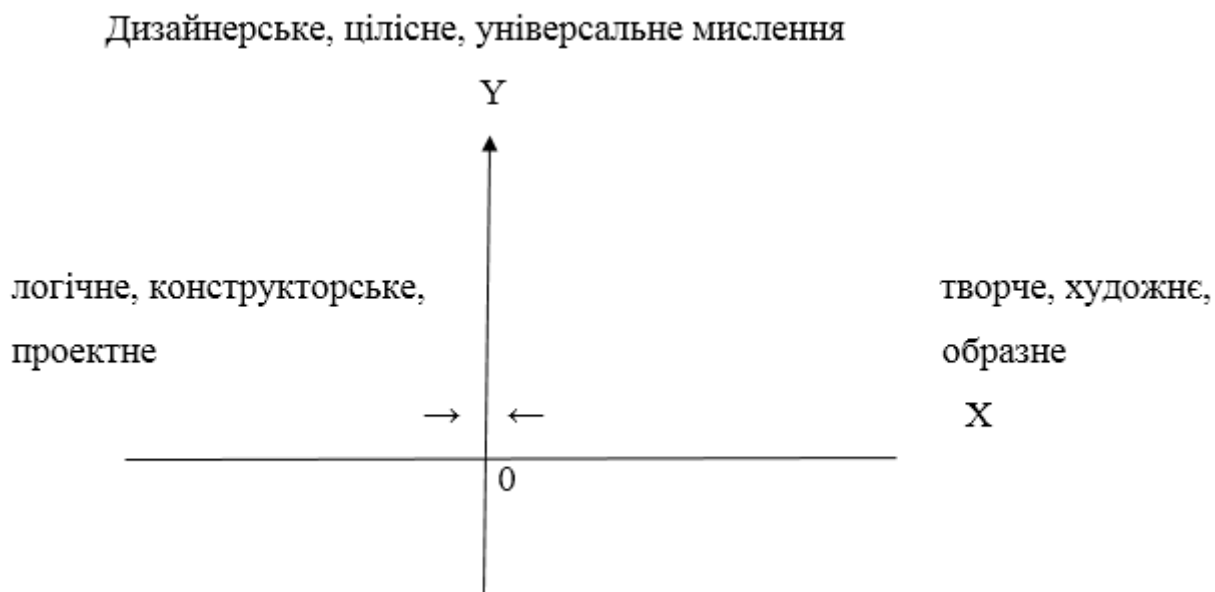

Рис. 1. Види мислення.

Дизайнерське мислення (Рис. 1), що є проектно-образним відповідає цим принципам; тому що дизайнеру потрібно скласти в собі якості інженера, архітектора, конструктора з технічним складом розуму та якості художника з творчим. Розвиваючи такий вид мислення, можна здобути компетентність *генерування нових ідей*.

Роль інтуїції

Для отримання нового знання та ідей значну роль відіграє логічне мислення. Але досвід пізнавальної діяльності свідчить про те, що звичайної логіки недостатньо при розв'язанні нестандартних творчих проблем. В їх розв'язанні важливе місце належить інтуїції (здатності безпосередньо сприймати інформацію без зв'язку з чуттєвим та раціональним пізнанням). Одна з найголовніших причин, завдяки якій успішні люди можуть приймати правильні рішення у складних ситуаціях полягає у тому, що вони навчилися довіряти інтуїції.

« Інтуїція - священний дар, раціональний розум – його вірний слуга».

Альберт Епштейн.

«Ви повинні багато у чому покладатися на свою інтуїцію. Факти чудові і вони нам потрібні, але іноді все зводиться до того, що ми відчуваємо всередині себе».

Білл Гейтс.

«Інтуїція – дуже міцна річ, більш могутня, ніж інтелект».

Стів Джобс.

Гармонійна робота лівої і правої півкуль головного мозку

Ліва півкуля головного мозку людини забезпечує логічне мислення, права – конкретне образне. Це означає, що кожна півкуля може самостійно забезпечити аналіз інформації; але тільки з певної спрямованості. У будь-якому психофізіологічному процесі беруть участь обидві півкулі одночасно та узгоджено. Але спостерігається функціональна перевага однієї з півкуль; що й спостерігається на індивідуальних особливостях конкретної людини.

Спеціалісту з дизайну необхідна гармонійна об'єднана робота двох півкуль головного мозку для синтезу конструкторського, технічного мислення з образним, художнім, творчим. Навіть назви дисциплін, що вивчаються здобувачами освіти говорять про це «Технічна естетика», «Художнє конструювання», «Художнє проєктування виробів».

Значення синестезії для розвитку дизайнерського мислення

Значення синестезії відомо науці протягом приблизно трьох століть. Це однозначне сприйняття кольору, звуку, слова, форми, смаку. Такі вислови як «яскраве забарвлення музичного твору», «картина написана у соковитих тонах», «приглушені кольори живопису», «теплі кольори інтер'єру», «образ у холодних відтінках (одяг, зачіска, візаж, аксесуари, взуття)» говорять нам про те, що це не феномен, а норма. Живопис розповідає нам мовою кольору про пори року, природні явища; і ми розуміємо їх. Музика розповідає нам звуками про шум дощу, шторм на морі, спів птахів і настрій; і ми також все розуміємо. Тільки потрібно бути трохи уважнішим і усвідомлювати це.

Ісаак Ньютон, Іоганн Вольфганг фон Гете, Ференс Ліст, Вінсент ван Гог - відомі синестети. Американські колористи Керол Джексон і Гелен Ватерман

розробили відому теорію кольорових типів зовнішності за принципом поєднання їх з природними сезонами (Зима, Весна, Літо, Осінь).

Розвиток такої якості як синестезія у здобувачів освіти сприяє розвитку універсального мислення і більш тонкому і глибокому розумінню замовників і клієнтів.

Абстрактне мислення

Абстрактне мистецтво – безпредметне мистецтво і воно розвиває абстрактне мислення. Головні його принципи: відмова від точного зображення видимої реальності; символічний і метафоричний характер, що кодує величезну кількість інформації; акцент на лінії, форму, колір, текстуру.

У роботі дизайнера абстрактний рисунок допомагає вийти за рамки звичайних стереотипів і створити щось унікальне і надзвичайне; дозволяє вільно і творчо мислити та експериментувати з різними ідеями.

Розвиток абстрактного мислення у здобувачів освіти дає змогу з'єднувати тези й антитези, звільнятися від штамів, з'єднувати і гармонізувати роботу лівої та правої півкулі головного мозку; переводити інформацію з образів у символи та з символів у образи.

Біоніка у дизайні

Ще одна річ, що використовується у роботі дизайнерів – це біоніка, народжена і закріплена як нова наука у 1960 році; яка базується на використанні біологічних методів і структур при розробці дизайн-проектів, інженерних рішень і технологічних методів.

Дизайнерські проекти і ідеї мають бути не тільки унікальними і нестандартними; а ще й повинні бути робочими, практичними і довговічними. Тому, беручи аналоги з живої природи й використовуючи принцип дії, пропорції; з'являються нові ідеї і розробки. А в останні роки біоніка підтверджує, що більшість людських винаходів вже «запатентовано» природою.

Використовуючи принцип біоніки, враховуючи роль інтуїції, гармонізуючи роботу правої і лівої півкуль головного мозку, практикуючи з синестезією і працюючи з абстракцією; розвивається дизайнерське мислення і таким чином

готується «поле» для прийняття нових ідей. Здобувачі освіти, що розвивають і збагачують свій фізичний, емоційний і ментальний рівень, мають прагнення до нового; здатні не тільки генерувати ідеї, а матеріалізувати їх у дизайн-проекти і дизайн-продукти (авторство), наповнюючи світ гармонією, красою і стилем. (Рис. 2)

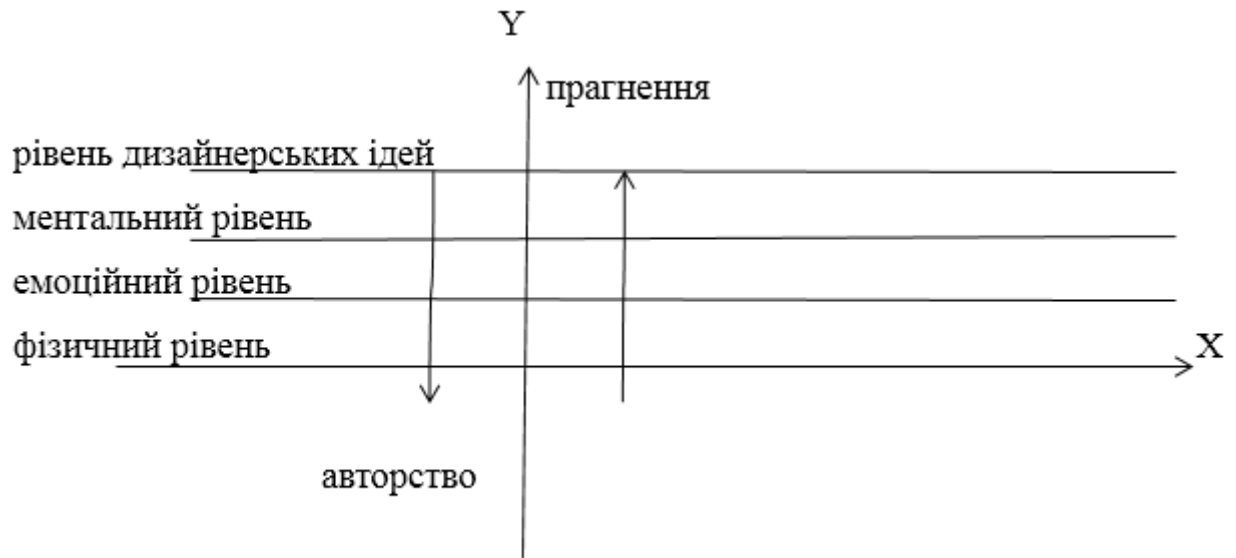

Рис. 2. Народження дизайнерських ідей

Дизайнерське, універсальне, цілісне мислення є однією з найбільш цінних і необхідних навичок для успішного розвитку і самореалізації майбутніх фахівців в умовах сьогодення як особистісно, так і у команді з колегами.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонова О. Є. Креативність у структурі педагогічної обдарованості сучасного педагога. *Андрагогічний вісник*. Івано-Франківськ. 2012. № 3. С. 19-30.
2. Дизайн після епохи постмодернізму: ідеї, теорія, практика. *Всеукраїнська науково-практична конференція: збірник матеріалів конференції*. Київ. КНУКІМ. 2021. 223 с.
3. Source. Креативне мислення: що це таке і в чому його переваги? URL: <https://cau.in.ua/403-kreativne-mislennya.html>

ВІД ЗВИЧОК ДО УСПІХУ: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МОДЕЛІ СТІВЕНА КОВІ У ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА

У світі, що стрімко змінюється, де виклики освіти зростають з кожним днем, педагоги шукають нові орієнтири для ефективної професійної діяльності. Відповідь на це питання запропонував американський дослідник, консультант із лідерства та автор світового бестселера Стівен Кові у своїй моделі «7 звичок високоефективних людей». Ці звички – не просто техніки чи стратегії, а глибокі принципи, які, інтегруючись у поведінку, здатні змінити не лише особисте, а й професійне життя педагога.

7 звичок Кові: коротко про головне.

Кожна звичка у моделі Кові – це крок на шляху до особистої та міжособистісної ефективності:

1. Будь проактивним – не перекладай відповідальність, обирай реакцію.
2. Починай з думкою про результат – формуй візію, цілі, бачення результату.
3. Роби спочатку найважливіше – встановлюй пріоритети.
4. Думай за принципом “Виграш/виграш” – шукай взаємовигідні рішення.
5. Спочатку зрозумій сам, потім шукай розуміння – слухай активно.
6. Створюй синергію – цінуй командну роботу і різноманітність.
7. Гостри пилку – постійне самооновлення: фізичне, емоційне, інтелектуальне, духовне.

Чому це важливо саме для педагога?

Педагог – не просто виконавець навчальної програми. Це лідер, наставник, комунікатор, фасилітатор і рольова модель. Його ефективність залежить не лише від фахових знань, а й від внутрішніх якостей, вміння взаємодіяти з іншими, зберігати ресурсність і натхнення. Звички Кові допомагають:

- розвивати усвідомленість і проактивність;
- будувати ефективні стосунки з учнями, батьками, колегами;

- запобігати емоційному вигоранню;
- працювати не лише «у школі», а й над собою.

Звички Кові в дії: як впроваджувати у професійне життя

Модель Кові не вимагає кардинальних змін одразу. Вона починається з маленьких щоденних кроків. Розгляньмо кожну звичку крізь призму шкільної реальності.

1. Будь проактивним

Замість реакції «мені заважають», проактивний учитель мислить: «Я маю вибір».

- У ситуаціях конфлікту з батьками чи учнями — контроль над емоціями, фокус на розв'язання проблеми.

- Усвідомлення власної ролі у створенні сприятливого мікроклімату класу чи колективу.

2. Починай з думкою про результат

- Педагог формує власну місію: яким я хочу бути як учитель?
- Планування уроку, тижня, року — з урахуванням кінцевої мети та результату: розвиток компетентностей, не просто виконання плану.

3. Роби спочатку найважливіше

- Фокус не на терміновому, а на важливому.
- Розставляння пріоритетів: професійне навчання, ментальне здоров'я — це теж важливо.

- Ефективне планування: техніка «великих каменів» (спочатку найголовніше).

4. Думай за принципом «Виграш/виграш»

- У роботі з батьками – не боротьба, а співпраця.

У колективі – спільне досягнення мети, а не конкуренція. Формування партнерських стосунків з учнями.

5. Спочатку зрозумій сам, потім шукай розуміння

- Уміти чути, а не просто слухати.
- Розуміння мотивації учня, колеги, адміністрації.

– Практика активного слухання під час педагогічних рад, класних годин, конфліктних ситуацій.

6. Створюй Синергію

- Співпраця між учителями різних предметів, кросдисциплінарні проєкти.
- Методичні об'єднання як простір творення нового.
- Розуміння сили різноманітності в командах.

7. Гостри пилку

- Самоосвіта, читання, обмін досвідом.
- Фізична активність, відпочинок, час для себе.
- Баланс: не жертвувати собою заради роботи, бо ресурсний педагог – ефективний педагог.

Жива історія: як звички змінюють

Педагогиня з невеликої школи почала щодня записувати одну ситуацію, у якій вона обрала проактивність. Поступово це стало звичкою. Вона створила власну візію вчителя, розставила професійні пріоритети, почала використовувати техніки емпатії в комунікації. Уже за пів року її уроки стали більш енергійними, а стосунки з учнями глибшими. Вона не чекала змін згори – вона стала зміною сама.

Висновки: шлях від звичок до успіху/ Модель Стівена Кові — не тимчасова освітня мода, а надійний дороговказ. Вона не вимагає особливих умов чи великих ресурсів. Лише — готовність змінюватися. Варто почати з себе: сформувати одну нову звичку, зробити її частиною професійного стилю, і поступово створити простір ефективного вчителювання та повноцінного життя.

«Ми є тим, що постійно робимо. Досконалість – не дія, а звичка». – Стівен Кові.

Список використаної літератури

1. Вавринів О. С. Теорія і практика сучасної психології. Становлення поняття емпатії в психології. URL: <http://surl.li/oingq/>

2. Гавран І. А. Формування педагогічної емпатії студентів інститутів мистецтв як засіб оптимізації процесу навчання. URL: https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00901405_0.html.

Грицай Тетяна,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Фахового коледжу зварювання та електроніки імені Є.О. Патона,
м. Дніпро, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЦИКЛОВОЇ КОМІСІЇ ЗВАРЮВАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ФКЗЕ ІМЕНІ Є.О ПАТОНА

Формування спеціальних компетентностей (СК) здобувачів освіти – це ключова мета освітнього процесу, спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості, підготовку до професійної діяльності та успішної інтеграції в суспільство.

Формування СК починається з освітнього компонента «Вступ в спеціальність» та вибіркового компонента «Історія розвитку зварювальної галузі». (Рис. 1)

Рис. 1. Відвідування студентами 2-курсу музею коледжу

Також під час проведення виховних годин для першокурсників впроваджується знайомство із різноманітням металевих конструкцій як всесвітньо відомих, так і таких, які ми зустрічаємо в побуті та навіть не замислюємось, що вони мають зварні з'єднання, а також з історією розвитку зварювальної галузі в Україні та її видатними представниками родини Патонів. (Рис. 2)

Рис. 2. Перше знайомство зі спеціальністю

Формування практичних навичок починаємо в ігровій формі. Завдяки співпраці нашого коледжу з європейським виробником зварювального обладнання «Fronius» студенти мають змогу долучитися до процесу зварювання на віртуальному симуляторі, а абітурієнти – познайомитися зі світом зварювання на дні відкритих дверей. (Рис. 3, 4)

Рис. 3. Опанування зварювання на віртуальному симуляторі.

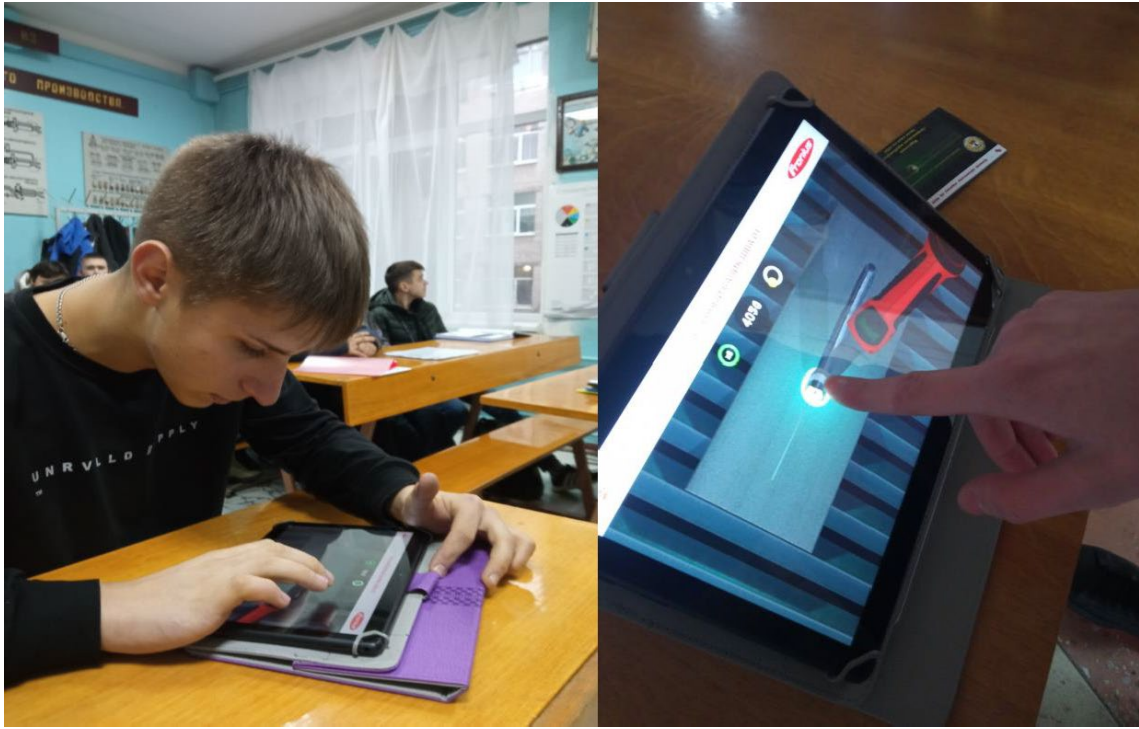

Рис. 4. Опанування віртуального зварювання на платформі Fronius.

Практичне навчання студенти починається в майстернях коледжу та закріплюють при виконанні зварювальних робіт на виробництві під час проходження практик на підприємствах. Студентів коледжу з творчим мисленням та креативністю керівництво цих підприємств не залишає без уваги і в перспективі пропонує перше робоче місце. (Рис. 5, 6)

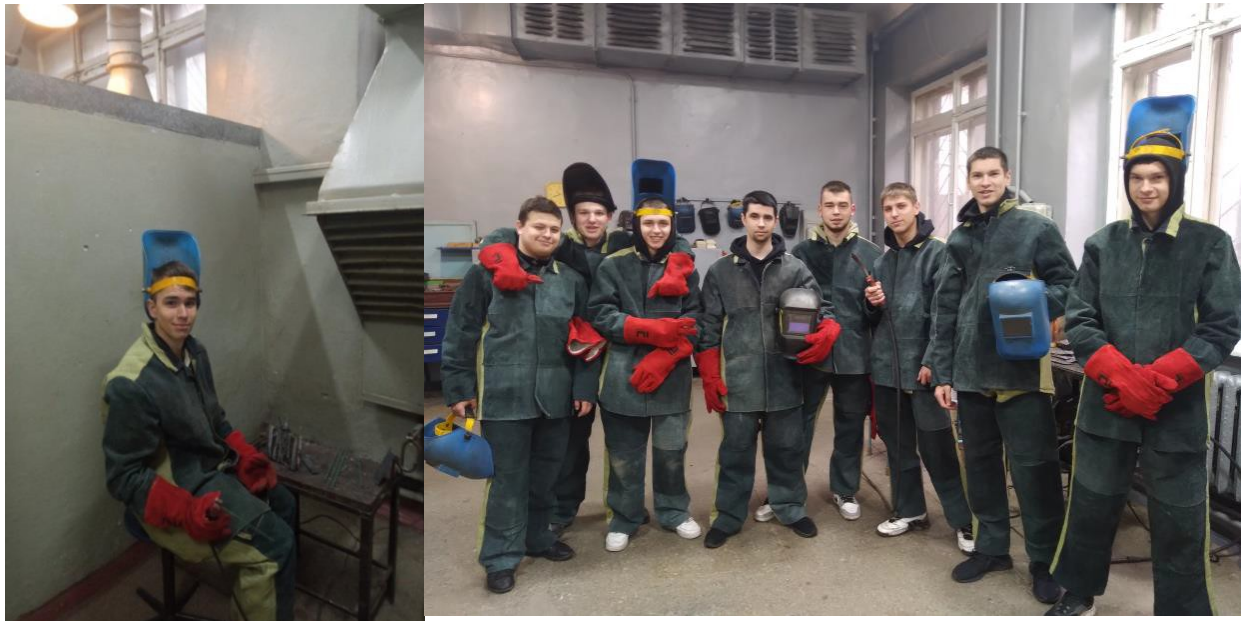

Рис. 5. Практичне навчання в майстернях коледжу

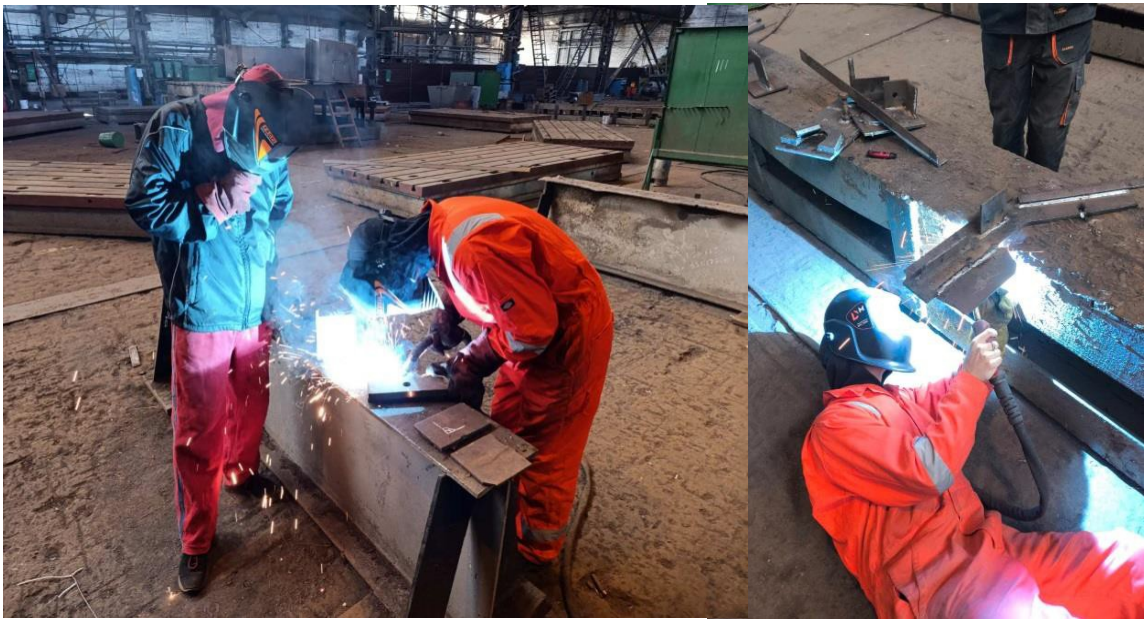

Рис. 6. Практичне навчання на підприємствах

Під час проходження технологічної практики наш студент став учасником такого виробничо-педагогічного експерименту як «Welding school», який організував головний технолог виробничого підприємства «Техмаш» Полтавський М.В. Кожного дня Максим Вікторович знімав короткий відеоролик про його успіхи та невдачі, бо такі теж були, та наповнював контентом однойменні сторінки в ТІК-ТОК, Facebook та Instagram. (Рис. 7)

Рис. 7. Фрагменти із щоденника навчання студента

Виконання творчих проєктів, досліджень, інноваційних розробок відбувається шляхом участі студентів відділення в конференціях.

Проєкти, які студенти створюють в умовах підприємства дають можливість дослідити можливості застосування сучасних способів зварювання в умовах підприємства з виготовлення металоконструкцій.

Конференції за підсумками проходження практики на підприємствах спонукають студентів систематизувати отримані на виробництві знання, вміти їх представити візуально та презентувати перед широкою аудиторією. Адже не секрет, що за роки дистанційного навчання студенти загубили навички публічних виступів. (Рис. 8)

Рис. 8. Конференція за підсумками проходження практики

В сучасних умовах життя комісія знаходить можливість організовувати екскурсії на підприємства міста з метою знайомства із сучасним обладнанням, технологіями та інструментами. (Рис. 9)

Рис. 9. Екскурсія на підприємства м. Дніпро

І під час проходження практики наші студенти мають можливість проявити себе на цих підприємствах не тільки як зварники, а і як технологи. (Рис. 10)

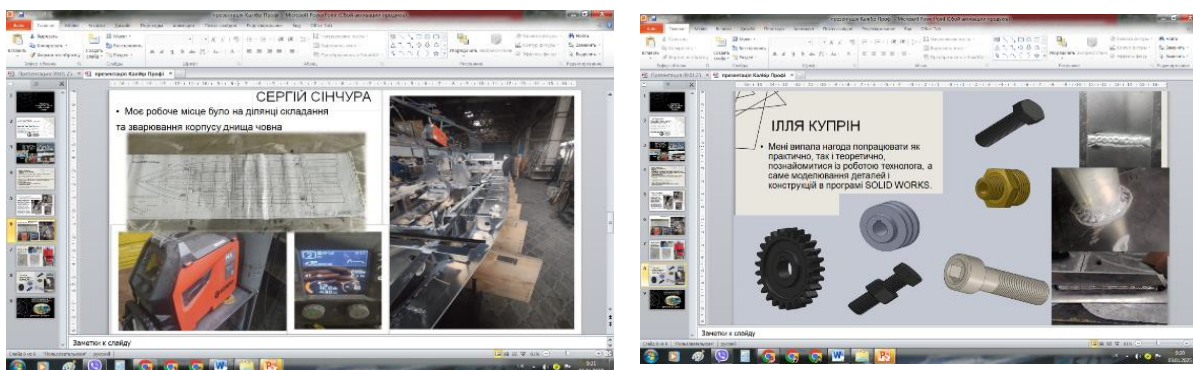

Рис. 10. Фрагменти звітів студентів

В рамках співпраці коледжу із підприємствами-роботодавцями проведена зустріч студентів відділення з головним зварником ПрАТ ЗМК «Укрсталь Дніпро». (Рис. 11)

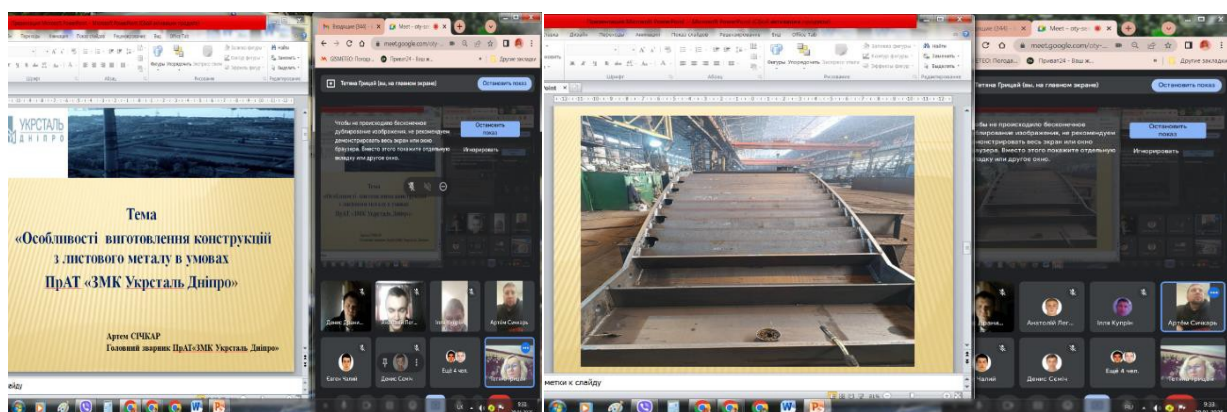

Рис. 11. Онлайн зустріч студентів відділення з головним зварником ПрАТ ЗМК «Укрсталь Дніпро»

Результати формування компетентностей студентів та випускників відділення зварювальне виробництво прослідковуються в характеристиках та відгуках з підприємств за результатами практик та висновків голів ЕК під час захисту ДП. (Рис. 12)

Рис. 12. Характеристика та відгук з підприємств за результатами практик

Рис. 13. Організація захисту дипломних проєктів

Формуванні спеціальних компетентностей при підготовці висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців до активної професійної та соціальної діяльності, фахівців здатних до самореалізації та постійного навчання, фахівців які здатні адаптуватись до змін у професійній сфері є основою в роботі комісії на не легкому шляху підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних спеціалістів у сфері зварювальних технологій в сучасних умовах життя.

Список використаних джерел

1. Шевчук С. С. Реалізація сучасних освітніх практик у професійну підготовку фахівців сфери обслуговування: навчально-методичний посібник. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. 2018. 139 с.
2. Шевчук С. С. Діяльність педагога професійної школи у контексті інноватики: навчально-методичний посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації. Біла Церква: БІНПО ДВНЗ «УМО» НАПНУ. 2017. 106 с.

Губа Наталія,
*психолог КУ «Зачепилівський центр професійного розвитку педагогічних
працівників» Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області,
с. Зачепилівка, Україна*

СТРЕСОСТІЙКИЙ УЧИТЕЛЬ: ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ

Бути вчителем сьогодні – велика відповідальність і виклик самому собі. Адже педагог ХХІ століття – це не просто спеціаліст, який досконало володіє матеріалом та застосовує сучасні інструменти для здійснення дистанційного чи змішаного навчання в умовах воєнного стану, а Людина, яка настільки любить учнів і свою роботу, що готова ризикувати власною безпекою заради них. Але війна поставила нові виклики всім нам. Саме тому дуже актуальною є тема психологічної підтримки всіх учасників освітнього процесу, зокрема педагогів. Турбота про ментальне здоров'я має бути на першому місці, адже вчитель повинен бути емоційно стабільним, врівноваженим, стресостійким для того, щоб професійно виконувати свої обов'язки.

Сутність педагогічної діяльності полягає у неперервному процесі розв'язання педагогом нескінченного ряду завдань, спрямованих на досягнення загальної мети – формування особистості учня, його світогляду, переконань, свідомості, поведінки. Робота вчителя характеризується високими емоційними навантаженнями, регулярною перевтомою, постійними стресовими ситуаціями. Її відносять до найбільш емоційно напружених видів праці. На думку деяких дослідників, за ступенем напруженості професія педагога є важчою та відповідальнішою, ніж менеджера і банкіра, генерального директора та президента асоціації. Праця шкільного вчителя зумовлює подвійне навантаження – і професійно педагогічне, і управлінське, а це потребує від нього не лише інтелектуальних, але й величезних емоційних та фізичних зусиль. [4]

Зважаючи на підвищену стресогенність педагогічної діяльності, особливо під час війни, збереження здоров'я вчителів, запобігання небажаним

наслідкам стресів та травм, профілактику виникнення у них негативних емоційних станів, забезпечення їх професійного довголіття, науковці відносять до найбільш пріоритетних завдань психологічної служби закладу освіти[3]

Для досягнення вищезазначеної мети доречними будуть систематичні психологічні заходи у закладах освіти, спрямовані на формування цілісного Я-образу вчителя-професіонала та підвищення ефективності його педагогічної діяльності, профілактику синдрому «емоційного вигорання», розвиток стресостійкості, навчання надавати першу психологічну допомогу [2].

Розвиток резильєнтності педагогічних працівників закладів освіти України, особливо прифронтових регіонів, має бути одним з пріоритетних напрямків підвищення кваліфікації. Для того, щоб навчити застосування інструментів та методів розвитку стресостійкості, управління емоціями, зняти емоційне напруження, необхідно, крім вебінарів, тематичних спецкурсів у дистанційному режимі, залучати працівників закладів освіти до тренінгів, майстерок, практикумів у очному форматі, під час яких педагоги не лише ознайомляться з теоретичною базою подолання стресових ситуацій, а й опанують на практиці методики та вправи для стабілізації емоційного стану – дихальні методики(дихання по квадрату, дзиччання джмеля, квітка-свічка, діафрагмальне дихання тощо), вправи на заземлення(«5-4-3-2-1», «Порахуй предмети», «Обійми дерево»), практики на тілесне реагування(«Метелик», «Обійми себе»). Якщо педагог «пропрацює» на собі ці методики, то знайде для себе дієві інструменти, які зможуть його стабілізувати у кризовій ситуації, потім – зможе застосовувати те, що вміє сам, для допомоги своїм учням після стресу.

Необхідною для сьогодення навичкою є надання першої психологічної допомоги, яку мають також уміти надавати й педагоги, адже постійно працюють не лише з учнівським, а й з батьківським колективом. І, на жаль, важко навіть уявити, коли й кому можуть стати в пригоді ці вміння. Під час змішаного формату навчання, коли лунає сигнал повітряної тривоги, чи

відлуння бойових дій, не лише діти на уроці чи в укритті можуть потребувати психологічної підтримки, а й колеги, які виявилися менш стійкими. Тому навчання для працівників закладів освіти з надання першої психологічної допомоги мають стати базовими під час війни. [1]

Над вирішенням цих завдань і працюють психологи громади, де семінари, тренінги, майстер-класи стали систематичними. У цьому навчальному році проведено ряд заходів відповідної тематики. Зокрема, психолог КУ «Зачепилівський центр професійного розвитку педагогічних працівників» провела семінар-нараду для практичних психологів, директорів та їх заступників «Турбота про ментальне здоров'я як ключова складова освітнього процесу». На базі КЗ «Миколаївський ліцей» було проведено тренінги для 94 педагогічних працівників громади на тему «Коли світ на межі змін: впровадження моделі школи, чутливої до психічного здоров'я» та «Психічне здоров'я в освіті під час війни: управлінські підходи» – для керівників закладів освіти.

Коли людина емоційно стабільна, має високу стресостійкість, вміє відновлювати свої ресурси, тоді вона може бути максимально ефективною у професійній діяльності, виконувати свої обов'язки якісно і з задоволенням, бути креативною і жити з насолодою. Саме педагог з такими якостями може розвинути у дитини ключові компетентності, передбачені Новою українською школою, підготувати випускника закладу освіти до реалій сучасного життя, щоб, попри такий складний час, він міг гідно реалізуватися і стати особистістю, інноватором, патріотом, тим, хто буде відбудовувати Україну після Перемоги.

Список використаних джерел та літератури

1. Арцимєєва Д., Терентьєва Г., Гавриш З., Падій. О. Коли світ на межі змін: впровадження моделі школи, чутливої до психічного здоров'я. Київ. 2024. с.121.
2. Зайчикова Т. В. Соціально-психологічні детермінанти синдрому “професійного вигорання” у вчителів: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.05. Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України. К. 2005. 20 с.

3. Зубкова І. Ю. Динаміка Я-образу вчителя професіонала: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07. *Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України*. К. 2001. 20 с.
4. Кокун О. М. Психологічні особливості професійного становлення вчителів: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.09. *Інститут вищої освіти АПН України*. К. 2005. 20 с.
5. Табачек І. В. Формування та розвиток особистості сучасного вчителя: автореф. дис... канд. філос. наук: 09.00.10. *Інститут вищої освіти АПН України*. К. 2005. 20 с.

Данеко Вікторія,
викладач професійно-теоретичної підготовки
Державний заклад професійної (професійно-технічної) освіти
«Кропивницький професійний ліцей сфери послуг і торгівлі»

ІНТЕГРАЦІЯ STEM-ЕЛЕМЕНТІВ У ВИКЛАДАННЯ МАТЕРІАЛОЗНАВСТВА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПЕРУКАРСЬКОЇ СПРАВИ

STEM-освіта є одним із важливих трендів розвитку української освітньої системи. Вона надає можливість реалізувати інтегрований, міждисциплінарний і проєктний підхід до навчання, формувати ключові компетентності у здобувачів освіти. Новий підхід до навчання посилює дослідний і науково-технологічний потенціал учнів, розвиває навички критичного, інноваційного та творчого мислення, комунікації та командної роботи [1].

Сучасні тенденції в освіті вимагають інноваційних підходів до організації навчального процесу, особливо у сфері професійної підготовки. Одним із таких підходів є STEM-освіта, яка забезпечує інтеграцію природничо-наукових дисциплін з практично орієнтованими навичками. У галузі перукарської справи, де важливу роль відіграють знання про властивості матеріалів, застосування STEM-елементів у викладанні матеріалознавства є особливо актуальним.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні ефективності впровадження STEM-підходу у викладання матеріалознавства як засобу підвищення якості підготовки фахівців перукарської справи.

Матеріалознавство – значить знати все про матеріали, які застосовуються в перукарській справі (рис. 1).

Рис. 1. Основні напрями вивчення предмета «Матеріалознавство» [3].

Матеріалознавство як навчальна дисципліна у професійній освіті перукарів має прикладний характер. Здобувачі освіти повинні не лише знати фізико-хімічні властивості матеріалів (фарб, засобів для догляду за волоссям, інструментів), але й розуміти механізми їх взаємодії з біологічними тканинами та умовами навколишнього середовища.

Тому, предмет «Матеріалознавство» і є ідеальною платформою для впровадження чотирьох ключових STEM-елементів:

- *Наука (Science)*: фізичні та хімічні властивості матеріалів, будова волосся.
- *Технології (Technology)*: застосування сучасних інструментів, обладнання, цифрових технологій.
- *Інженерія (Engineering)*: підбір оптимальних матеріалів з урахуванням конструктивних особливостей технологій фарбування, стрижки.
- *Математика (Mathematics)*: розрахунок пропорцій сумішей, площ, кутів стрижки тощо.

Реалізація STEM-підходу в процесі вивчення матеріалознавства передбачає:

- використання експериментальних методів та дослідницьких проєктів на практиці;
- застосування цифрових технологій та графічного дизайну для візуалізації та моделювання процесів;
- розв'язування кейсів із реальними виробничими ситуаціями.

STEM-проєкт – це групова навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність учнів, яка має загальну ціль, методи, засоби діяльності передбачає інтеграцію трьох і більше STEM-дисциплін та спрямована на досягнення загального практичного результату. STEM-проєкт надає можливість здобути та узагальнити знання з основних STEM-дисциплін на основі дослідницького пошуку в освітньому процесі формальної та неформальної освіти [2].

Варто зазначити, що реалізація змісту освітнього процесу із запровадженням STEM-навчання вимагає наявності високопрофесійних фахівців педагогічної галузі, що мають одночасно володіти математичними і природничими науками, бути націленими на наукові досягнення та саморозвиток у педагогічній діяльності, мати навички роботи з технологіями й інжинірингом (у т. ч. вміти допомогти учням в опановуванні проєктними технологіями) [4].

Саме тому, реалізація проєктів стала командною роботою викладачів матеріалознавства, перукарської справи, хімії, фізики, біології, математики, інформатики разом з майстрами виробничого навчання та здобувачами освіти з професії «Перукар (перукар-модельєр)».

У Кропивницькому професійному ліцеї сфери послуг і торгівлі реалізований STEM-проєкт *«Екошампунь «ZeroSulfate» - очищення без шкоди для волосся!»*, який поєднав науку та сучасні технології (рис. 2).

Мета проєкту – створити шампунь на рослинній основі, без сульфатів, парабенів та силікону, безпечний для здоров'я людини та екологічно чистий.

Здобувачі освіти поринули у дивовижний світ хімії. За допомогою штучного інтелекту учасники розробили унікальну формулу шампуню без сульфатів і парабенів. Після детального вивчення властивостей кожного інгредієнта був створений натуральний продукт, який м'яко очищує волосся, не викликає подразнення, зберігає колір та забезпечує глибоке зволоження. Шампунь був випробуваний на практиці: клієнтка з пошкодженим після знебарвлення волоссям відзначила значне покращення його стану після застосування засобу.

Рис. 2. STEM-проект ««Екошампунь «ZeroSulfate»»

«Магічна сила ЛІЛІЇ» таку назву мав STEM – проект, який відбувся в рамках інженерного тижня. До втілення ідеї створення цієї квітки долучилися здобувачі освіти разом з педагогами хімії, інформатики та професійної підготовки з професії «Перукар (перукар-модельєр)».

Мета проекту: розширити уявлення про різні технології виготовлення прикрас із волосся за допомогою природних засобів та методів їх збору у виріб.

[illegible]

Всі вищезазначені проєкти мають чітко виражену професійну спрямованість.

Практичні спостереження засвідчують, що здобувачі освіти, які навчаються за STEM-орієнтованими програмами, демонструють вищий рівень мотивації, краще розуміють взаємозв'язки між теорією та практикою, активно застосовують набуті знання в реальних професійних умовах.

Таким чином, STEM-елементів у викладання матеріалознавства сприяє формуванню у здобувачів освіти глибоких знань, розвиває креативність, аналітичне мислення та професійні компетентності. Такий підхід відповідає вимогам сучасної освітньої парадигми та ринку праці, забезпечуючи якісну підготовку конкурентоспроможного фахівця перукарської справи.

Список використаних джерел та літератури

1. Борзик О. Б., Москалюк О. В., Ємець З. В., Височан Л. М., Ящук О. М. STEM як інноваційна стратегія інтегрованої освіти: світовий досвід та перспективи розвитку. *Вісник науки та освіти*. №1(7), 2023. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1\(7\)-383-396](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1(7)-383-396).
2. Впровадження STEM-проектів в освітній процес закладів професійної освіти. URL: <https://naurok.com.ua/>.
3. Данеко В.В. Вихідні матеріали для виробництва парфумерно-косметичних товарів. URL: https://docs.google.com/document/d/1mhe_jU0YjPxUKqEhYwXee9cv8mVGyDwa/edit.
4. Олена Юрова, Олена Євтушенко, Ірина Савченко. Формування stem-освітнього середовища в системі професійної (професійно-технічної) освіти. *Наукові записки малої академії наук України*. Випуск №16, 2019. С. 68-72
5. Про затвердження Концепції розвитку STEM-освіти в Україні. Наказ МОН України № 1417 від 15.12.2020.

Євдокимова Надія,
*заступник директора з навчально-виховної роботи
Криворізької гімназії № 72 КМР,
м. Кривий Ріг, Україна*

Богославська Олена,
*учитель української мови та літератури
Криворізької гімназії № 72 КМР,
м. Кривий Ріг, Україна*

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

На сьогодні формування української національної та громадянської ідентичності є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти. В умовах глобалізації, інформаційної війни та культурних змін дуже важливо виховувати у молодого покоління усвідомлення власної належності до української нації, а також відповідальність за розвиток держави. Цей процес має ґрунтуватися на принципах патріотизму, демократичних цінностей та поваги до прав людини.

Національна ідентичність – це відчуття належності до певної нації, її культури, мови та історії. Вона формує світогляд особистості, її ставлення до суспільства, держави та світу загалом. Громадянська ідентичність, своєю чергою, передбачає усвідомлення прав і обов'язків, активну участь у суспільному житті та відповідальність за долю країни. Лише поєднання цих двох аспектів створює гармонійну особистість, здатну до ефективної взаємодії в громадянському суспільстві.

Поняття «національна ідентичність» і «національна ідея» мають глибокі корені в історичному усвідомленні. Сьогодні прикметник «національний» набуває різноманітного значення у словосполученнях, таких як «національні інтереси» та «національна політика». [3]

Українцям насамперед треба бути націєцентричними, керуватися єдиними соборними інтересами, розвивати колективне мислення нації та емерджентно удосконалювати складові ідеї державотворення – його якісно

нові структурно-функціональні стратегіями, що їх диктує ХХІ сторіччя: Україна соборна, українська і гідна цивілізованого людства. [1]

Для формування національної та громадянської ідентичності застосовуються різні основні аспекти. Ключовими з них є освітня складова, культурно-просвітницька діяльність, громадянська активність, сімейне та соціальне виховання.

Освітні ініціативи та різноманітні громадські заходи відіграють значну роль у формуванні та зміцненні національної ідентичності серед молоді України. Війна не лише випробувала стійкість українського народу, але й стала каталізатором для зміцнення відчуття єдності та національної приналежності, зокрема серед молодших поколінь. [2]

Учителі-філологи на уроках української мови використовують патріотичні тексти, уривки з творів українських письменників. А на українській літературі формують моральні ідеали на прикладах позитивних героїв художніх творів, установлюють живий зв'язок минулого із сучасним життям, виховують почуття гордості за неньку-Україну (рис. 1).

Рис. 1. Вивчення пісеньних творів про боротьбу УПА за незалежність України в 7 класі.

При вивченні інших предметів педагоги також постійно пов'язують навчання з патріотичним напрямком.

Основною метою кожного педагога є формування у здобувачів освіти почуття гордості за свою країну, знання її історії, культури та значних досягнень, національної свідомості, любові до Батьківщини та її національних

цінностей, а також інтеграція національно-патріотичного виховання в усе шкільне життя: від уроків історії до культурних та спортивних заходів.

На шляху до виконання цієї мети в гімназії № 72 заплановані та проводяться заходи щодо відзначення знаменних та пам'ятних дат, національних свят (рис. 2).

Рис. 2. Зустріч дня Святого Миколая і майстер-клас з писанкарства.

Здобувачі освіти залучаються до проведення Шевченківського тижня, до відзначення Дня Гідності та Свободи, подвигу героїв Крут, Небесної Сотні, Дня української писемності та мови, Дня Європи та багатьох-багатьох інших (рис. 3).

Рис. 3. Шевченківські читання і День Європи в КГ № 72.

Активне використання різноманітних методів навчання, таких як дискусії, проєктна робота, рольові ігри, що залучають учнів до активної участі та допомагають краще засвоїти матеріал; формування навичок участі у демократичних процесах (учнівське самоврядування), що виховує

відповідальність та активну громадянську позицію. Педагоги сміливо інтегрують сучасні технології у громадянське виховання, що дозволяє ефективніше комунікувати з молоддю через соціальні мережі, мобільні додатки (рис. 4).

Рис. 4. Участь у молодіжному форумі й Радіодиктанті національної єдності.

Важлива також роль родини в передачі національних традицій та цінностей, бо саме в сім'ї формується перше уявлення про мову, культуру, історію, тобто відбувається виховання через особистий приклад.

Освітні процеси на сьогодні часто включають додаткові заходи, які допомагають підтримати військових та ВПО. Взаємодія школи, батьків та громади у формуванні патріотичних почуттів, що сприяє створенню єдиної виховної системи, яка формує національну та громадянську ідентичність у дітей (рис. 5).

Рис. 5. Відвідування батьками театру ім. Т. Шевченка і волонтерський десант.

Сучасне українське суспільство наразі стикається зі серйозними викликами у формуванні національної та громадянської ідентичності. Цьому сприяє вплив зовнішньої та інформаційної агресії, яка дезорієнтує молодь та послаблює цим національну свідомість. Урбанізація й міграція теж відіграють певну негативну роль. Тому, виникає нагальна необхідність в оновленні методів патріотичного виховання з урахуванням цифрової епохи, використання сучасних технологій у навчальному процесі. Тільки активна участь держави, громадських організацій та всіх освітніх установ може розробити саме ефективні програми виховання національної свідомості, слідуючи Закону України № 2834-IX від 13 грудня 2022 року «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». [4]

Завдяки поєднанню традиційних та інноваційних підходів можна досягти високого рівня усвідомлення молоддю своєї ролі у розвитку держави. Наприклад, впровадження курсів громадянської освіти, залучення молоді до соціальних ініціатив, створення освітніх програм із залученням експертів та громадських активістів сприятиме зміцненню національної самосвідомості.

Формування української національної та громадянської ідентичності є багатогранним процесом, що потребує системної роботи з боку освітніх установ, сім'ї та суспільства. Завдяки якісній освіті, культурному вихованню та розвитку громадянської активності здобувачі освіти можуть стати свідомими патріотами, здатними розбудовувати Україну як демократичну і суверенну державу. Саме тому важливо постійно оновлювати та вдосконалювати освітні методики, забезпечуючи молодь необхідними знаннями та інструментами для активної участі у громадському житті.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вовканич С. Ексклюзивні чинники і регіональні бар'єри захисту національної ідентичності українців в умовах глобалізації гібридизації. *Народознавчі зошити* № 2 (146). 2019. С. 281-532. <https://doi.org/10.15407/nz2019.02>

2. Карлова В. В. Державотворчий потенціал національної самосвідомості: монографія; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: НАДУ, 2012. 395 с.
3. Петровська І.Р. Громадянська ідентичність: Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного аналізу. *Психологія і особистість*. № 1 (11). 2017. С 53-63. <http://doi.org/10.5281/zenodo.260176>
4. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Закону України № 2834-IX від 13 грудня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>

Єфремова Лариса,
*директор Комунального закладу «Ліцей №13» Кам'янської міської ради,
м. Кам'янське, Україна*

Балаклесць Майя
*заступник директора з навчально-виховної роботи
Комунального закладу «Ліцей №13» Кам'янської міської ради,
м. Кам'янське, Україна*

STEM-МУЗЕЙ ЯК НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ У ВИМІРІ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Науковці та педагоги вже давно замислювалися над проблемою залучення талановитої, обдарованої молоді до вивчення складних законів фізики, математики, хімії та інших наук, а також вигадували підходи, які надалі впливали на підготовку наукової зміни (інженерів, дослідників) для ефективного розвитку економіки держави й технологізації життя. Наразі інтерактивні музеї нового покоління реалізують принципи інноваційної педагогіки, а свою діяльність спрямовують саме на аспекти залучення молоді до науково-дослідної роботи [2].

Інтерактивні музеї науки дають змогу створити освітній процес, у якому сильні сторони всіх його учасників стають основою для спільного розвитку [3].

Сьогодні новий розвиток отримали музеї цікавої науки як навчальний ресурс наукового пізнання, розуміння учнями міждисциплінарних зв'язків та практичного застосування наукових ідей в інженерних рішеннях.

Для популяризації STEM такий музей має містити зони для відвідувачів різних вікових категорій... для дошкільного та молодшого шкільного віку основними мають бути експонати, що дивують, активізують допитливість, заохочують до навчання. Для відвідувачів 5–9 класів основну увагу слід приділяти заохоченню учнів розгадувати й пояснювати те чи інше явище, здобуттю певних знань і навичок з природничо-математичних наук, розумінню законів природи, бажанню досліджувати та конструювати. Для

учнів старших класів важливо сприяти глибшому розумінню явищ, що відбуваються у довкіллі та проводити профорієнтаційну роботу [3].

Шкільний STEM-музей надає можливості зацікавити учнів фундаментальними науковими принципами через захопливу практичну діяльність.

«STEM-мобіль» – об'єднання інтегрованих проєктів, сучасна концепція для створення пересувного освітнього простору, спрямованого на інтеграцію природничо-математичних наук та інженерних рішень.

Для створення експонатів доцільним є використання інженерного методу розробки ідей і розв'язання проблем.

Основні кроки інженерного методу включають:

- визначення проблеми або потреби;
- дослідження та планування;
- генерація ідей;
- розробка та створення;
- тестування та оцінка тестування;
- презентація результатів [4].

Основними критеріями вибору експонатів для STEM-музейної експозиції визначаємо:

- Природничо-науковий фокус: основна увага приділяється вивченню біології, фізики, географії, екології, математиці, техніці. Експонати та активності розроблені таким чином, щоб пробудити цікавість до навколишнього світу та його закономірностей.

- Активне навчання та практичний досвід: Учні не просто вивчають теорію, а безпосередньо беруть участь у створенні реальних об'єктів. Це підвищує рівень залученості, розуміння матеріалу та запам'ятовування.

- Розвиток ключових компетентностей: Проєкт сприяє розвитку критичного мислення, творчості, розв'язання проблем, командної роботи, комунікації, самостійності та навичок використання сучасних технологій.

– Інтерактивність: мобільний формат музею дозволяє не тільки представити створені експонати широкій аудиторії, але й взяти участь у їх демонстрації.

– Стимулювання інтересу до науки та інженерії: участь у такому проєкті може надихнути учнів на подальше вивчення STEM-дисциплін та обрання відповідної кар'єри.

– Співпраця: передбачає співпрацю з вчителями різних предметів, практиками, науковими установами.

Міст Леонардо да Вінчі, чаша Піфагора, графи Гамільтона, важіль Архімеда, оглядове колесо, калейдоскоп, математичні головоломки- це лише неповний перелік експонатів, які вчителі можуть створити з учнями власноруч.

Демонстрація застосування STEM- підходів через створення інтерактивних експонатів для мобільного наукового музею сприяє популяризації науки та інженерії, підвищенню зацікавленості учнів у цих сферах та формуванню у них цілісного уявлення про взаємозв'язок між різними науковими дисциплінами та їхню практичну реалізацію.

Список використаних джерел

1. Музейна педагогіка в науковій освіті : монографія / ред. кол.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв та ін. ; за наук. ред. С. О. Довгого. Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2020.

2. Савченко Я. Перші інтерактивні музеї науки і техніки для юнацтва: ретроспективний аспект. *Наукові записки Малої академії наук України. Серія «Педагогічні науки»: зб. наукових праць; ред. кол. С. О. Довгий і інші.* Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2019. Вип. №14

3. Сліпухіна І. А., Савченко Я. В., Караманов О. В. Інтерактивні музеї науки як освітні середовища. *Освіта та розвиток обдарованої особистості.* Київ, 2023. Вип №1

4. STEM-освіта: від теорії до практики (методичний посібник) / Н. І. Поліхун, К. Г. Постова, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко, І. М. Шевченко. Київ: ІОД НАПН України. 2023 <https://iod.gov.ua/content/docs/documentspdf/161/steam-osvita--vid-teoriyi-do-praktiki--metodichniy-posibnik---rukopis-.pdf>

Жидченко Лілія,
*Учитель Синельниківський ліцей № 6 Синельниківської міської ради
Дніпропетровської області,
м. Синельникове, Україна*

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ: ЗАГРОЗИ Й ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

У сучасному світі стрімкий розвиток цифрових технологій істотно змінив спосіб життя, навчання й дозволя молодого покоління. Зростання використання гаджетів, комп'ютерів і мобільних пристроїв стало характерною рисою повсякденного життя школярів. Ці пристрої вже не є лише інструментами розваг, а перетворилися на невіддільну частину навчального процесу, саморозвитку та соціальної взаємодії. Цифрове середовище забезпечує школярам доступ до безмежної кількості інформації, інтерактивного контенту та освітніх платформ, що сприяє більш гнучкому, персоналізованому навчанню. Онлайн-уроки, електронні підручники, відеолекції та освітні додатки відкривають нові можливості для отримання знань у зручному форматі.

Основні загрози для здоров'я

Сучасна дитина перебуває під постійним впливом аудіовізуалізованої інформації, тому медіапростір й медіасередовище є сьогодні потужним фактором впливу на неї. У медіасередовищі діти отримують можливість пізнавати життя через образи, представлені аудіовізуальними (екранними) медіями. Для значної кількості сучасних дітей це замінює традиційні засоби соціалізації та пізнання. Оцінюючи вплив медіапростору на особистість дитини, науковці виділяють дві його сторони: позитивну і негативну. Позитивний вплив. З одного боку, беззаперечним є той факт, що в освітньому середовищі вплив медіапростору є позитивним, оскільки він сприяє підвищенню грамотності дитини, розвитку її інтелекту (уваги, пам'яті, мислення, уяви), інформативності та загальної обізнаності. Негативний вплив. Проаналізувавши різні інформаційні джерела стосовно досліджень науковців,

можна виділити основні напрями негативного впливу роботи в комп'ютерно орієнтованому середовищі на здоров'я дітей. Перший напрямок пов'язаний з необхідністю тривалий час сидіти у вимушеному положенні, що призводить до таких проблем зі здоров'ям дітей:

1. опорно-рухового апарату:
 - порушення постави (сколіоз, кіфоз, кіфо-сколіоз та ін.);
 - ранній розвиток остеохондрозу;
 - захворювання суглобів, особливо променево-зап'ясткових суглобів (синдром зап'ясткового каналу);
- 2) серцево-судинної системи:
 - погіршення кровообігу в нижніх кінцівках та органів малого таза, що може призводити до варикозного розширення вен, геморою, порушення розвитку органів малого таза;
 - у верхніх кінцівках: порушення кровообігу в мікроциркуляторному руслі; – збільшення навантаження на серцевий м'яз;
 - погіршення кровопостачання головного мозку;
- 3) дихальної системи: утруднюється екскурсія грудної клітки, що робить дихання занадто поверхневим, тому погіршується газообмін в легенях і виникає стан гіпоксії.
- 4) ендокринної системи: – порушення обміну речовин.
- 5) органів зору: довготривала фіксація погляду викликає перевантаження зорового аналізатора, так званий, «комп'ютерний зоровий синдром», що з часом призводить до зниження гостроти зору;
- 6) нервової системи: психоемоційне напруження та довготривале навантаження одних й тих самих центрів головного мозку призводить до виснаження центральної нервової системи та порушення роботи вегетативної нервової системи.

Другий напрямок пов'язаний з психоемоційним станом. На свідомість дітей одночасно діє безліч джерел інформації. Це призводить до того, що мозок починає працювати в навантаженому режимі, стає «зомбованим». Так

виникають передумови для кодування свідомості й «зомбування» особистості. При цьому система внутрішнього захисту («внутрішньої цензури») практично вимикається. Етичні бар'єри – сором, воля, совість, увага – виявляються заблокованими. Дуже тривожними є результати проведених бесід з дітьми 5–6-ти років, які засвідчили, що 60-65% дітей (причому не лише хлопчики, а й деякі дівчатка) захоплюються комп'ютерними іграми деструктивного змісту, як-от: «Бетмен», «Черепашки Ніндзя», «Трансформери», численні «стрілялки» тощо. Окремі діти сказали, що в іграх їх не лякає вигляд крові та вбивства («просто вбили – і все»). Помічено, що з часом такі діти втрачають природний інтерес до реального життя. Психологи стверджують, що інтернет для сучасної дитини – не тільки інформатор, а конструктор картини світу. У свідомості дитини відбувається процес переоцінки традиційної системи цінностей. І це зумовлює небезпечні духовні підміни – виникає агресія до живих істот, формуються цинізм, байдужість до чужих переживань. Особливо небезпечно те, що діти під впливом того, що бачать, починають вважати насильство нормальною моделлю поведінки. Дитина ніби "відходить" від реального світу, занурюючись у фантастичний. В останні роки стає дедалі більше дітей, які не можуть сприймати інформацію на слух. Учені вважають, що причина в тому, що цих дітей з раннього дитинства «виховував комп'ютер», тож вони сприймають переважно тільки зорову інформацію. Навчаючись у середній та старшій школі повільно читають, словесно, логічно, зв'язно відтворити події можуть рідко.

Причини загроз

1. Відсутність культури цифрової гігієни

Багато школярів (а нерідко й дорослих) не мають сформованих навичок правильної взаємодії з гаджетами. Вони не знають, як:

- правильно організовувати робоче місце;
- дотримуватися режиму роботи з екраном (наприклад, правило "20-20-20");
- уникати перевантаження зору чи підтримувати здорову поставу.

Цифрова гігієна має стати обов'язковим елементом освіти як у школі, так і вдома.

2. Недостатній контроль з боку дорослих

Батьки часто або переоцінюють самостійність дитини, або не володіють достатньою інформацією щодо впливу технологій на здоров'я. Відсутність обмежень щодо часу перед екраном, ігнорування потреби у фізичній активності та недотримання режиму дня — усе це створює умови для формування шкідливих звичок.

3. Невміння школярів самостійно обмежувати час використання гаджетів

Діти не завжди здатні критично оцінити свій стан, розпізнати втому або зрозуміти, що їм необхідна перерва. Залучення до соціальних мереж, ігор або відеоконтенту має високий потенціал до звикання. Без зовнішніх рамок та самодисципліни школярі швидко потрапляють у залежність від цифрових пристроїв, що шкодить як фізичному, так і психоемоційному здоров'ю.

Розуміння причин — перший крок до розв'язання проблеми. Щоб мінімізувати негативний вплив цифрових технологій на здоров'я школярів, необхідно вжити комплекс заходів, спрямованих на формування відповідального ставлення до використання гаджетів і розвиток культури цифрової поведінки

Шляхи подолання

1. Встановлення чітких часових лімітів для користування гаджетами. Регламентований час на використання електронних пристроїв допомагає уникнути перенавантаження зору, нервової системи та зменшує ризики виникнення залежності. Для дітей шкільного віку фахівці радять:

- до 2 годин на день загального екранного часу;
- регулярні перерви кожні 30–40 хвилин активного користування;
- заборона на користування гаджетами перед сном (мінімум за годину).

2. Використання програм для фільтрації та контролю контенту

Спеціальні програми батьківського контролю дозволяють:

- обмежити доступ до небажаних сайтів та додатків;
- відстежувати тривалість користування;
- встановлювати таймери на використання окремих функцій гаджета.

Це створює безпечне цифрове середовище та знижує ризики інформаційного перевантаження або доступу до шкідливого контенту.

3. Впровадження «цифрових пауз» і вправ для очей під час навчання «Цифрові паузи» — це короткі перерви після кожного сеансу роботи з екраном.

Вони містять:

- вправи для очей (погляд у далечінь, моргання, масаж очей);
- розминки для тіла (нахили, обертання плечима, розтяжки).
- Такі перерви сприяють зменшенню втоми та підтримці фізичного тону.

4. Популяризація активного дозвілля, спорту, творчості.

Рухова активність — ключ до гармонійного розвитку дитини.

Альтернатива гаджетам:

- спортивні секції, танці, прогулянки на свіжому повітрі;
- заняття малюванням, музикою, рукоділлям чи читанням книг.

Це сприятиме зменшенню часу перед екраном та розвитку особистісних якостей.

5. Проведення занять із цифрової грамотності для дітей і батьків.

Освіта — потужний інструмент профілактики цифрових ризиків.

Навчальні заняття допомагають:

- усвідомити загрози та їхні наслідки;
- навчитися безпечного користування інтернетом і гаджетами;
- розвивати критичне мислення, самодисципліну та відповідальність у цифровому середовищі.

Такі знання важливі як для дітей, так і для дорослих, які мають бути прикладом свідомого користування технологіями. Таким чином, лише завдяки гармонійному поєднанню технологій, освіти та здорового способу життя ми зможемо забезпечити безпечне і продуктивне цифрове середовище для школярів, яке сприятиме їхньому повноцінному розвитку й добробуту.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання: теоретико-технологічні засади. К. : Либідь, 1998. 198 с.
2. Гончаренко С. У. Педагогічні технології у сучасній школі. *Педагогіка і психологія*. 2011. № 3.
3. Ковальчук О. І. Вплив цифрових технологій на психоемоційний стан школярів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 78, № 4.
4. Литвинова С. Г. Цифровізація освіти: виклики та перспективи. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2021. № 2.
5. Орлова М. І. Гігієнічні аспекти використання комп'ютерної техніки в освітньому процесі. *Медична освіта*. 2019. № 2.

Ізюмська Діана,
*викладач першої категорії,
Придніпровського металургійного фахового коледжу
м. Кам'янське, Україна*

ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ: КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНІЙ КОМП'ЮТЕРНІЙ ПРАКТИЦІ

Враховуючи сучасні виклики та цифрову трансформацію будівельної галузі, актуалізується потреба у фахівцях, здатних ефективно використовувати інноваційні технології проєктування, моделювання та управління будівельними процесами. Нові вимоги ринку праці спонукають до модернізації освітніх програм підготовки кваліфікованих робітників будівельного профілю з акцентом на формування цифрових компетентностей. Навчальна комп'ютерна практика як інтегративний компонент професійної підготовки створює унікальне середовище для опанування спеціалізованим програмним забезпеченням та розвитку практичних навичок його застосування у професійних ситуаціях. Комп'ютерна практика передбачає формування та вдосконалення умінь і навичок студентів щодо ефективного використання сучасних комп'ютерно-інформаційних технологій у своїй діяльності, робота в програмних продуктах AutoCAD та Revit, що має забезпечити формування у випускників основ інформативно-комунікативної компетентності та культури, а також надання здобувачам освіти навичок з технології моделювання, реалізованої в універсальних графічних середовищах AutoCAD, Revit, ArchiCAD.

Метою навчальної комп'ютерної практики є закріплення теоретичних знань, отриманих у процесі навчання, формування у здобувачів освіти професійних вмінь щодо ефективного використання сучасних комп'ютерно-інформаційних технологій у їхній діяльності. Компетентнісний потенціал здобувачів освіти розглядається як характеристика, що відображає сукупність наявних та потенційних можливостей особистості до використання знань,

умінь, навичок та особистісних якостей для розв'язання професійних завдань.

Структура компетентнісного потенціалу практики включає:

- професійні знання, інтелектуальні здібності, аналітичне мислення;
- діяльнісний компонент (професійні вміння, навички, досвід практичної діяльності);
- мотиваційно-ціннісний компонент (професійні цінності, мотиви);
- рефлексивний компонент (здатність до самоаналізу, саморегуляції, самовдосконалення);
- інформаційно-цифровий компонент (здатність до роботи з інформацією в цифровому форматі).

Навчальна комп'ютерна практика є ефективним інструментом формування компетентнісного потенціалу здобувачів освіти, оскільки забезпечує інтеграцію теоретичних знань та практичних умінь.

Для ефективного формування компетентнісного потенціалу здобувачів освіти під час навчальної комп'ютерної практики доцільно використовувати:

- проєктні технології навчання;
- інтерактивні технології;
- технології проблемного навчання;
- цифрові освітні ресурси та хмарні технології.

Результати проведення комп'ютерної практики свідчать про ефективність запропонованої моделі формування компетентнісного потенціалу здобувачів освіти. Під час практики вони опановують та вчаться раціонально використовувати програмні засоби різного призначення. Відбувається закріплення навичок зокрема роботи в системах автоматизованого проєктування AutoCAD, Revit, ArchiCAD. Здобувачі освіти розробляють та виконують архітектурно-конструкторську документацію в середовищах цих програмних комплексів. Дізнаються про можливості та способи практичного використання найбільш поширених технологій проєктування в галузі будівництва;

Зокрема, спостерігається позитивна динаміка розвитку таких показників:

- рівень сформованості професійних знань та умінь;
- здатність до самостійного розв'язання професійних завдань;
- рівень розвитку інформаційно-цифрової компетентності;
- здатність до самоаналізу та рефлексії;
- мотивація до професійної діяльності.

Формування компетентнісного потенціалу здобувачів освіти під час навчальної комп'ютерної практики є важливою умовою їх професійного становлення та розвитку. Ефективність цього процесу забезпечується через реалізацію практико-орієнтованого підходу до організації навчальної комп'ютерної практики, та застосування інноваційних методів та технологій навчання. Важливим також є створення сприятливого освітнього середовища для професійного розвитку здобувачів освіти. Також треба враховувати сучасні тенденції розвитку інформаційно-цифрових технологій.

Список використаних джерел та літератури

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Педагогіка і психологія*. 2019. № 2. С. 16-22.
2. Морзе Н. В., Буйницька О. П. Підвищення рівня інформаційно-комунікаційної компетентності науково-педагогічних працівників – ключова вимога якості освітнього процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 59, № 3. С. 189-200.
3. Спірін О. М. Критерії і показники якості інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. № 1 (33). URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/788/589>
4. European Commission. Digital Education Action Plan (2021-2027). URL: <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/about/digital-education-action-plan>
5. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. URL: <https://en.unesco.org/themes/ict-education/competency-framework-teachers>

Калюжна Олена,
*Заступниця директорки з навчально-виховної роботи
Меліоративний ліцей Піщанської сільської ради
Самарівського району Дніпропетровської області*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЄКТІВ З МЕТОЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ В STEM-ОСВІТИ

В умовах динамічних змін, глобалізаційних викликів та прагнення України до побудови конкурентоспроможної економіки, модернізація освітньої системи та підвищення якості навчання стають ключовими пріоритетами.

Інноваційні освітні проєкти – це не просто нововведення, а цілеспрямована, системна діяльність, орієнтована на розробку, ретельну апробацію та ефективне впровадження нових освітніх технологій, прогресивних методик викладання, сучасних моделей управління освітніми закладами та інноваційних форм організації навчально-виховного процесу. Головна мета таких проєктів – кардинальне підвищення ефективності навчання, всебічний розвиток ключових компетентностей учнів, необхідних для життя у XXI столітті, та забезпечення відповідності освітніх результатів актуальним і перспективним вимогам українського суспільства та глобального ринку праці.

В Україні вже є позитивний досвід реалізації комплексних інноваційних проєктів, таких як науково-педагогічний проєкт «Інтелект України» чи освітня технологія «Росток». Ці ініціативи демонструють прагнення до оновлення змісту освіти, методів навчання та підходів до розвитку дитини.

Вплив інноваційних проєктів на якість освіти є багатограним:

Оновлення змісту освіти: інновації дозволяють інтегрувати в навчальні програми найактуальніші знання, сприяють формуванню міждисциплінарних зв'язків та посилюють практико-орієнтований підхід, коли учні не просто засвоюють теорію, а й вчаться застосовувати її на практиці.

Модернізація методів навчання: відбувається перехід від пасивного засвоєння інформації до активної пізнавальної діяльності. Застосовуються інтерактивні технології, методи проєктної та дослідницької діяльності, що роблять учня повноправним суб'єктом освітнього процесу.

Всебічний розвиток особистості учня/учениці: інноваційні проєкти спрямовані на формування не лише предметних знань, а й так званих «м'яких навичок» (soft skills): критичного та системного мислення, креативності, здатності до ефективної комунікації та співпраці, самостійності, відповідальності та адаптивності.

Підвищення мотивації та залученості: створюється стимулююче, творче освітнє середовище, яке викликає у дітей щирий інтерес до навчання, пізнання нового та саморозвитку.

Технологічне збагачення освітнього простору: інновації неможливі без інтеграції сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, цифрових інструментів, онлайн-платформ та різноманітних освітніх ресурсів, що розширюють доступ до знань та урізноманітнюють форми навчальної взаємодії.

Одним із найпотужніших інноваційних напрямів, що безпосередньо впливає на якість освіти та готує молодь до викликів майбутнього, є STEM-освіта. Акронім STEM розшифровується як Science (Наука), Technology (Технології), Engineering (Інженерія) та Mathematics (Математика). Це не просто механічне поєднання предметів, а цілісний, інтегрований підхід до навчання, де наукові та математичні концепції вивчаються у тісному зв'язку з їхнім технологічним та інженерним застосуванням.

Метою STEM-освіти є формування в учнів/учениць глибоких науково-дослідних, ефективних інженерних, прогресивних технологічних та міцних математичних компетентностей. Ці компетентності є фундаментом для інноваційної діяльності, успішної професійної кар'єри в високотехнологічних галузях та активної участі в розвитку суспільства. В Україні розвиток STEM-

освіти визнано пріоритетним напрямом, і ця ініціатива активно підтримується на державному рівні та впроваджується через різні форми освітньої діяльності.

Розглянемо ключові педагогічні підходи, що лежать в основі ефективної STEM-освіти:

Інтегроване навчання: це серцевина STEM. Замість ізольованого вивчення предметів, учні досліджують комплексні теми та проблеми, що вимагають застосування знань та навичок з різних галузей. Наприклад, проєкт зі створення «розумної теплиці» може інтегрувати знання з біології (ріст рослин), фізики (освітлення, температура), технологій (програмування мікроконтролерів), інженерії (конструювання) та математики (розрахунки, аналіз даних).

Проектно-орієнтоване навчання (PBL): учні та учениці здобувають знання, вміння та навички, працюючи над довготривалими, практично значущими проєктами. Вони самостійно планують свою діяльність, шукають ресурси, співпрацюють, долають труднощі та презентують результати. Це сприяє розвитку самостійності, критичного мислення, відповідальності та вміння доводити справу до кінця.

Проблемно-орієнтоване навчання: в основі цього підходу лежить розв'язання автентичних, реальних проблем. Здобувачів та здобувачок освіти ставлять перед викликом, для подолання якого необхідно провести аналіз ситуації, зібрати та опрацювати інформацію, згенерувати можливі рішення, оцінити їх та обрати оптимальне.

Дослідницько-орієнтоване навчання (Inquiry-Based Learning): цей підхід заохочує учнівство ставити власні запитання, формулювати гіпотези, планувати та проводити експерименти й дослідження, аналізувати отримані дані та робити обґрунтовані висновки. Це розвиває навички наукового мислення та допитливість.

Активне використання технологій та інженерного дизайну: STEM-освіта немислима без сучасного обладнання: комп'ютерів, інтерактивних дощок, 3D-принтерів, наборів для робототехніки, цифрових лабораторій. Учні

та учениці вчать не просто користуватися технологіями, а й створювати власні технологічні рішення, застосовуючи принципи інженерного дизайну (визначення проблеми, пошук ідей, створення прототипу, тестування, вдосконалення).

Командна робота та колаборація: більшість сучасних професійних завдань вимагають вміння ефективно працювати в команді. STEM-проекти часто передбачають спільну діяльність, де учні та учениці вчать розподіляти ролі, обмінюватися ідеями, конструктивно розв'язувати конфлікти та досягати спільної мети.

Гейміфікація: впровадження ігрових елементів (змагання, бали, рівні, нагороди) в освітній процес може суттєво підвищити мотивацію, залученість та інтерес учнів до складних тем, роблячи процес навчання більш захопливим.

Результативність впровадження STEM-підходів для забезпечення якості освіти є очевидною:

Формування ключових компетентностей XXI століття: як вже зазначалося, це критичне мислення, креативність, комунікація, колаборація, а також цифрова та інформаційна грамотність, інноваційність та лідерські якості.

Підвищення інтересу до природничо-математичних та інженерних дисциплін: практична, захоплива діяльність руйнує стереотипи про «нудні» науки та надихає учнівство обирати відповідні напрями для подальшого навчання та кар'єри.

Розвиток практичних навичок та здатності до розв'язання проблем: Учні вчать не просто знати, а й вміти застосовувати свої знання для розв'язання конкретних, часто нестандартних завдань.

Ефективна профорієнтація: STEM-освіта дає можливість «приміряти» на себе різні професії у сфері науки, технологій, інженерії та математики, роблячи вибір майбутнього шляху більш усвідомленим.

Підготовка до інноваційної економіки: формується покоління, здатне не лише споживати, а й створювати нові знання, технології та продукти, що є запорукою економічного зростання та процвітання країни.

Таким чином, впровадження інноваційних освітніх проєктів, і зокрема тих, що базуються на передових педагогічних підходах STEM-освіти, є стратегічно важливим напрямом для забезпечення справді високої якості освітнього процесу в Україні. Це шлях до створення сучасної, конкурентоспроможної системи освіти, яка відповідатиме як індивідуальним запитам кожної дитини, так і загальнонаціональним інтересам.

Ефективна реалізація цих амбітних завдань вимагає комплексного, системного підходу. Це включає подальшу розробку сучасного науково-методичного забезпечення, інвестиції в підготовку та безперервний професійний розвиток педагогічних кадрів, здатних працювати в інноваційному режимі, створення мотиваційного та технологічно насиченого освітнього середовища, а також розширення мережі STEM-центрів, лабораторій та освітніх хабів по всій країні.

Переконана, що спільними зусиллями освітян, науковців, представників бізнесу та держави, ми зможемо успішно трансформувати українську освіту, зробивши її джерелом інновацій та запорукою формування освіченої, творчої та успішної нації.

Список використаних джерел та літератури

1. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: метод. рек. / Н.І. Поліхун, К.Г. Постова, І.А. Сліпухіна, Г.В. Онопченко, О.В. Онопченко. Київ: ІОД НАПН України, 2019. 80 с.
2. Василяшко І. Проблеми та можливості дистанційного навчання щодо розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, які запроваджують напрями STEM- освіти. *STEM- освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнар.наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.)*. Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 24–26.
3. Інноваційні тренди, практики і технології загальної середньої освіти в європейському та північноамериканському регіонах: монографія [Електронне видання] / О. І. Локшина, С. О. Сисоєва, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, О. О. Максименко, Н. В. Нікольська, О. М. Шпарик; *Нац. акад. пед.*

наук України, Ін-т педагогіки НАПН України; наук. ред. Локшина Олена Ігорівна. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 398 с.

4. Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти: монографія / за заг. ред. проф. А. А. Сбруєвої. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. С. 125.

Каченюк Анна,
*заступник директора Летичівського ліцею №2 Летичівської селищної ради
Хмельницького району Хмельницької області,
с. Летичів, Україна*

**ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ
ЛЕТИЧІВСЬКОГО ЛІЦЕЮ №2 ЛЕТИЧІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ**

У сучасних умовах реформування освіти зростають вимоги до професійної компетентності педагога. Проте не менш важливим стає і його особистісне становлення: здатність до саморефлексії, емоційної стабільності, ефективної міжособистісної взаємодії. Саме тому актуальним є використання психологічних підходів, що сприяють цілісному розвитку вчителя як фахівця і як особистості.

Гуманістична психологія (К. Роджерс, А. Маслоу) підкреслює унікальність кожної особистості, її прагнення до самореалізації. У Летичівському ліцеї №2 цей підхід реалізується через створення підтримувального середовища, де педагоги можуть вільно обговорювати професійні та особистісні виклики. Когнітивно-поведінкові технології допомагають педагогам розпізнавати та змінювати деструктивні установки, розвивати стійкі навички емоційного самоконтролю і стресостійкості. Певні елементи психоаналітичного підходу використовуються для розкриття глибинних причин професійних труднощів і внутрішніх конфліктів через індивідуальні консультації. Системний підхід передбачає розгляд вчителя як частини цілісного освітнього середовища. Важливим аспектом є взаємодія педагогів з колегами, адміністрацією, учнями та батьками. Особливе місце у процесі професійного становлення педагогів ліцею займають тренінгові форми роботи.

На відміну від традиційних методів навчання, тренінг орієнтований на активне запитування, пошук відповідей і творче опрацювання інформації. Він передбачає залучення повного потенціалу особистості: рівня компетентності,

самостійності, здатності до прийняття рішень. Тренінг має визначені мету, зміст і атрибути, а знання в процесі тренінгу стають продуктом самостійної діяльності учасників.

У сучасних умовах трансформації освіти, особливо в період воєнного стану, надзвичайно важливою є підтримка молодих фахівців, які тільки розпочинають свій професійний шлях. З метою формування професійної впевненості, розвитку ключових педагогічних компетентностей та психологічної стійкості було організовано цикл тренінгових занять для молодих учителів.

Заняття проходили у формі інтерактивних зустрічей, що включали роботу в групах, обговорення, практичні вправи, рольові ігри та рефлексію. Програма складалася з п'яти тематичних модулів, кожен з яких відповідав актуальним потребам молодих педагогів. (Рис. 1)

Рис. 1. Заняття I «Адаптація»

Перше заняття було присвячене проблемам адаптації молодих учителів у шкільному середовищі. Учасники обговорювали виклики, з якими стикаються новачки у професії, ділилися власним досвідом і разом шукали ефективні стратегії подолання труднощів. Особливу увагу приділили формуванню позитивного ставлення до змін, а також створенню власної системи професійної підтримки. (Рис. 2)

Рис. 2. Заняття 2 «Справжній учитель: хто він»

На другому занятті учасники визначали риси та якості, притаманні сучасному вчителю. У процесі тренінгу молоді педагоги формували уявлення про педагогічну майстерність, розглядали етичні та моральні орієнтири вчителя, аналізували власні цінності й мотиви професійної діяльності. Важливим елементом стала дискусія про роль вчителя у суспільстві сьогодні. (Рис. 3)

Рис. 3. Заняття 3 «Крок за кроком до Нової української школи»

Третє заняття було присвячене реформі освіти в Україні та її ключовим компонентам. Молоді вчителі ознайомилися з концепцією НУШ, обговорили компетентнісний підхід до навчання, нові освітні технології та методики.

Тренінг сприяв формуванню готовності працювати в інноваційному середовищі та стати агентами змін у своїх закладах освіти. (Рис. 4)

Рис. 4. Заняття 4 «Сучасна школа – основа ефективної та якісної освіти»

На цьому етапі увагу було зосереджено на моделі сучасного освітнього середовища. Учасники тренінгу розглядали елементи інклюзивної освіти, цифрової трансформації, партнерства з батьками та громадою. Молоді вчителі працювали над створенням проєктів розвитку шкільного простору, що відповідає потребам дітей ХХІ століття.

Рис. 5. Заняття 5 «Як зарадити собі в стресовій ситуації під час війни та продовжити ефективну роботу»

Завершальне заняття мало психологічну спрямованість. У ньому розглядалися методи саморегуляції, подолання емоційного вигорання, техніки зниження рівня тривожності. Тренінг включав вправи з арттерапії, релаксаційні практики, а також обговорення важливості турботи про себе як передумови збереження професійної ефективності в умовах війни.

У закладі освіти системно впроваджуються наступні заходи: психологічні тренінги; майстер-класи для педагогів; індивідуальні та групові консультації психолога; менторські програми для молодих педагогів; рефлексивні зустрічі.

Результати впровадження свідчать про:

- зниження рівня професійного вигорання серед педагогів;
- зростання професійної мотивації;
- покращення психологічного клімату в колективі;
- підвищення рівня педагогічної майстерності.

Цикл тренінгових занять став важливим етапом підтримки молодих педагогів у непростий для країни час. Завдяки інтерактивному підходу, створенню безпечного простору для обміну досвідом та пошуку рішень, молоді вчителі змогли не лише отримати корисні знання, а й відчувати себе частиною професійної спільноти. Надалі планується продовження таких ініціатив, адже сильний учитель – це ключ до майбутнього якісної освіти в Україні.

Психологічні підходи є не лише засобом подолання професійних труднощів, а й джерелом зростання, самореалізації та збереження внутрішньої рівноваги педагога. Психологічні підходи та тренінгові технології сприяють не лише підвищенню професійної компетентності педагогів, а і їх особистісному розвитку, емоційному благополуччю та професійному довголіттю.

Досвід Летичівського ліцею № 2 підтверджує ефективність інтеграції психологічної підтримки у процес професійного становлення педагогів.

Надалі планується розширення напрямів роботи, зокрема через запровадження елементів арт-терапії, коучингу та групової супервізії.

Список використаних джерел та літератури

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтована освіта: концептуальні засади. Київ: Либідь, 1998. 272 с.
2. Бондар В. І. Педагогіка: теоретичні основи, історія і практика. Київ: Академвидав, 2020. 416 с.
3. Васильєва Г. П. Психологія професійного становлення педагога. Київ: Освіта України, 2022. 280 с.
4. Вовк Л. В. Професійне вигорання педагогів: сучасні підходи до профілактики. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2021. 210 с.
5. Карпюк Л. О. Тренінгові технології в освітньому процесі. Львів: Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 196 с.
6. Коломінський Я. Л., Скрипченко Л. О. Основи психології управління. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 334 с.
7. Кононко О. Л. Психологія особистісного розвитку дитини і педагога. Київ: Слово, 2023. 348 с.
8. Рибалко Є.Ф. Психологічні основи підготовки майбутніх учителів. Київ: Либідь, 1991. 230 с.
9. Савченко О. Я. Професійна компетентність учителя нової української школи. Київ: Освіта, 2020. 320 с.
10. Токарева С. І. Методика проведення тренінгів у професійному розвитку педагогів. Київ: Ніка-Центр, 2021. 240 с.
11. Шкіль М. О. Психологічні технології розвитку педагогічної майстерності. Харків: Основа, 2022. 278 с.
12. Яворська Л. П. Сучасні тренінгові технології в підготовці педагогічних кадрів. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2023. 312 с.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Виходячи з теми розглянемо деякі матеріали які можуть допомогти працівникам освіти спланувати свою роботу щодо профорієнтації з даною віковою групою. Матеріали можна використовувати як окремі теми (заходи) або як доповнення до тем згідно з календарним плануванням. У тексті наведено приклади з досвіду роботи у загальноосвітніх школах, гімназіях, НВК. Також можна використовувати у профільних закладах освіти, професійно-технічних закладах та інших педагогічних закладах. Системність і послідовність викладання матеріалу для старшокласників формує в них адекватну позицію до вибору професії.

Профорієнтація учнів старшої школи – це насамперед надання перевіреної інформації про світ професій. Урок технології може і має бути наповнений (доповнений) профорієнтаційною метою. Це необхідно для побудови власної професійної траєкторії учням старшої школи. Планування професійної кар'єри. Створення особистого професійного плану на основі професійних інтересів, професійних здібностей і професійних потреб. Профплан для учнів старшої школи це інструмент для досягнення своїх мрій у напрямку вибору професії, отримання професійної освіти та подальшої професійної праці. Напрямок професійної діяльності можна обрати шляхом зіставлення візуалізації своїх інтересів, здібностей і потреб.

Візуалізація майбутнього. Створення образу майбутньої професійної діяльності. Візуалізація інтересу до професій. Виділення поняття професії у напрямку цього інтересу. Осмислення назви спеціальності. Таким чином можна викреслити назву професійної діяльності щодо особистого вибору професії.

Професійний інтерес. Візуалізація мети. Кроки.

Усвідомлення здібностей. Можливості виконання трудових дій. Відповідь на питання: Що я можу робити? Що у мене виходить добре і дуже добре. Візуалізація успіху. Спонування до виконання видів робіт у яких можна досягти успіху. Виділення професійних здібностей. Візуалізація задач. Кроки.

Потреби. Планування професійної діяльності. Відповідь на питання: «Що мені потрібно? Прагнення. Візуалізація професійних потреб. Професійні потреби стають стимулом досягти бажаного результату від професійної діяльності молодшої людини.

Кожна тема уроку технології містить зміст завдань, які можна віднести до тієї чи іншої професійної діяльності. Додавати інформацію про світ професій впродовж теми можна шляхом візуалізації професійних дій професіонала. Це може бути як окремі назви професій, так і спеціальності й спеціалізації. Класифікатор професій України налічує багато назв і може бути використаний вчителем для підбору назв. Також можна надавати інформацію про заклади освіти де можна отримати цю професію. Так вчитель технології може навести приклади своєї професії, спеціальності й спеціалізації як приклад назви професійної діяльності, назви професії, спеціальності й спеціалізації. Це важливо, бо назва в класифікаторі професій і назва в закладі освіти не є однаковими. Таким чином учні старшої школи вивчаючи теми впродовж року ознайомлюються з назвами професій. Вчитель технології надає інформацію про світ професій, вчить аналізувати інформацію, формує прагнення учня до вибору майбутньої професії.

Надання інформації про світ професій впродовж навчального року можна також в індивідуальній роботі з учнем. Вчитель технології бачить успіхи в виконанні практичних робіт учня. Вчитель технології як професіонал може стати прикладом для вибору професії. Індивідуальна робота з учнем мається на увазі як наукове керівництво роботою МАН або підготовка до олімпіади. Проведення додаткових занять (гуртків). Учні класу можуть обирати для себе варіанти виконання об'єктів згідно з темою. Так, наприклад, з досвіду роботи у Херсонській гімназії № 6 учні 10 класу виконували проекти

з макраме, лозоплетіння і плетіння соломі за власним вибором. Технологія плетіння з використанням ручних інструментів і гнучких матеріалів. Учні самостійно розділилися на групи та виконали роботи у повному обсязі. Наприкінці року виставка робіт учнів старшої школи мала успіх серед учнів молодших і середніх класів, а також їх батьків. В межах теми проведено дві професіографічні зустрічі з професіоналом і екскурсія на підприємство.

Профорієнтація учнів старшої школи на уроках технології у закладах загальної середньої освіти поетапний постійний процес надання інформації зі світу професій. Компоненти професії: об'єкт праці, зміст праці, знаряддя праці, умови праці належать до зовнішньої сторони (професія). Професійні якості професіонала – до внутрішньої сторони (професіонал). Виконання завдань на уроках технології відносяться до формування інформації про зовнішню сторону професії. Успішність і змістовність засвоєних знань учнем належать до внутрішньої сторони (професіонала). Самостійна успішна робота учня може бути оцінена вчителем як можлива для вибору даного напрямку професійної діяльності або рекомендації вибору професії з урахування його здібностей. Підтримання інтересу і побудова профплану, траєкторії професійного вибору стає змістом профорієнтації учня старшої школи. Методи візуалізації можна обирати з урахуванням закладу загальної освіти, його профільності й спеціалізації. Наприклад, у Херсонській гімназії № 6 ми надавали інформацію з урахуванням напрямку поглибленого вивчення іноземних мов (англійська, німецька). Більша частина профорієнтаційної роботи на сьогодні це самостійність учня. Вчитель тільки допомагає з отриманням правдивої інформації про світ професій і направляє зусилля учня в напрямок його успішного виконання завдань. Професійний план (профплан) побудови професійної діяльності учень старшої школи формує самостійно. Методи профорієнтаційної роботи змінюються зі зміною змісту освіти. Але сама по собі профорієнтація учнів старшої школи залишається важливою частиною становлення молодого людини у житті.

Список використаних джерел та літератури

1. Кіхтенко С. С. Людина і світ професій: програма для старших класів загальноосвітніх навчально-виховних закладів України. Херсон: Видавництво, 2002. 8 с.

Кобрин Надія,
доктор філософії, викладач
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького,
м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ТЕРАПІЯ ТА РЕАБІЛІТАЦІЯ»

В умовах сучасних викликів підготовка фахівців спеціальності «Терапія та реабілітація» є критично важливою для України. Зростання кількості поранених внаслідок війни, старіння населення, поширення хронічних захворювань вимагають професійного підходу до відновлення здоров'я та працездатності. Відтак фізичні терапевти є тими фахівцями, які сприяють підвищенню якості життя пацієнтів, упровадженню доказових практик фізичної реабілітації та зменшенню навантаження на систему охорони здоров'я. До того, розвиток цієї спеціальності інтегрує Україну в європейський медичний простір, що, своєю чергою, вимагає від фізичних терапевтів володіння навичками іншомовної комунікації в професійній сфері зайнятості.

Важливо проаналізувати особливості формування англomовної комунікативної компетентності студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» завдяки вивченню навчальної дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням».

Слід зауважити, що в Україні вивчення англійської мови за професійним спрямуванням є важливим, невідільним та обов'язковим елементом фахової підготовки студентів спеціальності «Терапія та реабілітації». Зокрема вивчення англійської мови в медичному університеті має на меті, з одного боку, підготувати студентів-медиків до успішного виконання тестових завдань англійською мовою в межах ліцензійного іспиту «Крок 1» та здачі екзамену з англійської мови як частини державного кваліфікаційного іспиту. З іншого боку, вивчення англійської мови спрямоване на формування англomовної професійної комунікативної компетентності [1].

У контексті цього дослідження, англомовна професійна комунікативна компетентність розглядається як складне, багатоструктурне й мультифункціональне науково-педагогічне явище, під яким слід розуміти інтегровану здатність особистості ефективно застосовувати англійську мову як засіб професійної комунікації. Відтак, формування англомовної комунікативної компетентності передбачає інтегрування знань англійської мови з практичними вміннями та навичками ефективно спілкуватися у професійному середовищі, дотримуючись мовних норм з врахуванням соціокультурних особливостей комунікації та специфіки фаху. Беручи за основу дослідження американського науковця Канейла М., вважаємо, що структури англомовної комунікативної компетентності студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» формують чотири основні компоненти:

1. *мовленнєва компетентність* як здатність і готовність використовувати лексичні, граматичні, фонетичні та синтаксичні знання та навички для ведення усної та письмової комунікації;
2. *соціокультурна компетентність* – розуміння норм професійної поведінки та мови в конкретному соціокультурному контексті, в тому числі з пацієнтами чи колегами з різних країн світу;
3. *стратегічна компетентність* – вміння досягати комунікативної мети у різних професійних ситуаціях;
4. *дискурсивна компетентність*, представлена навичками будувати логічно цілісні висловлювання в професійному дискурсі [3].

Аналіз змісту програми навчальної дисципліни «Англійська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів спеціальності «Терапія та реабілітація» свідчить, що формування англомовної комунікативної компетентності передбачає: по-перше, засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу з тематики, пов'язаної з медициною та реабілітацією; по-друге, розвиток й подальше вдосконалення навичок усної та письмової комунікації англійською мовою в контексті професійної діяльності, та, по-

третє, формування здатності використовувати англійську мову під час клінічних консультацій, оформлення медичної документації та в науково-пошуковій роботі.

Для досягнення цих важливих завдань програма навчальної дисципліни інтегрує вивчення англійської мови за професійним спрямуванням з низкою інших релевантних дисциплін (анатомією, біохімією, фізіологією, імунологією, біоетикою тощо). Під час вивчення англійської мови студентам спеціальності «Терапія та реабілітація» пропонується актуальна, змістовна, термінологічно наповнена тематика, яку умовно можна поділити на два об'ємних блоки. Перших з них пов'язаний з вивченням загальномедичної, в основному анатомічної, термінології у межах таких тем, як «Тіло людини», «Голова і шия», «Грудна порожнина», «Черевна порожнина, таз і промежина», «Хребет», «Верхня і нижня кінцівки», «Нервова система: структура та розвиток», «Головний мозок», «Спинний мозок», «Органи чуття», «Репродуктивна система», «М'язи», «Нерви». Другий блок представлений професійно орієнтованими темами, які власне стосуються спеціальності «Терапія та реабілітація», зокрема «Травми», «Відновлення тканин», «Терапія», «Фізична терапія», «Ерготерапія», «Посттравматичний стресовий розлад», «Реабілітація», «Пост-воєнна реабілітація» тощо [1; 2].

Проаналізувавши види діяльності, які застосовуються на практичних заняттях з англійської мови для фізичних терапевтів, хочемо зазначити, що всі вони в більшій чи меншій мірі сприяють формування мовленнєвого, соціокультурного, стратегічного та дискурсивного компонентів англomовної комунікативної компетентності студентів спеціальності «Терапія та реабілітація». Так, формуванню *мовленнєвої компетентності* сприяють робота з автентичними текстами, виконання лексико-граматичних вправ, здійснення усного та письмового перекладу науково-медичної літератури, написання коротких повідомлень на медичну тематику, оформлення історії хвороби, виписування рецепта, призначення лікування тощо. Формування *соціокультурної компетентності*, що зокрема передбачає врахування

культурних, етичних і соціальних норм у професійному спілкуванні, досягається завдяки спеціально розробленій системі вправ на практику усної та письмової комунікації в умовах професійної діяльності. *Стратегічну складову* англомовної комунікативної компетентності студенти формують у ході ведення дискусій на ситуативно зумовлену тематику чи під час рольових ігор в ситуативно зумовлених обставинах, наприклад під час збору даних про скарги пацієнта, анамнез хвороби, проведення чи оцінювання результатів фізикального обстеження тощо. І нарешті, *дискурсивна компетентність*, яка ґрунтується на вміннях будувати цілісні й логічно побудовані висловлювання у фаховому дискурсі, розвивається під час аналізу та обговорення медичних кейсів.

Отже, формування англомовної комунікативної компетентності є необхідною умовою успішної професійної самореалізації студентів спеціальності «Терапія та реабілітація». Англомовна комунікативна компетентність – це здатність майбутніх фізичних терапевтів ефективно використовувати англійську мову під час виконання професійної діяльності (діагностики, лікування, реабілітації, комунікації з колегами та пацієнтами, участі в міжнародних заходах, пов'язаних з професією, пошуку наукової інформації, аналізу англомовних фахових публікацій тощо). Її формування відбувається в межах вивчення англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої медичної освіти та передбачає опановування фаховою термінологією, розуміння клінічної документації та дотримання соціокультурних норм професійного спілкування. Відтак англійська мова за професійним спрямуванням є не просто навчальною дисципліною для іншомовної підготовки здобувачів вищої медичної освіти, зокрема за спеціальністю «Терапія та реабілітація», а й інструментом професійної соціалізації, наукової діяльності та якісного міжособистісного спілкування у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел та літератури

1. Англійська мова (за професійним спрямуванням): навчальна програма підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 227 «Терапія та реабілітація», спеціалізація 227.01 «Фізична терапія». Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2023. 34 с.
2. Англійська мова за професійним спрямуванням: силабус навчальної дисципліни для спеціальності 227 Терапія та реабілітація, спеціалізація 227.01 Фізична терапія. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2024. 33 с.
3. Canale M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. *Language and Communication*. 1983. Vol. 1, No 1. P. 1-47.

Коваленко Світлана,
*викладач вищої категорії, старший викладач Комунального закладу Сумської
обласної ради «Лебединський педагогічний фаховий коледж»
м. Лебедин, Україна*

ПСИХОСОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ З ЧИСЛА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПЕРІОД ВІЙНИ

У сучасних умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року, проблема психосоціальної підтримки здобувачів освіти з числа внутрішньо переміщених осіб набула особливої актуальності. Військові дії призвели до значного переміщення населення, зокрема дітей і молоді, які вимушені адаптуватися до нових соціальних і освітніх умов. Освітній процес для таких здобувачів освіти є не лише засобом здобуття знань, а й важливим ресурсом для відновлення емоційної рівноваги та соціальної інтеграції [1, с. 4].

Сьогодні психосоціальна допомога постраждалим внаслідок військових дій передбачає багатоплановість і комплексний характер роботи, вимагає координацію зусиль всіх учасників освітнього процесу, а також організацію міжсекторальної та міжвідомчої взаємодії між спеціалістами відповідних служб у забезпеченні повноцінної психологічної та соціально-педагогічної допомоги [4, с. 4].

Психосоціальна допомога – це цілеспрямований напрям роботи, спрямований на підтримку дітей та їхніх родин, які переживають складні життєві обставини. Головна мета – надати першу психологічну допомогу та соціальну підтримку, а також створити сприятливі умови, щоб людина могла успішно пристосуватись до нової ситуації.

Діяльність практичних психологів та соціальних педагогів з психосоціальної допомоги дітям та їх родинам має бути спрямована на реалізацію таких завдань, а саме: гармонізація емоційного фону і психофізичного стану дітей та їх сімей, які опинились у складних життєвих обставинах; зниження тривоги та подолання страху травматичних ситуацій,

соціофобії; покращення самооцінки; зниження рівня конфліктності, подолання перешкод у процесі комунікації; формування навичок адаптивної та результативної моделі поведінки; удосконалення правового, соціально-психологічного захисту; професійне самовизначення [4, с. 51].

В процесі втрати звичного для особистості існування і розвитку деперсоналізації під час складних життєвих обставинах внаслідок військових дій не достатньо лише матеріальної підтримки. Головною формою надання допомоги, може бути відповідно організований процес, а саме соціально-психологічний супровід особистості, яка пережила кризу [4, с. 83].

Супровід являє собою специфічну форму тривалої соціально-психологічної допомоги – патронажу, який характеризується як спеціальна система надання соціальної підтримки й психологічної та педагогічної допомоги, що здійснюється в рамках діяльності практичних психологів та соціальних педагогів. Крім того, патронаж спрямований на пошук відповідних ресурсів особистості або родини, її концентрації на своїх здібностях та можливостях і побудова на цій базі соціально-психологічних умов з метою відновлення зав'язків з навколишніми людьми.

Психологічну корекцію використовують як метод психологічного впливу, який орієнтований на створення оптимальних можливостей і умов особистісного розвитку та розвитку інтелектуальної сфери особистості. Психокорекція являє собою комплекс заходів, які орієнтовані на подолання недоліків психологічного розвитку чи моделі поведінки особистості з використанням спеціальних способів та заходів психологічного впливу.

До індивідуальної психологічної допомоги дітям та сім'ям названої категорії належить психологічне консультування, яке базується на тому, що спеціаліст чітко розуміє екстремальний характер пережитих ними травматичних ситуацій.

У процесі проведення консультативної бесіди клієнт розповідає про те, що відбулося з ним після пережитої психотравматичної ситуації, про свої почуття та переживання. Проблемна ситуація стає зрозумілою для клієнта,

коли за допомогою консультанта у нього формується нове бачення, краще розуміння та усвідомлення власних почуттів та дій. Крім того, основним завданням консультанта є створення відповідних умов та позитивного клімату з метою визначення клієнтом усвідомлених нестандартних способів дій, які б допомогли йому жити відповідно до нових умов та його рівня культури. І відповідно до цього, предметом діяльності консультанта є пізнання та рефлексія: поведінки, почуттів, переживань людини, особливостей її самоусвідомлення.

Для реалізації завдань психосоціальної допомоги учасникам освітнього процесу фахівці психологічної служби застосовують індивідуальне та групове консультування. Перше має ряд переваг, оскільки передбачає діалогічне спілкування з учнем, батьками, вчителями, що дозволяє виявити та враховувати їхні індивідуальні особливості, життєвий досвід та особливості тих складних обставин, в яких вони опинились.

Групове консультування здійснюється за допомогою таких видів роботи, як різноманітні тренінгові групи, групи розвитку умінь та навичок в процесі комунікації та розв'язання конфліктів.

Результативними методами в процесі проведення індивідуальної роботи з дітьми та родинами є: мотиваційне інтерв'ювання; директивне та проблемно-орієнтоване консультування.

Мотиваційне інтерв'ювання є одним з видів з клієнт-центрованих технік психологічного консультування, в процесі якого відбувається супровід дітей та їх родин з метою прийняття ними відповідних рішень. У процесі інтерв'ювання основна увага зосереджена на вивченні поведінкових проявів клієнтів уже в нових умовах існування, виділення проблемних зон поведінки, та вивчення їхнього рівня готовності до змін. Основним завданням консультанта є забезпечення розвитку самостійності клієнта під час прийняття рішень та відповідного рівня відповідальності.

Директивне та проблемно-орієнтоване консультування – це два підходи в психологічній або педагогічній підтримці, які відрізняються методами

взаємодії між консультантом (психологом, соціальним педагогом) і клієнтом (дітьми, батьками тощо). При директивному консультуванні фахівець виступає як експерт, який дає чіткі поради, вказівки, інструкції або навіть рішення, клієнт отримує конкретні рекомендації щодо того, як діяти. У ході проблемно-орієнтованого консультування спеціаліст допомагає клієнту самостійно проаналізувати ситуацію, виявити суть проблеми та знайти рішення.

Специфіка індивідуальної роботи з дітьми залежить від їхнього віку. До основних методів психосоціальної допомоги дітям належить: ігрова, пісочна та арттерапія.

В ігровій терапії часто використовуються такі ігри: психологічні ігри та вправи з метою налагодження довірливого спілкування з психологом (соціальним педагогом) та іншими учасниками; групові ігри з метою коригування афективних моделей дитячої поведінки; ігри, орієнтовані на зниження рівня тривожності та страхів; спеціальні групові рухливі ігри.

Іншим методом є пісочна терапія, в процесі якої дитина отримує можливість бути самою собою, подолати труднощі комунікації з близьким оточенням, знизити рівень страху та тривожності, покращити емоційний фон, розширити життєвий досвід.

Арттерапевтичні техніки допоможуть розвинути в дитини здатність до рефлексії, особистісну активність, покращити комунікаційні здібності, креативність. Фахівцям, які проводять роботу з дітьми, що опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій, пропонують застосовувати такі арттерапевтичні методики: казкотерапію, театралізацію, малювання, кольоротерапію.

Отже, ефективне надання психосоціальної допомоги здобувачам освіти з числа внутрішньо переміщених осіб сприятиме успішній соціалізації, подоланню психологічних травм, відновленню емоційного благополуччя, формуванню відчуття безпеки та стабільності, а також підвищенню навчальної мотивації й інтеграції в нове освітнє середовище.

Список використаних джерел та літератури

1. Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Флярковська О. В. Психосоційна підтримка учасників освітнього процесу : навч.-метод. посіб. Київ, 2023.
2. Герило Г. М. Особливості психологічної та соціально-педагогічної адаптації внутрішньо переміщених дітей в умовах навчального закладу. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів : практич. посіб. Київ, 2018.
3. Мельник Л. А. Психосоціальна допомога внутрішньо переміщеним дітям, їхнім батькам та сім'ям з дітьми зі Сходу України : посіб. для практиків соціальної сфери. Київ, 2016.
4. Панок В. Г., Ткачук І. І. Технології психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (з досвіду роботи) : метод. посіб. Київ : Ніка-Центр, 2021. 118 с.

Коломоєць Галина,
*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
заступник директора Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ, Україна*

Малечко Тетяна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник відділу науково-методичного забезпечення
підвищення якості освіти Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ДИТИНОЦЕНТРИЗМУ ТА ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Сучасні виклики та трансформації в освітній галузі вимагають переосмислення підходів до організації освітнього процесу, зокрема у фізичній культурі. Нова українська школа ставить за мету формування компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості у сучасному світі, що неможливо без урахування індивідуальних особливостей кожної дитини та створення атмосфери довіри та співпраці. У цьому контексті дитиноцентризм та педагогіка партнерства стають ключовими принципами, які визначають вектор розвитку фізичної культури.

Дитиноцентризм у освітньому процесі з фізичної культури передбачає визнання унікальності кожної дитини, врахування її індивідуальних особливостей, фізичних можливостей, інтересів та потреб. Його реалізація включає наступні аспекти:

врахування вікових та психологічних особливостей. Для учнів молодшого шкільного віку доцільно застосовувати ігрові методи, естафети з простими правилами, а також емоційно-насичені завдання. Натомість, для підлітків важливою є самостійність у виборі вправ, можливість проявити лідерські якості, а також обговорення впливу фізичної активності на здоров'я та зовнішність;

орієнтація на інтереси учнів. Перед плануванням занять рекомендується проводити опитування щодо уподобань учнів стосовно видів рухової активності (наприклад, танці, ігри з м'ячем, гімнастика, регбі, доджбол, падел). Це сприятиме підвищенню зацікавленості учнів;

створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу. Необхідно надавати учням можливість обирати рівень складності вправ та пропонувати власні варіанти виконання завдань. Важливо заохочувати їх до участі у різноманітних фізкультурно-оздоровчих заходах та гуртках за інтересами;

індивідуалізація освітнього процесу. Для учнів з різним рівнем фізичної підготовленості слід пропонувати диференційовані завдання. Для тих, хто має обмеження за станом здоров'я, необхідно розробляти адаптовані комплекси вправ;

створення безпечного та підтримуючого середовища. Важливо формувати атмосферу довіри та взаємоповаги, де учні не відчувають страху перед помилками, отримують підтримку та заохочення. Акцент слід робити на особистому прогресі кожного учня, а не лише на порівнянні з іншими;

Педагогіка партнерства передбачає інтерактивну взаємодію та співпрацю між педагогом та учнями на засадах рівності, взаємоповаги та довіри. Вчитель має регулярно спілкуватися з учнями, цікавитися їхньою думкою щодо уроків, обговорювати труднощі та успіхи, а також заохочувати їх ставити запитання та висловлювати власні пропозиції.

На етапі планування уроку доцільно обговорювати з учнями послідовність виконання вправ, вибір ігор або варіанти проведення естафет. Надання права голосу підвищує їхню відповідальність та залученість до освітнього процесу.

Перед вивченням нової теми педагог обговорює з учнями, чого вони прагнуть навчитися та яких результатів планують досягти. Це сприяє усвідомленому та цілеспрямованому навчанню.

Доцільно залучати учнів до самооцінювання та взаємооцінювання їхньої діяльності на уроці. Після виконання вправ або ігор слід проводити рефлексію, під час якої учні діляться враженнями, аналізують успіхи та невдачі.

Вчитель виступає не як єдине джерело знань, а як особа, що створює умови для активного навчання учнів, допомагає їм самотійно знаходити рішення, підтримує їхні ініціативи та заохочує до саморозвитку.

Впровадження принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства на уроках фізичної культури сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу: зростанню інтересу учнів до фізичної культури, покращення показників фізичного розвитку та зміцнення здоров'я; формуванню ініціативності, самотійності, відповідальності, комунікабельності, вміння працювати в команді; формуванню стійких звичок здорового способу життя.

Таким чином, впровадження принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства на уроках фізичної культури є не лише відповіддю на сучасні освітні виклики, а й необхідною умовою для формування здорового, активного та всебічно розвиненого покоління. Цей підхід вимагає від вчителя гнучкості, творчості, емпатії та готовності до співпраці з учнями, що, в свою чергу, забезпечить позитивні зміни та підвищить ефективність освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури

1. Баліка Л. Творче використання ідей дитиноцентризму Януша Корчака в сучасній системі освіти України. *Інноватика у вихованні*. 2019. С. 90-100.
2. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу. *Учитель початкової школи*. 2018. № 8. С. 3-7.
3. Корчак Я. Дитиноцентризм як особистісно-орієнтована модель навчання та виховання. зб. тез доповідей *Нова українська школа: траєкторія поступу*. 2021. 88 с.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD. 2018. 160 s.

Костів Любо́в,
*«спеціаліст вищої категорії», «старший викладач»,
викладач професійно-теоретичної підготовки
Львівського професійного коледжу ресторанного бізнесу,
м. Львів, Україна*

СУЧАСНИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК-ДОВІДНИК ДЛЯ ПРОФЕСІЇ «КОНДИТЕР»

У даному словнику-довіднику зібрано слова-терміни для зручного практичного застосування, а також для раціональної та ефективної організації навчального процесу.

Створений словник-довідник допоможе вдосконалити вміння, а також розвивати в майбутніх фахівців знання і навички, необхідні для опонування професією кондитера.

На шляху розвитку кондитерського мистецтва словник-довідник буде постійно оновлюватися, поповнюватися новими словами-термінами.

Історія виникнення кондитерських виробів дуже давня. Солодощі вперше з'явилися в Стародавньому Єгипті, Античній Греції та на Близькому Сході, а потім в Італії, швидко поширюючись по всьому світу завдяки неперевершеному смаку.

Першими, хто насолоджувався смаком цукерок, були стародавні греки та єгиптяни. Найпершими вважаються цукерки Стародавньої Греції, які виготовляли з меду і найрізноманітніших фруктів. В Єгипті ж основним компонентом цих солодощів були фініки. Саме кондитерське мистецтво виникло та отримало найбільший розвиток в Італії у Венеції лише з появою цукру в кінці XV – початку XVI століття. Доти солодощі в Європі купували в арабів, найдавніших кондитерів у світі, яким цукор був відомий з 850 року. Невипадково на Сході, в арабських країнах і в Ірані, досі створюються найрізноманітніші у світі солодощі. У той час, коли в Європі кондитерська справа розвивалася в напрямку тістечок і печива, араби першими звернули увагу, що варіння або плавлення цукру відкриває великі можливості для

приготування різноманітних солодких, десертних, кондитерських виробів і страв.

Першими солодощами, які навчилася виготовляти людина в нашій місцевості, були вироби на основі меду, а потім – цукру і цукристих речовин. Перші пряники, звані тоді медовим хлібом, з'явилися ще близько IX століття, вони становили собою суміш житнього борошна з медом і ягідним соком, причому мед в них складав майже половину від усіх інших інгредієнтів. Пізніше в медовий хліб стали додавати місцеві трави і коріння, а в XII–XIII століттях, коли на нашій території почали з'являтися екзотичні прянощі, привезені з Індії та Близького Сходу, і їх. Далі стали варити фрукти і ягоди в цукрі. У деяких народів вони виходили розмелені, перетворені на пюре, в інших лише подрібнені, в третіх у вигляді соків. Так з'явилися сиропи, мармелад, повидло, джеми, желе, конфітюри, українські сухі варення і закавказькі цукати.

Починаючи з XIX століття, з ремісничого, кустарного кондитерське виробництво активно перетворюється на промислове, фабричне. Цьому сприяла поява власного промислового виробництва цукру з буряка. Певну позитивну роль зіграло і відкриття Кирхгофом способу отримання крохмальної патоки. Під час громадянської війни кондитерська промисловість занепала. Її відновлення й оновлення почалося у 1922 році. Десять років по тому був створений Науково-дослідний інститут кондитерської промисловості. Його співробітники зайнялися активним вивченням процесів, що лежать в основі технології кондитерських виробів різних видів, а також розробкою механізованих та автоматизованих способів їхньої реалізації. У результаті відновлення і поновлення кондитерської промисловості виробництво кондитерських виробів в передвоєнному 1940 році сягало 790 тис. т. У період Великої Вітчизняної війни значна частина кондитерських підприємств була зруйнована. Знову треба було їх відновлювати та оновлювати. Виробництво кондитерських виробів в післявоєнні роки поступово досягло довоєнного рівня і з часом перевершило його. Розпочатий

після 1985 року перехід на ринкові відносини призвів до ослаблення позицій вітчизняної кондитерської промисловості, збільшенню частки імпортованих кондитерських виробів.

Пішов спад виробництва: так, 1998 року виробіток кондитерських виробів порівняно з 1990 роком скоротився вдвічі. У кінці 90-х років минулого століття ситуація почала змінюватися в кращий бік – намітилося деяке зростання виробництва кондитерських виробів, знизилася частка імпортованої продукції. Перед вітчизняною кондитерською промисловістю знову стоїть завдання відродження та оновлення, розв'язувати яке доведеться як теперішнім, так і майбутнім поколінням інженерів.

Як бачимо, історія кондитерського мистецтва налічує тисячі років, упродовж яких встигло сформуватися доволі багато легенд. Кондитерські вироби рятували, прославляли, лікували, ними ласували на королівських бенкетах й дарували коханим. Безліч традицій збереглися й дотепер. З розвитком промисловості у XX столітті з'явилося безліч лінійок продукції, деяка продукція стала революційною та прославила винахідників на весь світ.

З кожним роком впроваджують усе нові технології, що стимулюють створення небачених комбінацій смаків та сировини, народження легенд кондитерського мистецтва. Серед визначних особистостей, звісно, є і українці, що наполегливо проторюють шлях до кондитерських вершин.

Кондитерське ремесло особливо виділяється серед всіх інших кулінарних напрямків. Кондитери - майстри зі створення солодких шедеврів, вірні рятівники від сезонної нудьги та поганого настрою, автори кульмінаційного завершення трапези – десерту. Сьогодні дана професія активно розвивається, освоюючи сучасні технології, але при цьому не забуваючи про національне коріння. Професійний кондитер - оптиміст, живе яскравим і насиченим життям, вміє радіти кожному дню і не боятися сміливих викликів. Він точно знає скільки яких інгредієнтів, в якому обсязі та в якій послідовності потрібно додати, щоб вийшов справжній кондитерський шедевр.

Щоб досягти майстерності зараз, необхідно терпіння, час і щоденна практика. Онлайн і офлайн курси, майстер-класи від провідних кондитерів - все це зараз стало як ніколи доступним. Саме тому цілеспрямовані майбутні фахівці завжди домагаються успіху.

Кондитер – це покликання, можливість втілювати свої фантазії в рецептах і в декорі, дарувати яскраві емоції людям від смачних і гарних виробів та десертів. Кондитер, без сумніву, людина з творчим підходом і художнім смаком. Тільки лише за словесним описом майбутнього шедевра, він може втілити в життя сміливі задуми, щоб порадувати клієнта.

Список використаних джерел та література

1. Архіпов В. В., Іванникова Т. В., Архіпова А. В. Ресторанна справа: асортимент, технологія і управління продукцією в сучасному ресторані : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 357 с.
2. Басова О. О. Аналіз сучасного стану та перспектив розвитку кондитерської галузі України. *Ефективна економіка*. 2018. № 5(24). С.29.
3. А. І. Тичинська, М. А. Наумова. Дослідження ринку кондитерських виробів України. *Економіка харчової промисловості*. 2018. № 1. С. 47.
4. Власенко В. В., Семко Т. В., Криворук В. М., Іваніщева О. А. Технологія продукції ресторанного господарства (лабораторний практикум) : підручник. Вінниця : Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 248 с.
5. Дорохіна М. О., Капліна Т. В. Технологія продукції харчування у таблицях і схемах : навч. посібник. К. : Кондор, 2016. 280 с.
6. Збірник рецептур кулінарної продукції і напоїв функціонального призначення / за заг. ред. М. І. Пересічного ; А. А. Мазаракі, М. І. Пересічний, М. Ф. Кравченко, В. Н. Корзун, П. О. Карпенко, О. В. Цигульов, С. М. Пересічна, Д. В. Федорова, Т. О. Марцин, І. Ю. Антонюк, А. Б. Собко, К. В. Свідло, А. В. Антоненко та ін. К. : КНТЕУ, 2013. 772 с.
7. Збірник рецептур національних страв та кулінарних виробів, правових, нормативноправових та інших актів для закладів ресторанного господарства /авт.-розробник і уклад. О. В. Шалимінов. К. : Арій, 2018. 992 с
8. Збірник рецептур страв і кулінарних виробів (технологічних карт) з використанням біологічно активних добавок. К : Книга, 2014. 428с
9. Кондитерська промисловість: традиції та інновації. Вітчизняний та світовий досвід [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. [упоряд. : О. В. Олабоді] ; Нац. ун-т харч. технол., Наук.-техн. б-ка. Київ, 2018. 158 с.
10. Кравець С. Г. Ключові компетентності у професійному становленні фахівців ресторанного сервісу : навч.-метод. комплекс. Київ : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2013. 112 с.
11. Лисюк Г. М. та ін. Технологія борошняних кондитерських і хлібобулочних виробів: навч. посібник. Харків : ХДУХТ, 2015. 412 с.

12. Малювання, ліплення та сучасні способи оздоблення борошняних кондитерських виробів: підручник / О.В. Новікова та ін. Харків, 2014. 316 с.
13. Ресторанна справа: Практикум: навчальний посібник / О. В. Дишкантюк, А.В.Марковська. Одеса : Олді+, 2022. – 248 с.
14. Павлюк Р. Ю., Погарська В. В., Радченко Л. О. та ін. Новий напрямок глибокої переробки харчової сировини: монографія. Харків: Факт, 2017. 380 с.
15. Пластун А. М., Ткач В. В. Технологія приготування їжі : Практикум. К : Центр навчальної літератури, 2014. 212с.
16. Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини: Закон України №771\97- ВР від 21 грудня 2017 року N 2264-VIII. 4. Собко А. Інноваційні технології борошняних кондитерських виробів функціонального призначення для учнів : Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації. 2019. Т. 2, № 1. С. 94 -108.
17. Прядко Т. П., Харітон Т. Я. Інноваційні технології у виробництві борошняних кондитерських виробів. Здобутки, проблеми та перспективи розвитку готельноресторанного та туристичного бізнесу: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Київ, 29-30 жовт. 2012 р. Київ : НУХТ, 2012. С. 282-284.
18. Сімакова О. О. та ін. Технологія борошняних кондитерських виробів: навч. посіб. Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. 304 с.
19. Технологія виробництва ресторанної продукції : опорний конспект лекцій / авт.: М. І. Пересічний, С. М. Пересічна, І. Ю. Антонюк, М. Ф. Кравченко. К. : КНТЕУ, 2014. 371 с.

Крутько Яна,
*практичний психолог Леб'язького закладу дошкільної освіти
(ясел-садка) «Сонечко» Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області.
с. Леб'яже, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ

В психології давно вже є визнаним вирішальне значення провідної діяльності для становлення особистості [1]. Як зазначає Е.Ф. Зеєр, визнання особистісноутворюючої функції провідної діяльності неминуче приводить до виділення в безупинному процесі становлення особистості періоду, пов'язаного з вибором, підготовкою до виконання і виконання дорослою людиною одного типу діяльності – професійної. Перетворення професійної діяльності у провідну залежить від соціально-економічних відносин, соціальної ситуації, позиції особистості. Цей період займає значну частину життя людини. Траєкторія долі людини, її щастя, самопочуття, задоволеність життям, фізичне і психічне здоров'я багато в чому визначаються задоволеністю змістом професійної діяльності, ставленням до неї, рівнем професійних досягнень. Можна сказати, що для більшості людей основою розвитку особистості в зрілому віці стає професійна діяльність [2, с. 30].

Психологічні особливості професійного розвитку — це сукупність індивідуальних характеристик особистості, які впливають на її здатність до професійного становлення та самореалізації. Вони включають такі аспекти, як мотивація, емоційна стійкість, комунікативні навички, здатність до саморефлексії та адаптивність. Ці особливості визначають, як людина використовує свої особистісні та професійні навички для досягнення успіху в обраній сфері діяльності.

До професійного розвитку також належать такі важливі компоненти:

1. Самоосвіта та саморозвиток здатність до постійного навчання — ключова вимога сучасного професіонала; усвідомлення своїх сильних і слабких сторін; постановка особистих цілей та самоконтроль у їх досягненні.

2. Психологічна зрілість відповідальність за свої дії та рішення; здатність до конструктивного розв'язання конфліктів; високий рівень саморефлексії.

3. Професійна деформація зміни особистості під впливом професії; формування стереотипів, вузького мислення або емоційного "оцінювання"; потреба в психогігієні професійної діяльності.

4. Психологічна підтримка і супервізія особливо актуальна для «людиноорієнтованих» професій (психологи, педагоги, лікарі); важлива роль наставників, коучів, психотерапевтів.

Професійний розвиток охоплює не лише набуття знань і навичок, а й формування професійної ідентичності, цінностей, мотивації, а також емоційної стійкості.

Психологічні підходи відіграють ключову роль у процесі особистісно-професійного зростання фахівців. Вони допомагають розвивати навички саморефлексії, адаптивності та самореалізації, що є важливими для успішної професійної діяльності.

Під професійним становленням фахівця розуміють процес прогресивної зміни його особистості внаслідок соціальних впливів, професійної діяльності та власної активності, спрямованої на самоудосконалення і самоздійснення.

Особистісно-психологічні особливості індивіда впливають на професійний розвиток. Вони відіграють істотну роль за актуалізації у професійній діяльності знань, умінь та навичок, здобутих у процесі навчання. Задоволеність працею є одним із визначальних чинників у професійному розвитку особистості, тому що без продуктивності діяльність не може вважатися успішною, особливо якщо вона не приносить позитивних емоцій. Мотивація є рушійною силою професійного розвитку. Вона має значення на всіх етапах побудови кар'єри людини.

Список використаних джерел та літератури

1. Антонова Н.О. Кризові явища у професійному становленні студентів-психологів та психологів-практиків. *Актуальні проблеми психології*.

Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. Вип. 6. С. 3 - 9.

2. Василькова О. І. Сучасні проблеми психології криз професійного розвитку вчителя. *Актуальні проблеми психології. – Т. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія. / За ред. С.Д. Максименка. К.: ІВЦ Держкомстату України, 2007. Вип. 7. С. 60 – 68.*

3. Хлівна О., Хлівний Я. Тренінг як засіб динамічного навчання та розвитку особистості. *Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (10-14 травня 2021 року) / за заг. ред. Я. О. Гошовського, О. В. Лазорко, Т. І. Дучимінської, А. В. Кульчицької, А. Б. Мудрик, Т. В. Федотової. Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2021. 132 с.*

Кузнєцов Євген,
аспірант, викладач
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ НАВИЧОК ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРОВАНО-КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Реалії повномасштабної війни в Україні, швидка цифрова трансформація всіх сфер суспільства та процеси євроінтеграції актуалізували переосмислення змісту і цілей професійної педагогічної освіти. Перед системою професійної підготовки постали завдання не лише забезпечення фахової компетентності майбутніх викладачів, а й формування їхньої здатності ефективно діяти в умовах цифрового середовища, постійної зміни освітніх форматів і зростаючої ролі цифрових платформ. На цьому тлі особливого значення набуло розуміння цифрових навичок як інтегративного утворення, що поєднує освітню, технологічну та педагогічну складові. Усвідомлення сутності та структури цифрових навичок є необхідною передумовою створення дієвих моделей професійної підготовки педагогів відповідно до сучасних вимог.

Змінено парадигму професійної освіти. Професійна підготовка педагогів перестала обмежуватися лише фаховими знаннями й уміннями – визначальним чинником є здатність ефективно діяти у цифровому середовищі. Нові суспільні очікування, стрімке оновлення цифрових інструментів і поява змішаних моделей навчання вимагають глибшого теоретичного осмислення сутності та структури цифрових навичок як невіддільного елементу професійної компетентності сучасного викладача. Особливої значущості набула потреба в розробленні педагогічних підходів до формування цифрових навичок у майбутніх викладачів професійної освіти у межах цілісної інтегровано-компетентнісної моделі.

Сформовано нові вимоги до професійної освіти в Україні під впливом повномасштабної війни, цифрової трансформації та процесів євроінтеграції

(Пищик, 2024). Активізовано потребу в осмисленні цифрових навичок як фундаментального ресурсу підготовки педагогів професійного навчання, здатних забезпечити адаптивність і стійкість системи освіти до зовнішніх викликів. Посилено увагу до практик, орієнтованих на ефективну взаємодію викладачів професійної передвищої освіти з цифровим середовищем як основи трансформаційних змін.

Визначено, що поняття «цифрові навички» є багатовимірним і включає не лише технічні вміння, а й когнітивні, комунікативні й управлінські дії в цифровому середовищі (Вакулова, 2023). Підкреслено, що цифрові навички мають ситуаційний і контекстний характер, адже їх зміст змінюється залежно від професійної ролі, рівня освіти та соціального запиту. Уточнено, що цифрові навички не зводяться до знання окремих інструментів, а охоплюють здатність до усвідомленої їх інтеграції в освітній процес.

Окреслено зміст терміну «педагог професійного навчання» як фахівця, який здійснює підготовку кваліфікованих кадрів у системі професійної (професійно-технічної) освіти на основі поєднання практичних дій і дидактичної компетентності (Пищик, 2024). Розглянуто, що такий педагог діє в умовах швидкоплинного оновлення професійних стандартів, цифрових технологій і вимог ринку праці, а тому має бути готовим до постійного розвитку власного цифрового інструментарію.

Уточнено, що сутність цифрових навичок полягає у здатності педагога професійної освіти ефективно діяти в цифровому середовищі з метою підтримки освітнього процесу, оцінювання результатів і здійснення професійної комунікації (Бацуровська, Кашина, & Макієвський, 2024). Сфокусовано увагу на практичній спрямованості цих навичок, що набувають ключового значення в умовах гібридного та дистанційного навчання, автоматизації та використання адаптивних платформ (Здрагат, 2024).

Обґрунтовано, що структура цифрових навичок складається з таких взаємопов'язаних компонентів, як технологічна обізнаність, вміння здійснювати цифрову дидактику, навички цифрової комунікації, здатність до

інформаційної безпеки, а також до використання цифрових аналітичних інструментів (Антипенко, Паска, & Юдько, 2025). Структуровано цю систему як багаторівневу модель, що може слугувати основою формування стандартів цифрової готовності педагогів професійного навчання.

Обґрунтовано доцільність використання інтегровано-компетентнісного підходу для розвитку цифрових навичок, оскільки він передбачає єдність знань, умінь, цінностей і мотивації у процесі професійної підготовки (Вакулова, 2023). Відзначено, що саме інтеграція цифрового контенту з фаховими дисциплінами забезпечує не лише набуття технічних умінь, а й формування готовності до ефективної взаємодії з цифровими технологіями й інноваційними інструментами у реальних педагогічних ситуаціях.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз підходів до теоретичного осмислення цифрових навичок у професійній освіті

Автор(и), рік	Сутність цифрових навичок	Структурна модель або опис	Сильні сторони дослідження	Коментарі щодо застосування
Антипенко, Паска, Юдько (2025)	Інструмент персоналізації навчання засобом штучного інтелекту	Модульна модель розвитку індивідуальної траєкторії	Інноваційність і зв'язок із сучасними EdTech	Потрібне тестування моделі на практиці
Бацуровська, Кашина, Макієвський (2024)	Комплекс технологічних компетентностей	Блочна структура цифрових інструментів	Практична орієнтація	Недостатньо відображена педагогічна складова
Вакулова (2023)	Цифрова складова як частина компетентнісного підходу	Теоретична структура: знання, уміння, ставлення	Глибина концептуалізації	Відсутня емпірична база
Здрагат (2024)	Цифрові навички як предмет евалюації	Оцінювальна матриця компетентностей	Орієнтація на якісний аналіз результатів	Методична модель потребує деталізації
Пищик (2024)	Цифровізація як інструмент трансформації освіти в умовах війни	Адаптивна структура компетентностей	Актуальність у соціальному контексті	Загальність деяких висновків

Джерело: систематизовано автором на підставі [1]-[5]

Систематизовано (Табл. 1) результати наукових досліджень щодо сутності та структури цифрових навичок педагогів професійного навчання в контексті інтегровано-компетентнісного підходу. Здійснено порівняльний аналіз публікацій провідних українських учених за 2023-2025 роки з урахуванням ключових критеріїв.

Підсумовано, що дослідники продемонстрували різні акценти: від штучного інтелекту та цифрових інструментів до евалюації та стратегій трансформації. Попри відмінності, всі джерела визнали інтегровано-компетентнісний підхід базовим у формуванні цифрових навичок, що підтвердило його методологічну вагомість у сучасній професійній освіті.

Отже, сформульовано власне теоретичне осмислення цифрових навичок педагога професійного навчання як інтегративного утворення, що поєднує освітні, технологічні та педагогічні складові та відображає здатність викладача ефективно діяти в умовах цифрової трансформації освітнього середовища.

Список використаних джерел та літератури

1. Антипенко Н., Паска Т., Юдько А. Використання штучного інтелекту в реалізації індивідуальної освітньої траєкторії у професійній освіті. *Наукові інновації та передові технології*. № 2 (42). 2025. С. 1574-1586. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-1574-1586](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-1574-1586)
2. Бацуровська І., Кашина, Г. Макієвський О. Цифрові інструменти в професійній освіті: можливості та виклики сучасного навчального процесу. *Суспільство та національні інтереси*. № 6 (6). 2024. С. 92-101. [https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6\(6\)-92-101](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2024-6(6)-92-101)
3. Вакулова І. Інновації в освіті: компетентнісний підхід. *Culturological Almanac*. № 3. 2023. С. 199-208. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.26>
4. Здрагат С. Компетентнісний підхід в освіті: ресурс евалюації. *Наша школа: науково-практичні студії*. № 3 (7). 2024. С. 20-24. [https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.3\(7\).315921](https://doi.org/10.61339/2786-6947.2024.3(7).315921)
5. Пищик О. Цифрові технології у професійній освіті: перспективи для відбудови країни. *Інноваційна професійна освіта*. № 6(19). 2024. С. 518-525. <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2024.6.19.518-525>

Лях Наталія,
*Педагог-організатор КЗ «Мангушський опорний заклад»
загальної середньої освіти I-III ступенів»
Маріупольського району Донецької області,
с. Мангуш, Україна*

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА НАЦІОНАЛЬНО- ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Відповідно до частини 1, пункту 11 статті 6 Закону України «Про освіту» виховання особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатної до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою й іншими людьми, готової нести відповідальність за власні рішення, є наскрізним процесом, що супроводжує людину протягом усього її життя [1]. Це положення наголошує на тому, що виховання не повинно обмежуватися окремими предметами чи заходами, а має стати невіддільним компонентом усього освітнього процесу, за активної взаємодії всіх його учасників.

Стаття 52 цього ж закону визначає батьків або законних представників дітей рівноправними учасниками освітнього процесу [1]. Подібне положення закріплене і в пункті 1 статті 19 Закону України «Про повну загальну середню освіту» [2].

Крім того, згідно зі статтею 55 Закону України «Про освіту», одним із прямих обов'язків батьків є виховання у дітей поваги до державної мови, символів, національних, історичних і культурних цінностей України, а також дбайливого ставлення до історико-культурної спадщини [1]. Таким чином, національно-патріотичне виховання дітей є безпосередньою відповідальністю батьків.

У зв'язку із зазначеним, вважаємо, що якісна організація національно-патріотичного виховання в цифровому освітньому середовищі є можливою за умови формування партнерської взаємодії між закладом освіти та батьками шляхом їх активного залучення до цифрових проєктів національно-патріотичної спрямованості.

Педагогіка партнерства, яка є одним із ключових принципів Нової української школи, виступає важливим чинником ефективної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Ідеї співпраці, заснованої на рівності, взаєморозумінні та повазі, неодноразово висвітлювалися у наукових працях та підтверджувалися педагогічною практикою як в Україні, так і за кордоном. Г. Татаринцева визначає партнерську взаємодію як форму безпосереднього співробітництва автономних, рівноправних суб'єктів, об'єднаних прагненням задовольнити спільний інтерес. Характерними рисами такої взаємодії є добровільність участі, взаємне визнання, довіра, відповідальність і орієнтація на досягнення узгоджених цілей [4].

На думку Мелісса Л. Голланд, Джессіка Гоукс, Гретхен Гімפל Пікок партнерська взаємодія передбачає скоординовану діяльність учасників освітнього процесу для досягнення спільних результатів і розв'язання важливих завдань [3].

Отже, під партнерською взаємодією між закладом освіти та батьками ми розуміємо скоординовану співпрацю рівноправних та автономних суб'єктів, об'єднаних спільним прагненням досягти узгоджених цілей виховання й розвитку дитини. Така взаємодія базується на принципах добровільності, взаєморозуміння, поваги, довіри та відповідальності, передбачає активне залучення батьків до освітнього процесу і є важливим чинником підвищення ефективності освітньої діяльності відповідно до ідей Нової української школи.

У сучасних умовах цифрової трансформації освіти та глобалізації особливої ваги набуває завдання формування національної ідентичності дітей. Важливим є усвідомлення того, що саме родина є першим осередком патріотичних цінностей. Тому необхідно створити ефективні платформи для партнерської взаємодії між батьками та закладами освіти, що дозволяють активно залучати родини до процесу національно-патріотичного виховання. Цифрові технології стають важливим інструментом у цьому процесі, забезпечуючи зручну та доступну комунікацію на різних рівнях.

Головною метою зазначеної педагогічної умови є організація сталого цифрового діалогу та співпраці між освітніми установами й батьками з метою спільної участі у вихованні патріотизму серед учнів. Для цього потрібно створити відповідну цифрову платформу, яка б забезпечувала доступ до необхідної інформації, комунікації з педагогами та залучення до спільних ініціатив.

Ключовим аспектом цієї педагогічної умови є активна участь батьків у цифрових проєктах, таких як створення спільних відеороликів, інтерактивних карт рідного краю, віртуальних екскурсій, участь у флешмобах та онлайн-читаннях. Такі ініціативи сприяють не лише формуванню національної ідентичності дітей, але й зміцненню міжпоколінних зв'язків.

Результатом успішної реалізації цієї педагогічної умови стане підвищення рівня патріотичної свідомості учнів через участь у сімейних цифрових проєктах, підвищення активності батьків у процесі національно-патріотичного виховання, формування у батьків відповідальності за виховання дітей у патріотичному дусі та зміцнення партнерських зв'язків між закладом освіти й родинами через активну співпрацю у цифровому середовищі.

Таким чином, залучення батьків до цифрових проєктів національно-патріотичного спрямування в межах партнерської взаємодії із закладами освіти сприяє не лише розвитку патріотичних цінностей серед дітей, але й зміцненню єдності між учнями, їхніми родинами та школою. Це важливий крок у формуванні національної свідомості, яка ґрунтується на співпраці, активній участі й взаємопідтримці в умовах сучасного цифрового простору.

Список використаних джерел та літератури

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017,. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020, № 463-IX : станом на 16.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
3. Holland M. L. Gretchen Gimpel Peacock. Emotional and behavioral problems of young children, second edition: effective interventions in the preschool and kindergarten years. The Guilford Press, 2017. 256 p.

4. Татарінцева Г. Методологічні підходи до визначення поняття «партнерство». *Наука молода*. Вип. 8., 2007. С. 145–150.

Мельник Людмила,
учитель природничих наук Кам'янець-Подільського ліцею № 15,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПРИ НАВЧАННІ ХІМІЇ

Природничі науки – інтегрований курс, що об'єднує фізику, хімію, біологію, географію, астрономію та екологію, розроблений для шкіл (класів), які навчаються за суспільно-гуманітарним профілем. Інтегрований курс обирають учні 10-11 класів, які не планують складати ЗНО з природничих предметів. Мета курсу – дати цілісне наукове бачення світу, розвивати допитливість та вміти застосовувати наукові знання в повсякденному житті [4].

Основний акцент зробимо на вивченні хімії як складової природничих наук. Хімія – одна з найбільш гуманістично-орієнтованих природничих наук, оскільки її успіхи завжди спрямовані на задоволення потреб людства. Вивчення хімії в школі сприяє формуванню світогляду здобувачів освіти та цілісної наукової картини світу, розуміння необхідності хімічної освіченості для розв'язання повсякденних життєвих проблем, вихованню належної поведінки в навколишньому середовищі. Саме тому організувати процес навчання необхідно так, щоб учні сприймали хімію як потрібну і важливу для життя науку, необхідну кожній освіченій людині для формування цілісної картини світу.

Основним методом вивчення хімії має бути метод «навчання через дослідження». Здобувачі освітніх послуг беруть активну участь у дослідженні реальних проблем, що стимулює розвиток критичного мислення, творчості та навичок розв'язання завдань [6]. Цей підхід доводить свою дієвість у підготовці здобувачів освіти до роботи у висококонкурентному середовищі, що вимагає адаптивності та здатності до інновацій [6].

Формування компетентності у галузі природничих наук, під час вивчення курсу – головне завдання сучасного педагога. Воно передбачає

формування наукового світогляду; здатність і готовність застосовувати відповідний комплекс наукових знань і методів для пояснення світу природи; набуття досвіду дослідження природи та формулювання доказових висновків на основі отриманої інформації; розуміння змін, зумовлених людською діяльністю; відповідальність за наслідки такої діяльності.

Формуванню такої компетентності сприяють інноваційні трансформації освітнього простору, а саме сучасні підходи, методики та технології, викликані до життя бурхливим розвитком науки та техніки.

Необхідно зазначити, що Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) (2020), реалізація якої передбачена до 2027 року. Вона спрямована на модернізацію природничо-математичної освіти, широкомасштабне її впровадження на всіх рівнях освіти; встановлення партнерства з роботодавцями та науковими установами. STEM-освіта втілюється в життя з урахуванням принципів особистісного підходу, постійного оновлення змісту освіти відповідно до нових досягнень науки та вимог ринку праці. Основний акцент переноситься на практичне застосування наукових знань для розв'язання практичних проблем реального світу; створення сприятливих умов для пізнання учнями світу природи засобами наукового дослідження, здатності до опрацювання інформації природничого змісту; формування усвідомлень про закономірності природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідального ставлення до розвитку суспільства.

Лідером, що сприяє реалізації таких завдань, виступають медіаосвітні технології, що якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Використання різних засобів інформації у навчально-виховному процесі, а саме писемних, друкованих, електричних, телевізійних, цифрових і є медіаосвітніми технологіями[3, с. 37]. Розглянемо для прикладу 3D-моделювання: використання 3D-технологій під час вивчення природничих наук дає змогу суттєво підвищити його ефективність завдяки наближенню віртуального комп'ютерного середовища до реального тривимірного світу.

MolView – це вебдодаток для креслення та візуалізації хімічних структур, що дозволяє створювати 3D моделі безплатно та без необхідності реєстрації. Пропонуємо здійснити кроки, що допоможуть вам швидко освоїти MolView та створити власні 3D моделі молекул!

1. Перейдіть на сайт [MolView](https://molview.org).
2. **Створення нової моделі:**
 - На головній сторінці ви побачите панель інструментів з опціями для малювання молекул.
 - Виберіть «Draw» (Малювати) для створення нової молекули.
3. **Малювання молекули:**
 - Використовуйте інструменти для малювання атомів (вуглець, водень, кисень тощо) та зв'язків між ними.
 - Використовуйте панель інструментів зліва, щоб вибрати атоми (вуглець, водень, кисень тощо), клацніть, щоб додати їх до робочої області.
 - Клацніть на атоми, щоб з'єднати їх зв'язками. Ви можете вибрати одинарні, подвійні або потрійні зв'язки.
4. **Редагування моделі:**
 - Ви можете редагувати атоми та зв'язки, переміщуючи їх або видаляючи.
 - Для редагування виберіть атом або зв'язок і використайте відповідні інструменти.
5. **Перегляд у 3D:**
 - Після завершення малювання молекули натисніть кнопку «3D» у верхньому правому куті, щоб переглянути вашу модель у тривимірному вигляді.
 - Використовуйте мишу для обертання і масштабування моделі, щоб побачити її з різних ракурсів.
6. **Збереження та експорт:**
 - Ви можете зберегти свою модель у форматі .mol або .pdb, натиснувши «Export».

- Також є можливість поділитися моделлю через URL.

Додаткові поради

- **Використовуйте довідку:** MolView має вбудовану допомогу, яка може бути корисною для новачків.
- **Експериментуйте з різними молекулами:** Спробуйте створити прості та складні молекули для практики.
- **Досліджуйте функції:** Ознайомтеся з додатковими інструментами, такими як зміна кольорів атомів або налаштування відображення зв'язків.
- **Досліджуйте бібліотеку:** MolView надає доступ до великої бази даних молекул, які можна переглядати та редагувати.

Віртуальні лабораторії та симуляції також є дієвим інструментом у вивченні хімії. Симуляції — це анімовані, інтерактивні та ігрові середовища, де учні навчаються шляхом дослідження. Вони підкреслюють зв'язки між явищами реального життя та наукою, допомагають зробити візуальні та концептуальні моделі вчених-експертів доступними для всіх здобувачів освіти й дозволяють проводити експерименти та дослідження в цифровому середовищі. Особливо це актуально для хімії тоді, коли проведення деяких лабораторних робіт у реальних умовах може бути складним або небезпечним. Використання віртуальних лабораторій сприяє кращому розумінню процесів і явищ, стимулює інтерес учнів до предмета та надає можливість самостійного експериментування. Оскільки хімія – наука експериментальна, а недостатня матеріальна база не дає можливості виконувати весь дослідницький практикум, віртуальні лабораторії стають справді дієвим помічником, який дозволяє значно скоротити час виконання практичних досліджень [6, с.3–8]. Підсумовуючи, виділимо декілька основних переваг їх використання :

1. **Доступність:** можливість отримати доступ до лабораторій з будь-якого місця та в будь-який час.
2. **Відсутність обмежень:** можливість проводити експерименти без потреби в фізичних матеріалах або обладнанні.

3. Безпека: можливість проводити небезпечні експерименти без ризику для здоров'я.
4. Контроль над ситуацією: легко відновити експеримент у випадку помилки.
5. Інтерактивність, тобто залученість учнів, бо інтерактивні елементи допомагають утримувати увагу та зацікавленість.
6. Візуалізація концепцій: можливість візуалізації складних хімічних реакцій та процесів.
7. Практичний досвід: можливість експериментувати та вчитися на власних помилках.
8. Розвиток навичок: віртуальні лабораторії допомагають розвивати практичні навички, які важливі для майбутньої кар'єри.
9. Гнучкість, бо забезпечуються індивідуальний темп: можливість вчитися у власному темпі, повторюючи експерименти стільки разів, скільки потрібно.
10. Адаптивне навчання: можливість налаштування навчального процесу відповідно до потреб учня.
11. Оцінка та зворотний зв'язок через автоматизовані тести (багато віртуальних лабораторій пропонують автоматизовані оцінювання), що дозволяє швидко отримувати зворотний зв'язок та аналіз результатів: можливість аналізувати свої результати та вдосконалювати знання.

Mozaik Education – інтернет-сервіс, один з найкращих в Україні для інтерактивного навчання хімії з розширеними можливостями (3D смартбуки, 3D-сцени, вікторини, ігри, цифрові уроки, робочі аркуші тощо).

VirtuLab – зручний додаток для закріплення ключових моментів у вивченні хімії, який дозволяє здобувачам освіти взаємодіяти з віртуальними експериментами. Скажімо, сервіс Javalab можна використати для дослідницьких проєктів, призначати домашні завдання, коли учні повинні дослідити певну тему через Javalab і представити свої висновки чи для

самонавчання, заохочуючи їх самостійно досліджувати симуляції для поглиблення знань.

Симуляції сервісу PhET мають заслужену довіру вчителів природничих наук за інтуїтивно зрозумілий, ігровий інтерфейс, інтеграцію з українською мовою. зокрема й тому, що їх можна запускати онлайн або безплатно завантажити з вебсайту PhET-0.

Ось приклад тем та покликання на симуляції, які можна вивчати за допомогою вебсайту PhET:

1. <https://phet.colorado.edu/en/simulations/build-a-molecule>

Теми: Молекулярна формула. Молекулярна структура. Ізмери. Молекули

Зразок цілей навчання

- Будуйте прості молекули з атомів.
- Побудуйте молекули за хімічною формулою.

2. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/build-an-atom>

Теми: Атоми. Будова атома. Символи ізотопів. Атомне ядро

Приклади навчальних цілей

- Використовуйте протони, нейтрони й електрони для створення моделей атомів, визначте елемент, і його масу і заряд.
- Використовуйте ім'я елемента, масу і заряд для визначення числа протонів, нейтронів і електронів.

3. <https://phet.colorado.edu/en/simulations/molecule-polarity>

Теми: Полярність. Електронегативність.

- **Зразок цілей навчання**
- Вкажіть полярність полярною стрілкою або частковими зарядами
- Розташуйте зв'язки в порядку полярності

4. <https://phet.colorado.edu/en/simulations/isotopes-and-atomic-mass>

Теми: Ізотопи. Атомна маса

Зразок цілей навчання

- Визначте «ізоотоп», використовуючи масове число, атомний номер, кількість протонів, нейтронів і електронів.

- За відомостями про елемент знайдіть масу та назву ізотопу.

5. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/molecule-shapes-basics>

Теми: Геометрія молекул. Зв'язки. Молекули

Зразок цілей навчання

- Визначте, як форма молекули пов'язана з відштовхуванням між атомами.

- Визначте, що зв'язки не є фіксованими, але можуть обертатися при відштовхуванні.

6. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/reactants-products-and-leftovers>

Теми: Хімічна реакція

Приклади навчальних цілей

- Розпізнайте, як атоми зберігаються під час хімічної реакції.
- Використовуйте конкретні повсякденні враження (наприклад, роблячи бутерброди), щоб описати, що означає обмежувальний реагент у хімічних реакціях.

7. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/balancing-chemical-equations>

Теми: Хімічні рівняння. Збереження маси

Приклади навчальних цілей

- Збалансуйте хімічне рівняння.
- Визначте, яке число атомів кожного елемента залишається в хімічній реакції.

8. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/ph-scale>

Теми: рН. Розрідження. Концентрація. Кислоти

Приклади навчальних цілей

- Визначте, чи рідина є кислотою, основою або нейтральною.

- Визначте концентрацію гідроксиду, гідроніуму та води при заданому рН

- Співвіднесіть колір рідини до рН.

9. <https://phet.colorado.edu/uk/simulations/acid-base-solutions>

Теми: Кислоти. Основи. Рівновага. Дисоціація. Рішення

Приклади навчальних цілей

- Продемонструйте розуміння концентрації розчину, описавши схожість і відмінності між концентрованими та розведеними розчинами.

- Опишіть, як загальні інструменти (рН, електропровідність, папір рН) допомагають визначити, чи є розчин кислотою або основою, сильний або слабкий і концентрований або розбавлений

Попри все не варто забувати, що інноваційні засоби дозволяють зробити процес навчання більш гнучким і ефективним, але головним на уроці залишається жива взаємодія всіх учасників освітнього процесу, постійний обмін інформацією між ними, мотивація навчання, спонукання до мислення, активізація навчально-пізнавальної діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/prijnyato-novij-zakon-pro-povnu-zagalnu-serednyuosvitu-za-progolosuvali-450-nardepiv>.
2. Комп'ютерно-орієнтовані педагогічні технології у шкільному навчальному процесі / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук, С. П. Величко, О. М. Соколюк. *Наукові записки. Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кіровоград : РВВ КДПУ імені В. Вінниченка, 2014. Випуск. 5, ч. 1. С. 3-8.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк; наук. ред. В. В. Різун]. К. *Центр вільної преси*. 2012. 352 с.
4. Природничі науки. Інтегрований курс. 10-11 клас. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів / авторський колектив під керівництвом Засекіної Т. М. URL: <http://www.orioncentr.com.ua/wp-content/uploads/2018/09/>
5. Шумаєва Світлана. Медіа компетентність як складова загальної масмедійної просвіти учнів. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_p_edagog_probl_silsk_shkolu/16/visnuk_12.pdf
6. Топузов О. Компетентнісний підхід – стрижень наукових інновацій у навчанні. Київ. Освіта України. 2016. 32 с.

Мороз Наталія,
*учитель – методист, учитель української мови та літератури,
Родинської загальноосвітньої школи I – III ступенів № 8
Покровської міської ради Донецької області,
м. Родинське, Україна*

СКАРБ НАЦІЇ: ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Коли одного з давніх філософів запитали: «Що цінніше – багатство чи слава?» - він відповів: «Ні багатство, ні слава не роблять людину щасливою. Здоровий бідний щасливіший за хворого короля!» Ці слова точно відображають головну думку: багатство людського життя – це здоров'я [1].

Здоров'язбережувальна компетентність державного стандарту має п'ять критеріїв.

1. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу [3].

Кожен із нас, педагогів, повинен дбати про безпечне освітнє середовище (Рис. 1.) – це стан освітнього середовища, у якому наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю учнів, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм фізичної, психологічної, інформаційної та соціальної безпеки кожного учасника освітнього процесу [2, с. 95].

Рис. 1. стан освітнього середовища.

Ця компетентність регулюється законами, санітарним регламентом, кодексом безпечного освітнього середовища, офіційними листами тощо.

На своїх уроках я використовую різні техніки збереження здоров'я здобувачів освіти: дихальні гімнастики та фізкультхвилинки; звукову гімнастику; вправи, що спрямовані на гармонізацію роботи півкуль головного мозку; сміхотерапію, релаксацію, арттехніки, кольоротерапію тощо.

Наприклад, під час уроку з розвитку мовлення «Особливості будови опису природи» ми з учнями не тільки вчилися складати текст-опис природи за допомогою мовних засобів, знаходити відмінність між науковим та художнім описом, а й вдосконалювали навички роботи акварельними фарбами із застосуванням парафінової свічки. Під мелодію Вівальді «Пори року» діти малювали парафіновою свічкою невеликий фрагмент пейзажу, а потім наносили на нього акварельні фарби. Ось що у них виходило. (Рис. 2.)

Рис. 2. Малюнки дітей під мелодію Вівальді «Пори року»

Така творча діяльність допомагає зняти напруження, сприяє підвищенню дитячої самооцінки, впевненості у власних силах та взагалі позитивно впливає на самопочуття учнів.

2. Здатність здійснювати профілактично – просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни [3].

Здійснювати сьогодні профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни можна ефективно й цікаво. Наприклад, створити відеоролик чи анімацію, що наочно пояснюють правила безпеки, санітарії та гігієни за участю самих учнів і розмістити їх на шкільних платформах або сайтах. Разом

з учнями можна розробити пам'ятки, буклети чи інші інформаційні матеріали з основними правилами безпеки та гігієни й поширити їх серед школярів, батьків та педагогічного колективу. Це буде медіаформат мовленнєвої практики.

Як одну із форм здоров'язбережувальної технології я добираю тематичні дидактичні матеріали, які несуть пізнавальну та розвиваючо-виховну інформацію. Це можуть бути пояснювальний диктант, самодиктант, словниковий диктант, тексти для переказу, аудіювання або читання мовчки.

Наприклад, тексти можуть бути такими за тематикою: «Сміх додає здоров'я», «Система раціонального харчування», «Грип. Правила боротьби з хворобою», «Бережіть очі!» тощо.

3.Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя [3].

Є багато способів для формування в учнів культури здорового та безпечного життя. (Рис. 3.) І я впевнена, що ми, учителі-філологи, постійно використовуємо необхідні методи й прийоми. Вони можуть ефективно інтегруватися в уроки української мови та літератури.

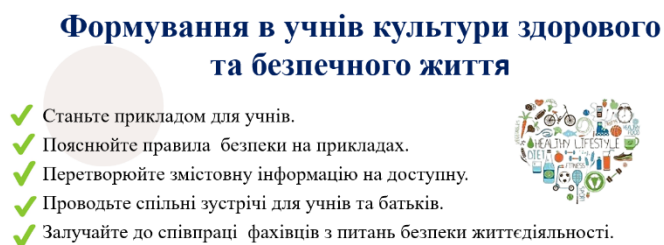

Рис. 3. формування в учнів культури здорового та безпечного життя.

Можна запропонувати учням письмову роботу: закріпити знання з отриманої інформації у вигляді вправи «Заповни чек – лист». (Рис. 4.)

Рис. 4. Вправа «Заповни чек – лист».

Нещодавно учні Родинської ЗОШ №8 були на онлайн – занятті, яке проводила Данська рада у справах біженців (DRC). Під час заходу здобувачі освіти дізнались про головні правила поведінки на замінованій території, а також алгоритми дій у разі виявлення боєприпасів та інших вибухонебезпечних предметів. Після такого заняття на уроці української мови в 9 класі учні отримали завдання: заповнити чек-лист «Як діяти в разі виявлення боєприпасів», використовуючи складнорічкові речення. Подібну роботу можна провести після прослуховування інструктажу: «Увага! Повітряна тривога!» Можна запропонувати учням завдання: складіть чек – лист «Як поводитись під час повітряної тривоги», над кожним словом надпишіть частину мови, виконайте синтаксичний розбір тощо.

4. Здатність надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу [3].

У межах здоров'язбережувальної компетентності учитель має володіти навичками першої домедичної допомоги. (Рис. 5.)

Рис. 5. Навички першої домедичної допомоги.

Міністерство освіти і науки затвердило Типову програму підвищення кваліфікації вчителів, директорів та психологів за напрямком «*Організація діяльності педагогічних працівників з питань надання домедичної допомоги та безпечного поведіння на дорозі*».

Один із модулів програми: (домедична допомога) передбачає ознайомлення з алгоритмом дій, спрямованих на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані.

5. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності [3].

Збереження особистого фізичного та психічного здоров'я під час професійної діяльності педагога є надзвичайно важливим завданням, оскільки робота вчителя є виснажливою та потребує багато енергії.

Кожен із нас самостійно обирає ресурси для відновлення свого фізичного та психічного здоров'я. Ми маємо дбати як про режим харчування, нормальний сон, активний спосіб життя, так і про саморегуляцію, професійний розвиток, хобі, спілкування, планування тощо.

Сьогодні є й більш сучасні форми покращення психічного здоров'я здобувачів освіти та педагогів. Це соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН). Пройшовши тренінгове навчання за програмою СЕЕН, я пересвідчилася в її ефективності. Я знайшла для себе і для свого закладу освіти багато корисних ресурсів. Практики СЕЕН ми з колегами почали впроваджувати на уроках і в позаурочній діяльності.

Шановні колеги, бажаю вам не лише реалізовувати здоров'язбережувальну компетентність в освітньому процесі, а й відчувати її позитивний вплив на собі!

Список використаних джерел та літератури

1. Козенко О. І. Динамічні паузи як один із ефективних методів забезпечення оптимізації рухової активності школяра. URL: https://dorovie.blogspot.com/p/blog-page_7.html.
2. Перлик В., Пронюшкіна О. Безпечне освітнє середовище закладу загальної середньої освіти як актуальна освітня проблема. *Заклад освіти – територія здоров'я, безпеки, підтримки: збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 листопада 2024 р., м. Суми)* / за заг. ред. В. М. Успенської. Суми: ФОП Цьома С.П. 2024. 388 с.
3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : наказ МОН від 29.08.2024 №1225.

Морозкіна Наталя,
*викладач гуманітарних і соціальних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії
Відокремлений структурний підрозділ
«Інгулецький фаховий коледж
Криворізького національного університету»,
м. Кривий Ріг, Україна*

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ПРО КОЗАЦЬКЕ МИНУЛЕ В КУРСІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Історія ніколи не вивчалася з погляду науковості, а завжди перебувала під впливом політичної та виховної думки. У кожний історичний період були приклади для наслідування підростаючого покоління, вигідні для замовників того часу – політиків, ідеологів, інтелектуалів, які тою чи іншою мірою формували певну систему історичних цінностей, які дозволяли досягти певні політичні цілі.

На початку ХХІ століття людство повернулося до проблеми історичної пам'яті. З цього приводу виникає багато суперечок і думок. Хтось говорить про виникнення політичного і наукового інтересу історичної пам'яті, хтось – про перенасичення нею. Але можна помітити, що чим більше пишуть про історичну пам'ять, тим більше думок і різних поглядів на себе вона викликає. Французький політолог, який досліджує проблеми пам'яті, висловлює свою думку стосовно цієї проблеми таким чином, що позиції, що стосуються пам'яті, «більше пов'язані з бажанням таврувати, дискредитувати супротивника, здійснити перегляд історичних матеріалів, змінюючи в них вердикт, грати на конфліктному минулому в сьогоденні політичних змаганнях» [5].

Ми також не випадково звернулися до теми формування історичної пам'яті саме про козацьке минуле. По-перше, Дніпропетровська область – козацький край і має багато збережених пам'яток того періоду. Не всі вони знаходяться зараз у належному стані, тому актуальним буде питання

збереження не лише історичної пам'яті, а й самих об'єктів. По-друге, тема козацького минулого у наш сучасний період російсько-української війни, тому що козаки завжди були захисниками свободи і незалежності України. І саме проблема формування історичної пам'яті про козацьке минуле зможе нагадати про славетну історію наших пращурів, які завжди боролися за волю України в усі, навіть найважчі часи.

Ми з'ясували, що стан наукової розробки теми формування історичної пам'яті достатньо розроблений.

Джерельна база з історії козацтва дійшла до нас фрагментарно, з великими втратами. В основному джерела мають походження держав, які були ворогами козащини, постійно знаходилися з нею у стані війни або іноді були союзниками. Загальновідомим є факт про знищення архіву Старої Січі, залишки якої зберігаються в архівах Польщі, Туреччини, Швеції. Краще зберігся архів Коша Нової Запорозької Січі, датований періодом кінця XVII – XVIII ст.

Формування історичної пам'яті про козацьке минуле є важливим чинником у становленні національної свідомості та ідентичності молоді. Особливої актуальності набуває вивчення козацького минулого, яке є невіддільною частиною історії України. Використання краєзнавчого матеріалу, зокрема пам'яток козацької доби Дніпропетровської області, сприяє глибшому розумінню студентами історичних процесів та подій [1].

Дніпропетровщина багата на історичні пам'ятки, пов'язані з козацькою епохою. Серед них вирізняється козацький цвинтар у селі Шестірня, що в Широківському районі. Село виникло на місці зимівника козака Шестірні Інгульської паланки Запорозької Січі. Після зруйнування Січі старі козаки залишалися доживати віку в таких зимівниках, тоді як молодші вирушали за Дунай, де утворили Задунайську Січ.

На місцевому цвинтарі збереглися кам'яні хрести з написами, що датуються кінцем XVIII століття. Зокрема, на одному з хрестів зазначено: «1784 году мѣсяца Априля 21 дня приставился рабъ Божій Иванъ великій,

полтавського куриня полковий Отаманъ», а на іншому: «1785 году іюня 37 дня Здѣшъ почиваетъ рабъ Божій Андрей Кнукѣнь Дядькивского куриня козакъ, поживе лѣтъ рк (120)». Ці поховання є одними з найстаріших в області та свідчать про глибоке історичне коріння козацтва в регіоні [3].

Інтеграція вивчення таких пам'яток у навчальний процес сприяє глибшому розумінню студентами історичних процесів та подій. Залучення до дослідження місцевих історичних об'єктів, проведення екскурсій, аналіз написів на надгробках розвиває вміння працювати з джерелами, формує навички критичного мислення та сприяє розвитку патріотичних почуттів.

Відсутність цілісної системи історичної пам'яті пояснюється заідеологізованістю суспільства, а також існуванням різних міфів і стереотипів, які на неї впливають.

Історична пам'ять завжди була проблемою для українців. Це було спричинене тим, що українські території довгий час були під владою інших держав, які вплинули на формування історичної пам'яті. Ситуація змінилася тоді, коли Україна стала незалежною. Змінилася також державна політика у сфері історичної пам'яті та її передачі наступним поколінням [2].

Ми можемо запропонувати деякі методичні рекомендації для використання краєзнавчого матеріалу у курсі історії України на прикладі вивчення теми «Наш край в кінці XVIII – у першій половині XIX ст.».

1. Надавати здобувачам освіти випереджальне завдання, що дасть змогу розвивати їх проблемно-пошукові здібності.

2. В організації навчальної діяльності здобувачів освіти використовувати самостійну роботу з фактичним матеріалом, що покращуватиме їх аналітичні здібності.

3. Постановка проблемних завдань викладачем. Використання проблемно-пошукових методів передбачає залучення здобувачів освіти до висловлювання власних думок, суджень стосовно тієї чи іншої проблеми.

4. Письмову роботу здобувачів освіти з фактичним матеріалом проводити у формі таблиці, що розвиватиме їх уміння узагальнювати та систематизувати матеріал.

Таким чином, використання козацьких пам'яток Дніпропетровської області, зокрема цвинтаря в Шестірні, в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти є ефективним засобом формування історичної пам'яті та національної ідентичності студентів. Це дозволяє не лише зберегти культурну спадщину, а й виховати свідомих громадян, які цінують і поважають історію свого народу.

Список використаних джерел та літератури

1. Бай Л. А., Ганенко В. О. Широківщина. Кривий Ріг: «Видавничий дім». Одеса. 1997. 496 с.
2. Двуреченська О. В. Місце історичної пам'яті у розвитку України як суб'єкта сучасних міжнародних відносин. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268616859.pdf>
3. Денисенко Г. Г. Меморіальний простір України у формуванні історичної пам'яті. URL: http://resource.history.org.ua/publ/Uxxs_2016_21_17
4. Любовець О. М. Національна пам'ять в Україні: регіональний. *Національна та історична пам'ять*. Вип. 6. 2013. С. 117-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ntip_2013_6_13
5. Філіпович М. Проблеми формування історичної пам'яті в освітній сфері України. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. Випуск № 28. 2023. 123 с.

Моторна Леся,
кандидат педагогічних наук, методист
Вінницького технічного фахового коледжу,
м. Вінниця, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Однією з характерних рис ЗФПО є інтеграція освітнього процесу з практичною підготовкою студентів у виробничому середовищі. Важливим елементом освітньо-виховного процесу підготовки фахового молодшого бакалавра є формування конкурентоздатного фахівця.

Аналіз наукових публікацій. Теоретико-методологічні засади дослідження особливостей формування професійних компетентностей студентів у процесі проходження виробничої практики на сучасному етапі розглядаються у працях таких українських науковців, як Н. Арінушкіна, Н. Бачинська, Т. Бортник, О. Клименко, Р. Лісна, К. Михасюк, Б. Мокін, Т. Новальська, Л. Прокопенко, О. Сокур, А. Соляник, В. Тригуб та інші.

Виклад основного матеріалу. Проблематика впровадження компетентнісного підходу в освітній процес є предметом активного наукового дискурсу як у вітчизняному, так і в закордонному науковому середовищі. Зокрема, О. Савченко та Л. Бондар зосереджують свої дослідження на питаннях застосування компетентнісного підходу для оптимізації практичної підготовки майбутніх фахівців. Водночас, І. Зубко акцентує на визначальній ролі стейкхолдерів у забезпеченні якісної професійної підготовки здобувачів освіти. Практичні аспекти інтеграції професійного досвіду в навчальний процес, зокрема через організацію майстер-класів, детально розглядаються у працях О. Міщенко, який підкреслює їхнє значення для формування практичних навичок [3].

Аналіз зарубіжного досвіду дозволяє ідентифікувати ключові ролі різних груп стейкхолдерів у забезпеченні якості освіти.

Держава як ключовий стейкхолдер у забезпеченні якості. В європейському контексті системи забезпечення якості освіти (EQA) переважно ініціюються та фінансуються урядовими структурами за активної участі закладів освіти (ЗВО) та інших зацікавлених сторін, включаючи студентів і представників промисловості.

Провідна роль студентів як зацікавленої сторони. У європейській практиці студенти є вагомими учасниками процесів забезпечення якості освіти, починаючи від етапу розробки відповідних систем до їхньої безпосередньої імплементації. Залучення студентів до роботи зовнішніх оцінювальних та експертних груп є однією з ключових вимог до систем забезпечення внутрішньої якості в багатьох європейських країнах [2].

Залучення роботодавців як фактор підвищення якості освіти. Роботодавці та представники промисловості об'єктивно зацікавлені у підвищенні якості вищої освіти, оскільки це безпосередньо впливає на рівень підготовки їхніх майбутніх працівників. Однак, формалізація залучення цієї групи стейкхолдерів до процесів забезпечення якості є досить складним завданням. Окремі дослідження фіксують недостатню координацію між ЗВО, державними органами та промисловим сектором. Показовим є дослідження Асоціації Американських Коледжів і Університетів (2015), яке виявило значні розбіжності у сприйнятті якості освіти між студентами та роботодавцями. Так, 66% студентів вважали свою підготовку в галузі критичного/аналітичного мислення достатньою, тоді як лише 26% роботодавців поділяли цю думку [4].

У цьому контексті постає необхідність систематичного узгодження бачення співпраці між установами різних рівнів. Відсутність практичного досвіду у викладачів може призводити до їхньої нездатності оперативно реагувати на зміни в законодавстві чи вимогах до документації підприємств. Оптимальним рішенням є залучення педагогів практиків, які володіють актуальною інформацією та розуміють ключові аспекти, на які звертають увагу органи контролю, що дозволяє запобігти потенційним помилкам майбутніх випускників. У разі відсутності такої можливості, важливим є

розробка чіткого графіка заходів із залученням представників підприємств та провідних фахівців.

Прикладом ефективної взаємодії зі стейкхолдерами є проведення імітаційної співбесіди в умовах підприємства. Основна мета такого заходу полягає у створенні максимально наближених до реальності умов першої співбесіди, що дозволяє здобувачам освіти пройти цей важливий етап:

Співбесіда відбувається у формальному середовищі безпосередньо на підприємстві. Під час співбесіди ставляться питання, що вимагають від здобувача вільних, аргументованих відповідей, які демонструють його професійні навички та знання.

Розгорнута оцінка виявлених сильних та слабких сторін дозволяє майбутнім випускникам краще підготуватися до реальних вимог роботодавців. Експерт детально аналізує відповіді, відзначаючи позитивні аспекти (впевнена поведінка, логічність аргументації, володіння професійною термінологією) та вказуючи на моменти, що потребують удосконалення (чіткість формулювань, уникнення кліше, невербальна комунікація). Особливу цінність має отримання такого зворотного зв'язку від фахівця, що практикує. Перевагою проведення заходу на території стейкхолдера є виведення здобувача із зони комфорту та стимулювання активної самостійної роботи, усвідомлення особистої відповідальності за своє працевлаштування.

Важливою особливістю такого підходу є також самоаналіз та взаємоаналіз учасників після повернення до закладу освіти, де здобувачі оцінюють власні відповіді та опрацьовують зауваження стейкхолдерів. Проведення подібних інтерактивних занять у співпраці зі стейкхолдерами сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців, глибокому засвоєнню навчального матеріалу та розвитку компетентностей, необхідних для успішної конкурентоздатності.

Список використаних джерел та літератури

1. Бондар Л. Л. Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців засобами інтерактивного навчання. Харків : Фоліо. 2020. 212 с.

2. Ганна Піскурська. Стейкхолдерський підхід у забезпеченні якості вищої освіти. URL: https://www.researchgate.net/publication/336773799_STEJKHOLDERSKIJ_PID_HID_U_ZABEZPECENNI_AKOSTI_VISOI_OSVITI.
3. Зубко І. М. Роль стейкхолдерів у забезпеченні якості професійної освіти. *Професійна освіта: теорія і практика*. № 2. 2021. С. 45-52.
4. Злагодюк О. В., Малежик Т. В. Інтеграція змісту практично-технічної підготовки як засіб формування технічних компетентностей майбутнього фахівця з комп'ютерних наук. *Збірник тез «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання»*. URL: https://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/32688/1/Zlahodukh_Malezhyk.pdf.
5. Зубик Л. В. Формування професійних компетентностей майбутніх ІТ-бакалаврів. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/440058.pdf>.

Нізельська Інна,
вчитель української мови та літератури
Білгород – Дністровського ліцею «Пріоритет»,
м. Білгород-Дністровський, Україна

Шаповалова Людмила,
вчитель математики та інформатики
Одеського ліцею «Європейський» Одеської міської ради,
м. Одеса, Україна

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА, АБО НАШІ ОЧІКУВАННЯ ЗАПОРУКА УСПІХУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

У далекому минулому єдиним джерелом знань для учнів був учитель та книги. Науково-технічний прогрес дає можливість кожному отримати знання самостійно: аудіокниги та відео в Інтернеті, ІШ, групи в соцмережах та багато інших варіантів медійних повідомлень, але, на жаль, через великий обсяг інформації, не всі здобувачі освіти можуть оцінити та перевірити її, застосовуючи основні аспекти медіаграмотності. Тому вчитель в Новій українській школі виступає не лише в ролі вихователя та викладача, а й тьютора, модератора, фасилітатора. Він має розуміти дитину, бути готовим її вислухати та допомогти. Концепція Нової української школи[1] перенесла поняття «педагогіка партнерства» в якому діти, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Основні принципи цього підходу:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);

– принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Вчитель Нової школи у своїй діяльності має використовувати принципи свободи творчості та професійного розвитку. На жаль, сьогодні не всі готові до таких змін, тому від здобувачів освіти достатньо часто можна почути про те, що негативне ставлення зі сторони вчителя впливає на їх успішність, адже вчителі формують свої очікування, ґрунтуючись на таких факторах, як успішність учнів. Так, наприклад у книзі «Пігмаліон у класі» Роберта Розенталя та Ленора Джейкобсона [2], йдеться про ефект Пігмаліона, або пророцтво, що самореалізується в освітніх середовищах. Їх дослідження показали, що очікування вчителів щодо здібностей їхніх учнів можуть мати значний вплив на успішність цих учнів. Вони провели експеримент в ході якого довільним чином обрали вчителів та учнів. Вчителів запевнили, що у їхньому класі знаходяться учні, які мають великий потенціал і проявлять значні успіхи у майбутньому, тому вони завжди допомагали їм, направляли їх та підтримували під час невдач. Після експерименту виявилось, що рівень досягнень цих учнів став набагато вище. Це сталося завдяки зростаючим очікуванням вчителів і більш позитивній взаємодії з учнями, надаючи їм додаткову підтримку та заохочення.

А. Тобіш та М. Дресел провели онлайн-опитування 237 вчителів з Німеччини в результаті якого було виявлено, що вчителі чекали вищі результати від учня з високими оцінками в таблиці[4]. Вчитель може транслювати свої очікування також на весь клас загалом. У дослідженні, проведеному в Новій Зеландії, було показано, що вчителі з низькими очікуваннями та вчителі з високими очікуваннями використовують різні підходи до викладання у класі. Зокрема, вчителі з високими очікуваннями заохочували та навчали дітей попри рівень їх досягнень; такі вчителі заохочували мотивацію дітей до розв'язання складніших завдань допомагаючи кожному. І навпаки, вчителі з низькими очікуваннями контролювали

навчання та розвиток дітей з низькими результатами; вони не забезпечували цих дітей зворотним зв'язком та не змінювали їхню програму навчання [3]. Отже, повага до особистості, доброзичливість і позитивне ставлення вчителя допомагає здобувачам освіти досягти кращих результатів в Новій українській школі. Але педагогіка партнерства не скасовує вимогливість вчителя, бо, як засвідчує практика, саме вимогливі й справедливі вчителі мають найбільшу повагу та довіру серед учнів. А батьки своєю чергою мають бути вмотивовані на навчання своїх дітей. Без мотивації батьків, цей процес буде гальмуватись.

Таким чином, довірливі взаємини між дітьми, батьками й педагогами, об'єднання їх в єдину команду, знаходження спільних шляхів виходу з проблемних ситуацій – основа всіх видів форм взаємодії закладу освіти з родинами. Сучасні освітні технології пропонують чимало методик щодо педагогіки співробітництва.

Для того, щоб партнерство принесло бажаний результат, слід впроваджувати Концепцію НУШ, поринати в методику кожної з освітніх технологій та використовувати у практиці.

Список використаних джерел та літератури

1. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Rosenthal R., Jacobson L. Pygmalion in the classroom. *The Urban Review*. 1968. Vol. 3. P. 12-16.
3. Rubie-Davies C.M. Teacher Beliefs and Expectations: Relationships with Student Learning. *Challenging Thinking About Teaching and Learning*. New York: Nova Science Publishers, 2008. P. 25–40.
4. Tobisch A., Dresel M. Negatively or positively biased? Dependencies of teachers' judgments and expectations based on students' ethnic and social backgrounds. *Social Psychology of Education*. 2017. Vol. 20 (4). URL: https://www.researchgate.net/publication/318976794_Negatively_or_positively_biased_Dependencies_of_teachers'_judgments_and_expectations_based_on_students'_ethnic_and_social_backgrounds

Новіков Олександр,
*аспірант кафедри професійної освіти,
Університету Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Київська обл., Україна*

МЕХАНІЗМИ МОТИВАЦІЇ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Актуальним питанням у сучасному світі є вимоги до безпеки та вдосконалення практик і технік охорони праці. Охорона праці, як система забезпечення життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, є важливою складовою професійної освіти.

Складні соціально-економічні завдання сьогодення потребують регуляції й саморегуляції поведінки, проведення профілактичних заходів, опановування сучасними інноваційними засобами навчання охорони праці. Саме тому, важливим є підбір професійно-орієнтованих методик, в процесі реалізації яких формується здатність майбутніх педагогів професійного навчання в галузі охорони праці здатності усвідомлювати цінності громадянського суспільства. Важливим є вміння побачити та проаналізувати небезпечну ситуацію, здатність використання ефективних прийомів і способів запобігання різним небезпекам

Навчальна мотивація як компонент навчальної діяльності досліджувалася вченими у різних напрямках. Мотиваційні чинники майбутньої професійної діяльності в галузі охорони праці стали предметом уваги: Демченко Н. [4]; Браславської О., Озерової Л. [1]; Кириченко Р., Колодяжної А. [3]; Боденчук Л., Лютфалієвої Л. [5], Дубрової О. [2] та ін.

Одним зі шляхів розв'язання проблем безпеки людини й охорони її праці є формування нового мислення, що спрямоване на зміну підходів щодо визначення мети, шляхів і методів розвитку цивілізації як необхідного чинника виживання людства [1].

Діяльність майбутнього педагога професійної освіти та фахівця з охорони праці має бути мотивована до кар'єрного зростання та саморозвитку,

самовдосконалення, оскільки саме від рівня його компетентності буде залежати рівень організації охорони праці на підприємстві чи установі, організація належних умов праці, життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [2].

На підставі аналізу наукової літератури можна стверджувати, що мотивація навчально-професійної діяльності – це співвідношення цілей, які студент прагне досягти, і внутрішньої активності його особистості. Мотивація майбутнього педагога також вміщує мотиви, прагнення, потреби та ін.; внутрішню (те задоволення, яке людина отримує в результаті виконання певних дій (від самого процесу роботи, самореалізації) і зовнішню (вигоди, які містять у собі підвищення зарплати, просування по службі) мотивацію.

При цьому важливим є підбір інноваційних методів навчання з охорони праці, які дозволяють створювати реалістичні ситуації, розв'язання яких допоможе навчитися реагувати на небезпеку та приймати правильні рішення.

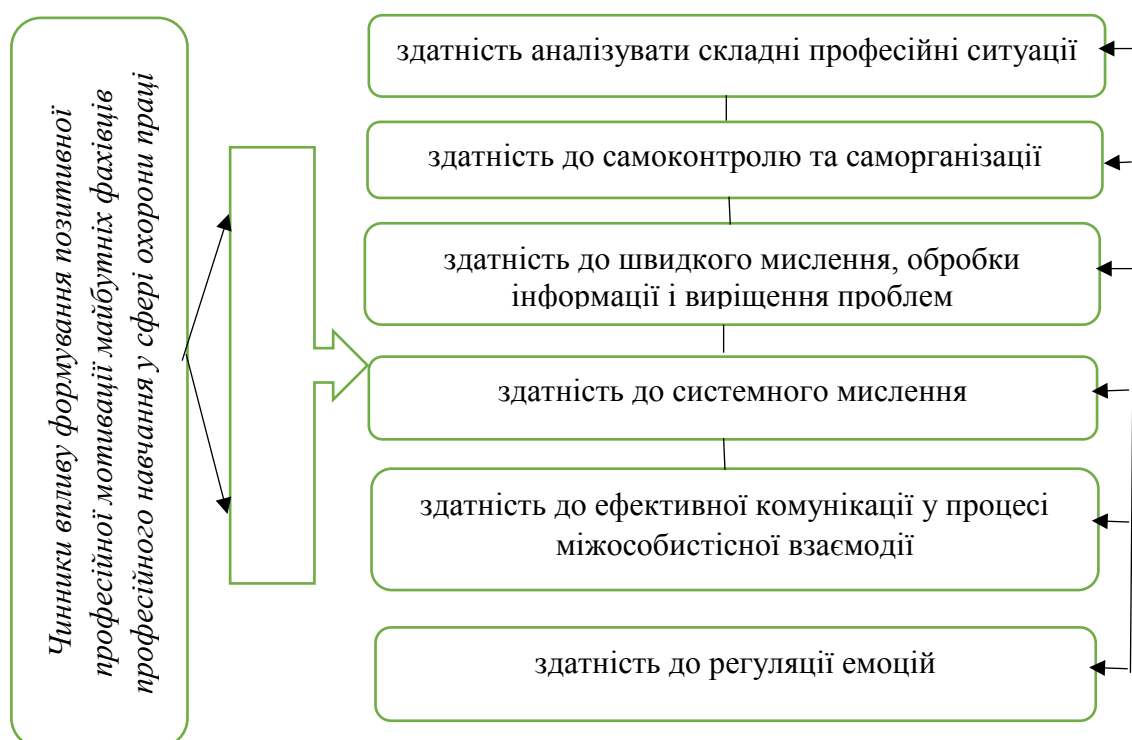

Рис. 1. Чинники впливу на формування професійної мотивації.

Нами були окреслені чинники, які впливають на формування позитивної професійної мотивації майбутніх фахівців професійного навчання у сфері охорони праці, до яких ми віднесли здатність: аналізувати складні професійні

ситуації; системно мислити; ефективно комунікувати, регулювати свої емоції та ні. (рис. 1).

Аналіз чинників, які впливають на формування позитивної професійної мотивації майбутніх фахівців професійного навчання у сфері охорони праці показав, що вчені акцентують на індивідуально-психологічних чинниках, що впливають на здатність приймати відповідальні рішення, ефективно взаємодіяти з колегами та впроваджувати новітні стандарти безпеки (високий рівень відповідальності, уваги до деталей та здатність швидко приймати рішення в умовах стресу). Важливим є уміле внутрішнє стимулювання активності здобувачів у процесі роботи над собою, спонукання до власного розвитку і вдосконалення; розвинена емоційна стабільність [3; 4].

Дієвим шляхом підвищення мотивації розглядають застосування у навчанні майбутніх педагогів професійного навчання в галузі охорони праці методу проблемного навчання (дискусії, круглі столи” моделювання ситуацій, навчальні ігри, метод кейсів й ін.), методу проєктів, самостійної та групової роботи (опрацювання фахової літератури, онлайн-робота з інтерактивними програмами, вебквест тощо) [5].

Специфіка навчання охорони праці зумовлює важливість застосування практико-орієнтованих методів. Не менш дієвим вважаємо і використання безплатного мультимедійного онлайн-сервісу для створення, спільного редагування та зберігання ресурсів різного типу Padlet, використання якого сприятиме розвитку креативного мислення, швидшому засвоєнню матеріалу завдяки наочності та зручності, а також можливості порівнювати різні види діяльності, зокрема розвивати навички самонавчання на шляху подолання наслідків травматичних ситуацій та продовження ефективного виконання своїх обов’язків.

У цьому контексті актуальним завданням діяльності закладів вищої освіти залишається вдосконалення навчання охорони праці шляхом використання в освітньому процесі інноваційних освітніх технологій. Це є особливо актуальним і в умовах дистанційної освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Браславська О., Озерова Л. Теоретичні основи формування професійної мотивації майбутнього вчителя в умовах фахової підготовки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наукових праць*. № 2 (22). 2022. С. 21–30. DOI: 10.31499/2307-4914.2(22).2020.219381.
2. Дуброва О. М. Навчальна мотивація як специфічний компонент навчальної діяльності. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: «Педагогічні науки»*. № (14). 2016. С. 30–37. <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1124>
3. Кириченко Р., Колодяжна А. Психологічне дослідження навчально-професійної мотивації майбутніх педагогів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. № 13 (58). 2021. С. 48–59. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13\(58\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2021.13(58).05)
4. Лях О., Демченко Н. Індивідуально-психологічні чинники професійної діяльності фахівців з охорони праці. *Collection of Scientific Papers «ΛΟΓΟΣ»*. 2025. С. 357–366. <https://doi.org/10.36074/logos-13.12.2024.076>
5. Боденчук Л., Лютфалієва Л., Беженар К. Мотивація праці як засіб підвищення ефективності роботи підприємства. *Цифрова економіка та економічна безпека*. № (2 (11), 2024. С. 41–44. <https://doi.org/10.32782/dees.11-6>

Оверчук Олександр,
*здобувач наукового ступеня доктора філософії,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
м. Переяслав, Київська обл., Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ НАВИЧОК МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Сьогодні набуває актуальності управлінська складова підготовки майбутніх фахівців організації транспортного обслуговування в туризмі, адже сучасні тенденції розвитку туристичного ринку спонукають до розробки перспективних моделей підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних забезпечувати надання якісних туристичних послуг.

Розвиток туристичної сфери в сучасних ринкових умовах неможливий без фахово підготовлених, компетентних фахівців-управлінців туризму. Вимоги до управлінської компетентності фахівців безперервно зростають, що підтверджують дослідження вітчизняних науковців, зокрема: Мясковської М., Васаженко Н. [1]; Худавердієвої В.А. [2]; Богатирьової Г., Березівської О.[7]; Несторижин І. [3]; Степанець І., Гринюк, Д.[4]; Паньків Н. [6] та ін.

У контексті дослідження проблеми формування педагогічних умов формування управлінських навичок фахівців організації транспортного обслуговування в туризмі ми виокремили: формування умінь приймати нестандартні рішення; врахування особливостей диджиталізації галузі; налагодження ефективної комунікації.

Для нас важливою є думка, що управлінська компетентність організаторів туристичних подорожей включає чотири функціональні компоненти: «когнітивний, організаційний, комунікативний, рефлексивний, – для кожного з яких встановлено склад функцій, освоєння прийомів виконання яких дозволить сформувати операційний комплекс управлінської діяльності» [1].

Прийняття нестандартних рішень в умовах невизначеності передбачає певні умови обмеження інформації, часу, знань про фактори, які впливають на

процес організації транспортного обслуговування в туризмі. Потрібно враховувати той факт, що управлінське рішення є результатом аналізу, прогнозування, вибору й узгодження найкращого альтернативного варіанту досягнення поставленої мети [2].

В процесі підготовки фахівців організації транспортного обслуговування в туризмі бажано розглядати й аналізувати інноваційні управлінські чинники, які в контексті цифрових змін свідчать про нові якісні характеристики транспортних засобів в туризмі та необхідність їх удосконалення.

Сучасні вимоги туристичної індустрії вимагають швидкої адаптації фахівців галузі до змін. Зокрема, під впливом цифрових трансформацій змінилася і поведінка споживачів, які стали більш технологічно обізнаними та схильними використовувати цифрові канали для отримання послуг. Відбувається оптимізація маршрутів й креативне оновлення туристичної галузі. Значне місце займають цифрові платформи, де користувачі можуть самостійно обирати та бронювати квитки, готелі та інші послуги онлайн [3].

Мова йде також про застосування цифрових технологій для покращення інформаційної доступності, комфорту та персоналізації туристичного досвіду технології віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності, інтерактивні мобільні додатки, інтернет речей, соціальні мережі, штучний інтелект, аналітика великих даних тощо.

Налагодження ефективної комунікації, сформованість умінь працювати в команді передбачає щоденну взаємодію з участю співробітників, працюючи разом для виконання різних завдань; розвиває здатність приймати рішення в критичних і нестандартних ситуаціях. Проблеми ефективної комунікації між туристичними підприємствами та споживачами туристичних послуг досліджуються через інструментарій соціальних мереж [4].

Саме сформована управлінська компетентність дозволить фахівцю організації транспортних послуг в туризмі поєднати різні послуги й продукти, створювати інтегровані рішення для споживачів послуг, використовувати

онлайн-платформи, соціальні мережі, наприклад при організації спеціалізованого транспортного туру тощо. (Рис. 1)

Рис. 1. Педагогічні умови формування управлінських навичок майбутніх фахівців транспортного обслуговування в туризмі (авторська розробка)

Мобільні додатки відкривають можливість навчатися у зручний час, а VR і AR-технології створюють реалістичні симуляції для тренувань у складних умовах. BigData та аналітика сприяють прийняттю обґрунтованих рішень, що базуються на аналізі трендів і поведінкових даних.

У цифрову епоху softskills стають критично важливими для управлінців. Розвиток уміння працювати в команді, комунікативних навичок і емоційного

інтелекту сприяє ефективній взаємодії з колегами, партнерами та клієнтами. Командні тренінги, практичні проєкти та тренінги з публічних виступів є основними інструментами для вдосконалення цих аспектів.

Так відбувається формування варіантів маршруту та пакетів послуг із використанням різних пропозицій (склад і номенклатура стандартних пакетів в рамках серійних турів); моделювання турів (графік прибуття з урахуванням міжнародного транспорту, розподіл планової кількості туристів за турами) та ін.

Процес формування управлінських навичок майбутніх фахівців транспортного обслуговування в туризмі повинен бути спрямований на ефективну адаптацію діяльності суб'єкту туристичного ринку до умов нестабільності соціально-економічного середовища, в якому потреби туристів стимулюватимуть модернізацію транспортних систем та інфраструктури.

Список використаних джерел

1. М'ястковська М., Васаженко Н., Пінаєва О., Томчук М. Розвиток управлінської компетентності фахівців технічних спеціальностей у цифрову епоху. *Педагогіка безпеки*. № 9 (№2). 2024. С. 93-99. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2024-9-2-093-099>
2. Худавердієва В. А. Роль транспортного обслуговування у розвитку індустрії туризму. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. № 3(80). 2022. С. 98-112. DOI: 10.31375/2226-1915-2022-3-98-112.
3. Несторишен І. Інноваційний та проєктний менеджмент в туризмі. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. № (1 (7)). 2023. С. 21–26. [https://doi.org/10.32782/2708-4949.1\(7\).2023.4](https://doi.org/10.32782/2708-4949.1(7).2023.4)
4. Степанець І., Гринюк Д., Савицька Н. Соціальні мережі як інструмент ефективної комунікації між стейкхолдерами туристичної індустрії в кризовий період. *Економіка та суспільство*. № 44. 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-36>
5. Лисюк Т. Інтеграція інноваційних педагогічних технологій у підготовку фахівців туристичного бізнесу: сучасні підходи та практичні аспекти. *Економіка та суспільство*. № 66. 2024. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-51>.
6. Паньків Н., Гуменяк В. Діджиталізація туристичних маршрутів в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку. *Development Service Industry Management*. № 1. 2024. С. 253–267. [https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5\(37\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2024-5(37)).
7. Свидрук І. І., Оршанська М. І. Креативні підходи до розвитку транспортної інфраструктури в туристичній індустрії. *Матеріали I Міжнар.*

наук.-практ. конф. «Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика». Львів: ЛТЕУ. 2018. С. 174–176.

8. Богатирьова Г. А., Березівська О. Й. Відновлення туристичної інфраструктури після кризи: виклики та перспективи розвитку туризму в Україні. *Академічні візії*. № 38. 2024. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14557723>

Онищенко Оксана,
*заступник директора з НВР Понінківського ліцею
Понінківської селищної ради,
С. Понінка, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ НУШ.

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства у світі постійно йде пошук нових та ефективних методів та технологій для формування ключових компетенцій, необхідних сучасному підростаючому поколінню – компетенцій XXI ст. Однією з таких технологій наприкінці XX ст. виступила STEM-освіта.

STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics) — підхід до організації процесу навчання, який поєднує науку, технологію, інженерію та математику. Відповідно до нього, базою для набуття знань є проста та доступна візуалізація наукових явищ. Вона дозволяє легко освоїти знання з урахуванням практики, роботи з технологіями та глибокого розуміння природних процесів, ознайомлюючись з ними на практиці.

У школах, де використовується STEM-підхід, навчальний процес та розв'язання практичних завдань знаходяться в центрі, а вчитель виступає не стільки керівником, скільки модератором навчального процесу. Мета вчителя у STEM-освіті для молодшої школи – продемонструвати та максимально просто пояснити зв'язки між процесами, а також – сприяти самостійності у навчанні.

Концепція Нової української школи та її базові поняття полягають в тому, що в школі дітям потрібно дати не лише академічні знання, але навчити шукати потрібні знання, застосувати їх, вміти критично мислити.

Фактично, в основі STEM-освіти лежить:

- формування фахових і соціальних компетентностей;
- формування наукового сприйняття світу;
- розвиток індивідуальності.

Завдання початкової освіти – спонукати дитину до бажання отримувати знання, до самостійних досліджень, до створення своїх найпростіших проєктів.

Ключові особливості STEM-освіти у початковій школі:

- *практичність* - учні під час уроків розв'язують конкретні практичні завдання, оскільки такий підхід не тільки викликає інтерес у дитини до навчання, але й сприяє кращому запам'ятовуванню отриманої інформації;

- *наочний дослідницький підхід* - застосовуючи отримані знання на практиці в лабораторних або польових умовах, школярі можуть самостійно спостерігати, яким чином виникають та протікають ті чи інші процеси;

- *командна робота* - учні експериментують з різними приладами, працюють спільно та розподіляють завдання між собою у команді, оскільки так навички стають у пригоді у дорослому житті та допомагають з дитинства розвивати організаторські здібності;

- *інженерія* – під час уроків діти вивчають основи інженерії та навчаються розуміти природні причинно-наслідкові зв'язки: конструювання простого механізму до транспортування товарів у місто майбутнього, створення власної будівлі тощо;

- *гнучкість навчального середовища* – парти необхідно розмішувати, виходячи з особливостей завдань, які ставляться перед учнями під час уроків;

- *візуалізація* - щоб учні могли краще запам'ятовувати ключові поняття, використовуємо засоби візуалізації: плакати, фліпчарти тощо, оскільки це дозволяє школярам не тільки відобразити ідеї та пропозиції, а й виробити важливу менеджерську навичку структурування завдань для командної роботи.

STEM-освіта має сформувати особливий стиль мислення у дитини. Такий підхід до навчання сприяє тому, щоб він був послідовним у своїх діях й водночас не боявся бути відкритим до альтернативних варіантів. На уроках роль вчителя зведена до мінімуму, учні самостійно шукають шляхи

розв'язання завдання. Це тренує самостійність дитини, у разі командної роботи – учні вчаться розділяти завдання між собою, обирати найоптимальніший спосіб розв'язання практичного завдання. Метод спроб та помилок сприяє навчанню проведення аналізу отриманої інформації, а також аргументування власного погляду.

Одне з основних завдань STEM-освіти – розвиток у школярів системного мислення. Саме тому серед STEM-вправ часто можна знайти мультидисциплінарні вправи. Поєднуючи різні науки та погляди на реальність, STEM-освіта вчить дітей жити у світі, який стрімко розвивається та легко і швидко адаптуватися до нових технологій.

STEM-освіта дає школярам:

- ефективніше засвоєння навчального матеріалу;
- системне розуміння предметів та процесів;
- цікаву навчальну діяльність та підвищення мотивації;
- креативність мислення;
- уміння формулювати дослідницькі питання та комплексно шукати рішення;
- можливість бути конкурентоспроможним в подальшому житті.

Вважаємо, що початкова школа - найкращий час для того, щоб почати працювати з дитиною над комплексним підходом до пізнання світу. Саме у віці 6-10 років відбувається залучення дитини до процесу навчання. Водночас, допитливість дитини розвивається через пригоди та гру. Навчання STEM здійснюється завдяки співпраці вчителя та учня: спілкуванню, спільним дослідженням, розв'язанню реальних проблем. Впровадження STEM-підходу у початковій школі сприяє розвитку критичного мислення та творчих здібностей кожного учня.

Застосовуючи STEM у роботі із маленькими школярами, важливо не обтяжувати їх складними процесами та науковими поняттями. На мою думку, мета вчителя у STEM-освіті для школярів початкової школи – продемонструвати та максимально просто пояснити зв'язки між процесами, а

також – посприяти самостійності в навчанні. Найдоцільніше досягти цієї мети через проведення дослідницької роботи.

Наприклад: пропоную проведення досліду **«Хмара в банці»**.

Завдання. Налити в банку третину гарячої води, а зверху на сіточку чи марлю покласти шматочки льоду. Незабаром ви побачите, як у банці з’являється справжня хмаринка. Якщо ви приберете кришку, хмаринка вилетить і розсіється в повітрі.

Висновок. На прикладі даного досліду ви зможете пояснити дітям колообіг води в природі, а також наочно показати, як вона стає парою, льодом і, зрештою, знову водою. Крім того, діти зрозуміють, як працюють природні явища, як от дощ, туман, сніг чи ожеледиця.

Таким чином, в основі STEM-навчання лежить системно-діяльнісний підхід, самостійна дослідницька робота учнів. STEM-освіта активно застосовується у сучасних школах з допомогою проєктної діяльності. Створення проєкту передбачає мультипредметність, адже діти застосовують знання з різних наук: математики й фізики, інженерії, природничих наук, використовують цифрові пристрої та технології. Отже, учні засвоюють загальне розуміння процесу створення і роботи над проєктом. З учнями початкових класів було реалізовано короткострокові колективні та індивідуальні проєкти. Наприклад: «Город на підвіконні», «Транспорт майбутнього», «Енергоощадний будинок» тощо.

Ефективним засобом STEM-освіти є використання конструктора LEGO. Упровадження міжнародної програми «Шість цеглинок» є ще одним підтвердженням ефективної взаємодії STEM та НУШ.

Застосування LEGO-технології можливе під час проведення будь-якого заняття, усе залежить від фантазії вчителя й учнів. Наприклад, під час вивчення предметів, що належать до мовно-літературної освітньої галузі, за допомогою цеглинок LEGO можна позначати звуки у словах, складати схеми речень, інсценізувати вірші, оповідання, казки.

Під час уроків математики я використовую для вивчення чисел, дробів, геометричних фігур, складання схем до задач, розв'язування прикладів, порівняння величин, розташування предметів у просторі.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» відкриває перед учнями широкий спектр застосування LEGO-цеглинок. Їх можна використовувати під час проведення ранкових зустрічей, безпосередньо на заняттях для класифікації певних явищ, об'єктів, ознак, вивчення пір року, місяців, квітів, тварин, країн тощо.

LEGO – це найпоширеніша на сьогодні педагогічна технологія, що використовує моделі реального світу і предметно-ігрове середовище для навчання та розвитку дитини й головне, допомагає комплексно інтегрувати форми роботи з конструктором LEGO в освітній процес та розв'язувати ряд завдань, а саме:

- збагачення емоційного та чуттєвого досвіду дитини, сприяння розвитку основних психічних процесів (сприймання, пам'ять, увага, мислення, мовлення) та пізнавальних здібностей (допитливість, винахідливість, раціональність);
- формування цілісної системи уявлень школярів про світ людей, предметів, природи та культури, вдосконалення вміння використовувати набуті знання для подальшого збагачення власного досвіду та їх творчого застосування в процесі гри та створення з деталей LEGO конкретних образів;
- розширення активного словника, розвиток зв'язного мовлення, комунікативних навичок, культури поведінки й налагодження доброзичливих взаємин з дорослими та однолітками;
- фізичний розвиток дитини, оптимізація її рухової діяльності, формування фізичних якостей (вправність, швидкість, витривалість), удосконалення дрібної моторики;
- розвиток творчої уяви, вміння мислити креативно, експериментувати, розмірковувати, висловлювати й обґрунтовувати власні судження;

- вміння планувати свою діяльність та творчо втілювати власні задуми у грі, отримувати насолоду від самого процесу творення;
- формування оптимістичного світосприймання, розвиток базових якостей особистості (самостійності, спостережливості, наполегливості, ініціативності, самосвідомості тощо);
- розвиток основ логічного мислення, здатності до сприймання, порівняння, аналізу, узагальнення інформації, вміння добирати необхідні для реалізації ігрового задуму засоби, бачити переваги та недоліки власної конструкції чи ідеї, удосконалювати її за потреби;
- заохочення до роботи в колективі, формування ціннісного ставлення до створених руками інших людей об'єктів;
- сприяння особистісному зростанню кожної дитини як успішного громадянина, творця майбутнього.

Таким чином, LEGO-конструювання не лише сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, а формує наскрізні та предметні компетентності молодших школярів.

Застосування STEM-технологій в умовах НУШ дасть можливість учневі розвиватися як:

- *практичний науковець*, який не просто здобуває знання у школі, а й уміє використовувати їх у повсякденному житті, змінюючи довкілля на краще;
- *дослідник*, який сприймає світ цілісно завдяки інтегрованому підходу до навчання, уміє правильно, а головне самостійно, робити спостереження, проводити дослід, експерименти, створювати проєкти, задовольняючи свою природну допитливість.

Ефективними засобами STEM-освіти молодших школярів також є використання танграму, набору блоків Дьєнеша, паличок Кюїзенера.

У 1 класі вчителі практикують використання паличок Кюїзенера для лічби, які є багатофункціональним математичним посібником, що дозволяє

“через руки” дитини формувати поняття числової послідовності, складу числа, відношень «більше – менше», «праворуч – ліворуч», «між», «довше», «вище» і багато іншого. Набір сприяє розвитку дитячої творчості, розвитку фантазії та уяви, пізнавальної активності, дрібної моторики, наочно-дієвого мислення, уваги, просторового орієнтування, сприйняття, комбінаторних і конструкторських здібностей.

Танграм – це, мабуть, найпопулярніша гра з серії так званих «геометричних конструкторів» – це головоломка, що має сім плоских фігур, які складають певним чином для одержання іншої, більш складної, фігури, яка зображає людину, тварину, предмет домашнього вжитку, букву або цифру і т.д. Фігура, яку необхідно отримати, при цьому зазвичай задається у вигляді силуету або зовнішнього контуру. При розв'язанні головоломки потрібно дотримуватися двох умов: перше – необхідно використовувати всі сім фігур танграма, і друге – фігури не повинні перекриватися одна одною.

Я використовую танграм на уроках математики для формування початкових понять з геометрії:

- ознайомлення з найпростішими геометричними фігурами: квадрат, трикутник, ромб, з кутами;
- порівняння фігур за формою, розміром, площею;
- складання кількох фігур нової геометричної фігури: з двох трикутників: ромб, великий трикутник, квадрат; з трьох: трикутник, трапеція, паралелограм тощо.

Конструюючи, школярі запам'ятовують назви геометричних фігур, їх властивості, визначають відмінні ознаки, вільно переміщують їх з метою отримання нової фігури. В учнів розвивається вміння аналізувати прості зображення, виділяти в них і в навколишніх предметах геометричні форми, практично видозмінювати фігури шляхом розрізання і складати їх із частин.

У молодшому шкільному віці діти люблять гратися та імпровізувати, тому, не менш корисною та цікавою, є вправи з танграмом на відгадування загадок та складання відгадок.

Танграм відіграє важливу роль для здійснення часткової інтеграції різних освітніх галузей, що відображаються в типових освітніх програмах. Наприклад, учням пропонується підготувати доповідь про рослину або тварину, скласти її з танів та описати її (з яких фігур складається, скільки всього фрагментів, які фігури дотикаються одна до одної, які нові фігури утворилися тощо).

Для формування в учнів комунікативної компетентності та вміння знаходити компроміс використовуються групові проекти.

Дидактичний ігровий матеріал «Блоки Дьенеша», складається з комплекту логічних блоків. До нього входять 48 об'ємних геометричних фігур, які відрізняються кольором, формою, розміром і товщиною. У комплекті немає двох фігур однакових за всіма властивостями.

Разом із логічними блоками використовують картки-властивості Семадені. Одинадцять карток вказують на наявність у фігури тієї чи іншої властивості, ще 11 карток - на заперечення тієї чи іншої властивості. Використання карток дозволяє розвивати в дітей навички моделювання, вміння кодувати та декодувати інформацію. Картки-властивості допомагають дітям перейти від наочно-образного до наочно-схематичного мислення, а картки із запереченням властивостей стають містком до словесно-логічного мислення.

Практикуємо такі практичні вправи з блоками Дьенеша, як: «Магазин», «Ремонтуємо телевізори», «Опиши фігуру», «Засели будиночок» тощо. Метою використання даних вправа є:

- розвиток уміння дітей класифікувати фігури за їх ознаками (колір, форма, величина, товщина);
- розвиток логічного мислення, уваги, уміння міркувати та аргументувати свій вибір;
- формування умінь виявляти і абстрагувати властивості.

Використання STEM-ігор – це розширення можливостей для навчання, використання сучасних інтерактивних освітніх ресурсів для школи, вчителів,

учнів. STEM-ігри допомагають адаптувати нові інформаційні технології в освітній процес. Наприклад, сайт TryEngineering.org/«Спробуй себе інженером» пропонує матеріали для учнів (вік 8-18 років), батьків, учителів для їх ознайомлення з професією інженера. Використання безкоштовного сервісу «Kahoot» дає можливість створювати інтерактивні навчальні ігри, вікторини, опитування, що мають кілька варіантів відповідей. Сервіс створений на основі ігор, що робить навчання цікавим, захоплюючим з будь-якого предмету.

Особливою формою наскрізного STEM-навчання є інтегровані та бінарні уроки, що спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків, які сприяють формуванню в учнів цілісного, системного світогляду, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці.

STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки», «перевернутою освітою». І все тому, що шлях «від теорії до практики» у STEM зазвичай зворотний: спочатку практика (придумування та конструювання пристроїв і механізмів...), а вже потім, у процесі цієї діяльності, – опанування теорії і нових знань.

Одним із не менш важливих завдань упровадження STEM-принципів в освітній процес початкової школи є підготовка вчителя. Педагог повинен усвідомити та пропустити через себе всю сутність STEM-освіти, опанувати методику використання STEM-технологій в освітньому процесі початкової школи, здійснювати моніторинг якості освіти, упроваджувати міжпредметну інтеграцію з використанням інноваційних технологій, використовувати нові форми, засоби, прийоми та методи викладання навчального матеріалу, формуючи в учнів власний стиль мислення та навички самостійного здобуття компетентностей. Такий учитель креативний, постійно вдосконалюється, займається самоосвітою, вміє організувати педагогічний процес, який ґрунтується на партнерській взаємодії школи, учнів та батьків.

Щодо впровадження STEM-освіти вчитель початкової школи має перевагу в тому, що він вже є учителем-універсалом і може з легкістю

здійснювати інтеграцію шкільних предметів, використовувати дослідницько-проектну діяльність, творчий підхід до викладання, вчити учнів самостійно спостерігати та робити висновки, формуючи в них критичне мислення. Упроваджувати таку модель навчання зараз актуально, як ніколи, адже цьому сприяє нова освітня реформа.

Отже, впровадження принципів STEM-освіти в навчальний простір Нової української школи сприяє створенню принципово нової моделі навчання з новими можливостями для вчителів і учнів. Використовуючи міждисциплінарний підхід, інтеграцію шкільних предметів, практичну спрямованість, дослідницько-проектну діяльність під час проведення занять, орієнтуючись у своїй діяльності на концепції НУШ і STEM, ми зможемо побудувати сучасне, економічно стабільне, з високим рівнем технологізації, розумне суспільство.

STEM – це великий вибір можливостей професійного розвитку, доступу до технологій учасників освітнього процесу, що вчить критично мислити, працювати як в команді, так і самостійно, мотивує до саморозвитку, самовдосконалення, створює можливість застосовувати набуті знання на практиці та в повсякденному житті. Застосування STEM- технологій у навчанні дозволяє ефективніше формувати в учнів не тільки предметні, а й ключові компетентності, сприяти розвитку навичок XXI століття.

Список використаних джерел та літератури

1. Андрієвська В. М. Проект як засіб реалізації STEAM-освіти у початковій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2017. Вип.2. С.11- 14
2. Вправи з Лего «Я досліджую світ». URL: <https://kutoglyady.com.ua/ru/lifestyle-page/ya-doslidzhue-svit-vpravi-z-lego>.
3. Вольянська С. Є. STEM-освіта. *Довідник сучасного педагога*.-Х.: Вид.група «Основа». 2016. С.124-125.
4. Впровадження STEM-освіти в навчальний процес – Buki. URL: <https://buki.com.ua>
5. Іванюк Т. STEM як освітній ресурс XXI століття. *STEM-освіта та шляхи її впровадження в навчально-виховний процес*. Тернопіль. 2017. С. 14–18.

6. Кірик М., Данілова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.- метод. посібник. Львів: Світ. 2019. 136 с.
7. Кириленко С., Кіян О. Проблема підготовки вчителя у системі STEM-освіти: розвиток та формування його професійної компетентності. *STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9–10 листопада 2017 р., м. Київ*. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. 160 с.
8. Концепція «Нова українська школа». Інформаційний збірник МОН України. 2016. URL: <http://mon.gov.ua>
9. Крутій К. Інтегрований освітній процес як спеціально організована взаємодія дитини і дорослого в системі STREAM-освіти. *STEM-освіта: стан провадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9-10 листопада 2017 рок, м. Київ*. К.: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. 160 с.
10. Патрикеева О. О. Актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. *Інформаційний збірник для директорів школи та завідуючого дитячим садочком*. 2016. 252 с.
11. Практичне застосування педагогічної технології Дьєнеша. URL: <http://innovation-technology-kadukalo>.
12. STEM-освіта. URL: <https://imzo.gov.ua/stem-osvita/>.
13. STEM-уроки для учнів 1-4 класів початкової школи. Методичні матеріали. URL: <https://socrat.in.ua>.
14. STEM-освіта у початкових класах. URL: <https://prometheanworld.com.ua>
15. Сім плоских фігур : збірник вправ / укл. Г. М. Бондар. Суми : НВВ СОППО, 2020. 82 с.
16. Цей таємничий танграм. URL: <https://wikinew.wiki/wiki/Tangram>.
17. ТОП-навичок до 2025. Міжнародний економічний форум. URL: <https://cutt.ly/Mv3Eebp>

Пархоменко Наталія,
*начальник відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту дошкільної і початкової освіти в Новій українській школі
Державної наукової установи
«Інститут модернізації змісту освіти»
м. Київ, Україна*

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВАЦІЙ У КОНТРОЛЬНО-ОЦІНЮВАЛЬНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформа загальної середньої освіти «Нова українська школа» передбачає впровадження низки новацій, які мають системно модернізувати освітній процес, взаємодію його учасників та змістове забезпечення означеної взаємодії, що за очікуваннями зумовить опановування здобувачами освіти компетентностями та набуття ними таких особистісних якостей, які забезпечуватимуть раціональний вибір власних ресурсів для розв'язання життєвих проблем і самоствердження. Домінантою цього процесу є спрямування освітніх змін на створення таких умов, які б сприяли розкриттю особистісного потенціалу здобувачів освіти, зміцненню їхніх емоційно-вольових якостей, прийняттю ціннісних орієнтирів, сформованості ключових компетентностей. Для здобувачів початкової освіти серед визначених у Державному стандарті початкової освіти ключових компетентностей базовою є компетентність «навчання упродовж життя», набуття якої розпочинається з опанування умінням вчитися, зокрема його регулятивним компонентом – комплексом контрольно-оцінювальних умінь.

Багатогранність завдань реформи загальної середньої освіти відображає зміни в усіх складниках дидактичної системи (концептуальні підходи, зміст, методи, форми взаємодії в освітньому процесі), у діяльності всіх учасників освітнього процесу (учнів, педагогічного колективу, батьків), в управлінській діяльності закладу загальної середньої освіти. Зокрема, розв'язання проблеми формування контрольно-оцінювальних умінь здобувачів початкової освіти передбачає цілеспрямоване впровадження інноваційних підходів до системи

контролю й оцінювання результатів навчання, ключовим нововведенням якої є впровадження формульованого оцінювання й вербальної оцінки. Цей процес потребує управлінського супроводу формування готовності педагогів впроваджувати інновації в оцінюванні, активізацію партнерської взаємодії з батьками учнів і у контексті прийняття пропонованих змін у контролі й оцінюванні навчальних досягнень, і у контексті залучення батьків до активної участі в контрольно-оцінювальній діяльності, а також управлінського регулювання впроваджуваних інноваційних змін в освітньому процесі, визначення їхньої ефективності за результатами моніторингу якості досягнутих здобувачами освіти результатів навчання.

Актуальність означених напрямів управлінської діяльності в умовах інноваційного розвитку загальної середньої освіти посилюється з огляду на бурхливі обговорення в педагогічних і батьківських спільнотах новацій у системі контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти. Батьки, зважаючи на власний досвід шкільного навчання, стурбовані відсутністю бальної оцінки як головного інструмента мотивації дітей. Окрім того, для батьків бальна оцінка є інструментом швидкого інформування про стан навчального поступу дитини за шкалою «добре – погано», що є достатньо зручним для батьківського самозаспокоєння в умовах насиченості життя подіями й постійного браку часу. Для учительства формульоване оцінювання з використанням вербальної оцінки є більш затратним як у часі, так і в інтелектуальних зусиллях, оскільки потребує глибшого аналізу навчальних дій та їх результатів для формулювання розгорнутих оцінювальних суджень. Водночас ефективність використання формульованого оцінювання для успішного навчального поступу здобувачів освіти та досягнення ними визначених в освітніх програмах очікуваних результатів навчання теоретично обґрунтована в наукових студіях й доведена практикою використання як в закордонних, так і у прогресивних вітчизняних закладах освіти [3; 4; 7; 8; 9].

Означені позиції обумовлюють необхідність означення тих аспектів управлінських дій, які б забезпечили подолання опору учасників освітнього

процесу пропонуваннях реформою загальної середньої освіти новацій у системі контролю й оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

В управлінні впровадженням освітніх інновацій керуються теоретичними засадами інноваційного менеджменту (Л. Даниленко, Л. Карамушка, О. Мармаза та ін.), дотримання яких забезпечує умови для системних змін у діяльності закладу освіти, що зумовлюють підвищення її ефективності, а отже і якості результатів навчання учнів [6; 11]. Передумовами успіху управління інноваційними процесами є гуманізація і демократизація людських взаємин. Пріоритетності набувають принципи делегування повноважень та партисипативності, що стають механізмами створення ситуації суб'єктності в управлінні усіх виконавців інноваційних змін. Зважаючи на закони управління інноваціями (Л. Даниленко, Л. Карамушка) щодо їхнього впливу на результат освітньої діяльності та на ресурсні (інтелектуальні, матеріальні, часові) затрати, про ефективність впровадження інновацій свідчать зростання якості результатів навчання здобувачів освіти, позитивна динаміка розвитку їхніх особистісних якостей, зростання рівня професійної майстерності педагогів і керівника інноваційного закладу освіти, а також колегіально ухвалені й прийнятні для всіх управлінські рішення, раціональне використання часу освітнього процесу, позитивна соціально-психологічна атмосфера. Урахування окреслених позицій дозволяє науково обґрунтовано визначити зміст та виробити певні правила взаємодії з учасниками освітнього процесу з огляду на необхідність стимулювання їх готовності прийняти інновації та діяти в умовах відходу від комфортної сталості діяльності та входження в інноваційний процес.

Передусім зауважимо, що зміст управлінської дії залежний від розуміння об'єкта, суб'єкта, зокрема і лідера управління та виконуваної ними ролі у розв'язанні проблеми сприйняття новації та самообілізації на її впровадження. Важливо акцентувати на значущості самообілізації кожного учасника освітнього процесу в закладі освіти для досягнення завдань інноваційного розвитку. Визначені Концепцією «Нова українська школа»

пріоритети розвитку загальної середньої освіти (педагогіка партнерства, що передбачає взаємоповагу, доброзичливість, рівноправність, право вибору, добровільність дій і відповідальність за них тощо у взаємодії усіх учасників; автономія й академічна свобода педагогів; виховання на цінностях; орієнтованість на учня; випускник – інноватор, патріот, цілісна особистість тощо) визначають актуальність усвідомленого прояву кожним ініціативності, активності, відповідальності, що потребує мобілізації кожним власних внутрішніх ресурсів [2; 5]. У зв'язку з цим актуальності набуває побудова розгалуженої мережі горизонтальних взаємозв'язків на усіх рівнях колективу закладу освіти (у кожній підсистемі: педагогічний колектив; учнівський колектив класу / учнівські колективи класів; батьківський колектив класу / закладу освіти; окремі учасники освітнього процесу), які відображають його організаційну культуру, яку надихає лідер-керівник і яка поєднує усі горизонталі в єдину цілісну багаторівневу систему. З огляду на це для виконання завдань впровадження новацій Нової української школи, зокрема і в контрольно-оцінювальній діяльності, система управління в закладі освіти має вибудовуватися з урахуванням особливостей кожної підсистеми та спільного завдання, яке розв'язує заклад освіти.

У контексті впровадження новацій, пов'язаних з контролем і оцінюванням результатів навчання, об'єктами управління з огляду на зазначені вище підсистеми закладу освіти є: діяльність педагогічної системи, сформованої в закладі освіти (освітній процес, що характеризується взаємопов'язаною діяльністю учителів, учнів, залученістю до неї батьків та обумовлений дидактичними ресурсами: змістом, формами, методами, прийомами навчальної взаємодії); розвиток компетентнісно орієнтованого освітнього процесу в окремому класному колективі; активність кожного учасника колективу закладу освіти у процесах набуття досвіду, опановування (збагачення) компетентностями, самоствердження й самореалізації в діяльності. Важливо акцентувати, що управлінська дія спрямовується на розвиток діяльності колективу / освітнього процесу / активності кожного

учасника, а власне кожен педагог, учень, батько учня є як суб'єктом означених процесів, так і може бути суб'єктом управлінської дії, ухвалення рішення щодо якої ґрунтується на партнерській узгодженості. А от лідерську позицію займають: в управлінні педагогічною системою – керівник закладу освіти, дії якого відповідають ролям новатора, натхненника організатора, провідника наставника, радника, експерта, аудитора тощо; в управлінні класним колективом – учитель, який виконує роль організатора, комунікатора, провідника, інструктора, тренера, консультанта, радника, експерта тощо; в управлінні власною активністю – кожен учасник колективу закладу освіти, який має бути для себе самонатхненником, самоорганізатором, самотренером, самовиконавцем тих завдань, які він готовий виконувати у кожній конкретній ситуації, оскільки як лідер власних дій перебуває в позиціях «хочу» (розумію цінність дії) – «можу» (знаю як, володію умінням / можу навчитися) – «буду» (актуалізована емоційно-вольова установка досягти обраної цілі).

Зазначене дозволяє виокремити серед управлінських дій, спрямованих на впровадження новацій, зокрема і в контрольно-оцінювальній діяльності, дії, що ґрунтуються на засадах педагогічного менеджменту (управління діяльністю педагогічної системи), навчального менеджменту (управління розвитком освітнього процесу в окремому класі), самоменеджменту (управління власною активністю, набуттям досвіду і розвитком особистісних якостей) [1; 10; 12]. Пошук шляхів досягнення збалансованості управлінських дій для кожної підсистеми закладу освіти, що забезпечило б ефективність впровадження новацій Нової української школи, зокрема і тих, що пов'язані зі зміною підходів до контрольно-оцінювальної діяльності, є перспективою нашої подальшої наукової розвідки.

Список використаних джерел

1. Артющина М. В. Журавська Л. М. Колесніченко Л. А., Котикова О. М., Радченко М. І., Романова Г. М., Сгадова В. В. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: навчальний посібник. Київ: КНЕУ. 2008. 125 с.
2. Бабко Т. М. Банах О. В., Вознюк А. В., Коломоєць Г. А., Кудрик Л. Г., Мельник О. М. Нова українська школа: організація взаємодії з батьками учнів

початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ: Видавничий дім «Освіта». 2020. 208 с.

3. Гарачук Т. В. Контрольно-оцінювальна діяльність молодших школярів у контексті Нової української школи. Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. № 1(37). 2021. С. 58-66.

4. Гривко А. В., Ващенко Л. С. Поточне та формувальне оцінювання в базовій та старшій профільній школі. *Український педагогічний журнал*. № 2. 2021. С 21-26.

5. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Шиян Р. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <http://surl.li/tuvvat>

6. Даниленко Л. І., Карамушка Л. Освітній менеджмент: навчальний посібник. Київ: Шкільний світ. 2003. 128 с.

7. Даниско О. Дидактичний потенціал формувального оцінювання як інструменту професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах змішаного навчання. *Витоки педагогічної майстерності*. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. 2022. № 29. С. 106-112.

8. Кендюхова А. А. Вчителю про сучасну філософію оцінювання навчальних досягнень школярів : [навчально-методичний посібник] Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського». 2017. 52 с.

9. Ларіонова Н. Б, Стрельцова Н. М. Формувальне оцінювання в освітньому процесі початкової школи : навчально-методичний посібник. Видання 2-е, перероблене та доповнене. Харків : Друкарня Мадрид. 2020. 84 с.

10. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ. 2015. 512 с.

11. Мармаза О. І. Інновації в менеджменті освіти : монографія. Харків : Вид. група «Основа». 2019. 128 с.

12. Федоришина Л. М. Камінський В. І. Самоменеджмент як мистецтво управління індивідуальним людським капіталом. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського. 2016. Випуск 10. С. 535-538.

Петренко Андрій,
учитель фізичної культури
Комунального закладу «Зачепилівський ліцей» Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області,
с. Зачепилівка, Україна

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ. КОНСТРУКТИВНА ВЗАЄМОДІЯ, ЛІДЕРСТВО ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Освітній процес в Україні опинився перед серйозними викликами через воєнний стан. Спочатку навчання було призупинене, але українці – сильна та незламна нація. Освіта поступово почала відновлюватися та адаптуватися до реалій сьогодення. З метою збереження життя і здоров'я учасників процесу Міністерство освіти і науки України рекомендувало організувати навчання у дистанційному форматі [1].

Наш заклад освіти адаптувався до сучасних умов, запровадивши дистанційне навчання, яке стало звичною практикою для викладачів, зокрема вчителя фізичної культури. Попри успішне освоєння різноманітних онлайн-платформ для створення та поширення навчальних матеріалів, інтерактивних вправ, освоєння відеохостингів для розміщення записів тренувань, демонстрації технік, залишається актуальним викликом організація очних зустрічей учнів. Це питання ускладнюється відсутністю укриття в закладі та чинною заборобою на проведення очних занять у закладах загальної середньої освіти під час воєнного стану, згідно з розпорядженням обласної військової адміністрації [2].

Та розв'язати цю проблему вдалося при підтримці громадської організації. Представники фонду Terre des hommes (Tdh) – швейцарської організації з надання допомоги дітям, що діє в Україні з 2015 року (<https://tdh-ukraine.org/ua>) запропонували свої послуги Комунальному закладу «Зачепилівський ліцей». Через програми здоров'я, захисту та екстреної допомоги, організація здійснює свою діяльність у 45 країнах світу та надає підтримку більш ніж 3 мільйонам дітей та їхніх сімей щороку. Фонд залучив

учителів фізичної культури до участі у проєкті «Підготовка шкіл до соціальної згуртованості». Цей проєкт має на меті допомогти школам у Харківській, Сумській, Чернігівській, Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській та Одеській областях стати більш стійкими та готовими протистояння наслідкам російської агресії. Проєкт зосереджується на зміцненні української системи шкільної освіти, сприяючи соціальній згуртованості, емоційному благополуччю та психосоціальній підтримці, культурі усвідомлення та розв'язання конфліктів.

Основні напрями проєкту:

1. Розвиток спортивної інфраструктури: цей напрямок є ключовим для оцінки потенційних конфліктів у громаді та визначення її потреб. Спортивні об'єкти стануть місцем для проведення первинної оцінки напруженості та конфліктності.

2. Підтримка освітян: проєкт передбачає навчання вчителів та інших фахівців у системі освіти, що допоможе їм підвищити психологічну стійкість, навчитися розуміти та розв'язувати конфлікти, а також надавати психосоціальну підтримку дітям та молоді, які постраждали від переміщення.

3. Спільні заходи для дітей та молоді: сприяння організації спільних заходів для дітей та молоді з числа внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та приймаючих громад, які будуть спрямовані на створення безпечного простору, де молодь зможе брати на себе ініціативу та зміцнювати соціальну згуртованість.

Завдяки підтримці адміністрації закладу, я, як вчитель фізичної культури, із задоволенням погодився взяти участь у цьому проєкті, адже він передбачав очні практичні тренінги [3] з інноваційної методики викладання фізичних вправ під цікавою назвою «Рух, ігри, спорт та креативність» (<https://youtu.be/NKxWaSCZOSY>).

Натхненні новими ідеями, сповнені інноваційними баченнями, отриманими на триденному очному тренінгу, розпочали створення освітнього простору в Комунальному закладі «Зачепилівський ліцей». Відтепер, нашим

надійним партнером став фонд Terre des hommes, який не лише надав фінансову підтримку для ремонту приміщення та облаштування найпростішого укриття, але й забезпечив нас усім необхідним: оргтехнікою, меблями, спортивним інвентарем, канцтоварами для творчості, настільними іграми та чудовою бібліотекою.

Тепер я, як фасилітатор, готовий до ефективної роботи в новому просторі (https://youtu.be/1UhXQaOC_zM). Сповнений рішучості поділитися корисною інформацією з колегами було організовано практичний семінар для вчителів фізичної культури нашої громади з метою поширення знань, отриманих на тренінгу. (<https://youtu.be/qIogJhhVNYM>). Розуміючи важливість співпраці та розповсюдження знань, ми не зупинилися на досягнутому і продовжили розвиток, ініціювали проведення додаткових тренінгів для вчителів, щоб залучити всіх працівників педагогічного складу. (https://youtu.be/deT_iqVqICU), (<https://youtu.be/YwgY8x6B-8o>)

Після обміну досвідом роботи з колегами ми перейшли до практичної частини – організації та проведення занять для дітей. Першочерговим завданням було забезпечення безпеки, адже це ключовий аспект роботи в безпечному просторі.

З учнями початкових класів позаурочно я проводжу нестандартні ігри, розроблені в рамках програми. Заняття розпочинали з енергійних, активних вправ, щоб допомогти дітям вивільнити емоції та наповнитися позитивом. Використання рухливих ігор, вправ, руханок призвело до зниження психологічного напруження, формування атмосфери довіри та забезпечення умов для ефективної взаємодії учасників. Особливістю цих ігор було те, що вони спрямовані на підтримку та співпрацю, а не на конкуренцію. Крім того, вони заохочували дітей до творчості та будівництва, а не до руйнування.

Для учнів середніх класів я адаптував заняття, додавши до них захопливі настільні ігри. Наша колекція пропонує широкий вибір: від спокійних ігор для відпочинку до інтелектуальних ігор для розвитку. Вікторини, квести та детективні розслідування не лише розважають, але й сприяють розвитку

логічного мислення, емоційній стабільності, комунікативних навичок та концентрації уваги.

Основною складовою завершення кожного заняття є фідбек, оскільки ефективна комунікація передбачає здатність чітко та впевнено висловлювати власні думки.

Такі зустрічі – це не лише час для активностей, а й потужний інструмент для формування довіри, взаєморозуміння та емоційного зростання. Разом ми допомагаємо дітям знайти сили в собі, відчувати підтримку та навчитися вірити у свої можливості. Кожне заняття – це крок до світу, де діти можуть бути собою, розвивати свій потенціал і відчувати себе впевнено.

В моменти, коли я відчуваю, що діти покладаються на мене, і я можу допомогти їм, моя робота стає не просто обов'язком, а справжнім покликанням, яке приносить безмежне задоволення. Немає більшої винагороди, ніж бачити сяючі очі, сповнені очікуванням, і відчувати, що ти можеш стати провідником на їхньому шляху.

Ми націлені на подальшу підтримку постраждалих від війни дітей та сімей, покращуючи їхній психологічний стан за допомогою засобів фізичної культури, спорту, руху та креативності.

Посилання з занять

1. <https://youtu.be/5GKYS3c05Qw>
2. <https://youtu.be/CZuYmqg3tqI>
3. <https://youtu.be/lxTXzrESwnI>

Джерелом майже всіх ігор стали збірники, які отримали під час тренінгу. Традиційні ігри на захист дитини: <https://drive.google.com/file/d/1RFUfQdsGv-EtPZ4Ye-RekFOt7OPoxCPf/view>

Сміємось, бігаємо, граємось, щоб краще рости разом: <https://drive.google.com/file/d/1zqa1Yol5ypU0KqFPgrChYBIptSZOISEo/view>

Персоналії

<https://www.youtube.com/channel/UCojzFNyoklHEsmqwLm716sw>

Список використаних джерел та літератури

1. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 № 1115, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28.09.2020 за №941/35224.
2. Рекомендації МОН. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/89791/https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizatsiiu-20242025-navchalnoho-roku-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity
3. Поради Державної служби якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/yak-nalagoditi-osvitniy-proces-v-umova/>

Пустолякова Лариса,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання
Національного медичного університету імені О. О. Богомольця,
м. Київ, Україна

МОТИВАЦІЯ ДО ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ І ЗДОРОВ'Я У СТУДЕНТІВ МЕДИКІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Одним з головних завдань вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО) є мотивація формування здорового способу життя у студентської молоді. Поліпшення і підтримання фізичної форми є найважливішим фактором формування та зміцнення здоров'я майбутніх медичних працівників, які багато часу проводять в укриттях. Малорухомий спосіб життя обумовлюється й тривалим перебуванням за комп'ютерами, незадовільним станом емоційного і фізичного здоров'я студентів. Ситуація погіршується високими показниками захворюваності: кількість студентів з порушенням опорно-рухового апарату, проблемами зору, захворюваннями нервової системи зростає [1].

Серед причин погіршення здоров'я вказується: порушення раціонального добового режиму дня (66,8 %); недостатня тривалість щоденного перебування на свіжому повітрі (70,4 %) ТА СНУ (64,5 %); низька рухова активність та недостатнє фізичне навантаження (64, 9 %), несприятливий психологічний клімат (22,1%); мають шкідливі звички (21,7%) [2].

Специфічним ядром фізичного виховання у НМУ імені О.О. Богомольця є його багатoproфільний руховий аспект, спрямований на різнобічний психофізичний розвиток майбутніх лікарів. Критерієм ефективності цього процесу є бути рівень здоров'я дітей і підлітків, рівень фізичної працездатності і соціальної дієздатності.

Виховання інтересу студентів до занять фізичною культурою є предметом особливої уваги до усвідомленої необхідності занять науково обґрунтованими фізичними вправами. Наша оздоровча Програма базується на

адекватних, залежно від стану здоров'я, показаннях, з урахуванням фізичних можливостей та вольових зусиль студентів.

Інтерес студентів є великою рушійною силою і може підсилити мотиви до регулярних занять фізичними вправами.

Дослідження у 39 студентів Фахового коледжу Національного медичного університету імені О.О. Богомольця здійснювались у ході анкетного опитування.

Розв'язання цих питань сприяє вдосконаленню організаційно-методичної основи фізичного виховання студентів і перетворить студентську молодь з об'єкта педагогічного процесу у суб'єкт підвищить його активність і зацікавленість у досягненні високого рівня власного фізичного здоров'я.

Проаналізувавши відповіді студентів, ми з'ясували, що 82,2% відвідують заняття з фізичного виховання постійно, 12,8 % – відвідують іноді.

Оцініть свою фізичну підготовку студенти за п'яти бальною шкалою: на 5 – 17,9 %; на 4 – 28,2 %; на 3 – 53,8 %. Виконують самостійну роботу з фізичного виховання для розвитку професійних якостей: так відповіли – 33,3 %, ні – 30,7%, іноді – 35,9%. Чому не виконують домашнє завдання, студенти відповіли: нема часу – 38%. Мають шкідливі звички – 59,0 %, ні – 41,0 %. Відмовитись від шкідливих звичок можна? – так – 76,9 %. ні – 23,0 %.

Для з'ясування мотивації студентів у сфері фізичного виховання і визначення шляхів її ми формуємо, спонукаємо, мотивуємо молодь. І це все допоможе викладачу диференційовано впливати на мотивацію студентів до фізичного самовдосконалення.

З анкетування встановлено що у студентів є пріоритетом відвідування занять з фізичного виховання є така: покращення здоров'я – 41,03 %; не мати заборгованості та отримати залік – 38 %; підвищити свою фізичну підготовку – 30,77 %; отримати розрядку після розумового навантаження – 38 %; фізичне самовдосконалення – 35,90 %; покращення психоемоційного стану – 12,82%, зменшити вагу – 10,26 %;.

Програма хортинг на етапі особистого ставлення студентів вищих медичних навчальних закладів до майбутньої професії. Реалізація програми «Фізичне виховання» для студентів вищих навчальних закладів дозволяє сформувати сукупність загальних та професійно-спрямованих спеціальних знань теоретичного та методичного рівня й практичних умінь із організації занять з фізичного виховання з використанням традиційних та нетрадиційних видів фізичних вправ у системі вищої освіти.

Розроблена Комплексна програма актуалізує коло поставлених питань: популяризація та підвищення ролі фізичної культури та спорту, патріотичне виховання, залучення дітей та юнацтва до здорового способу життя, відволікання від шкідливих звичок, виховання особистості в дусі добропорядності й патріотизму [3].

Таким чином дослідження показали, що найбільшою мотивацією до занять фізичного виховання є покращення здоров'я, фізичне самовдосконалення, підвищити свою фізичну підготовку, отримати розрядку після розумового навантаження, покращення психоемоційного стану, формування гарної тілобудови, не мати заборгованості та отримати залік.

Проведене в ході дослідження анкетування та опитування виявило що студенти вважають пріоритетним для себе стан здоров'я. Комплексна програма хортинг актуалізує питання котрі турбують студентів.

Серед багатьох факторів, від яких залежить, результат навчання, важлива роль відводиться комунікативній взаємодії між викладачем і студентом. Спілкування – це складний і багатоплановий процес обміну інформацією, який супроводжується багатьма труднощами та вимогами певної майстерності навичок (вміння слухати оцінювати, інтерпретувати, відтворювати та удосконалювати). Педагогічне спілкування – це специфічна міжособистісна взаємодія викладача і студента, яка спрямована на оптимізацію навчальної діяльності, розвиток особистості студента у процесі навчання та його професійне становлення.

Список використаних джерел та літератури

1. Захаріна Є. А. Особливості формування мотивації студентів до здоров'язберігаючої діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2015. №3. С. 164-167
2. Круцевич Т. Ю. Управління фізичного станом підлітків в системі фізичного виховання : автореф. дис.. ...д-ра наук фіз.. виховання і спорту :[спец.] 24.00.02 / «Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення». Нац. ун-т фіз. вих. і спорту України. К. 2000. 44 с.
3. Пустолякова Л. М. Впровадження модуля «Хортинг» у програму навчальної дисципліни «Фізичне виховання» для студентів вищих медичних навчальних закладів. *Теорія і методика хортингу зб. наук. праць. / [ред.. рада: Бех І.Д. (голова) та ін.]*. 2017 Вип. 7. С. 56-65.

Ребрина Андрій,
доктор філософії,
директор Всеукраїнського центру фізичного
здоров'я населення «Спорт для всіх»,
старший викладач кафедри фізичного виховання та спорту
Київського національного університету будівництва та архітектури,
м. Київ, Україна
Савчук Олександр,
аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
імені Богдана Ступарика Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ОЦІНКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У ЗВО: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Критичне мислення є ключовою компетенцією для студентів вищих навчальних закладів, які стикаються з потребою аналізувати складні інформаційні потоки, відокремлювати факти від маніпуляцій і приймати обґрунтовані рішення. У вищій освіті розвиток цієї навички є пріоритетним, а стандартизація її оцінки забезпечує єдині критерії та порівнянність результатів між різними закладами освіти. На відміну від досліджень, які зосереджуються на методичних аспектах викладання критичного мислення, ця стаття аналізує виклики та перспективи його стандартизованого оцінювання, пропонуючи огляд інноваційних інструментів і підходів, адаптованих до сучасних освітніх реалій.

Оцінка критичного мислення є важливим елементом сучасної вищої освіти, адже здатність аналізувати, синтезувати та оцінювати інформацію визначає якість рішень у професійному та особистому житті. Проте створення єдиних стандартів для оцінки цієї навички ускладнене комплексністю критичного мислення, яке охоплює логічні операції, творчі підходи та контекстуальні інтерпретації. Ця комплексність проявляється в різних академічних і практичних ситуаціях, що вимагає від інструментів оцінки здатності адаптуватися до специфіки дисципліни та індивідуальних особливостей студента, роблячи стандартизацію амбітним завданням.

Спроби стандартизації зазвичай починаються з визначення базових компонентів критичного мислення, таких як аналіз аргументів, виявлення припущень і оцінка достовірності джерел. У педагогічній практиці для цього використовуються такі інструменти, як тести з множинним вибором або есе, які дозволяють оцінити ці навички в структурованій формі [2, с. 70]. Проте такі методи потребують врахування культурних і індивідуальних особливостей студентів, адже те, що в одній освітній системі вважається правильним підходом до аналізу, в іншій може сприйматися як обмежене чи упереджене.

Ця неоднорідність спонукає дослідників до пошуку гнучких моделей оцінки, які б поєднували універсальність з адаптивністю. Однак розробка таких моделей ускладнюється тим, що критичне мислення є динамічною навичкою, яка розвивається з часом і залежить від досвіду, освіти та доступу до інформаційних ресурсів.

Одним із ключових викликів є різноманітність проявів критичного мислення залежно від академічної дисципліни. У природничих науках воно пов'язане з аналізом експериментальних даних і формулюванням гіпотез, тоді як у соціальних науках акцент робиться на оцінці суспільних явищ і рефлексії над культурними контекстами. Ця варіативність ускладнює створення єдиної методології оцінки, оскільки інструменти мають враховувати унікальні вимоги кожної дисципліни, забезпечуючи порівнянність результатів між різними галузями знань.

Культурні відмінності суттєво впливають на стандартизацію оцінки критичного мислення, створюючи виклики для створення універсальних інструментів. У західних системах освіти цінують індивідуалізм і критичне осмислення авторитетів, тоді як в інших культурах можуть переважати колективні підходи чи повага до усталених знань. Особливо важливим є розвиток критичного мислення як інструменту протидії інформаційним маніпуляціям, що актуально в умовах сучасних інформаційних загроз. Українські дослідники зазначають, що здатність студентів аналізувати

медіаконтент і виявляти дезінформацію має бути інтегрована в стандартизовані методики оцінки, щоб відповідати потребам інформаційної безпеки [4, с.362]. Це підкреслює необхідність адаптації стандартів до культурних і соціальних реалій, що може ускладнити їх уніфікацію.

Суб'єктивність у процесі оцінки залишається ще однією перешкодою. Навіть за наявності чітких критеріїв викладачі можуть по-різному інтерпретувати відповіді студентів, особливо в якісних завданнях, таких як есе чи дискусії. Наприклад, оцінка глибини рефлексії в есе може залежати від особистих уподобань викладача, що знижує об'єктивність. Це підкреслює потребу в чітких рубриках і стандартизованих критеріях [5, с.4].

Перспективи стандартизації оцінки критичного мислення у вищій освіті тісно пов'язані з інтеграцією кількісних і якісних методів, що дозволяє охопити як логічні, так і рефлексивні аспекти цієї навички. Наприклад, поєднання тестів із множинним вибором, які оцінюють базові аналітичні здібності, з есе, що демонструють глибину рефлексії та аргументації, забезпечує більш повну картину компетенцій студента. Такі комбіновані підходи успішно застосовуються в міжнародних тестах, як GRE, де кількісні завдання доповнюються письмовими, що оцінюють здатність до критичного аналізу складних текстів. Адаптація подібних методик для закладів вищої освіти може підвищити об'єктивність оцінки, адже враховує різні аспекти критичного мислення – від логічної структури до творчого підходу. Крім того, інтеграція цих методів сприяє розвитку комплексних інструментів, адаптованих до різних дисциплін, наприклад, через завдання, що вимагають аналізу даних у технічних науках або інтерпретації джерел у гуманітарних. У цьому контексті дослідники, зокрема наголошують, що критичне мислення є активним, цілеспрямованим і рефлексивним процесом, який передбачає здатність аналізувати, синтезувати й оцінювати інформацію, обирати обґрунтовані рішення та діяти свідомо [3, с. 94]. Однак успішне впровадження таких підходів потребує чітких критеріїв оцінки та підготовки викладачів, що є ключовим для забезпечення справедливості та надійності.

Розробка рубрик оцінки критичного мислення є перспективним напрямом, який може значно підвищити об'єктивність і структурованість цього процесу в закладах вищої освіти. Рубрики забезпечують чітко визначені критерії для оцінювання аналітичних навичок, глибини рефлексії та якості аргументації, що дозволяє викладачам систематично аналізувати відповіді студентів. Наприклад, у технічних дисциплінах рубрика може акцентувати на точності логічних висновків і структурі розв'язання задач, тоді як у гуманітарних науках вона може оцінювати оригінальність інтерпретації текстів чи здатність до контекстуального аналізу. Однак ефективність рубрик залежить від їхньої адаптації до специфіки різних дисциплін, адже універсальні критерії можуть бути надто загальними, щоб відобразити унікальні аспекти критичного мислення в кожній галузі. Наприклад, оцінка творчого підходу в літературознавстві потребує інших показників, ніж оцінка інженерного аналізу, що вимагає від розробників створення диференційованих моделей. Крім того, впровадження рубрик потребує навчання викладачів, щоб забезпечити однакове розуміння критеріїв і уникнути суб'єктивних інтерпретацій, що може бути ресурсоємним процесом.

Українські дослідники акцентують на інноваційних підходах до оцінки критичного мислення, серед яких особливе місце посідають кейс-методи, що дозволяють оцінити здатність студентів аналізувати складні ситуації в умовах, наближених до реальних [1, с. 133]. Наприклад, кейси, що моделюють аналіз медіаризиків у політичній комунікації чи стратегій протидії дезінформації, дають змогу виміряти аналітичні здібності студентів, а також їхні навички співпраці та етичного прийняття рішень. Такі методи є цінними в соціогуманітарних ЗВО, де студенти вчаться розв'язувати проблеми, пов'язані з суспільними викликами, наприклад, розробкою кампаній із протидії фейковим новинам. Кейс-методи сприяють комплексному оцінюванню, адже студенти мають аналізувати дані, пропонувати рішення та враховувати соціальні наслідки. Однак їхня ефективність залежить від якості розробки кейсів, що вимагає залучення експертів із медіасфери чи громадського

сектору, а також чітких критеріїв оцінки для забезпечення об'єктивності [6, с. 6]. Впровадження таких методів у ЗВО потребує ресурсів для створення матеріалів і підготовки викладачів, що може бути викликом для українських університетів.

Стандартизація оцінки критичного мислення у вищій освіті є складним, але необхідним завданням для забезпечення якості підготовки фахівців у сучасному інформаційному суспільстві. Виклики, пов'язані з дисциплінарними відмінностями, культурними особливостями, суб'єктивністю оцінки та методологічними труднощами, вимагають комплексного підходу до розробки інструментів. Інноваційні методи, такі як адаптивне тестування, штучний інтелект, гейміфікація та кейс-методи, пропонують перспективні шляхи для підвищення об'єктивності та практичної цінності оцінки. Для ефективної стандартизації закладам вищої освіти рекомендується інвестувати в підготовку викладачів, розробку диференційованих рубрик і цифрових платформ, а також адаптувати міжнародний досвід до локального контексту. Такий підхід забезпечить баланс між універсальними стандартами та гнучкістю, зберігаючи творчий потенціал критичного мислення й готуючи студентів до глобальних викликів.

Список використаних джерел та літератури

1. Павлова О. Л., Ларічева Л. В. Методика розвитку критичного мислення у вищій школі. *Проблеми сучасної освіти*. 2020. № 10. С. 133–138.
2. Петренко В. О. Огляд сучасних наукових теорій та підходів до формування критичного мислення у студентів закладів вищої освіти. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2023. № 101. С. 67–73.
3. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. №2. С. 89–98.
4. Радченко О., Вихор С. Розвиток критичного мислення студентів. Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції (13–14 травня 2022 року, м. Тернопіль). 2022. Тернопіль: Вектор; ТНПУ імені В. Гнатюка. С. 362–367.
5. Reynders G., Lantz J., Ruder S. M. et al. Rubrics to assess critical thinking and information processing in undergraduate STEM courses. *International Journal of STEM Education*. 2020. № 7. С. 9-13.

6. Straková, Z., Cimermanová I. Critical thinking development – A necessary step in higher education transformation towards sustainability. Sustainability. 2018. № 10(10). C. 33-66.

Ребрина Марина,
*аспірантка кафедри технологічної освіти
факультету технологій та дизайну
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ОСВІТНЄ МОДЕЛЮВАННЯ ВИРОБНИЧИХ СИТУАЦІЙ У КЛАСТЕРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ З ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ПЛАТФОРМ

Розвиток цифрових технологій та динамічні зміни на ринку праці зумовлюють необхідність трансформації системи професійної освіти. Одним із дієвих підходів до вдосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів є **освітнє моделювання виробничих ситуацій**, яке дозволяє створити індивідуальні освітні траєкторії, наближені до реальних умов майбутньої професійної діяльності. Особливого значення набуває використання цього підходу в **кластерному освітньо-виробничому середовищі**, де тісно взаємодіють освітні заклади, підприємства та наукові установи.

Освітнє моделювання нами розглядається як це метод організації навчання, який передбачає створення умов, максимально наближених до реальних виробничих, із залученням здобувачів освіти до вирішення професійно орієнтованих педагогічних завдань. Передбачає умови для розвитку критичного мислення, вміння працювати в команді, приймати рішення в умовах обмеженого часу та змінних факторів в освітній траєкторії.

У рамках кластерного підходу моделювання набуває практичного змісту, оскільки відбувається на перетині теорії та реального виробництва. У цьому контексті цифрові платформи є важливим інструментом підтримки та реалізації освітніх моделей [2].

Освітнє моделювання охоплює процес відтворення професійних педагогічних ситуацій в кластерному середовищі задля розвитку ключових і професійних компетентностей [1]. У сучасних умовах ефективним є

поєднання моделювання з цифровими технологіями, що забезпечують гнучкість, адаптивність та інтерактивність освітнього процесу.

В освітньо-науковому кластерному середовищі цифрові платформи створюють можливості для візуалізації виробничих процесів через 3D-моделювання, віртуальну та доповнену реальність; онлайн-симуляцій технологічних операцій та управлінських рішень; спільної роботи здобувачів освіти кластеру над кейсами та інноваційними проєктами; інтерактивного оцінювання за допомогою систем аналітики та моніторингу результатів поточного і семестрового навчання. Moodle, Google Workspace for Education, CoSpaces Edu, SketchUp, Tinkercad, Labster, Plickers, ClassVR – це платформи, які успішно використовуються в освітньо-науково-виробничому кластері, допомагають педагогам адаптувати освітній процес до сучасних реалій, формують цифрові компетентності в здобувачів освіти.

Перевагами застосування цифрових платформ в кластерному середовищі є, перш за все, підвищення мотивації здобувачів до навчання й гнучке налаштування освітнього процесу. Залучення всіх учасників до командної роботи виконання проєктів формує розвиток творчого мислення, креативності, soft skills та digital-компетентностей. Вагомим елементом освітньо-науково-виробничого кластеру є підтримка роботодавців, що дає можливість виконувати освітні й наукові проєкти в умовах сучасного інноваційного виробництва та науково-технічної інформаційної бази здобувачам різних освітніх рівнів.

Разом з тим застосування сучасних цифрових платформ в кластері вимагають від викладачів високого рівня цифрової грамотності, тісної координації між всіма учасниками кластерного середовища, швидкої адаптації до нових платформ і професійної мобільності [3].

Освітнє моделювання виробничих ситуацій у кластерному середовищі з використанням цифрових платформ відкриває нові можливості для якісної підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах цифрової економіки. Застосування сучасних цифрових рішень дозволяє організувати практико-

орієнтоване, гнучке та персоналізоване навчання, як на робочому місці, так і в індивідуальній освітній траєкторії.

Список використаних джерел:

1. Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера: колективна монографія / за ред. Л. В. Сліпчишин. [Електронне видання]. К.: УДУ імені Михайла Драгоманова. 2025. - 436 с.

https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/48060/Bahatorivneva%20systema%20pidhotovky%20pedahohiv_1.pdf?sequence=3&isAllowed=y

2. Сліпчишин, Л., Голяд, І., Якимович, Т., Дубовик, О., & Тропіна, М. (2024). Повоєнна модернізація освіти: цифрове освітнє середовище як ключовий елемент інноваційно-освітнього кластеру. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*, (2(12), 56–67. [https://doi.org/10.31499/2706-6258.2\(12\).2024.315010](https://doi.org/10.31499/2706-6258.2(12).2024.315010)

3. Holiiad, I., & Tropina, M. (2024). Formation of graphic competence in the context of an innovative educational cluster. *Scientific Notes of Junior Academy of Sciences of Ukraine*, (3 (31), 3–12. <https://doi.org/10.51707/2618-0529-2024-31-01>

Роскокоха Тетяна,
учитель української мови та літератури Вільногірського ліцею № 4
Вільногірської міської ради Дніпропетровської області,
керівник творчої групи педагогів ліцею,
м. Вільногірськ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Відомо, що складовими успішної людини є освіченість, культура, соціальна адаптація та творча самореалізація. Саме на формування ключових компетентностей спрямовано вектор розвитку Нової української школи. Військова агресія в Україні дала зрозуміти, що відновлення освітнього процесу в змішаному форматі, створення безпечного інноваційного освітнього простору, підтримка здобувачів освіти та педагогів в умовах сьогодення потребує компетентнісного підходу. Серед умов, що сприяють реалізації поставленої мети, слід акцентувати на формуванні ключових компетентностей здобувачів освіти, які й визначають готовність учнів до життя, сприяють їх професійному самовизначенню, розвитку самоефективної особистості.

З метою розвитку громадянської та соціальної компетентностей на уроках історії радимо використовувати MindMeister для організації роботи в групах, зокрема під час створення спільної інтелект-карти [1]. Особливу увагу варто приділити ресурсам Mozabook, IZZI, головними перевагами яких є безплатний доступ до широкого спектра історичних симуляцій, моделювання реальних історичних процесів, а ще ігрові вправи на Wordwall. Такий підхід значно покращує навчальний процес, робить його більш динамічним та доступним, підвищує мотивацію здобувачів освіти, формує критичне мислення, а також сприяє розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності здобувачів освіти, що є важливим в умовах сьогодення [2].

Безперечно, процес навчання пов'язаний із певним спектром емоційних переживань. Емоції не тільки суб'єктивно забарвлюють його, але й виступають регулятором ефективності засвоєння навчального матеріалу. На уроках англійської мови вчителі ліцею розвивають здоров'язбережувальну

компетентність під час проведення нейропсихологічних ігор та нейровправ, які розвантажують мозок дітей, перемикають мозкову діяльність, що сприяє розвитку нейронних зв'язків та когнітивних умінь [3]. Слід зауважити, що значна увага приділяється дітям з особливими освітніми потребами, які активно беруть участь в іграх. У формі гри діти, зокрема з ООП, вивчають, запам'ятовують та повторюють різноманітний граматичний та лексичний матеріал. Це сприяє формуванню навичок роботи в групі, опановуванню певними соціальними ролями, створює ситуацію успіху. Використання різноманітних прийомів, як-от: флешкарток з теми, складання правильної послідовності назв днів тижня англійською мовою, проведення мовних розминок-привітань, колективних декламацій англійською, діалогічних прийомів типу «запитання-відповідь» із м'ячиком чи улюбленою іграшкою, інтерактивних вправ «Читання по колу» [4], «Коло компліментів» [5] – усе це налаштовує дітей на іншомовне мовлення, дає можливість перевірити лексичний матеріал, розвиває зорову пам'ять, граматичні уміння та навички, а головне – сприяє застосуванню комунікативно-діяльнісного підходу в опановування англійською мовою та розвитку у здобувачів освіти комунікативної компетентності.

Дитячий мозок необхідно постійно «дивувати», змушувати його працювати по-різному. Нейробіка на уроках фізкультури розвиває мислення, покращує пам'ять, вдосконалює просторову уяву, розвиває дрібну моторику, стимулює увагу, знижує рівень втомлюваності здобувачів освіти [6]. Застосування цієї технології має також ряд переваг, а саме: у підготовчій частині уроку для налаштування на роботу, під час пауз відпочинку основної частини уроку для підвищення концентрації уваги, в заключній частині уроку для відновлення дихання, заспокоєння організму після навантажень у формі гри [7]. Виконання цих вправ, навіть під час дистанційного навчання, розвиває навички збереження, зміцнення здоров'я, дбайливого ставлення до нього, а головне - формує здоров'язбережувальну компетентність здобувачів освіти НУШ [8].

Стратегічно важлива на уроках української мови та літератури комунікативна компетентність, яка передбачає опановування всіма видами мовленнєвої діяльності, основами культури усного і писемного мовлення, а головне - вміння використовувати їх в різних сферах і ситуаціях. Так, під час підготовки до написання есе про важливість розуміння власних емоцій і здатність керувати ними, варто провести інтерактивну вправу «Вгадай емоцію», укласти словничок власних емоцій, і лише потім братися до написання творчої роботи [9]. Прийом «Банка» під час вивчення морфологічних ознак частин мови [10], руханка «Члени речення» [11], музичний диктант [12] тощо - такі ігрові форми роботи визначають мовленнєву діяльність і сприяють формуванню мовної компетентності. Використання інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема на уроках української мови, сприяє формуванню діяльнісної компетентності. Індивідуально-групову роботу можна організувати в Kahoot, Blooket - це платформи для гри на основі навчання, які дозволяють вчителям-мовникам створювати або використовувати вже готові освітні ігри. Quizizz, Classtime - це простий спосіб швидко створити тест на повторення, а інтерактивні картки в Quizlet формують та вдосконалюють необхідні вміння і навички використання мови в різних сферах і ситуаціях. Приємно, коли учні самостійно створюють власні медіапродукти, зокрема записують відеоролики, в яких виготовляють власноруч іграшку, але обов'язково коментують увесь процес її створення, а також буктрейлери, гугл-форми, інтерактивні ігри за вивченими творами з літератури, що є прикладом формування самоефективної особистості через розвиток ключових компетентностей, зокрема соціальної, загальнокультурної, підприємницької [13].

Метою освітньої галузі «Природознавство» є формування в учнів природничо-наукової компетентності як базової. STEAM-підхід дозволяє стимулювати творчість та креативне мислення здобувачів освіти. Наприклад, на уроках географії в шостому класі під час вивчення теми «Вулкани» діти власноруч виготовили із пластиліну макет «діючого» вулкану, застосували

соду та оцет. А знайомлячись із водами Світового океану, працювали з інтерактивною картою, за допомогою Google-об'єктива з'ясовували, до якої зони життя океану належать фігурки мешканців океанічних глибин [14]. Використання інтегрованого підходу відкриває цілий ряд можливостей для різнобічного, нетрадиційного, практичного засвоєння набутих знань і розвиває міжпредметну компетентність, як-от під час інтегрованого уроку з української мови та фізичної культури у формі мовно-спортивних перегонів з теми «Фонетика. Орфоепія»[15].

Слід зазначити, що для формування та розвитку ключових компетентностей здобувачів освіти в умовах сьогодення важливі не лише технічні рішення, а й створення безпечного освітнього середовища, в якому відчувається підтримка як вчителя, так і учнів. Під час змішаного навчання в ліцеї актуальним залишається спілкування з однолітками та вчителями, що зменшує стрес і тривожність, сприяє соціальній інтеграції, особливо учнів із вразливих груп. Компетентнісний, діяльнісний та особистісно-орієнтований підходи до викладання навчальних дисциплін формують ключові компетентності НУШ, мотивують, сприяють кращому засвоєнню матеріалу, допомагають долати освітні втрати, дають відчуття підтримки та безпеки, розвивають навички критичного мислення і співпраці, дають можливість не лише подолати поточні виклики, а й закласти основи для стійкого розвитку нашої освіти в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Збірник матеріалів «STEM-школа – 2022» / уклад.: С. Л. Горбенко Н. І. Гущина Л. Г. Булавська І. П. Василяшко О. В. Коршунова. К.: Видавничий дім «Освіта». 2022. 215 с.
2. Навчання в умовах війни: як сформувати в учнів уміння вчитися. Державна служба якості освіти. URL: <https://sqe.gov.ua/uminnya-vchitisya-yak-bazova-kompetentni/>.
3. НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Освіта в умовах війни: реалії, виклики та шляхи подолання: *матеріали II Форуму академічної спільноти (20–24 червня 2022 року, м. Дніпро; Державний вищий навчальний заклад «Придніпровська державна академія*

будівництва та архітектури») / упоряд. М. В. Савицький, І. П. Мамчич. Дніпро: ДВНЗ «ПДАБА». 2022. 152 с

5. Трансформація системи освіти в умовах війни: виклики, адаптаційні стратегії й перспективи розвитку цивільної та військової освіти в Україні (2022–2025 рр.). *Міжнародний науковий журнал «Military Science»*. URL: <https://themilitaryscience.com/index.php/journal/article/view/131>

Смолярова Марина,
кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету «Запорізька політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКІВ В УКРАЇНІ

На сьогодні ми спостерігаємо невідповідність змісту вищої юридичної (правничої) освіти та якості підготовки фахівців у закладах вищої освіти сучасним вимогам і викликам, що постають перед правничою професією в демократичному суспільстві, а також реальним потребам ринку праці. Це виявляється у недостатній адаптації навчальних програм до динамічних змін у законодавстві, недостатній практичній підготовці студентів, невідповідності викладацьких методів сучасним тенденціям юридичної освіти, а також у слабкій інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба модернізації правничої освіти.

До основних законодавчих актів, що регулюють підготовку правників в Україні, належать Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», а також Указ Президента України «Про цілі сталого розвитку до 2030 року» та нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України й інших центральних органів виконавчої влади.

Окрім національного законодавства, підготовку правників регламентують і міжнародні нормативно-правові акти. Зокрема, це: Конвенція про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах; Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)21 про свободу професійної діяльності адвоката; Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)19 про роль публічного обвинувача в системі кримінальної юстиції; Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2004)4 про Європейську Конвенцію з прав людини в університетській освіті та професійному навчанні; Спільна декларація про Європейський простір вищої освіти, прийнята в Болоньї 19 червня 1999 року;

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2000)8 про дослідницьку місію університетів; Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(2007)6 про відповідальність держави за вищу освіту та наукові дослідження. Ці міжнародні документи визначають основні принципи правничої освіти, забезпечують її відповідність європейським стандартам і сприяють підвищенню рівня професійної підготовки правників в Україні.

Відповідно до національного та міжнародного законодавства в Україні встановлено освітню модель підготовки правників, яка передбачає поетапне здобуття юридичної освіти. Вона визначає такі рівні освіти: *початкова юридична підготовка* – набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв’язування типових спеціалізованих задач у галузі професійної діяльності; *перший (бакалаврський) рівень* – базова вища юридична освіта, спрямована на формування загальних правничих компетентностей; *другий (магістерський) рівень* – поглиблена фахова підготовка, що включає спеціалізацію, науково-дослідну та практичну діяльність; *третій (доктор філософії, PhD) рівень* – підготовка наукових кадрів у сфері права; *доктор наук з права* – найвищий рівень наукової кваліфікації [1]. Освітня модель також передбачає практичну складову підготовки правників через стажування, юридичні клініки та співпрацю із роботодавцями. Водночас актуальним є питання її удосконалення відповідно до сучасних викликів та європейських стандартів правничої освіти.

Важливу функцію гарантування якості юридичної освіти виконує **Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)**, забезпечуючи її відповідність державним та міжнародним стандартам, а також сприяючи модернізації освітнього процесу для підготовки конкурентоспроможних правників.

Однією з ключових проблем професійної підготовки правників в Україні є недостатній рівень знань, умінь та практичних навичок у значної частини випускників правничих шкіл. Це зумовлено, з одного боку, відсутністю або недостатністю якісної практичної компоненти в більшості освітніх програм підготовки правників, а з іншого – відсутністю нормативно закріплених

механізмів системного впливу професійного правничого середовища на зміст і якість освіти.

Проходження практичної підготовки значної частини здобувачів вищої юридичної (правничої) освіти здебільшого має формальний характер. Нормативно-правове регулювання організації практики досі здійснюється на підставі наказу МОН № 93 від 8 квітня 1993 року, який не відповідає сучасним реаліям та потребує оновлення [2]. Бакалаврські стандарти за спеціальностями «Право» та «Міжнародне право» передбачають різні обсяги кредитів на практичну підготовку та відрізняються за вимогами до її проходження. Зокрема: - для спеціальності «Міжнародне право» практика становить не менше 10 кредитів ЄКТС; - для спеціальності «Право» практика передбачена в обсязі не менше 15 кредитів ЄКТС, з яких щонайменше 5 кредитів ЄКТС здобувачі повинні проходити в судах, органах прокуратури або адвокатурі. Практика може також здійснюватися на базі юридичних служб органів місцевого самоврядування, органів законодавчої та виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, нотаріальних контор та юридичних клінік закладів вищої освіти. Водночас практична підготовка здобувачів вищої юридичної (правничої) освіти не передбачає обов'язкової участі у її організації та забезпеченні ключових стейкхолдерів – судів, органів прокуратури, адвокатури та нотаріату. Це обмежує ефективність навчального процесу та перешкоджає набуттю необхідних практичних навичок студентами.

Отже, необхідним є перегляд і оновлення нормативно-правового забезпечення практичної підготовки, її тісніша інтеграція з потребами правничої професії, розширення співпраці між закладами освіти та професійною спільнотою, а також створення дієвих механізмів залучення основних юридичних інституцій до процесу формування практичних навичок майбутніх правників. Важливим кроком також є створення єдиного механізму незалежного оцінювання професійних компетентностей випускників, що

забезпечить належний рівень підготовки майбутніх правників відповідно до сучасних вимог ринку праці та потреб правової системи країни.

Список використаних джерел та літератури

1. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38.
2. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: Наказ Міністерства освіти України № 93 від 08 квітня 1993 р. № 93. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93/card6#Public>.

Сніжинська Світлана,
викладач природничих дисциплін
Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1,
м. Кривий Ріг, Україна

Ігнатенко Вікторія,
викладач природничих дисциплін
Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1,
м. Кривий Ріг, Україна

Томілова Марія,
методист
Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1,
м. Кривий Ріг, Україна

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: KEYС ЦППРК №1

Освітня реформа в Україні, зокрема впровадження профільної старшої школи, яка має запрацювати з 2027 року[2], є одним із ключових напрямів модернізації системи середньої та професійної освіти. Основна мета цієї реформи: створення умов для поглибленого вивчення здобувачами освіти тих предметів, які відповідають їхнім інтересам, здібностям та майбутнім професійним планам [3].

Профільне навчання передбачає поглиблене вивчення окремих предметів та орієнтацію на здобуття професійних навичок, але обов'язковими для здобувачів освіти всіх профілів (інваріантна складова) є предмети, які реалізують цілі й завдання загальної середньої освіти.

Особливу роль у рамках профільного навчання відіграють природничі дисципліни, оскільки вони є основою для багатьох професійних напрямів і їх якісне викладання є запорукою успішної підготовки конкурентоспроможних фахівців [4].

Невіддільною складовою ефективного викладання природничих дисциплін в умовах профільного навчання є його інформатизація, що забезпечить підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних успішно опановувати теоретичними та практичними складовими інноваційних

виробничих технологій. Використання цифрових ресурсів, мультимедійних матеріалів, віртуальних лабораторій та спеціалізованого програмного забезпечення дозволить наблизити навчання до реальних умов професійної діяльності. Це сприяє не лише глибшому розумінню навчального матеріалу, а й розвитку практичних навичок, що є необхідними для майбутніх фахівців у різних галузях.

Проблемою впровадження та використання цифрових технологій у сфері освіти опікувались чимало вчених та педагогів, зокрема: В. Бондаренко, Т. Засєкіна, М. Жалдак, В. Зінченко, Н. Кузьменко, В. Редько, Г. Скрипка, О. Пошетун, О. Міщенко, О. Шестопал, І. Тесленко, у працях яких представлені дидактичні та методичні підходи у використанні інформаційно – комп'ютерних технологій під час вивчення різних навчальних предметів, зокрема й природничих дисциплін.

Але потрібно зауважити, що наявне цифрове забезпечення природничих дисциплін залишає бажати кращого. Це спричинило необхідність пошуку доцільних ресурсів викладачами Центру підготовки і перепідготовки робітничих кадрів №1 м. Кривий Ріг (далі – ЦППРК № 1), розроблення авторських матеріалів з використанням сучасних цифрових інструментів, орієнтованих на формування та розвиток у здобувачів освіти старшої школи природничо-наукової компетентності в умовах підготовки до впровадження профільного навчання.

Адаптацію природничих дисциплін до потреб професійного напрямку профільного навчання викладачі ЦППРК №1 М. Кривий Ріг забезпечують завдяки розробці та впровадженню інформаційних технологій у процесі дистанційного навчання та використанні таких методик:

– викладання природничо-математичних дисциплін через призму майбутньої професії, введення кейс-методів, коли здобувачі освіти розв'язують реальні виробничі завдання за допомогою природничих знань (*Цифровий освітній ресурс «Фізика і професія онлайн», автор - викладачка Сніжинська С. В.*);

– індивідуалізація навчання та використання сучасних методів оцінювання (*«Збірник інтерактивних вправ з географії. 11 клас», автор - викладачка Ігнатенко В. М.*).

Викладачі природничих дисциплін нашого освітнього закладу для реалізації своїх інноваційних педагогічних задумів використали найбільш доступні, дієві, відносно прості у використанні, але досить ефективні і, що немало важливим, безоплатні для створення мультимедійного, інтерактивного контенту комунікації, спільної роботи, візуалізації та гейміфікації навчання web - сервіси.

Сервіс Google Сайт (<https://sites.google.com>) є зручним та інтуїтивно зрозумілим у використанні під час навчання. Саме тому при розробці навчально-методичного посібника «Фізика і професія онлайн» (рис. 1) використаний сервіс Google Сайт. Використання Google Сайту для створення навчально-методичного посібника «Фізика і професія онлайн» забезпечує легкий доступ до матеріалів з будь-якого пристрою, що має підключення до Інтернету. Це робить навчання більш гнучким та зручним для здобувачів освіти, а також сприяє підвищенню їх мотивації до вивчення фізики та її застосування у майбутній професійній діяльності.

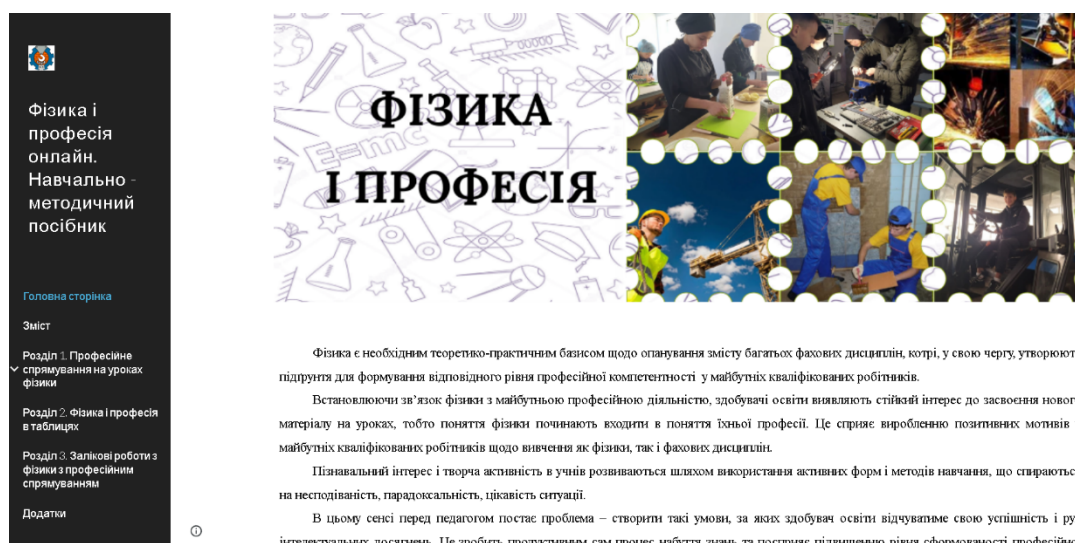

Рис. 1. Навчально-методичний посібник «Фізика і професія онлайн»

Цифровий освітній ресурс доступний в мережі Інтернет за посиланням:
<https://sites.google.com/view/fizikataprofesiyadptnz?usp=sharing>.

Посібник «Фізика і професія онлайн» складається з 3 - х основних розділів:

I розділ. Професійне спрямування на уроках фізики. Містить нестандартні уроки фізики з професійним спрямуванням.

II розділ. Фізика і професія в таблицях. Містить таблиці, які поєднують основні поняття фізики із професією здобувачів освіти.

III розділ. Залікові роботи з фізики з професійним спрямуванням. Містить тестові різнорівневі завдання за професіями кухар, слюсар-ремонтник.

Кожна розробка уроку – це окрема сторінка сайту, отже, Ви відкриваєте сторінку та використовуєте: готові презентації, тести, вправи, відео і всі матеріали, додані до уроку. Кожен урок допомагає в роботі вчителя в інтерактивній та цікавій формі ознайомити здобувачів освіти з поняттями фізики з погляду тієї чи іншої професії...

Застосування Інтернет-ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій сприяє інтерактивному навчанню здобувачів освіти та дозволяє навчатися в будь-який час та в будь-якому місці.

Для створення цифрового освітнього ресурсу «Збірник інтерактивних вправ з географії. 11 клас» (рис. 2), було застосовано сервіс Online Test Pad <https://onlinetestpad.com/ua> та Canva – безкоштовний онлайн-інструмент графічного дизайну https://www.canva.com/uk_ua.

Курс складається з 34 тестів самоконтролю та 1 фінального тесту.

Щоб розпочати роботу із завданнями Збірника, потрібно зайти за посиланням:

<https://www.canva.com/design/DAF7EJvruC0/4mi45GhEAUWWEbOarP1Hgg/edit>.

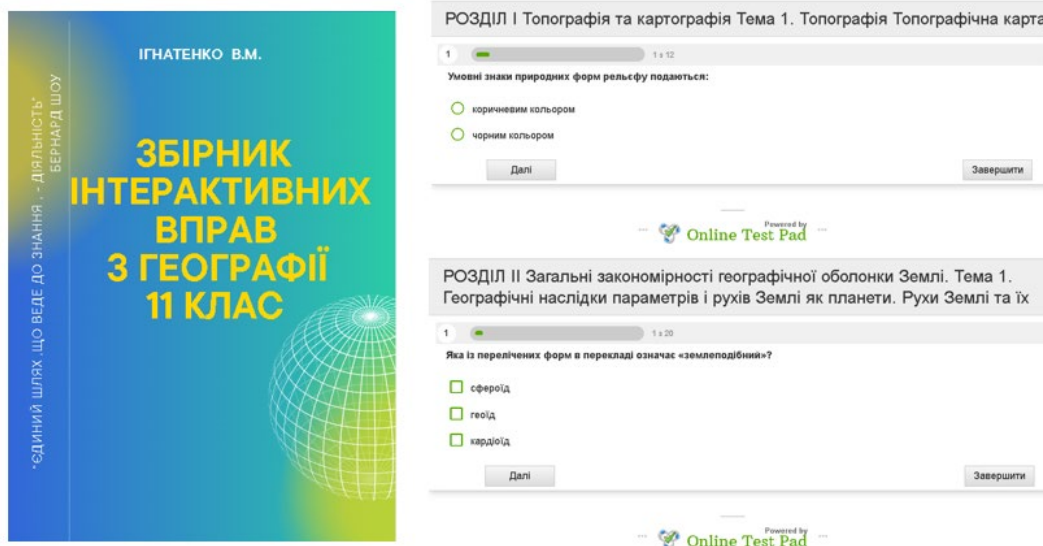

Рис. 2. «Збірник інтерактивних вправ з географії. 11 клас»

Використання електронних ресурсів у викладанні природничих дисциплін в умовах профільного навчання сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, розвитку пізнавального інтересу, формуванню критичного мислення та підготовці конкурентоспроможних фахівців. Впровадження цифрових технологій – це необхідність сучасної освіти, що забезпечує її якість і відповідність вимогам часу.

Використання електронних посібників викладачів ЦППРК №1 м. Кривий Ріг у закладах професійної освіти та закладах освіти, які забезпечують надання загальної середньої освіти, дозволить:

- підвищити рівень засвоєння природничо-математичних знань у контексті конкретних професій;
- зробити навчальний процес цікавішим та мотивувачим для здобувачів освіти;
- підготувати майбутніх спеціалістів, які зможуть ефективно використовувати наукові знання у своїй професійній діяльності.

У перспективі найближчим часом автори планують подальше розроблення відеоконтенту для доповнення системи практик навчання з природничих дисциплін.

Список використаних джерел та літератури

1. Про освіту : Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Про повну загальну середню освіту : Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>.
4. Кремень В. Г., Топузов О. М., Ляшенко О. І., Мальований Ю. І., Засєкіна Т. М. Профільна середня освіта: концептуальні засади для нової української школи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. № 5 (2). С. 1-8.
5. Роева Т. Г. Цифрова трансформація освітнього процесу – невід’ємна складова створення змістовного якісного освітнього середовища. *Сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті: зб. Матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції в рамках Міжнародного освітнього форуму «Цифрова трансформація освіти»/* упоряд. Н. А. Басараба; за ред. А. Л. Черній, І. В. Вєтрова, В. С. Безрученка. Рівне: ФОП Лапсюк В. А. 2020. 78 с.
6. Сніжинська С. В. Фізика і професія: збірник задач професійного спрямування : навчальний посібник. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2018. 33 с.
7. Сніжинська С.В. Фізика і професія в таблицях. Навчальний посібник. – Кривий Ріг: «Нове бачення». 2017. – 27с.
8. Сніжинська С. В. Фізика і професія. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. І.М. Савченко. Київ: Національний центр «Мала академія наук України». 2020. 96 с.

Собчук Наталія,
*директор гімназії №1 Шепетівської міської ради Хмельницької області,
м. Шепетівка, Україна*

Пристаичук Ольга,
*заступники директора гімназії №1
Шепетівської міської ради Хмельницької області,
м. Шепетівка, Україна*

Фещина Світлана,
*заступники директора гімназії №1
Шепетівської міської ради Хмельницької області,
м. Шепетівка, Україна*

ОСВІТА В ДІЇ: ЯК ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД ФОРМУЄ МАЙБУТНЄ УЧНЯ

**Освіта ХХІ століття – простір можливостей, а не лише джерело
знань**

Сучасна школа вже не є місцем, де учні лише запам'ятовують інформацію та складають іспити. Вона трансформується у відкритий освітній простір, який дає можливість формувати ключові навички майбутнього: критичне мислення, здатність до самонавчання, вміння розв'язувати проблеми, діяти в команді, брати на себе відповідальність.

У цьому контексті діяльнісний підхід постає не як тимчасова методика, а як педагогічна філософія, яка відповідає на виклики часу [7]. Учень стає не пасивним споживачем знань, а активним учасником освітнього процесу, творцем власної освітньої траєкторії.

Школа та батьки – партнери, об'єднані спільною метою

Однією з найважливіших умов реалізації нової моделі освіти є тісне партнерство між учителем, учнем і батьками. У Шепетівській гімназії №1 це партнерство виведено на якісно новий рівень: батьки не залишаються сторонніми спостерігачами, а активно долучаються до формування шкільного середовища, беруть участь у спільних заходах, проєктах, освітніх подіях.

За роки співпраці вдалося створити довірливу атмосферу, де дитина відчуває підтримку як з боку школи, так і з боку родини. Така взаємодія сприяє

формуванню в учнів позитивного ставлення до навчання, впевненості у власних силах та мотивації до саморозвитку [2].

Діяльність – не тренд, а відповідь на реалії майбутнього

Світ змінюється з шаленою швидкістю: щодня з'являються нові технології, професії, виклики. Те, що ще вчора здавалося фантастикою (наприклад, дрони або 3D-друк), сьогодні є частиною нашої реальності. Школа повинна не лише передавати знання, а й навчити дітей жити в цьому динамічному світі.

Діяльнісний підхід забезпечує зв'язок між знанням і дією, теорією і практикою. Учень отримує можливість застосувати вивчене у реальних життєвих ситуаціях, що є головною ознакою якісної освіти.

STEM – не аббревіатура, а мова майбутнього

STEM-освіта – це інтегрований підхід до вивчення наук (Science), технологій (Technology), інженерії (Engineering) і математики (Mathematics). У Шепетівській гімназії №1 STEM став невіддільною частиною освітнього процесу.

Переваги STEM очевидні:

- розвиток критичного та міждисциплінарного мислення;
- здатність до розв'язання комплексних завдань;
- поєднання теоретичних знань із практичними діями;
- формування навичок співпраці, комунікації, презентації результатів.

Окрім того, STEM відкриває двері для дівчат до технічних спеціальностей, що важливо для досягнення гендерного балансу в майбутній професійній сфері.

Від кубика LEGO – до дрона та 3D-принтера

STEM-освіта починається з дитинства. У Шепетівській гімназії №1 діти в початковій школі беруть участь у проєкті «Lego bricks», де в ігровій формі знайомляться з основами конструювання, логіки, планування. У середніх класах – розробка роботів, програмування, використання 3D-принтерів. Учні

не просто вивчають формули – вони втілюють ідеї в реальні прототипи, розв'язують практичні завдання, працюють над командними проєктами [6].

Це сприяє формуванню віри в себе, ініціативності, вмінню доводити справу до кінця – рис, які необхідні для успішної реалізації в майбутньому.

Освітні дні – інтеграція та емоційне залучення

У гімназії особливу роль відіграють тематичні освітні заходи, що інтегрують кілька дисциплін. Наприклад, День гарбуза чи День борщу включає вивчення історії продукту, аналіз його хімічного складу, математичні розрахунки, літературні згадки тощо.

Такий підхід сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу, формує особистісну мотивацію, створює емоційний зв'язок з предметами [4]. Навчання стає цікавим, живим, життєздатним.

Освіта поза класом: подорожі та співтворчість з батьками

Батьки у гімназії не лише допомагають організовувати заходи, а й активно долучаються до них. Майстер-класи, STEM-фестивалі, поїздки в музеї, наукові центри – усе це частина освітньої стратегії. За останні три роки було проведено 14 масштабних виїзних подій. Вони надихають, збагачують внутрішній світ дитини, дають змогу побачити практичне застосування знань у реальному житті.

Висновок: освіта через дію — шлях до сильного покоління

Школа має готувати не виконавців, а творців – людей, які вміють мислити, приймати рішення, брати на себе відповідальність. Діяльнісний підхід і STEM-освіта – це не мода, а стратегічна потреба сучасного суспільства.

Майбутнє належить тим, хто не лише знає, а й уміє. І ми, педагоги та батьки, повинні забезпечити наших дітей усім необхідним, аби вони могли вільно й усвідомлено будувати власне життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Про схвалення Концепції розвитку STEM-освіти в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 960-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-p#Text>

2. Концепція «Нова українська школа» : Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
3. Освітній ландшафт України: тенденції та перспективи : аналіт. доп. / за ред. В. Кременя. Київ : Ін-т пед. НАПН України, 2018. 128 с.
4. Савченко О. Я. Дидактика сучасної школи: теорія і практика. Київ : Генеза. 2019. 384 с.
5. Хобзей Н. STEM-освіта в контексті реформування української школи. *Освіта і управління*. 2021. Т. 24. № 1. С. 15–22.
6. Уманець І. Освіта через дію: практичні інструменти діяльнісного підходу. *Педагогічна газета*. 2022. № 7. С. 8–10.
7. Діяльнісний підхід в освіті: методичні рекомендації / упоряд. Л. Биков, С. Шишов. Київ : Освіта. 2020. 72 с.

Супрун Наталія,
*вчитель української мови та літератури,
Кліщинської гімназії імені М. П. Старицького Іркліївської сільської ради
Золотоніського району Черкаської області,
с. Кліщинці, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Сучасний світ змінюється з неймовірною швидкістю, що вимагає від освіти нових підходів до формування компетентностей здобувачів освіти. Глобалізація, цифровізація, соціальні виклики, розвиток штучного інтелекту, зміна ринку праці та інноваційні технології суттєво впливають на зміст та методи навчання. У зв'язку з цим виникає необхідність розглядати компетентнісний підхід як основу ефективного освітнього процесу.

Компетентність – це не просто сума знань, а здатність застосовувати їх у практичній діяльності, критично мислити, розв'язувати проблеми та ефективно взаємодіяти з суспільством. В умовах стрімкого розвитку науки й техніки освіта повинна не лише передавати знання, а й розвивати у здобувачів освіти гнучкість мислення, здатність до самонавчання та адаптації до нових умов.

Важливим аспектом сучасної освіти є виховання свідомих громадян, які вміють працювати в команді, приймати відповідальні рішення та ефективно комунікувати в різних життєвих ситуаціях. Крім того, актуальним є формування навичок емоційного інтелекту, самоконтролю та стресостійкості, що сприятиме зниженню рівня тривожності та підвищенню продуктивності навчального процесу.

Компетентнісний підхід у сучасній освіті

Компетентнісний підхід є ключовим у сучасній педагогіці. Він передбачає:

– орієнтацію на практичні навички та застосування знань у реальному житті;

- розвиток критичного мислення, креативності, комунікативних навичок;
- формування здатності до самонавчання та адаптації в мінливих умовах;
- підготовку до міждисциплінарного мислення та роботи в команді;
- інтеграцію інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес;
- розвиток емоційного інтелекту та соціальних навичок;
- впровадження елементів проблемного навчання, коли здобувачі освіти самостійно шукають шляхи розв'язання конкретних завдань;
- активне використання інструментів проєктної діяльності, коли учні працюють над реальними кейсами та проблемами;
- розвиток навичок стратегічного планування та управління часом;
- формування навичок медіаграмотності та інформаційної безпеки в умовах цифрового середовища.

Основні групи компетентностей здобувачів освіти

Згідно з рекомендаціями Європейської комісії, ключові компетентності включають:

- комунікативні компетентності (володіння рідною та іноземними мовами, здатність до ефективного спілкування в усній та письмовій формах, навички аргументованого висловлення думки, риторика та дебатні навички);
- математичні, природничі та технічні компетентності (уміння використовувати математичні методи та природничо-наукові знання для розв'язання реальних завдань, робота з аналітичними даними, здатність до наукового експерименту);
- цифрову грамотність (впевнене користування цифровими технологіями, критичне оцінювання інформації в інтернеті, безпека в цифровому середовищі, алгоритмічне мислення, програмування та робота з великими даними);

- навички навчання протягом життя (самостійне набуття нових знань, управління власним навчанням, вміння працювати з інформацією, навички тайм-менеджменту, саморефлексія);
- соціальні та громадянські компетентності (усвідомлення прав та обов'язків громадянина, активна громадянська позиція, волонтерство, екологічна свідомість, толерантність, навички миротворчої діяльності);
- ініціативність і підприємливість (креативне мислення, здатність до започаткування власної справи, фінансова грамотність, вміння приймати рішення в нестандартних ситуаціях, ризик-менеджмент, навички лідерства);
- культурна обізнаність та самовираження (розуміння культурного розмаїття, здатність до творчого самовираження, естетичне виховання, мистецькі компетентності, навички роботи з символічними та візуальними образами).

Виклики та перспективи формування компетентностей

Серед основних викликів можна виділити:

- недостатню технічну оснащеність навчальних закладів;
- необхідність підготовки педагогів до нових методів навчання;
- труднощі в мотивації учнів до самостійного навчання;
- швидку зміну технологій та інформаційного середовища;
- нестачу інтеграції теоретичних знань із практичною діяльністю;
- інформаційну перенасиченість, яка ускладнює критичне мислення учнів;
- необхідність розвитку навичок саморегуляції та боротьби зі стресом у здобувачів освіти;
- недостатню увагу до формування м'яких навичок (soft skills), необхідних для адаптації в сучасному суспільстві.
- Для ефективного подолання цих викликів варто:

- інтегрувати сучасні освітні технології (дистанційне навчання, змішане навчання, STEM-підхід, гейміфікацію навчання, доповнену та віртуальну реальність, адаптивне навчання);
- розвивати співпрацю між закладами освіти, бізнесом та громадськими організаціями;
- удосконалювати систему підготовки та підвищення кваліфікації педагогів;
- створювати навчальні програми, що передбачають міждисциплінарний підхід та проєктну діяльність;
- розвивати систему наставництва та підтримки учнів, спрямовану на формування їхньої відповідальності за власне навчання;
- впроваджувати практики розвитку емоційного інтелекту, резильєнтності та навичок управління часом;
- запроваджувати освітні екскурсії, волонтерські ініціативи, практичні тренінги з лідерства та підприємництва.

Формування компетентностей здобувачів освіти є ключовим завданням сучасної педагогіки. Компетентнісний підхід дозволяє підготувати особистість, здатну до ефективної діяльності в умовах швидких змін. Успіх цього процесу залежить від співпраці всіх учасників освітнього середовища, впровадження інноваційних методик навчання, а також підтримки з боку держави, бізнесу та громадськості. Лише комплексний підхід до формування компетентностей дозволить виховати покоління, здатне до самостійного прийняття рішень, ефективної комунікації, творчого самовираження та активної громадянської позиції.

Список використаних джерел та літератури

1. «Про освіту» : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Book-ENG.pdf>
3. Підласий І. П. Педагогіка: навчальний посібник. Київ. Освіта. 2020. 480 с.

4. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній школі. *Шкільний світ*. № 15. 2022. С. 4-7.
5. Андрущенко В.П. Освіта в контексті глобалізації: філософські орієнтири розвитку. Київ. Знання України. 2019. 342 с.
6. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексії над понятійним апаратом. *Педагогіка і психологія*. № 1. 2021. С. 5–12.
7. ЮНЕСКО. Освіта: прихований скарб. *Доповідь Міжнародної комісії з питань освіти для XXI століття*. Париж. 1996. 312 с.

Суслова Наталія,
*викладачка вищої категорії, голова комісії будівельних дисциплін
Придніпровського металургійного фахового коледжу
м. Кам'янське, Україна*

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Компетентнісний потенціал розглядається як результат освітнього процесу, який дає змогу здобувачеві:

- адаптуватися до виробництва і змін в ньому;
- приймати рішення і нести відповідальність;
- працювати в команді;
- критично мислити й навчатися впродовж життя.

Теоретична підготовка є першим кроком психологічної та професійної адаптації здобувача освіти до професії, а практика є кроком адаптації до виробництва. Практика дає можливість розв'язувати завдання, які покладені на виробничий персонал, відчувати себе учасником виробництва.

Поділення практики на навчальну і виробничу в умовах навчання в коледжі – це різні етапи професійної підготовки здобувачів освіти, і вони відрізняються за метою, змістом і умовами проходження. Якщо сформулювати коротко, то мета навчальної практики – ознайомлення з основами професії, формування базових навичок, а виробнича практика – етап більш самостійної роботи, закріплення професійних знань і відпрацювання фахових функцій у реальних умовах.

Виробнича практика – невіддільна складова професійної підготовки здобувачів освіти будівельної галузі. Саме вона забезпечує поєднання теорії з практикою та є ключовим етапом формування професійних компетентностей.

У частині наближення до професійної діяльності вона є кроком вперед відносно навчальної, адже студенти працюють безпосередньо на реальних робочих місцях в умовах виробництва. Метою виробничої практики є поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих студентами в

процесі вивчення певного циклу теоретичних навчальних дисциплін з будівництва, ознайомлення безпосередньо в установі, організації, на будівельному майданчику з виробничим процесом і організацією будівництва, розроблення конструкторської документації, відпрацювання виробничих вмінь зі спеціальності, набуття практичного досвіду, розвиток професійного мислення, прищеплення умінь організаторської діяльності в умовах трудового колективу.

Зрозуміло, що під час виробничої практики викладач в основному контролює процес, а умови для роботи залежать від підприємства і наставника. Але згідно з дослідженнями, розвиток знань та навичок працівників відбувається в першу чергу з досвіду:

- 70 % – завдяки досвіду в роботі (*«на робочому місці»*) – виконання завдань, безпосередньо пов'язаних з роботою, здійснення нових нетипових завдань, розв'язання проблем, реагування на виклики тощо, навчання на помилках та успіхах;

- 20 % – завдяки навчанню від інших (*«біля роботи»*): під час взаємодії з іншими людьми на роботі, на основі зворотного зв'язку та позитивних і негативних прикладів (завдяки внутрішнім та зовнішнім мережам, форумам, конференціям, неформальним спільнотам, що навчаються; менторству та наставництву);

- 10 % – «поза роботою», незалежно від роботи – завдяки формальному навчанню (читання, участь у навчальних заходах, дистанційних курсах, програмах).

Тобто, більша частина практичних знань і навичок отримуються завдяки саме під час робочого процесу. Такий досвід наші здобувачі отримують через відпрацювання навичок будівельних робіт або навичок проєктування на місцевих підприємствах під час виробничої практики.

Таким чином, виробнича практика розв'язує наступну низку питань:

- практична орієнтація освіти через застосування набутих знань в реальних виробничих умовах і адаптація до сучасного ринку праці;

- розвиток ключових компетентностей – комунікативні навички під час взаємодії в колективі та критичне мислення для розв’язання поставлених задач;
- формування відповідальності та самостійності;
- розуміння принципів організації праці та ефективності діяльності шляхом безпосередньої участі у будівництві;
- використання цифрових інструментів;
- соціалізація та адаптація до професійного середовища – професійне самовизначення і трудова етика.

Ефективність виробничої практики значною мірою залежить від кваліфікації наставника, його особистих якостей, уміння доброзичливо аналізувати результати роботи й здійснювати підтримку, а також мотивувати здобувача освіти до вдосконалення навичок і знань як під час практики, так і впродовж життя.

Список використаних джерел та літератури

1. Макогін О. Педагогічні умови організації практики студентів-будівельників у вищих закладах освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. № 52. 2018. С. 188-192.

Терещук Алла,
старший вчитель, вчитель початкових класів
ЗЗСО «Деревківський ліцей» Любешівської селищної ради
Камінь-Каширського району Волинської області,
с. Деревок, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВИХОВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сьогодні виховання в дітей почуття любові до Батьківщини, потреби служінню своїй рідній землі, виховання активної громадянської позиції належить до проблем державного масштабу. Особливо актуальним це питання стало сьогодні, на момент повномасштабного вторгнення ворога на нашу землю, адже бачимо, наскільки важливо, аби люди, особливо молоді, мали мотивацію в боротьбі з лютим ворогом.

Це спонукає педагогів до пошуку нових підходів, форм, методів, шляхів розв'язання проблеми та створення нових технологій виховання. Але перш ніж шукати нові підходи, слід звернутись до вже наявних напрацювань. Адже в історії кожного народу є постаті, до чийої духовної спадщини звертатись завжди доцільно. Такою постаттю в нашій педагогіці є Василь Олександрович Сухомлинський, науковець, письменник, талановитий педагог, який своїм життям і працею довів, що професія вчителя – це найвища посада під сонцем.

Ідея патріотичного виховання учнів, яка особливо набуває актуальності у наш час, є основоположним підґрунтям у досвіді Василя Сухомлинського. Видатний педагог вважав, що джерелами й методами такого виховання є рідна мова, природа, праця, моральна краса людської поведінки, творчість, історичне минуле нашого народу. Як бачимо, погляди Сухомлинського перегукуються з нашою сучасністю і нині є актуальними, як ніколи раніше. «Завдання вихователя полягає в тому, щоб відкрити перед кожним вихованцем усі джерела, якими живиться могутнє почуття любові до Батьківщини. Це й природа рідного краю, і мати з батьком, і рідне село, місто...» [4, с. 133].

В. О. Сухомлинський вважав, що виховувати патріота потрібно починати з дитинства, адже це найважливіший період людського життя.

Великий педагог підкреслював: «У дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем – тих моральних цінностей, що лежать в основі моралі: безмежної любові до Батьківщини, готовності віддати життя за її щастя, велич, могутність, непримиренність до ворогів Вітчизни» [5, с. 16]. У наш час вже традиційними стали перші уроки в школі, присвячені рідній землі, її історії, звичаям, традиціям. Про виховну спрямованість таких уроків говорить вже сама їх назва: «Україна – єдина країна», «Тепло своїх долонь і розуму і серця я Україні милій віддаю», «Я пишаюсь, що я – українець!», «Україно, земле рідна, земле сонячна і хлібна!», «Перемагає той, хто пам'ятає». У перший день шкільного життя дитина – першокласник не тільки відчуває себе учнем, а ще й неодмінно уявляє себе членом великої родини, ім'я якій – Україна. До проведення таких уроків залучають батьків та інших членів родини, щоб дитина розуміла, що школа і сім'я – це єдине ціле.

Надзвичайно важливу роль у формуванні національної самосвідомості школяра Василь Олександрович відводив ознайомленню дітей з традиціями та культурою свого народу, формуванню знань про історію своєї малої батьківщини, її культури та звичаїв. Адже не може бути патріота, громадянина без знання своєї історії. Тому обов'язково дітей кожного класу ведуть на екскурсії в кімнату етнографії, де зібрані різні експонати минулого із життя наших предків. За програмою НУШ на уроках курсу «Я досліджую світ» проводиться багато різних проєктів та досліджень. Зокрема, під час вивчення в 4 класі теми «Відкриття та винаходи» ми з учнями досліджували як людство створило сучасну праску, ходили до бабусі-старожилки, яка показала як у давнину прасували одяг за допомогою спеціальних пристосувань. Досліджували різні елементи давнього одягу та посуду наших предків. Це дуже зацікавило учнів. Діти люблять відвідувати пам'ятні та визначні місця села. Це і криниця в центрі села, і пам'ятний знак на честь 450-ти річчя села, і знак примирення, де відбувались трагічні події в історії села Деревок, і місце поховання австрійських солдатів часів першої світової війни. Під час проведення таких екскурсій відчувається, як серйозно діти сприймають ці

події, можливо і не зовсім добре розуміючи їх сутність і причини. Але інтуїтивно вони відчують важливість того, що їхні предки причетні до того чи іншого факту, чи події. Дуже важливо у хвилини такого емоційного піднесення наголосити дітям і їх причетність до цієї події, адже ті, про кого ми говоримо, наші земляки – деревчани. Нерідко в цих історіях спливають і родинні зв'язки учнів із героями минулого.

Дуже цікавою формою виховної роботи є краєзнавча діяльність, яка веде до усвідомлення дитиною своєї приналежності до нації, допомагає у вихованні патріота рідної землі. Так у 3 класі було реалізовано проєкт «Звідси для мене починається Україна». В ході проєкту діти з'ясовували походження назви та історію виникнення села Деревок. У результаті створили буклет про село Деревок, написали вірш про малу Батьківщину. Ще більш цікавим був проєкт інтел під назвою «Чи можуть сяяти на Волині льони – Полісся очі сині?». У роботі над цим проєктом учні вивчили технологію вирощування льону в давнину, ознайомились з історією створення сортодослідної станції, яка знаходиться в селі. Та найбільше вразив дітей похід у поле, де цвіте льон, який ще вирощують на полях сортостанції. Після цього ми з учнями брали участь у природничому конкурсі «Дослідження льону як однієї з основних сільськогосподарських культур рідного краю». Під час роботи над проєктом діти поглибили свої знання про традиції наших предків, їх давні ремесла. Залучили до цієї роботи своїх бабусь, а дехто навіть і прабабусь. Переглянули їхні старі скрині та відкрили для себе багато нового.

Василь Олександрович Сухомлинський писав: «Ведіть дітей у ліс, до річки, на луг, – відкрийте перед ними джерело, без якого неможливе повноцінне духовне життя, і ви побачите, як діти стануть розумними, спостережливими, кмітливими» [3, с. 45]. Дуже часто ходимо з дітками у природу, проводимо уроки «під відкритим небом». Тут дуже важливо поєднувати вміння бачити красу рідної землі з екологічною культурою. Щоб учні вміли не лише милуватися красою природи, а й примножувати та оберігати її. Так взимку ми виготовляємо годівнички для птахів і підгодовуємо

своїх пернатих друзів, восени та навесні ходимо на екскурсії до річки, в ліс, на луки. Організовуємо екологічні походи до проблемних місць у природі, де особливо потрібна наша допомога. Там наводимо лад, прибираємо. Діти дуже люблять такі акції, адже відчують особисту значущість і важливість того, що вони роблять.

Нещодавно ми завершили роботу над краєзнавчим проектом «Дуби – віковічні свідки історії нашого села». В ході цієї роботи діти дізнались, що дуб – дерево унікальне. Відвідали та дослідили столітні дуби, що ростуть на території села (а таких у нас лишилось усього п'ять) і зробили висновок, що ці дерева потребують нашого захисту та охорони, бо є свідками різних важливих подій, що в різні часи відбувались у Деревку.

В. Сухомлинський адресував свої праці не лише вихователям, а й батькам. Він вважав, що родина, сімейний уклад мають першорядне значення у патріотичному вихованні дітей. На його думку, родина – це мала Батьківщина, на ґрунті якої будується велика Батьківщина. Тому одним із напрямів патріотичного виховання є формування у дитини здатності сприймати себе як члена сім'ї, родини, роду. Цей напрямок патріотичного виховання реалізую через проведення родинних свят, які проводжу з кожним класом. А торік ми започаткували ще один різновид родинного свята. Це свято для дідусів і бабусь під назвою «До бабусі й дідуся завітала осінь золота». Участь у такому святі бере вся родина – від найменших до найстарших. Створюються родинні дерева, випікається хліб, організовується виставка виробів членів дитячих родин. Такі масові заходи сприяють єдності поколінь, вихованню поваги до батьків, піклування про людей похилого віку, турботи про менших членів родини. А найголовніше – виховує у дітей інтерес до історії свого роду, чим ще більше об'єднує всю родину.

У процесі патріотичного виховання дітей відомий педагог важливу роль відводить праці, добрим справам, корисним для інших дітей і дорослих. Посильна колективна праця має велике значення для формування у громадянина-патріота таких важливих рис, як потреба в праці, чесне

виконання обов'язку, турбота про колектив, готовність допомогти товаришу, вміння переборювати труднощі. Почуття патріотизму «...формується в живій діяльності, насамперед за допомогою залучення дітей до суспільно корисної праці, яка цінна не стільки своїми наслідками, скільки виховним ефектом», наголошує В. Сухомлинський [6, с. 34]. Діти дуже люблять колективну працю, тут вони розкриваються зовсім іншими своїми гранями. Наприклад, біля нашої школи навесні учні садили вишневу алею. Самі приносили саджанці, поливали їх. І робили це без зайвих нагадувань, бо ж у цьому була частинка їхньої душі. Під час такої роботи дуже важливо звернути увагу дітей на те, що вони робили це не лише задля того, аби колись поласувати вишнями, а й для того, щоб земля, на якій ми живемо, стала красивішою. Це надихає їх і дає дуже позитивну мотивацію.

Становлення громадянина розпочинається з дитинства. Саме у цей період у дитини закладаються підвалини майбутньої свідомості, характеру поведінки, формуються риси українця. Підростаючи, дитина вбирає в себе те, чим живе родина, народ України, поступово формується як член суспільства, громадянин. Створенню в дітей конкретних вражень і прикладів патріотичної поведінки сприяє організація й проведення зустрічей з учасниками боїв за рідну країну, розповіді про героїв, що віддали життя за Батьківщину. Щоденно нагадуємо про це під час проведення Хвилини мовчання. Часто проводимо благодійні ярмарки, під час яких учні дуже активні та вмотивовані зібрати якнайбільше коштів, аби допомогти нашим бійцям на фронті. Діти неодноразово писали листи й малювали малюнки, виготовляли Ангели-обереги, які відсиляли у зону бойових дій, а також брали участь у виготовленні окопних свічок, складали «Коробку тепла для захисників». Батьки учнів є активними учасниками наших благодійних акцій. Це гідний приклад для наслідування дітям, адже є проявом патріотизму не на словах, а на ділі.

Скільки б ми не наводили літературних прикладів патріотизму, найсильніше діє той, що пов'язаний з власною історією, життям і долями знайомих нам людей. Наш славний земляк, Герой України Гриневич Едуард

назавжди вписав своє ім'я в історію боротьби українців за свободу і право на гідне життя, адже загинув у 2014 році під час Революції Гідності. Дітей дуже сколихнула і вразила смерть Едуарда. Ми відвідуємо місце поховання нашого героя і носимо туди квіти. У школі створено великий Куточок Пам'яті героїв Майдану і впорядковано книжку про Едуарда Гриневича, на стіні школи прикріплено Меморіальну дошку на честь пам'яті про Героя. У ході виховних бесід завжди намагаюсь довести до розуміння дітей, що подвиг Едуарда став для усіх нас, жителів села Деревок, своєрідним дороговказом у житті. Тепер ми маємо жити та працювати так, щоб бути гідними зватися земляками нашого Героя. Бо живемо не лише за себе, а й за нього.

Дуже цікавою і корисною для учнів була зустріч з учасником Другої світової війни 93-річним ветераном. Діти проявили такий непідробний інтерес до воєнних подій того часу, що буквально «засипали» дідуса запитаннями. Незабутнє враження на дітей справила екскурсія в Кімнату Бойової Слави, де вони дізнались багато нового з історії села та своїх предків. Багато дітей побачили на стендах своїх родичів, які були учасниками війни. В стінах школи обладнано виставку з портретами наших земляків, які захищають Україну сьогодні. Проводимо акції пам'яті та вшанування загиблих земляків, які були учнями нашої школи. Я вважаю, що саме через розповіді про Героїв нашого часу, спілкування із такими людьми, найкраще виховати у наших дітей почуття національної самосвідомості та патріотизму у всіх його проявах.

Коли йдеться про виховання любові до рідної землі, почуття національної самосвідомості, не можна оминати увагою позакласну роботу. Адже це – дуже широкий спектр діяльності. Вже традиційним у нашій школі став День миру, який відзначають у вересні. А в кожний третій четвер травня у школі проходить День вишиванки. В цей день вся школа розквітає від розмаїття вишиванок. Кожен клас готує свою невеличку літературну композицію. У кінці дня нагороджують найактивніших учасників свята. А коридор прикрашає велике панно – карта України, створена самими учнями.

Щоб розширювати кругозір дітей, збагачувати їх духовний світ і виховувати національну самосвідомість, у нашому класі створено виставку книг поетів і письменників Волині. До цих книжок звертаємось дуже часто, діти люблять і знають своїх талановитих літераторів-земляків. Формуємо і свою збілочку дитячих творів під назвою «Творчість наших маленьких розумників та розумниць». Учителю, лікарю, священнослужителю – носію світла, гуманізму, духовності й моралі – в усі часи були, є і будуть гарантом духовно-моральної безпеки суспільства. Продовжуючи себе у своїх вихованцях, ми творимо не тільки людину. Ми творимо самий час. Дух часу, взаємини між людьми – усе це залежить від того, які ми з вами, яка школа, що їй народ довіряє своє майбутнє. Тому зараз роль школи важлива, як ніколи. Адже тут закладаються підвалини усвідомлення себе українцем чи українкою, нащадками великої нації, за яку боремось уже багато років. І поки ми будемо це усвідомлювати, -- Україні – бути!!!

Список використаних джерел та літератури

1. Вислови мудрого вчителя: Про моральне виховання. *Позакласний час*. 2008. №8. С. 30-31.
2. Пашкова А. Педагог не в своїй вітчизні. *Хрещатик*. 2008. С. 11-16.
3. Савченко О. Товариство послідовників ідей Василя Сухомлинського. *Початкова школа*. 1998. №9. С.1-4.
4. Сухомлинська О. Свіжий вітер казки. *Початкова школа*. 1990. №9. С.65-66.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5 т. К.: Рад. школа. 1977. Т.3. С.114. 179.
6. Шаров І. Сухомлинський Василь Олександрович. 100 видатних імен України. К., 1999. С. 393-395.
7. Громадянин – Держава – Громадянське виховання. Антологія // Упорядники М. П. Рогозін і О. В. Сухомлинська. Донецьк, 2001. С. 84.
8. Гуманізація навчально-виховного процесу : *наук.-метод. зб. наук. праць Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: виховання громадянина*. Слов'янськ : СДПУ. 2007. 223 с.
9. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибр. твори : в 5-ти т. К. : Рад. школа. 1977. Т. 1. 653 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. К. : Шкільний світ. 2001. 24 с.
11. . Сухомлинський В. О. Народження громадянина. Вибр. твори: В 5-ти. – К.: Рад. школа. 1997. Т. 3. 670 с.

Федорченко Руслана,
*к.мед.н., доцент кафедри загальної гігієни,
медичної екології та профілактичної медицини
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету,
м. Запоріжжя, Україна*

Куцак Алла,
*к.мед.н., доцент кафедри загальної гігієни,
медичної екології та профілактичної медицини
Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
м. Запоріжжя, Україна*

ВПЛИВ ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В Україні, як і в інших країнах, основною причиною захворюваності, втрати працездатності та передчасної смертності залишаються неінфекційні захворювання (НІЗ) [1]. Найефективнішим способом запобігання їх розвитку є вирішення поведінкових факторів ризику на популяційному та індивідуальному рівнях: куріння, вживання алкоголю, надмірне споживання солі, недостатня фізична активність, надмірна вага та ожиріння, а також нездорове харчування. В Україні у 2019 р. вперше проведено національне дослідження щодо поширеності основних факторів ризику НІЗ, яке відповідає затвердженому ВООЗ поетапному підходу до епіднагляду (STEPS) [2]. Результати дослідження дозволять сформувати об'єктивну точку зору на поточну ситуацію щодо поширеності факторів ризику НІЗ серед дорослого населення країни та визначити підходи до профілактики та боротьби з НІЗ в Україні найближчими роками.

Статистичні звіти ВООЗ підтверджують, що залежність від психоактивних речовин (ПАР) є проблемою, що становить особливу загрозу генофонду нації, державній і національній безпеці кожної країни та призводить до значних економічних, моральних збитків, духовного розкладу суспільства [3]. Відомо, що населення планети складає 7 мільярдів людей, з них більше ніж 210 мільйонів споживають наркотики, а середній вік, у якому людина починає вживати наркотики, складає 15–17 років [4, 5].

В Україні на державному рівні запроваджено систему моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації шляхом впровадження постанови КМУ від 10.07.2019 р. № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні». З метою продовження цих заходів, розроблено Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року, серед основних пріоритетів якої профілактика вживання ПАР та підвищення поінформованості населення, забезпечення доступу до профілактичних засобів та ефективних методів лікування осіб, які мають розлади психіки та поведінки [6].

Результати досліджень.

Аналіз розповсюдженості вживання наркотичних речовин серед молоді 15-17 років з 1995 по 2011 рр. свідчить, що $23,5 \pm 1,9\%$ хлопців та $10,4 \pm 1,3\%$ дівчат вживали будь-які наркотичні речовини протягом життя. Отже, розповсюдженість даного явища є вищою у 2,3 раза серед хлопців. Проте з 2012 р. відстежується поступове підвищення вживання серед дівчат з максимумом у 2019 році (18,3%) на фоні зниження серед хлопців (16,8%).

Встановлено, що змінилася тенденція щодо вибору наркотичних речовин у напрямку збільшення доступу до вживання алкогольних напоїв: якщо у 2003 році досвід куріння мали 70%, у 2019 р. – лише 50% опитуваних. Переважна більшість підлітків (85,7%) має досвід вживання алкоголю, кожен п'ятий (22,5%) підліток зазначив, що п'є пиво, вино або слабоалкогольні напої майже щотижня, 8,7% підлітків вживали марихуану, 9,2% – інгалянти, 4,2% – більше як двоє наркотичних речовин.

Вживання наркотиків, які належать до групи високого ризику, в основному, пов'язане з ін'єкційним способом введення опіатів, виготовлених в «домашніх» умовах, та стимуляторів амфетамінового ряду. Внутрішньовенне ведення наркотичних речовин призводить до ризику інфікування ВІЛ-інфекцією, гепатитом В та С, сифілісом через використання однієї голки декількома особами. У 2021 р. у структурі вперше виявлених захворювань серед осіб, які вживають наркотичні засоби та психотропні

речовини ін'єкційним шляхом, виявлено гепатит С – 32,9% (732 осіб), ВІЛ-інфекцію – 28,6% (636 осіб), туберкульоз – 11,2% (251 особи), гепатит В – 10,2% (227 осіб), ВІЛ-інфекцію/Гепатит В – 3,9% (87 осіб), ВІЛ-інфекцію/Гепатит С – 13,1% (292 осіб).

У 2021 році виявлено зростання вживання опіоїдів – 42 711 осіб (3,8%), вживання канабіноїдів – 4 811 осіб (1,6%) та вживання декількох речовин – 16 633 особи (3,2%). У 2023 р. в Україні під наглядом перебувало 88 170 осіб із розладами психіки та поведінки внаслідок вживання ПАР, серед яких більше ніж половина (52,5 %) через вживання опіоїдів. Частка осіб, що вживала опіоїди була найбільшою та стабільно високою протягом 2021-2023 рр., коливаючись від 47,6% у 2021 р. до 52,5 % у 2023 р. У 2021–2023 роках серед молоді віком 15–35 років також зафіксована висока частка осіб із розладами психіки та поведінки через вживання опіоїдів (43,7%).

Показники захворюваності населення України у 2022 р. на розлади психіки та поведінки внаслідок вживання алкоголю складали 33,35 вип./ 100 тис. нас. з найвищими рівнями у Житомирській (108,32), Тернопільській (82,28), Сумській (79,82) та Волинській (74,02) областях, де перевищували середній рівень від 2,2 до 3,3 раза. Поширеність склала 958,97 вип./100 тис. нас. з найбільшими показниками у Хмельницькій (1740,6), Івано-Франківській (1668,2) та Херсонській (1593,3) областях. Серед регіонів України у 2023 р. слід відокремити Дніпропетровську область, де зареєстровано збільшення осіб з гострими психотичними алкогольними розладами (алкогольні психози) майже у 100 разів.

Розлади психіки та поведінки через вживання наркотичних речовин розповсюджені нерівномірно. Найбільші значення вперше зареєстрованих випадків і поширеності зареєстровані у м.Києві (37,62 та 344,97 вип./100 тис. нас.) перевищуючи середньоукраїнські показники майже у 3 рази. Високими були показники у Черкаській, Кіровоградській, Запорізькій та Дніпропетровській областях.

Протягом 2021-2023 рр. спостерігалось зменшення показників захворюваності на розлади психіки (з 55,9 до 53,5 вип./на 100 тис. нас.) та поширеності (з 1224,2 до 1057,4 вип./на 100 тис. нас.) від вживання усіх груп ПАР, але більший темп зниження мали показники поширеності (13,6 % проти 4,3 %).

Рис. 1. Поширеність та захворюваність розладів психіки від вживання всіх ПАР в Україні у 2021-2023 рр. (вип./на 100 тис. нас.)

Слід також звернути увагу на неодноспрямованість тенденцій показників у 2023 р. щодо рівнів 2022 р. Поряд з поступовим зниженням на 5,5 % показників поширеності розладів психіки (з 1 119,3 до 1 057,4 вип./на 100 тис. нас.) зафіксовано підвищення показників захворюваності на 7,4 % (з 49,8 до 53,5 вип./на 100 тис. нас.).

Проблема вживання будь-яких психоактивних речовин населенням є актуальною незалежно від статі та віку. Тому, система профілактики в Україні має охоплювати певні соціальні та вікові групи населення і включати різноманітні заходи – від запобігання вживанню наркотиків до зменшення негативних наслідків, спричинених споживанням ПАР. Формування та популяризація здорового способу життя особливо серед учнівської молоді, впровадження програм первинної профілактики, профілактика ВІЛ та інших соціально небезпечних хвороб, організація раціонального харчування і відпочинку регулюються низкою законодавчих актів і нормативних

документів. Форми роботи здійснюються шляхом проведення різноманітних заходів з питань підвищення рівня поінформованості, розширення знань про негативні наслідки вживання ПАР, проведення індивідуальних та колективних бесід, тренінгових та просвітницьких занять, тематичних зустрічей з лікарями-наркологами, виховних годин, круглих столів, дискусій, семінарів та спортивних ігор, турнірів тощо.

Список використаних джерел та літератури

1. Індекс Здоров'я. Україна – 2019: Результати загальнонаціонального дослідження [Health Index. Ukraine – 2019: Results national research]. Kyiv: Health Index Ukraine. 2020. URL: http://health-index.com.ua/HI_Report_2019_Preview.pdf.
2. Дослідження STEPS: поширеність факторів ризику неінфекційних захворювань в Україні у 2019 році [STEPS study: prevalence of risk factors for noncommunicable diseases in Ukraine in 2019]. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe. 2020. URL: <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2020-11/WHO-EURO-2020-1468-41218-56061-ukr.pdf>.
3. Глобальне опитування дорослих щодо вживання тютюну [Global Adult Tobacco Survey]. Kyiv: International Institute of Sociology. К. : 2017. 240 с. URL: https://kiis.com.ua/materials/pr/20180214_GATS/Full%20Report%20GATS%20Ukraine%202017%20UKR.pdf. (in Ukrainian).
4. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні [Smoking, alcohol use and narcotic substances among adolescents: distribution and trends in Ukraine]. European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD). Kyiv: Ukrainian Institute for Social Research named after Oleksandr Yaremenko. 2019. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/2521/file/ESPAD_2019_ukr.pdf (in Ukrainian).
5. Соціальна обумовленість та показники здоров'я підлітків та молоді : за результатами соціологічного дослідження в межах міжнародного проекту «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» : моногр. / О. М. Балакірева, Т. В. Бондар та ін. ; наук. ред. О. М. Балакірева ; ЮНІСЕФ, ГО «Укр. ін-т соц. дослідж. ім. О. Яременка». – К. : Поліграфічний центр «Фоліант», 2019. – 127 с.
6. Фітькало О. С. Моніторинг поширеності розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин серед населення м.Львова та Львівської області [Monitoring the prevalence of mental and behavioral disorders due to inhalation of psychoactive substances among the population of Lviv and Lviv region]. Медична освіта. №3. 2013. С. 105-108 (in Ukrainian).

Токаренко Оксана,
Заступник директора з ВР
Великоснітинського ліцею Фастівської міської ради Київської області,
м. Фастів, Україна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Тема «Шляхи удосконалення професійних педагогічних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» є надзвичайно актуальною, оскільки педагогічна професія зазнає значних змін у зв'язку з глобалізацією, розвитком цифрових технологій та новими викликами освітнього процесу.

1. Значення професійних педагогічних компетентностей

- Огляд основних компетентностей педагога: знання предмета, методичні вміння, комунікативні навички, емоційна інтелігентність, здатність до самоосвіти.
- Визначення компетентностей в контексті сучасних вимог освіти: орієнтація на результат, інклюзивність, інтеграція сучасних технологій.

2. Вплив технологій на педагогічну діяльність

- Роль цифрових технологій у розвитку педагогічних компетентностей: використання онлайн-платформ, інтерактивних технологій, онлайн-курсів.
- Педагогіка 2.0: зміна традиційних методів навчання на більш інтерактивні та орієнтовані на учнів.
- Важливість здатності педагога ефективно використовувати технології для підтримки навчального процесу та розвитку учнів.

2. Методи удосконалення педагогічних компетентностей

- Формальне навчання: педагогічні університети, курси підвищення кваліфікації, тренінги.
- Неофіційне навчання: онлайн-курси, вебінари, участь у професійних спільнотах, самоосвіта.
- Професійне наставництво: роль досвідчених колег у розвитку молодших педагогів, коучинг і супервізія.

- Інтерактивні методи навчання: впровадження практичних, проблемних та дослідницьких методів у процесі підвищення компетентностей.

3. Розвиток м'яких навичок у педагогічній діяльності

- Емоційний інтелект: важливість розуміння та управління емоціями як для педагогів, так і для учнів.

- Комунікативні навички: ефективне спілкування з учнями, батьками та колегами.

- Лідерські навички: створення сприятливого навчального середовища, мотивація учнів, підтримка їхнього розвитку.

- Конфліктологія: вміння ефективно розв'язувати конфлікти в класі та в колективі.

4. Індивідуалізація та інклюзивність у педагогічній діяльності

- Розвиток компетентностей, необхідних для роботи з різними типами учнів: зокрема, з дітьми з особливими потребами, учнями з різних культурних та соціальних груп.

- Принципи інклюзивної освіти: як створити умови для рівних можливостей для всіх учнів, адаптація методів і підходів до потреб кожного учня.

5. Роль рефлексії у професійному розвитку педагогів

- Значення самооцінки та рефлексії як складової професійного розвитку педагога.

- Впровадження методів рефлексії в освітній процес: відкрите обговорення помилок, аналіз уроків, взаємодія з колегами.

6. Корпоративна культура і колективний розвиток

- Роль педагогічного колективу в розвитку професійних компетентностей: створення спільноти для обміну досвідом, наставництво, колективні заходи.

- Організація професійних спільнот та обміну досвідом серед педагогів, роль науково-методичних товариств.

7. Перспективи розвитку педагогічних компетентностей

- Прогнози щодо майбутніх змін в освітньому процесі: цифровізація, гейміфікація, нові підходи до оцінювання результатів.

- Необхідність постійного оновлення компетентностей у зв'язку з динамічними змінами в суспільстві та освітній сфері.

8. Висновки та рекомендації

- Рекомендації для педагогів: регулярне оновлення знань і навичок, участь у курсах, саморозвиток.

- Рекомендації для органів управління освітою: підтримка програм підвищення кваліфікації, забезпечення доступу до сучасних навчальних ресурсів.

- Створення умов для постійного професійного росту педагогів як важливий фактор підвищення якості освіти.

Ці напрямки можуть стати основою для ґрунтовної доповіді, спрямованої на розвиток професійних педагогічних компетентностей відповідно до сучасних вимог. Важливо акцентувати на необхідності постійного самовдосконалення педагогів у світі, що швидко змінюється.

Хочу детальніше зупинитися на перспективах розвитку компетентностей.

Перспективи розвитку педагогічних компетентностей безпосередньо пов'язані з глобальними змінами в освітньому середовищі, новими вимогами до педагогів, а також впливом технологій на навчальний процес. Сучасні тенденції в освіті вимагають від педагогів постійного оновлення знань, розвитку нових навичок та готовності до інновацій. У цьому контексті, важливо розглянути ключові напрямки та перспективи розвитку педагогічних компетентностей.

1. Диджиталізація та використання технологій в освіті

- Розвиток цифрових компетентностей: впровадження сучасних технологій (школа віртуального навчання, інтерактивні платформи, онлайн-уроки) вимагає від педагогів вміння ефективно застосовувати інформаційно-

комунікаційні технології. Це стає важливою складовою педагогічної компетентності.

- Інтеграція мультимедійних засобів у освітній процес: Використання інтерактивних дощок, мультимедійних презентацій, відео- та аудіо матеріалів дозволяє зробити навчання більш ефективним та цікавим.

- Мобільне навчання (mLearning): зростає роль мобільних додатків для навчання, які дозволяють студентам і учням самостійно вчитися та отримувати зворотний зв'язок від вчителів.

2. Індивідуалізація та інклюзивність в освіті

- Індивідуальний підхід до учнів: перспективою є створення навчальних програм, орієнтованих на потреби конкретних учнів, включаючи дітей з особливими потребами, дітей із різних культурних середовищ.

- Розвиток інклюзивних компетентностей педагогів: педагоги повинні вміти працювати з учнями, які мають різні фізичні та психологічні можливості, а також створювати сприятливе середовище для їх розвитку.

- Адаптація навчальних матеріалів: підготовка та адаптація контенту для учнів з особливими потребами, використання різних форм оцінювання та підтримки.

3. Гнучкість та адаптивність педагогів до змін у суспільстві

- Мобільність у навчальних підходах: педагог має бути готовим адаптувати свої методи навчання до нових реалій: зміни в законодавстві, нові наукові відкриття, соціокультурні зміни.

- Перехід до компетентнісного навчання: орієнтація на розвиток не лише знань, а й практичних навичок учнів (критичне мислення, комунікація, проблемне вирішення).

4. Розвиток професійних м'яких навичок педагогів

- Емоційний інтелект: педагоги повинні розвивати здатність розуміти і керувати емоціями, як своїми, так і учнів, що є важливим аспектом у створенні сприятливого навчального середовища.

- Комунікаційні навички: важливою є здатність до ефективного спілкування з учнями, їх батьками та колегами. Розвиток активного слухання, ведення переговорів, вміння вести діалог на різних рівнях.

- Лідерство та мотивація: педагоги мають бути не лише викладачами, а й натхненниками, здатними мотивувати учнів до саморозвитку і творчості.

5. Безперервне професійне навчання та розвиток

- Інтеграція професійного розвитку в повсякденну практику: Постійне навчання через курси підвищення кваліфікації, участь у науково-методичних спільнотах, міжнародні програми обміну досвідом.

- Коучинг та наставництво: важливість організації системи наставництва, де досвідчені педагоги допомагають новачкам, діляться досвідом та підтримують у професійному зростанні.

- Рефлексія та саморозвиток: впровадження практик рефлексії та самооцінки, коли педагог оцінює свою роботу та з'ясовує, які аспекти потребують удосконалення.

6. Нова педагогіка та нові підходи до навчання

- Проєктно-орієнтоване навчання: використання підходів, орієнтованих на реальні проєкти, в яких учні можуть застосувати набуті знання для розв'язання конкретних проблем.

- Гейміфікація навчання: використання ігор і елементів гейміфікації для підвищення залученості учнів у освітній процес та формування навичок у нестандартних ситуаціях.

- Міждисциплінарний підхід: важливість поєднання різних галузей знань для розвитку в учнів здатності до міждисциплінарного мислення та розв'язання складних проблем.

7. Професійний розвиток через партнерство та співпрацю

- Міжнародне співробітництво: залучення педагогів до міжнародних проєктів, програм обміну досвідом, що дозволяє враховувати міжнародні тенденції в освіті.

- Співпраця з батьками та громадою: поглиблена взаємодія з родинами учнів, включення батьків у процес навчання як партнерів, а не лише спостерігачів.

8. Оцінка та моніторинг педагогічних компетентностей

- Завдання моніторингу якості освіти: ажливість постійного оцінювання рівня професійної підготовки педагогів, адаптація до нових стандартів та вимог.

- Індивідуальна оцінка педагогів: впровадження системи оцінювання, яка дозволяє розуміти сильні та слабкі сторони кожного педагога, зокрема за допомогою самооцінки, а також зворотного зв'язку від учнів і колег.

Отже,

- Розвиток педагогічних компетентностей це безперервний процес, що вимагає постійної адаптації до змін в освіті, технологіях і суспільстві.

- Педагоги мають бути готові до нових викликів, впроваджуючи інновації, покращуючи свою здатність до міждисциплінарного мислення та розвитку учнів у глобальному контексті.

- Інвестиції у професійний розвиток педагогів мають стати основою для підвищення якості освіти та розвитку наступних поколінь.

Список використаних джерел та літератури

1. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти: монографія / за ред. М. М. Сідун, Т. К. Полонська. Мукачево: МДУ. 2018. 342 с.

2. Попова Л. М. Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в умовах запровадження дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Випуск № 29. 2020. Видавничий дім «Гельветика». С.147-150.

3. Посилення ролі молодого покоління у процесах прийняття політичних рішень. URL: <http://stan.org.ua/wpcontent/uploads/2019/04/strengthening-the-role-of-new-generation-in-decision-making-process.pdf>

Цибок Валентина,
*викладач Білоцерківського фахового коледжу сервісу та дизайну,
м. Біла Церква, Україна*

ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Формування компетентностей у здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) в умовах повномасштабної війни, є одним із пріоритетних завдань національної освітньої політики. Війна кардинально змінює освітній контекст, посилюючи потребу в адаптивності, стійкості, цифровій грамотності та соціальній відповідальності майбутніх фахівців.

Попри наявні загрози, освітні заклади не припинили свою діяльність, а натомість стали осередками не лише знань, а й підтримки, стабільності, адаптації до нових реалій. У центрі змін – здобувач освіти. Саме формування його компетентностей, життєстійкості та професійної ідентичності набуває пріоритетного значення. Дослідженням шляхів адаптації освітнього середовища до умов війни з метою забезпечення безперервності та якості формування компетентностей у закладах П(ПТ)О нині займається значна кількість науковців-дослідників, зокрема Кучерак І., Кривобок А., Масліч С., Юденкова О. [1-4] та інші, проте залишаються актуальними питання підвищення ефективності застосування інноваційних педагогічних інструментів та методик, що сприяють розвитку професійних компетентностей здобувачів освіти, визначення пріоритетних напрямів трансформації освітнього процесу в кризовий період. Так, П(ПТ)О стає не лише інструментом працевлаштування, а й соціалізації особистості в умовах економічної кризи. Це накладає нові вимоги на викладача, який мусить діяти як носій знань, медіатор, наставник і психологічний фасилітатор.

Компетентності – це практичні механізми дії. У період кризи, коли частину освітнього процесу зруйновано, саме компетентнісний підхід дозволяє зберегти ефективність: 1) Soft skills – м'які навички як головний ресурс: критичне мислення, комунікація, лідерство, стресостійкість, емпатія;

2) Hard skills адаптуються: навчальні програми переглядаються під потреби регіону; практика реалізується через альтернативні формати: мікропроекти, моделювання, цифрові тренажери тощо. Якщо ж говорити про становлення компетентностей здобувачів освітніх послуг через призму емоційної зрілості, то компетентності, що формуються в закладах П(ПТ)О в умовах війни, – це не лише практичні знання і вміння, а й здатність діяти адекватно у стресовій ситуації, брати відповідальність за власний вибір і поведінку.

Варто зазначити, що ці компетенції не можна нав'язати – лише створити умови для їхнього природного формування через виховну взаємодію педагога та учня. У зв'язку з цим, педагогічна підтримка, як чинник стійкості у кризовому контексті, передбачає створення безпечного середовища, яке здобувач освіти асоціює зі стабільністю та надією на завтрашній день; постійне емоційне дзеркало: педагог демонструє стриманість, теплоту, відкритість; індивідуальна підтримка у форматі «менторської педагогіки». Мова йде про такі підходи, як: ранкові зустрічі з фокусом на добрі новини, подяку, висловлення емоцій; артпідходи (вишивка, дерево бажань, малюнки миру); техніки релаксації, дихальні вправи, вправи на заземлення тощо.

При цьому, педагогу слід пам'ятати, що здобувач професійної освіти – це не лише фахівець, а й носій культури та національної ідентичності. Під час війни актуалізуються: знання з історії, культури, традицій ремесел; участь у благодійних ярмарках, акціях на підтримку військових; проекти «Професія у спадок» – коли учень усвідомлює значення власного вибору у збереженні соціальних традицій.

Війна роз'єднує, але й формує нові зв'язки. Саме заклади П(ПТ)О мають бути місцем, де формуються освітні мікроспільноти, в яких: здобувач освітніх послуг може висловитися; є правила поваги й прийняття; взаємодія базується на довірі, а не на контролі. Вважаємо, що під час виховання молоді педагогу сьогодні важливо не стільки впливати, скільки бути поруч з дитиною у складні моменти! Роль педагога полягає у тому, щоб підтримати, спрямувати й дати молодій людині впевненість, що навіть у найтемніші часи можна зростати,

вчитись й досягати. Формування компетентностей у здобувачів П(ПТ)О в умовах війни – це процес глибокої трансформації, в якому поєднується: інноваційність і традиції; прагматичність і людяність; виклики і можливості. Незважаючи на надскладні обставини, система П(ПТ)О продовжує працювати, готуючи молодих, відповідальних, стійких фахівців, готових не лише до праці, а й до побудови майбутнього України. Зміни, які принесла війна, кардинально трансформували як суспільні процеси, так і запити до ринку праці. Молодь, яка сьогодні здобуває професію, вже завтра має стати рушієм національного відновлення. Фахівці, які сьогодні зростають у закладах П(ПТ)О, завтра: будуватимуть житло, створюватимуть бізнеси, впроваджуватимуть технології, відновлюватимуть довіру й зв'язки у суспільстві. Тому сьогоднішня освіта – це стратегія майбутнього, де компетентності дорівнюють спроможності до відновлення. То ж П(ПТ)О в умовах війни – це не лише виклик, це історичний шанс оновити систему здобуття знань, практичних навичок і безцінного досвіду.

Список використаних джерел та літератури

1. Кучерак І. Цифрова трансформація викладача в умовах освітнього процесу. Матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції. ТОВ «Вінницька міська друкарня». 2022. С.159-161.
2. Кривобок А. С. Шляхи підготовки сучасного кваліфікованого працівника в умовах сьогодення. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії: зб. матеріалів V-го Всеукраїнського відкритого науково-практичного онлайн-форуму, 20 вересня 2023 р.* Мала академія наук, м. Київ, Україна. С. 78-81. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738111>.
3. Масліч С. В. Методологія організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти в умовах карантину. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій: матеріали V Всеукраїнського науково-методичного семінару (5 листопада 2021 р.).* Глухівський НПУ імені О. Довженка. 2021. С. 102-104.
4. Юденкова О. П. Синхронізація професійної освіти з трендами ринку праці та потребою на сучасні кваліфікаційні навички фахівців шляхом реалізації компетентнісного підходу. *Цифрові трансформації та інноваційні технології в економіці: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* Ломжа-Харків. 2024. С. 403-412. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/740189/>.

Черкашина Євгенія,
*викладач математики Приватного ліцею
“Перша українська школа” Харківської області,
м. Харків, Україна*

ОСВІТА ПІД ЧАС ТРИВОГИ: АДАПТАЦІЯ НАВЧАННЯ ДО УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ

Війна в Україні поставила перед освітньою системою безпрецедентні виклики. Безпека учнів та педагогів стала пріоритетом, а навчальний процес потребує постійної адаптації до нових реалій. Одним із найскладніших аспектів є організація навчання під час повітряних тривог, коли необхідно швидко змінювати формат занять, забезпечувати психологічний комфорт та зберігати якість освіти. У цій статті розглядається досвід адаптації навчального процесу в умовах регулярних тривог у місті Харкові.

Організація навчального процесу під час тривоги

У звичайних умовах у приватному ліцеї “Перша українська школа” навчання відбувається у класах. Проте під час оголошення повітряної тривоги учні та вчителі мають оперативно спуститися в укриття, яке знаходиться під школою. На цей процес витрачається близько 2-5 хвилин, що автоматично скорочує тривалість уроку. Важливо, що укриття у школі облаштовані для одночасного перебування великої кількості дітей: для старшої школи — це окрема кімната середнього розміру на 90 осіб, для молодшої та середньої — просторе приміщення на 200 осіб. Воно має облаштовану систему вентиляції, 2 входи й великий стіл з лавками для кожного класу.

У разі завершення тривоги під час уроку вчитель приймає рішення: повертатися до класу чи залишатися в укритті, враховуючи тривалість тривоги, безпекову ситуацію та психологічний стан учнів. Така гнучкість дозволяє максимально ефективно використовувати навчальний час. У своїй практиці часто викладачі залишаються в укритті, якщо діти пишуть перевіірочні роботи або коли залишається мало часу до кінця уроку. Наверх підійматись варто, коли тривога припинилась ближче до початку уроку.

Технологічна підтримка та організація навчання в укритті

Важливою перевагою є наявність стабільного інтернет-з'єднання в укриттях. Для старшої школи передбачені шкільні планшети на кожну дитину індивідуально, що дозволяє продовжувати навчання у цифровому форматі. Особисті телефони учнів заборонені, що сприяє зосередженню на навчальному процесі та зменшує ризик відволікання.

Використання планшетів дає змогу:

1. отримувати доступ до електронних підручників та навчальних платформ;
2. виконувати інтерактивні завдання;
3. підтримувати зв'язок із вчителем у разі поділу класу на групи;
4. організовувати групову роботу навіть у складних умовах.

Подібні підходи вже довели свою ефективність у різних регіонах світу. Наприклад, у Сирії та Україні використання EdTech (освітніх технологій) дозволило забезпечити доступ до освіти навіть у зонах конфлікту.[1]

У Південному Судані мобільні школи й цифрові платформи стали ключовим елементом підтримки навчального процесу.[2]

Психологічна підтримка та адаптація програм

Постійні тривоги та перебування в укриттях негативно впливають на емоційний стан дітей. Тому важливо не лише забезпечити безпеку, а й створити атмосферу підтримки та довіри. Вчителі використовують елементи арт-терапії, спільні ігри, вправи на релаксацію, що допомагає учням впоратися зі стресом.

Навчальні програми адаптуються з урахуванням втрат часу на евакуацію та перебування в укритті. Зміщуються акценти на самостійне опрацювання матеріалу, використання онлайн-ресурсів, гнучке планування уроків. Наприклад, дослідження показують важливість інтеграції дистанційного навчання для забезпечення безперервності освіти.[3]

Досвід організації навчання під час повітряних тривог свідчить про високу гнучкість та адаптивність сучасної української школи. Використання

цифрових технологій, психологічна підтримка, тісна співпраця між учителями, учнями та батьками дозволяють зберігати якість освіти навіть у надзвичайно складних умовах. Водночас ці виклики стимулюють розвиток нових підходів до навчання, які можуть бути корисними й у мирний час.

Список використаних джерел та літератури

1. Resilience and Adaptation in Wartime Education. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4497921
2. Wartime education. Life ONG. URL: <https://www.life-ong.org/en-us/actualites/education-temps-de-guerre>
3. Remote Learning in War Zones. *Online Education*. URL: <https://www.onlineeducation.com/features/online-learning-in-war-zones>

Чорна-Смородіна Ольга,
*виконуюча обов'язки директора
Меліоративного ліцею Піщанської сільської ради
Самарівського району Дніпропетровської області,
с. Піщанськ, Україна*

STEM-ОСВІТА ЯК СТРАТЕГІЯ УСПІХУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ, РОЗВИТКУ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ТА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

STEM-освіта є потужним інструментом трансформації сучасного навчального закладу, що відповідає запитам суспільства, технологічним змінам та викликам цифрової епохи. Запровадження STEM-компонентів у структуру управління закладом освіти дозволяє не лише підвищити якість навчального процесу, а й розвивати конкурентоспроможність учнів, створювати інтегроване освітнє середовище та залучати додаткові ресурси для модернізації навчального процесу. Стратегічне впровадження STEM-підходів у навчальну програму змінює традиційну модель навчання, роблячи її практикоорієнтованою, технологічно оснащеною та спрямованою на формування компетенцій, які є ключовими у XXI столітті.

Ефективне управління STEM-освітою починається з розробки чіткої стратегії розвитку закладу освіти, яка включає формування STEM-просторів, модернізацію матеріально-технічної бази, підготовку педагогічних кадрів та інтеграцію інноваційних технологій у навчальний процес. Організація навчального простору відіграє ключову роль у розвитку дослідницької, проєктної та інженерної діяльності учнів. Важливим напрямом є створення сучасних лабораторій, FabLab-центрів, технопарків, STEM-майстерень, де діти мають змогу проводити експерименти, працювати над інженерними проєктами, вивчати робототехніку, програмування, 3D-моделювання та нейротехнології. Впровадження VR і AR-технологій у навчальний процес дає змогу зробити дослідження більш глибокими та інтерактивними, дозволяючи

учням занурюватися у фізичні, хімічні чи астрономічні процеси за допомогою віртуальних моделей.

Запуск STEM-програм передбачає використання сучасних методик навчання, орієнтованих на дослідницьку діяльність, командну роботу та міждисциплінарний підхід. Одним із найефективніших методів є проблемно-орієнтоване навчання, коли учні самостійно розв'язують реальні інженерні, технічні чи екологічні завдання, використовуючи знання з різних предметів. Метод проєктного навчання дозволяє розвивати творчі здібності, критичне мислення та здатність працювати у команді, що є надзвичайно важливим у професійному середовищі. Використання моделі «відкритої лабораторії» дає можливість поєднувати навчальні заняття із науковими дослідженнями, що сприяє формуванню аналітичного мислення, навичок програмування, інженерного дизайну та автоматизації процесів.

Важливим етапом впровадження STEM-освіти є підготовка педагогічних кадрів. Проведення тренінгів, підвищення кваліфікації вчителів, залучення до професійних спільнот дозволяє забезпечити якісний перехід від традиційного викладання до методик, що базуються на інтеграції науки, технологій, інженерії та математики. Використання електронних платформ, таких як Coursera, Prometheus, EdEra, дає можливість педагогам освоювати новітні підходи до викладання STEM-дисциплін та впроваджувати інноваційні освітні рішення. Організація освітніх стажувань, участь у міжнародних програмах, співпраця з університетами та науково-дослідними центрами сприяє розвитку компетентностей педагогів у сфері STEM-освіти.

Одним із найважливіших аспектів впровадження STEM у закладі освіти є співпраця з бізнесом, науковими установами, стартапами, громадськими організаціями та технологічними компаніями. Залучення партнерів до навчального процесу відкриває можливості для організації спільних наукових експериментів, виробничих практик, участі учнів у міжнародних конкурсах, хакатонах, олімпіадах та інженерних змаганнях. Використання грантових програм, підтримки державних і приватних інституцій дає можливість

забезпечити фінансування інноваційних проєктів, модернізацію навчальних лабораторій, закупівлю робототехнічного обладнання, 3D-принтерів, мікроконтролерів та VR-платформ.

Цифровізація є невіддільною складовою успішної STEM-стратегії закладу освіти. Впровадження платформи управління освітнім процесом, яка дозволяє автоматизувати оцінювання, організовувати дистанційне навчання та інтегрувати великі масиви даних у навчальний процес, створює ефективне середовище для розвитку цифрових компетенцій. Використання хмарних технологій для зберігання навчальних матеріалів, організація онлайн-курсів та віртуальних лабораторій сприяє індивідуалізації навчання та забезпеченню доступу до якісних освітніх ресурсів.

Важливим показником успішності STEM-освіти є рівень сформованості у випускників компетентностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Моніторинг успішності учнів, аналіз результатів участі у міжнародних змаганнях та конкурсах, відстеження подальшого академічного та кар'єрного шляху випускників дозволяє оцінити ефективність впроваджених програм. Використання інструментів штучного інтелекту для аналізу освітніх даних, розробка персоналізованих траєкторій навчання та адаптивних освітніх платформ сприяє підвищенню ефективності навчального процесу.

Практична реалізація STEM-освіти в закладі освіти потребує чіткої організації та поступового впровадження інноваційних методик у навчальний процес. Одним із найефективніших напрямів є створення міждисциплінарних STEM-проєктів, що дозволяють поєднувати науку, технології, інженерію та математику у розв'язанні реальних задач. В учнівських лабораторіях організовується робота над інженерними моделями, розробка смартпристроїв за допомогою мікроконтролерів Arduino, програмування алгоритмів штучного інтелекту та дослідження робототехнічних систем. Проведення практичних занять у форматі STEM-хакатонів дозволяє об'єднати учнів у команди для розробки власних технологічних рішень. Учні створюють автоматизовані

системи для екологічного моніторингу, проєктують розумні будинки, розробляють мобільні застосунки для освітніх потреб та презентують свої рішення перед експертами та представниками бізнесу.

Розширення можливостей STEM-освіти забезпечується через інтеграцію з доповненою та віртуальною реальністю, що дає можливість проводити дослідження та експерименти, які раніше були доступні лише у спеціалізованих лабораторіях. Використання VR-лабораторій для вивчення фізичних процесів, біохімічних реакцій, механічних конструкцій або астрофізичних явищ дозволяє забезпечити високий рівень візуалізації навчального матеріалу. У рамках STEM-уроків учні працюють з 3D-моделюванням, використовуючи програмне забезпечення Tinkercad, Fusion 360 та Blender для створення об'ємних моделей, які згодом друкуються на 3D-принтерах та застосовуються у навчальних дослідженнях. Залучення до освітнього процесу платформ Scratch, Python та MATLAB сприяє формуванню навичок алгоритмічного мислення та програмування, що є критично важливими у сучасному технологічному світі. Такий підхід до навчання не лише підвищує рівень зацікавленості учнів, а й формує навички, які будуть потрібними у майбутньому, забезпечуючи успіх закладу освіти як інноваційного освітнього середовища.

STEM-освіта не лише забезпечує високу якість знань, а й формує нову модель управління закладом освіти, де кожен учень отримує можливість реалізувати свій потенціал, а педагогічний колектив працює в умовах інноваційного освітнього простору. Поєднання науково-дослідного підходу, цифровізації, співпраці з бізнесом та залучення грантових ресурсів робить навчальний заклад конкурентоспроможним і відкриває нові можливості для розвитку сучасної освіти. Використання передових освітніх технологій, інтеграція STEM-методик та створення багатовекторної освітньої стратегії сприяє не лише успішності учнів, а й трансформації навчального закладу у центр інноваційного навчання та досліджень, що відповідає світовим стандартам освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Упровадження STEM-освіти в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти обдарованих учнів: метод. рек. / Н. І. Поліхун, К. Г. Посто́ва, І. А. Сліпухіна, Г. В. Онопченко, О. В. Онопченко. Київ: ІОД НАПН України, 2019. 80 с.
2. Барна О., Балик Н., Шмигер Г. Підходи до підготовки майбутніх педагогів до впровадження STEM- освіти. STEM- освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: *матеріали III Міжнар. наук. практ.конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.)*. Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 18–22.
3. Кириленко С., Кіян О. Проблема підготовки вчителя у системі STEM-освіти: розвиток та формування його професійної компетентності. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: *матеріали III Міжнар. наук. практ. конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.)*. Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 56–60.
4. Васи́лашко І. Проблеми та можливості дистанційного навчання щодо розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, які запроваджують напрями STEM- освіти. STEM- освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: *матеріали III Міжнар.наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.)*. Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 24–26.

Чуб Тамара,
учитель української мови та літератури
КЗ «Миколаївський ліцей»
Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області
с. Зачепилівка, Україна

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Ще кілька століть тому Я. А. Коменський вперше використав поняття інтеграції: «Усе, що знаходиться у взаємозв'язку, повинно викладатися в такому ж взаємозв'язку». В. Сухомлинський у ХХ ст. провів «уроки мислення в природі» - один із найвдаліших прикладів інтеграції різних видів діяльності, об'єднаних однією метою. Нині робота вчителя спрямована на формування особистості, яка володіє вміннями та навичками, вміло, комунікативно вправно використовує засоби української мови, постійно виявляє увагу до культури й естетики. На сучасному етапі розвитку освіти технології інтегрованого навчання відіграють одну з головних ролей у досягненні основного завдання якісної освіти, спроможної забезпечити людині самостійне творче самоствердження в різних сферах.

Інтегровані уроки характеризуються високою інформативністю, глибиною, різноплановістю, що сприяє підвищенню мотивації учнів і рівня їхніх знань. Інтеграція допомагає усунути суперечності між великим обсягом інформації та можливістю її засвоєння дітьми, сприяє подоланню «мозаїчності» знань школярів, забезпечує опановування комплексними знаннями, системою універсальних людських цінностей, служить формуванню системно-цілісного погляду, що сприяє формуванню творчого мислення, емоційному розвитку особистості. [10, с. 7]. Таким чином, реалізація способу дає змогу, не знижуючи програмових вимог, зробити навчально-виховний процес цікавим, оптимізувати його шляхом перебудови змісту навчання та уроку як форми навчання.

Ідеї інтегрованого навчання цікавлять учителів, бо розуміємо: не можна дати знання якоїсь окремої науки незалежно від інших наук, адже інтеграція, тобто поєднання відомостей навчальних предметів навколо однієї теми - це одна з найперспективніших інновацій, яка закладає умови діяльності вчителів та учнів, має великий вплив на ефективність сприйняття матеріалу. Під час підготовки та проведення занять органічно поєднуються навколо однієї теми відомості різних навчальних предметів – це сприяє інформаційному збагаченню сприймання, мислення, почуттів учнів шляхом залучення цікавого матеріалу, дає змогу з різних боків пізнати явище, досягти цілісності знань. Під час уроків школярі отримують не лише мовознавчі, літературознавчі знання, а й історичні, правові, філософські, мистецтвознавчі та інші; формують практичні вміння та навички, розвивають творчі здібності.

У ХХІ столітті предмети не можуть вивчатися відокремлено від реального життя. Інтеграція – невіддільна складова сучасного навчання, спрямована на реалізацію комунікативних здібностей, пізнавальних інтересів учнів, засвоєння знань, формування цілісного мислення. Лише співпраця вчителя та учнів, взаєморозуміння активізують творче мислення школярів, звільняють від ролі спостерігачів, стимулюють обмін досвідом та знаннями між учасниками навчального процесу[8, с. 57]. Завдяки реформі «Нова українська школа» світова практика інтегрованого навчання приходить нам на допомогу, ґрунтуючись на комплексному підході. Формування ключових компетентностей, умінь, розкриття і розвиток здібностей і можливостей кожної дитини може реалізуватися через тісну співпрацю вчителів, учнів, батьків[7, с. 14].

В Україні мова та література традиційно вивчаються окремо. Та в процесі формування ключових компетентностей інтегративний підхід до навчання цих предметів дає можливість формувати в учнів іншу якість мислення, ефективно застосовувати знання у нових ситуаціях, підвищити їх дієвість і систематичність. Саме інтегрований підхід до навчання мови та

літератури створює нові умови діяльності школярів, можливості для їх самовираження, дозволяє створити цілісне уявлення про світ. [11, с. 67]

Досвід показує, що уроки та завдання інтегрованого типу викликають інтерес у школярів. Уроки мови та літератури неможливо проводити без використання творів живопису, кіно, історичного коментаря, музичного супроводу. Тим паче сучасні технічні засоби(телевізори, ноутбуки, комп'ютери, мультимедійні дошки) дають можливість на кожному уроці демонструвати суголосні з ідеєю художнього твору картини, уривки екранізованих творів, аудіозаписи, виконані відомими акторами, популярними співаками, телеведучими, політиками. Використовую відомості з історії, образотворчого мистецтва, музики, краєзнавства, зарубіжної літератури, трохи рідше – біології, математики, географії, іноземної мови.

Історичний коментар подається після консультації фахівця, інколи доцільно запросити колегу – вчителя історії. Презентації, аудіо- та відеозаписи, твори живопису, виставки літератури допомагають зробити ближчими, зрозумілішими історичну епоху, знакові події, історичні особистості. Ефективними були уроки на тему «Панас Мирний «Хіба ревуть воли...». Аграрна реформа ХІХ століття та її наслідки для українських селян», «Валуєвський циркуляр 1863, Емський указ 1876 рр. та їх наслідки. І. Карпенко-Карий «Мартин Боруля», Мольєр «Міщанин-шляхтич» (історія України – українська та зарубіжна літератури); «В. Стус у колі однодумців. Мистецька спадщина. Шістдесятництво як суспільне явище. Політичні репресії» (література – історія України). Цікаво на уроках української літератури проводити інтеграцію з іншими предметами. Змістовним і яскравим є урок «М. Куліш «Мина Мазайло». Харків як столиця культурно-мистецького життя України у 20-х роках ХХ ст. Театр «Березіль»(література – мистецтво). Вивчення творів Є. Гуцала «Лось», Г. Тютюнника «Дивак», М. Вінграновського «Сіроманець» передбачає залучення до навчального процесу вчителя біології. Вивчення старосвітської балади І. Малковича «Із янголом на плечі» проводимо з учителем музики, бо після виконання цього твору

Марічкою Бурмакою та рок-гуртом «Плач Єремії» заходить розмова про сучасне музичне мистецтво, творчу манеру виконавців.

Через інтеграцію успішно здійснюється особистісно-орієнтований підхід до навчання, оскільки учень сам може обирати «опорні» знання з різних предметів з максимальною орієнтацією на свій досвід. На уроках літератури школярі переконуються, що одні й ті ж явища можна відтворити кількома способами: словом, мелодією, малюнком і т.п. Вивчаючи, наприклад, пейзажну лірику Т. Шевченка, діти сприймали інформацію від учителів літератури, музики, біології. Доречними на уроці були й картини – «двовзори» Олега Шупляка. Оскільки художня література є словесним видом мистецтва, твори живопису мають свою графічну специфіку зображення навколишнього життя, впливаючи на емоції, доповнюючи враження про літературний твір. Тому варто розповідь поєднати з наочним образом, відтвореним на полотні. Здебільшого це тематично близькі картини (наприклад, поема Т. Шевченка «Катерина» і картина «Катерина»), ілюстрації до творів письменників («Мені тринадцятий минало», «Гайдамаки під Уманню», «Битва козаків з шляхтою» І. Їжакевича – до творів Кобзаря). Старшокласники глибше розуміють внутрішній світ В. Винниченка, ознайомившись із його картинами. Вивчаючи в 9 класі мистецьку спадщину Шевченка-художника, взяли для аналізу не тільки його твори з циклу «Притча про блудного сина»: «Програвся в карти», «У шинку», «Кара колодкою», «У в'язниці», але й біблійну притчу, і уривки з твору «Блудні сини України» Є. Сверстюка, і пісню Скрыбіна «Країна». І розмова йде не тільки про талановитість художника, а й про актуальні для українського народу проблеми, порушені в цих творах, на сучасному етапі. Так відбувається інтеграція не тільки навчальних предметів, а й світоглядних думок, практичних навичок, компетентностей.

Заняття краєзнавчою роботою дозволили розробити цикл уроків літератури рідного краю з використанням як традиційних форм і методів, так і інтерактивних методів особистісно-орієнтованого навчання: «обери позицію», «сенкан», «мозковий штурм», «сім капелюхів», «акваріум», «кола

Вена», «клоуз-тест», «ментальна карта», «ажурна пилка» та ін. Без інтеграції уроки ознайомлення з талановитими земляками не були б цікавими та ефективними. Для прикладу, урок-рольову гру за повістю А. Хижняка «Тамара» планувала разом з учителем історії, який провів екскурс в роки Другої світової війни й концтабір Освенцим. Урок за творами поетів громади «Філософія життя» відбувся за участю практичного психолога, яка запросила до розмови про важливі для кожного поняття добра і зла, людини і вічності, страху і виховання характеру. Потім розглянули в контексті порушених проблем твори митців. Урок захисту проєктів «Криниця невичерпної краси» за творчістю фольклорного гурту «Веселка» проведено разом з учителем музичного мистецтва. Ефективним був інтегрований урок(література-краєзнавство-історія України) «Обпалена юність» за творами митців рідного краю про війну. Учитель історії після проведення вікторини розповів про Харківщину часів Другої світової війни, окупацію району, діяльність партизанських загонів, участь наших земляків у запеклому бою під с. Пушкарівка на Дніпропетровщині. Доречними були твори М. Миценка, батько якого загинув у тому бою; пісня на слова ветерана війни П. В. Бабкіна, вірші К. Х. Балабухи, в минулому викладача ХДПУ; зустріч з автором історико-документальної повісті «Обпалена юність» В. Зоріним.

Не менше можливостей проведення інтегрованих уроків під час навчання мови. На результативності позитивно позначається формування мовленнєвих навичок, тому, наприклад, під час вивчення теми «Запозичені слова» працюю в тандемі з учителем іноземної мови. Учителям інтегровані уроки допомагають по-новому бачити свій предмет, глибше усвідомлювати співвідношення з іншими науками, створювати цілісні уявлення учнів про суспільство, науку, мистецтво, літературу.

Створено власну методичну скарбничку – цикли уроків мови, мовна і мовленнєва змістові лінії яких реалізуються через соціокультурну змістову лінію. Дібраний до кожного уроку матеріал, різноманітність форм, методів роботи, творчий підхід дають бажаний результат: учні не лише мають

необхідні знання та навички, але й пам'ятають імена видатних українців, пишаються тим, що живуть в Україні, яка чекає від них активної громадянської позиції. Вдалими за методичними показниками, виховним потенціалом, досягненням поставлених завдань є збірки «У сузір'ї славетних (на уроках мови – про видатних українців)», «Чарівниця з Богданівки», «Герої не вмирають», «Берегині нашого життя (на уроках мови – про видатних українок)». У підготовці та проведенні уроку підготовки до ЗНО/НМТ на тему «Види простих речень (Леонід Каденюк)» допомагали учителі фізики та основ здоров'я, «Закінчення іменників І відміни(родина Алчевських)» та «Дієслова доконаного та недоконаного виду (Д. Яворницький)» – учитель історії. Елементи інтегрованого навчання наявні під час розгляду тем «Правопис іменників І та II відмін у Кл. відмінку (Гізела Ципола)» – (мова-музичне мистецтво), «Розряди прислівників (Айна Гасе)» – (мова-трудове навчання), «Речення з кількома рядами однорідних членів(С. Крушельницька)» – (мова-мистецтво), «Односкладні речення як частина складного речення(Л. Підкопаєва)» – (мова-фізична культура), «Способи передачі чужого мовлення. Цитата. Розділові знаки при цитаті(О. Теліга)» – (мова-історія).

Отже, інтеграція в сучасній школі – це вимога часу, актуальна для всіх, хто зацікавлений у формуванні ключових та предметних компетентностей всебічно розвиненої особистості, яка сприймає світ цілісно і здатна активно діяти в усіх сферах. Уроки мови та літератури розкривають великі можливості щодо впровадження технологій інтегрованого навчання, передбачають компетентісний потенціал, сприяють емоційно ціннісному ставленню дітей до навчання. І ці можливості ми маємо використовувати у світлі завдань НУШ.

Список використаних джерел та літератури

1. Біляєв О. М. Інтегровані уроки рідної мови. *Дивослово*. Київ. 2003. С.6-10
2. Богосвятська А. Н. Пленерні уроки - уроки мислення серед природи. Львів: Академія гармонізації особистості. 2019. 64 с.
3. Вердіна С. В., Панченко А. Г. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя. Харків: Вид.група «Основа». 2008. 111с.

4. Ворожейкіна О. М. Сто цікавих ідей для проведення уроку. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 287 с.
5. Державний стандарт базової і повної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
6. Дорофєєва Є. А. Реалізація інтегрованого підходу на уроках української мови. URL: <http://s-journal.cdu.edu.ua>.
7. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Олійник А. М. Інтегроване навчання старшокласників у контексті вивчення морфології української мови. *Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матеріали VI щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. С. 55-61.
9. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Харків: Основа. 2009. 360 с.
10. Рева О. В. Інтегроване навчання як умова формування компетентної сучасної особистості. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-integrovane-navchannya-yak-umova-formuvannya-kompetentno-suchasno-osobistosti-38298.html>.
11. Фідкевич О. Курач Л. Реалізація інтегрованого курсу з мови та літератури. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/425>.

Шевчук Василь,
*аспірант кафедри педагогіки
Державного закладу
«Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського»,
м. Одеса, Україна*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАВНИКІВ

Питанням підготовки майбутніх правників в різних історичних реаліях приділялася значна увага, оскільки правнича професія надає особам, які нею якісно опанували, досконалі знання про суспільство, державу, механізми взаємодії суспільства та держави, а також знання, навички та вміння, які забезпечують можливість здійснювати вплив на суспільні та державні процеси засобами правового регулювання.

У зв'язку із цим, підготовка майбутніх правників на сучасному етапі розвитку української державності потребує виключної правової уваги та законодавчої регламентації основних правових, педагогічних, методологічних та фінансових засад, правових та педагогічних умов і механізмів здобуття вищої юридичної (правничої) освіти в класичних університетах.

Серед правових засад підготовки правників в першу чергу слід виділити конституційно-правові засади професійної підготовки правників, оскільки саме вони визначають правові підстави діяльності, в тому числі освітянської, усіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства [1, ст. ст. 19, 24, 26, 53, 92, 116, 127, 148].

Зазначені конституційно-правові засади можливо поділити на певні групи конституційно-правових норм, які регламентують конституційні права на освіту, засади регулювання освіти, політику в галузі освіти, наявність освіти як передумови набуття особою конкретного правового статусу.

Загально визнані конституційні права на освіту включають в себе містять наступні права: 1) рівність прав жінки та чоловіка у можливості

здобутті освіти [1, ст. 24 ч. 3]; 2) право кожного на освіту, в тому числі право на здобуття вищої освіти [1, ст. 53]; 3) право іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуватися тими самими права і свободами, як і громадяни України, що включає в себе конституційне право на освіту, закріплене ст. 53 Конституції України [1, ст. 26].

Засади регулювання освіти визначаються виключно законами України [1, ст. 92 ч. 1 п. 6].

Засади сучасної освітянської діяльності врегульовані Законом України «Про дошкільну освіту» від 06.06.2024 року № 3788-IX, Законом України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 року № 463-IX, Законом України «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 року № 2745-VIII, Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 року № 2145-VIII, Законом України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року № 1556-VII, Законом України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 року № 1841-III, Законом України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» від 10.02.1998 року № 103/98-ВР [2; 3; 4; 5; 6; 7; 8].

Проведення політики у сфері освіти забезпечує Кабінет Міністрів України [1, ст. 116 ч. 1 п. 3].

Наявність освіти як необхідної передумови набуття особою конкретного правового статусу визначається конституційними нормами права, закріпленими ч. 3 та ч. 4 ст. 127 і ч. 4 ст. 148 Конституції України.

Регламентуючи вимоги до громадянина України кандидата на посаду судді, Конституція України поміж інших вимог закріплює як обов'язкову передумову призначення громадянина України на посаду судді наявність *вищої юридичної освіти* [1, ст. 127 ч. 3].

Окрім того, до суддів спеціалізованих судів відповідно до закону можуть бути встановлені інші вимоги щодо освіти та стажу професійної діяльності [1, ст. 127 ч. 4].

Такі вимоги наразі регулюються положеннями Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року № 1402-VIII. Наприклад, відповідно положенням ч. 1 ст. 33 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року № 1402-VIII встановлено, що суддею Вищого суду з питань інтелектуальної власності може бути особа, яка відповідає вимогам кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше трьох років; 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше п'ять років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше п'ять років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1 – 3 ч. 1 ст. 33 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 року № 1402-VIII, щонайменше п'ять років [9, ст. 33 ч. 1].

Суддею Конституційного Суду України може бути громадянин України, який володіє державною мовою, на день призначення досяг сорока років, має *вищу юридичну освіту* і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ятнадцять років, високі моральні якості та є правником із визнаним рівнем компетентності [1, ст. 148 ч. 4].

З наведених норм конституційного права можливо зробити висновки:

1. Діяльність у сфері освіти регулюється органічними законами ухваленими на підставі п. 6 ч. 1 ст. 92 Конституції України.

2. Поміж усіх галузей освіти Конституція України виділяє та нормативно закріплює виключно одну галузь освіти – вищу юридичну освіту, що свідчить про високий рівень державного значення саме цієї галузі вищої освіти.

3. Здобуття вищої юридичної освіти регулюється чинним законодавством України про освіту та про вищу освіту.

На підставі викладеного, вважаю за доцільне пропонувати розроблення проєкту Закону України «Про вищу юридичну освіту» з метою приведення стандартів здобуття вищої юридичної освіти у відповідність до вимог законодавства Європейського Союзу.

Список використаних джерел та літератури

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про дошкільну освіту : Закон України від 6 черв. 2024 р. № 3788-IX. *Офіційний вісник України*. 2024. № 65. Ст. 3895.
3. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січ. 2020 р. № 463-IX. *Офіційний вісник України*. 2020. № 24. Ст. 916.
4. Про фахову передвищу освіту : Закон України від 06 черв. 2019 р. № 2745-VIII. *Офіційний вісник України*. 2019. № 54. Ст. 1869.
5. Про освіту : Закон України від 5 верес. 2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний вісник України*. 2017. № 78. Ст. 2392.
6. Про вищу освіту : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 63. Ст. 1728.
7. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 черв. 2000 р. № 1841-III. *Офіційний вісник України*. 2000. № 29. Ст. 1190.
8. Про професійну (професійно-технічну) освіту : Закон України від 10 лют. 1998 р. № 103/98-ВР. *Офіційний вісник України*. 1998. № 9. Ст. 319.
9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1402-VIII. *Офіційний вісник України*. 2016. № 56. Ст. 1935.

Шеїн Юлія,
*вчитель історії та інтегрованого курсу «Мистецтво»,
Лиманського ліцею № 5 Лиманської міської ради Донецької області,
м. Лиман, Україна*

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ КОНТЕНТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Ще до повномасштабного вторгнення рашистів на нашу землю, коли весь світ тільки й говорив про можливі атаки на Україну, українці переймалися вибором пісні на Євробачення. Саме обрана у тих бурхливих суперечках «Stefania» від «Kalush Orchestra» в наступні місяці стала однією з найважливіших пісень для України та Європи. Ця пісня перетворилася на справжній символ українського спротиву і незламності нашого народу, її переспівували, під неї танцювали, її назвали кращою, і не просто так. Пісня, яка писалася як присвята матері фронтмена гурту Олега Псюка, стала саундтреком війни, а заклик врятувати захисників «Азовсталь» назавжди увійшов в історію Євробачення.

24 лютого 2022 року росія розпочала широкомасштабне військове вторгнення в Україну, оголосивши проведення «спеціальної військової операції» в Україні. Варто зазначити, що вторгнення російської армії на українські землі, з метою викоринити націю, спричинило такий логічний ефект, як зміна власного світогляду та культури. Народ об'єднався, почалася масштабна дерусифікація, митці почали творити український контент, відбувся перехід на рідну мову, влада перейменувала вулиці, міста, села, продовжила знесення пам'ятників російських діячів. Робиться все, щоб забути про спільне «братерське» минуле. Відбувається перехід української музичної творчості у напрямку західних стандартів. Так виявлялася і продовжує виявлятися лють та ненависть українського народу до російського.

Історія України доволі складна. Країна була незалежною протягом декількох періодів, проте багато разів втрачала автономію і ставала частиною сусідніх держав, через що її музична культура частково змішувалася з

культурою та традиціями загарбницьких країн. Саме через це українцям завжди доводилося боротися з іншими народами за право на своє існування та право мати свою унікальну культуру. В цьому людям неодноразово допомагала музика, просякнута горем, болем, стражданнями, але й неймовірною силою духу, витримкою та любов'ю до рідної землі.

В наш час виховання засобами патріотичного музичного контенту набуває важливого значення. Тому варто наголосити на широких виховних можливостях музичних творів. Через емоційну-почуттєву сферу, яка впливає на усі рівні свідомості та діяльності дитини: думки й почуття, установки й ціннісні орієнтації, переконання й мотиви поведінки, діяльність в цілому.

У перші дні війни головним символом незламної боротьби українців проти російських загарбників стала пісня «Ой у лузі червона калина...», яка символізує міць та незламність, стійкість українського народу. Після того, як лідер українського гурту «Бумбокс» Андрій Хливнюк заспівав акапельно народну пісню «Ой, у лузі червона калина» посеред Києва, який бомбили російські війська, вона набула нової популярності. Та мало хто знає, що «Ой, у лузі червона калина» - це українська стрілецька пісня, яка була створена понад століття тому. Її переспівують в соціальних мережах дорослі та діти, вмикають за кермом автівок, виконують воїни ЗСУ, звичайні українці ставлять на рингтони смартфонів. Слова «Горить, палає техніка ворожа...» О.Пономарьова, DZIDZIO та гурту Антитіла, зарядили український народ і воїнів енергією, запальним вогником та впевненістю за допомогою пісні «Україна переможе!». Українська співачка Христина Соловій зробила кавер на повстанську пісню Bella Chiao. Її версія італійської народної пісні присвячена воїнам, героям ЗСУ і всім, хто зараз бореться за рідну землю. Однозначним хітом серед українців є пісня «Байрактар», присвячена ударному безпілотнику Байрактар ТБ2. Автор пісні - Тарас Боровок. Кадровий український військовий написав пісню про турецький безпілотник, що наводить жах на окупантів. Каже, що зробив це на прохання бойових побратимів. Розбомблений Маріуполь став потужним психологічним

потрясінням для кожного очевидця. Бомбардування драматичного театру в Маріуполі, за останніми даними, там загинуло понад 300 людей. Співак Святослав Вакарчук розповідав, що жодного дня та, навіть, жодної години не міг не думати про те, що відбувалося з Маріуполем, і про тих, хто там залишився. Саме тому він вирішив написати пісню «Місто Марії», присвячену Маріуполю, на прохання його нового друга-військового. Сергій Жадан переклав українською мовою текст пісні «Воїни світла» гурту «Ляпис Трубецкой», що у свідомості багатьох українців пов'язалася із подіями Революції гідності та стала однією з найбільш відомих пісень Майдану. «Фортеця Бахмут»- пісня українського музичного гурту «Антитіла», стала символом незламної боротьби за місто Бахмут Донецької області. Тарас Тополя всього за добу написав слова, музику написав Сергій Вусик і цю пісню присвятили Збройним Силам України та всьому українському народові, який чинить опір російським окупантам. Відомаю стала пісня «За териконами» стриянина, воїна ЗСУ з позивним «Скорпіон». Михайло Стасул, перебуваючи в одному з окопів поблизу Мар'янки написав текст пісні, згадуючи, як сидючи в підвалах Мар'янки, він разом з побратимами бачили терикони, які зайняли ворожі війська, накриваючи їх градами. Слова пісні М. Стасул присвятив своєму загиблому другові Р. Терлецькому. Сьогодні трек «За териконами» звучить у виконанні М. Стасули та гурту «Мюслі UA».

Пісні війни – про боротьбу, свободу і ненависть до ворога. Деякі з них були написані давно, але чекали свого часу, інші створювалися в емоційному пориві – в окопах, в укриттях, бомбосховищах і далеко за межами України. Вони вже увійшли в історію та зафіксували єднання українців. Російська мова в Україні починає маркуватися як мова завойовника і чимало людей її просто не хочуть чути.

Ще пару років тому потрапляння української пісні у світовий чарт ставало справжнім інформаційним приводом для наших медіа, адже це вважали проривом і культурним досягненням. Проте війна багато в чому це змінила. Сьогодні наші пісні лунають на концертах в усьому світі, і

представляють не просто якусь локальну культуру, а спротив демократії авторитарним режимам. Особливо яскраво це проявляється в екстремальні періоди – саме це ми побачили після 24 лютого 2022 року, коли Україна заспівала про війну і проти війни.

В закладі освіти було проведено анонімне онлайн-опитування (створено за допомогою Google Forms) з метою з'ясувати, як змінились музичні уподобання в учнів старшого шкільного віку після повномасштабного вторгнення росії в Україну. У опитуванні взяло участь 48 старшокласників (учні 8-11 класів). На питання: «Як змінилось ваше ставлення до сприйняття себе як українця через пісню». Всі варіанти відповідей набрали більше ніж 80%, а варіант «Все з перерахованого» – 98%. (Рис. 1)

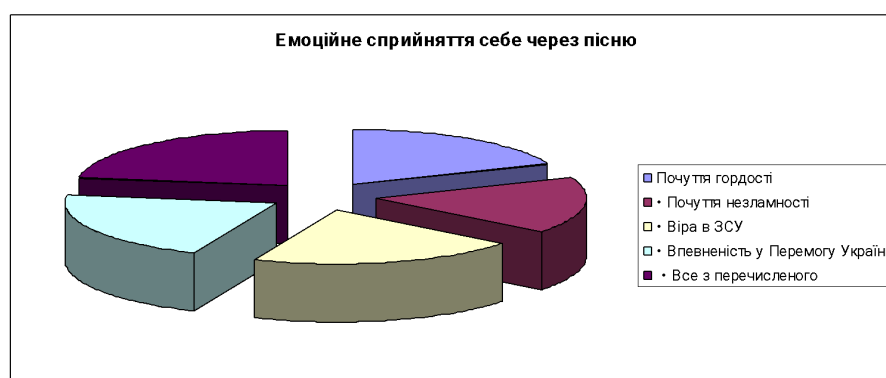

Рис. 1. Результати онлайн-опитування (Сформовано на власному дослідженні)

Музика завжди була невіддільною частиною української культури, а в сучасних реаліях вона набула особливого значення як потужний інструмент національного самовираження та патріотичного виховання. Патріотичні пісні викликали почуття гордості за свою країну, за її досягнення та героїв, що сприяло розвитку патріотичних почуттів. Сучасний український музичний контент мотивував молодь до соціальної активності, до участі у волонтерських рухах та інших громадських ініціативах і сприяв зростанню національної свідомості.

Список використаних джерел і літератури

1. Карпінська В. Музична зброя: як пісні стали засобом спротиву. URL <https://www.chesno.org/information/about/>

2. Медіа «Погляд». URL: <https://poglyad.tv/policeyski-rivnenshchini-nepereversheno-vikonali-pisnyu-oy-u-luzi-chervona-kalina-video-article>
3. Карпенкова Н. Часопис «Гомін волі. Стрий». URL <https://hominvoli.stryi.org/>.
4. Габріадзе К. Фортеця Бахмут. URL <https://tsn.ua/glamur/gurt-antitiladoviv-do-sliz-potuzhnim-emociynim-trekom-fortecya-bahmut-proplakala-vsyu-pisnyu-2257219.html>
5. За териконами. URL <https://pro100media.com.ua/novyny-kramatorska/zaterykonamy-boyets-mykolayivskoyi-brygady-prysvyatyv-pisnyu-pobratymuzagyblomu-pid-mar-yinkoyu/>

Щербина Олена,
*вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти
Лиманського ліцею № 3 Лиманської міської ради Донецької області
м. Лиман, Україна*

ФОРМУВАННЯ «М'ЯКИХ» НАВИЧОК – SOFT SKILLS У ДІТЕЙ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У майбутньому сучасним дітям, щоб бути успішними, недостатньо володіти лише глибокими знаннями. Потрібно мати у своєму арсеналі соціальні навички Soft skills, необхідні у будь-якому виді діяльності. Але цьому «щось» ще не достатньо вчать у школі. Приклади Soft skills: вміння спілкуватися; вміння працювати в команді; вміння переконувати; вміння розв'язувати проблеми; вміння приймати рішення; вміння управляти своїм часом, мотивувати себе та інших. Нашим учням доведеться постійно поновлювати свої знання, для конкуренції з ШІ, роботами. На уроках у початкових класах намагаюся розвивати у своїх учнів вже сьогодні вміння працювати у команді, критичне мислення, креативність, лідерство та найважливіше – емпатію та вміння комунікувати з іншими учнями, тому що всі ці соціальні навички формуються ще у дитинстві.

Найбільш ефективними технологіями розвитку м'яких навичок в учнів є «Мікрофон», «Коло ідей», «Акваріум», «Займи позицію», «Ажурна пилка», дискусії, дебати, робота в парах, ротаційні (змінювані) трійки, аналіз ситуації, дерево рішень, імітаційні ігри тощо. Кейс-стаді – це вид навчального заняття, що поєднує в собі кілька методів (самостійна робота з науковою літературою, навчальною інформацією, документами; аналіз конкретних ситуацій; мозковий штурм; дискусія; метод проєктів тощо) і форм (практичного заняття, семінару, ділової або рольової гри тощо) навчання [1]. На такому уроці учні, попередньо вивчивши пакет (кейс) навчального матеріалу, ведуть груповий пошук нових ідей.

На онлайн-дошці (Lino, Miro, Padlet, Canva, Whiteboard) учні можуть записувати запитання, які виникають під час уроку. Мета полягає у тому, що

учні могли записати будь-які свої запитання, що виникають у них під час обговорення теми, під час самостійного читання чи виконання інших завдань. Ці запитання я використовую потім на уроці узагальнення чи систематизації знань. Для проведення всім відомого групового методу навчання для розвитку критичного мислення «Займи позицію» проводжу вправу «Три стежки». Перед вами три стежки. Якщо піти першою стежкою, можна потоптати конвалії. Якщо другою – наступите на мурашник. Посередині третьої стежини горить багаття. Якою стежиною підете ви. Доберіть два аргументи.

Одним зі шляхів забезпечення активної пізнавальної діяльності дітей є асоціативні картки. Мислення й пам'ять пов'язані з асоціаціями-образами, своєрідними картинками, що ілюструють певне поняття. А в дитячому віці сприймання світу є образним, «ілюстрованим», в мозку створюються образи, завдяки яким діти розуміють інформацію. Наприклад, учням пропонуються картки-ілюстрації, до яких потрібно підібрати прикметники-асоціації до питання: «Яка українська мова?»: соловей – солов'їна, герб – державна, батько – батьківська, Шевченко – поетична, заняття йогою – гнучка, потискання рук партнерами – ділова, сім'я – рідна, скарби – багата, дзвінок – дзвінка, співачка – співуча, квіти – запашна, райдуга – барвиста, різноманітна, пір'їнка – ніжна. Або ж дуже подобаються учням такі картки на тему «Що потрібно захисникам та захисницям України?».

Розвиток та розповсюдження ШІ внесли істотні корективи у роботу. Одна з найяскравіших сфер, де ШІ можна застосовувати – це графічний дизайн. Можливість легко і швидко створювати візуалізацію для уроків я теж використовую. За допомогою ШІ генерую зображення до віршів (<https://openai.com/index/gpt-4>) або для створення текстів за серією малюнків для уроків розвитку мовлення (<https://www.istockphoto.com/uk/ai/generation>). Допомагає мені ШІ (<https://gemini.google.com>) створювати тексти для розвитку швидкочитання в учнів. Подобаються учням тексти про пригоди улюбленого героя всіх дітей – песика Патрона. Для покращення швидкості та якості читання створюю тексти без пробілів між словами, дзеркальні тексти. Такі

завдання сприяють формуванню навичок усвідомленого читання. Для створення казок використовують безплатний генератор казок <https://kazka.fun>, де можна обрати тему, вигадати героїв.

Комунікативність – це навичка, яка показує як дитина взаємодіє з іншими під час спілкування, як вона їх розуміє, чи вірно передає інформацію, отриману від оточуючих, світу та самого себе. Створення текстів за поданими малюнками. Учні пропонують скласти, наприклад, художній текст-розповідь про осінь. Найголовніша умова – це використати всі подані малюнки. Вправа «Уявне інтерв'ю. Бесіда домашніх тварин». Учні пропонують спочатку у ролі «песика» та «котика» розпитати один одного про господарів. Один учасник повинен характеризувати свого господаря як безвідповідального та байдужого, інший – як дбайливого, який ставиться до нього із любов'ю. Також пропонують учням скласти діалог «Уявне інтерв'ю. Примири персонажів» для розв'язання конфлікту між персонажами прочитаних творів. Подобається учням розігрувати рольові діалоги-моделі, які набагато краще за повчання розвиватимуть уміння домовлятися із людьми, переконувати їх, знаходити компроміси.

Найкращий спосіб допомогти дитині розвинути креативне – дитині потрібен творчий простір та умови для експериментів й пізнання себе. Це можуть бути уроки, де передбачаються різні формати вільного спілкування. Дитина має право на помилку, на свободу вибору і можливість зробити щось по-іншому, в інший спосіб і на свій розсуд. Розвиває креативність мистецтво розповідати історії або сторітелінг, який допомагає обмінюватися інформацією, будувати довірливі стосунки, запам'ятовувати інформацію.

Сучасні діти чудово розуміють слово «selfie», та вважають процес фотографування себе цікавим. Вправа «Selfie» допомагає дитині розкрити свій творчий потенціал та креативність, формує позитивне уявлення про себе та навички самопрезентації. Проводжу вправу тематично: селфі біля ялинки, селфі найважливішої події, найщасливіший день, селфі з улюбленою книгою. Цікаво учням робити «селфі» не тільки на телефон, а ще й

малюючи. Кожна дитина розповідає про своє фото: коли було зроблено, який момент сфотографований чи намальований, які емоції у дитини на світлинці чи малюнку. Дитина, демонструючи своє селфі, має можливість розповісти про себе щось цікаве. Окрім цього всі інші отримують ще одну не менш важливу навичку – вміння слухати.

Тож, якщо ми хочемо бачити учнів у майбутньому щасливими та успішними, відсьогодні починаймо розвивати Soft skills, вони точно стануть їм у пригоді.

Список використаних джерел та літератури

1. Коберник Г. І. Використання інноваційних технологій у початковій школі. Київ. 2017. 76 с.

Ячевський Максим,
*учитель фізичної культури Комунального закладу
«Зачепилівський ліцей» Зачепилівської селищної ради
Берестинського району Харківської області,
с. Зачепилівка, Україна*

ГОЛОВНІ ЗМІНИ У МОДЕЛЬНІЙ НАВЧАЛЬНІЙ ПРОГРАМІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА 5-9 КЛАСИ»

Революція на уроках фізкультури: головні зміни у модельній навчальній програмі для 5-9 класів:

У сучасному світі, де малорухливий спосіб життя, роль фізичної культури в школі набуває особливої ваги. Саме тому оновлення навчальних програм є не просто формальністю, а нагальною потребою. Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» зазнала значних змін, покликаних зробити уроки цікавішими, ефективнішими та такими, що відповідають потребам сучасних підлітків[1]. Розглянемо ключові нововведення, які вже сьогодні змінюють підхід до фізичного виховання у школах.

Від знань до компетентностей: новий вектор навчання:

Однією з найважливіших змін є перехід від знаннєво-орієнтованого підходу до формування ключових і предметних компетентностей учнів[1]. Тепер головна мета – не просто засвоєння теоретичних відомостей про спорт, а набуття практичних умінь та навичок, необхідних для ведення активного і здорового способу життя. Учні вчаться самостійно планувати свої тренування, оцінювати рівень фізичної підготовленості, співпрацювати в команді та розв'язувати рухові завдання в нестандартних ситуаціях.

Цінність здоров'я – понад усе:

Програма робить особливий акцент на формуванні ціннісного ставлення до власного здоров'я[1]. Учні не лише виконують фізичні вправи, а й усвідомлюють їхню важливість для фізичного та ментального добробуту. На уроках обговорюються питання здорового харчування, гігієни, профілактики травматизму та негативного впливу шкідливих звичок. Фізична культура

розглядається як невіддільна частина здорового способу життя, а не просто шкільний предмет.

Індивідуальний підхід – ключ до зацікавленості:

Універсальні програми поступово відходять у минуле. Нова модельна програма передбачає широкі можливості для індивідуалізації та диференціації навчання. Учні мають змогу обирати види рухової діяльності, які їм до вподоби та відповідають їхнім інтересам і рівню фізичної підготовленості[1]. Це можуть бути традиційні спортивні ігри, легка атлетика, гімнастика, а також сучасні види фітнесу, спортивного орієнтування, елементи єдиноборств тощо. Такий підхід значно підвищує мотивацію учнів та допомагає їм знайти свій шлях у світі фізичної активності.

Гнучкість та модульність:

Програма побудована за модульним принципом[1]. Це означає, що вчителі мають більшу свободу у виборі змісту навчання, комбінуючи різні види рухової діяльності залежно від наявної матеріально-технічної бази, кліматичних умов та інтересів учнів. Такий підхід дозволяє зробити навчальний процес більш гнучким та адаптованим до конкретних умов кожної школи.

Сучасні технології на службі фізичної культури:

Нова програма заохочує використання сучасних технологій на уроках. Це можуть бути інтерактивні платформи для відстеження прогресу, відеоуроки з техніки виконання вправ, фітнес-трекери для самоконтролю, а також елементи гейміфікації для підвищення зацікавленості учнів. Технології роблять навчання більш наочним, інтерактивним та цікавим для сучасного покоління.

Зменшення акценту на нормативах, збільшення уваги до прогресу:

Традиційна система оцінювання, що базувалася переважно на здачі нормативів, поступово змінюється. Тепер головним критерієм оцінювання стає індивідуальний прогрес учня, його старанність, активність на уроках та розуміння теоретичного матеріалу. Такий підхід допомагає зняти

психологічний тиск, пов'язаний з необхідністю досягнення певних стандартів, та заохочує учнів до регулярних занять фізичною культурою заради власного розвитку.

Інтеграція та міжпредметні зв'язки:

Програма передбачає можливість інтеграції змісту фізичної культури з іншими навчальними предметами. Наприклад, під час вивчення історії можна розповідати про зародження Олімпійських ігор, на уроках біології – про вплив фізичних вправ на організм людини, а на математиці – розраховувати траєкторію польоту м'яча. Такий міжпредметний підхід сприяє більш цілісному сприйняттю знань та показує практичне застосування отриманих на уроках фізичної культури навичок.

Модельна навчальна програма «Фізична культура. 5-9 класи» є важливим кроком у модернізації фізичного виховання в українських школах. Зміщення акцентів на формування компетентностей, ціннісне ставлення до здоров'я, індивідуалізацію навчання, використання сучасних технологій та гнучкість у виборі змісту роблять уроки фізичної культури цікавішими, кориснішими та такими, що відповідають потребам сучасних підлітків. Завдяки цим змінам фізична культура перестає бути формальним предметом і стає важливим інструментом для формування здорового, активного та всебічно розвиненого покоління українців.

Список використаних джерел та літератури

1. Баженков Є. В., Бідний М. В., Ребрина А. А., Данільченко В. О., Коломоєць Г. А., Дутчак М. В. «Фізична культура. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти: модельна навчальна програма. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2024/Model.navch.prohr.5-9.klas-2024/fizkult-5-9-kl-bazhenkov-ta-in-22-08-2024.pdf>

Наукове видання

«ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ»
матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції
(Київ, 13 травня 2025 року)

Електронне видання

Упорядники: Баженков Є. В., Коломоєць Г. А.,
Ребрина А. А., Малечко Т. А., Буянова Г. В.

Видавець і виготовлювач Державна наукова установа «Інститут модернізації
змісту освіти», 03035, Київ, вул. Митрополита Василя Липківського, 36

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 7142 від 04.09.2020 р.